

TELEPÜLÉSEK, ÉPÜLETEK

ABAFÁJA (Apalina), r. k. templom (243–244. kép)

L. ENTZ: Baukunst 127; ENTZ: Erdély 69.

ABRUDBÁNYA (Abrud)

R. k. templom (72–73. kép)

L. ENTZ: Baukunst 127; ENTZ: Erdély 69.

Lakóház

1526. „Marcus Pemfflinger iudex regis ciuitatis Cibiniensis... quendam domum nostram in Abrugbania habitam... quam... Bernhardus Benediek alias vicecamerarius Abrugbaniensis nunc inhabitat necnon vnam molam tritici... prouido Farkkas de Abrugbania et honeste domine Agathe consorti sue... pro florenis quadringentis... vendidimus (sc. erdélyi káptalan)” (OL Filmtár 780. 9. 43. Mikegyűjt., az oklevelet Pemfflinger Szebenben írta, illetve adta ki).

Kézművesek

1515. „Jacobus Alch civis oppidis Abrudbanya” (Dl. 22717).

ÁDÁMOS (Adămuș), unit. templom (375. kép)

1525/1560. Barlabási Lénárd végrendeletében: „Ecclesie parochiali de Adamos legamus florenos viginti” (Dl. 74407 és Teleki II. 455).

AJTONY (Aiton)

Udvarház

1494. Sükösdői Miklósné Dorottya asszony „terciam partem... medietatis possessionis Aython simulcum domo et curia nobilitari, quam idem quondam Nicolaus Sykesd

de nouo edificasset... Petro Sombory... dedisset” (Dl. 74250; Teleki II. 198–199; JAKÓ 2935).

Ref. templom

1514. „Martinus presbiter plebanus possessionis Aython” (ENMLt Komis lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 70.

ALCINA (Alțina, Alzen), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 130; ENTZ: Erdély 70.

ALGYÓGY (Geoagiu), vár

1501 és 1508 közt szerepel „castrum Aldyod” (CSÁNKI V. 42).

ALMAKERÉK (Mălincrav, Malmkrog)

Udvarház

1560 körül. Apafi István, Imre és András osztályt kíván nagybátyjukkal, Gergellyel.

1. levél: „az en attiamnak Farkasnak egy Jobagh hazhelye jwthott volth, Gergelnek penygh nemes udwarhaz teglabol epythett, és ahoz mynden eoreöksiegh... az nagjffalwy hazhoz effele eoreökssegh nem volth.” 2. levél: „ha kegdnék jwthoth az ebesffalwy tegla haaz mynden hozza tartozó eöreöksegeuel... az nagyffalwy keohazath nekem engyegyed... mert... az en attyam chyak egy paraszt hazban lakoth holtýgh... Az ket pwztha haaz feleol azt kiwanom hogy megh beochwlyék mynd a handorffýth s mind az Almakerekýth... az Almakereky hazath tegye hasonlowa Gergely wram a Handorffýhoz... en megh maradok az Almakereky hazon... ha az epwlth job lezen az handorffý az Almakereky haznal, wagy az Almakereky tahat fýzesse megh eggýkuk a massýkuknak” (Dl. 26081).

1566/1585. Apafi-genealógia Apafi Mihálytól kezdve a fent szereplőig (Dl. 36966).

Ev. templom (60–62. kép; 1. ábra)

1447/1448. „Ecclesia de Almakerek”. L. Apanagyfalu, ref. templom.

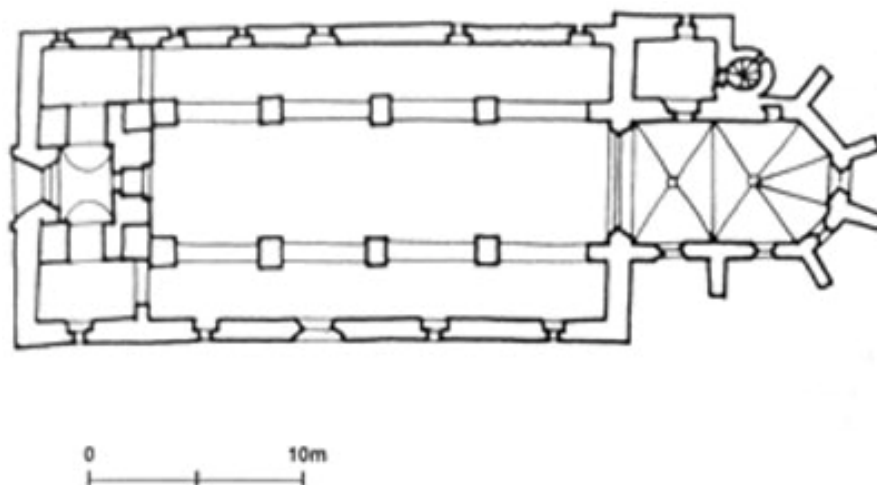
L. még ENTZ: Erdély 71.

Krisztus vére-kápolna

1424. V. Márton pápa előtt „Supplicatio Nicolai abe militis fundatoris capelle sanguinis Christi de Malmkrach... de indulgentia capellam in confinibus Turchorum constructam visitantibus” (LUKCSICS I. 157 és Urk. IV. 208). Vö. GYÖRFFY II. 195.

Viadalfa

1349/1367. Almakerék, Keresd, Bese stb. határjárásában előfordul egy fa, „que vocatur viadalfa” (Dl. 62723 Bethlen lvt.).

1. ábra

Almakerék, az ev. templom alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

ALMÁS vára (Almaşu)

1477. Majádi Mihály és az almási várnagyok, Komjáti János és Jánosi István megegyeznek „super captiacione et detencione cuiusdam Petri Ffestew... jobagionis annotati Michaelis de Mayad” (DI. 36403. 133. 1; JAKÓ 2238).

1526/17. sz. L. Adattár, Építetők..., Drágfi János végrendelete (DI. 65220 Becsky lvt.).

1594. Báthori Zsigmond Csáky Istvánnak adományozza Nagymalmást és Dezsőfalvát „simulcum... media parte arcis dirutae... Nagi Almas” (Csáky I. 601).

L. még ENTZ: Baukunst 165; ENTZ: Erdély 169.

ALMÁS (Nagymalmás; Almaşu), ortodox kápolna

1418. „Capella volahalis” (CSÁNKI V. 68 és DI. 43404).

1509. Szentgyörgyi Péter vajda kapja meg Algyóggyal és a hozzá tartozó Nagy- és Kisalmás román falvakkal (DI. 28677 és CSÁNKI V. 67–68).

ALSÓGÁLD (Gáld; Galda de Jos), templom és kápolna

L. ENTZ: Baukunst 128; ENTZ: Erdély 71–72.

ALSÓJÁRA (Iara)

Udvarház

1531. Járai Máttyás özvegye Katalin vejének „Petro Keresy castellano castris Letha... pro expensis et labore per eundem in edificacione domus et curie suarum nobilitarium iar quasi parte pro maiori desertarum in possessione AlsoJara... eadem domum et curiam... dedisset” (Dl. 36404. 43a–b; JAKÓ 4354).
1547. Lupsai Mihály alsójárai részbirtokát „cum loco imaginis” és alsójárai udvarházával Bizerei Péter oláhbrudi részbirtokával és udvarházával elcseréli (JAKÓ 4901).

Unit. templom

1442. Járai Péter esküt tesz a Szent Miklós-templomban (JAKÓ 413).
1461. „Jarabanya”-n az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).
1547. Csere Lupsai Mihály és Bizerei Péter közt. Előbbi elcseréli felső- és alsójárai birtokrészét udvarházával és „cum loco imaginis” az utóbbi oláhbrudi birtokáért és udvarházáért. (JAKÓ 4901.)
- L. még ENTZ: Baukunst 128; ENTZ: Erdély 72.

ALSÓSZENTMIHÁLYFALVA (Mihai Viteazu), ref. templom

1459. Egyezés a sínfalvai Tatár család tagjai közt a kövendi részbirtok és malom ügyében „coram... Ladislao de Zenthmyhalfalwa... ecclesie plebano” (Dl. 30201).
- L. még ENTZ: Erdély 72.

ALSÓTÓK (Tiocu de Jos)

Udvarház

1499. „Ambrosius Nagh de Ezthyen... filius quondam nobilis domine Margarethe... domus et curia nobilitaris eiusdem domine in possessione Alsothewk... penes domum et curiam quondam Alberti Maray similiter nobilitarem a parte possessionis Kevblws... adiacens per mortem matris sue in ipsum... iure successorio deriuari deberet.” Margit Fermentesi István leánya. (Dl. 36403. 232–234. 1; JAKÓ 3091.)
1506. „Emericus Thewky de Lona” lónai udvarházát elcseréli Kendi Gállal, annak „duas partes domus et curie nobilitaris in possessione Alsothewk” kapja meg (Dl. 30512 és 29583).

Ref. templom

- 1481 körül. „Andreas de Zylkerek... confessus fuisset eomodo, quod quia ipse illos sex florenos auri quos nobilis Thomas literatus filius Michaelis de Nyres ad laborem et edificacionem parochialis ecclesie de dicta Alsothewk manibus eiusdem Andree assignasset et dedisset adpresens ad edificandam ipsam ecclesiam restituere non posset”, kártalanítást ajánl fel (Dl. 36403. 151. 1; JAKÓ 2314).

1484. Csomafáji Gergely Doboka megyei szolgabíró és Nagy Miklós Esztényből vallanak Szilkereki András hatalmaskodásairól, amelyeket Nyiresi Mihály és Tamás fia ellen követett el: „ortus et stabulum, quem et quod nobilis Andreas de Zylkerrek ante ecclesiam parochialem possessionis Alsothewk erexisset... unam sepem alterius orti sui super ecclesiam a parte domus Michaelis et Thome adiacentem” (Dl. 27546).

L. még ENTZ: Baukunst 128–129; ENTZ: Erdély 72–73.

ALSÓVÁROSVIZE (Alsóvárosvíz; Orăștioara de Jos), ortodox templom

1494/1500. Per Lépes Bernát és a Barcsayak közt. Tanúként szerepel „in presencia honesti viri plebani Wolachalis de Alsowwaroswýze”. (Dl. 30232.)

L. még CSÁNKI V. 147

ALSÓZSUK (Jucu de Jos), templom

1450. Máté erdélyi püspök megengedi, hogy Visán, Alsózsuk leányegyházában minden szertartás elvégezhető legyen „sine tamen ecclesie matricis de Swk preiudicio” (ENMLt Suki lvt.).

L. még ENTZ: Baukunst 129; ENTZ: Erdély 73.

ALTORJA (Turia)

Udvarház

1536. Apor László adásvételi levele „datum in Althorya in edibus nostris” (SzO III. 258). – „Nicolaus sacerdos plebanus de Bolon” ugyanez ügyben írott levele kelt „in Alsotorya in domo domini Ladislai Apor” (SzO III. 259).

R. k. templom

1520–1530. „Petrus plebanus de Althorya” (Dl. 36353).

L. még ENTZ: Baukunst 129; ENTZ: Erdély 73–74.

ALVINC (Vințu de Jos, Wintz)

1538. „Egregius Benedictus Kosar... confessus est... quod... Georgius episcopus Waradiensis de et super solutione mille florenorum ipsi... Nicolao Kosar patri suo quos videlicet sibi in precium possessionum Borberek et Alwyncz persoluisset.” Erről Benedek nyugtatja György püspököt. (Dl. 36404. 164b és 189a–b; JAKÓ 4651.)

L. még ENTZ: Baukunst 129–130; ENTZ: Erdély 74.

Domonkos kolostor

1361. „Frater Alardus prior ecclesie beatae virginis de Vinch” (CD IX. 3. 272–273; Urk. II. 190).
1444. „Conventus in Winezia.” L. Nagyszeben, domonkos kolostor.
1552. Erdélyi császári biztosok jelentése: „A domonkosok zárdája Alvincen, amelyből a barát (Fráter György) később várkastélyt készítettett, melyben halálát lelte.” (HORVÁTH SÁNDOR: A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. Budapest 1916. 184.)

Ref. templom (143–144. kép)

1361. „Johannes de Vinch ecclesie rector” (Urk. II. 190).
1421. Zsigmond király megerősíti Alvinc kiváltságait és átírja a korábbi reá vonatkozó leveleket (1248, 1265; 1310, 1342, 1359/OL Filmtár 4066. 4. 111 Szeben város lvt.).
1429. „Joseph plebanus de Vinch” az erdélyi káptalan küldötte (Dl. 30167).
- L. még ENTZ: Baukunst 129; ENTZ: Erdély 74.

Kézművesek

1408. Lackfi Jakab erdélyi vajda „Mathias filius Gregorii de Keresztur”-nak elengedi annak a bírságnak felét, „in quibus idem contra quendam lapicidam de Alwinch... convictus fuit” (Dl. 39498).

APAHIDA (Apahida), plébániatemplom

- 1444 körül. „Thomas plebanus de Apathyda” (Dl. 36406. 33–38; JAKÓ 522).
1449. „Johannes plebanus de Apathyda” (Dl. 36391. 108. 2; JAKÓ 665).
1452. „Stephanus plebanus de Apathyda” (Dl. 36403. 90. 5; JAKÓ 1100).

APANAGYFALU (Nușeni)

Udvarház

1560 körül. L. Almakerék, udvarház.

Ref. templom (228–229. kép)

- 1447/1448. Albert fehérvári főesperes Bethlen Antal kérésére átírja Apafi Miklós végrendeletét. „Nos Nicolaus filius Apa de Nagyfalu... coram... Nicolao de Betlen, Jacobo de Bozzyas et Petro de eadem Nagyfalu plebano... Item picarium magnum quod dominus imperator nobis dederat legamus ecclesie sancti Gerardi in Nagyfalu fundate... vnum picarium adhuc habemus quod legamus pro XXXta missis capellanis et altaristis in ecclesia Albensi... Item Petro plebano nostro de Nagyfalu legamus sex florenos auri... Item committimus, ut in ecclesia nostra sancti Gerardi in Nagyfalu XXXta missas propter anime nostre post obitum nostrum... exequi debeant et similiter in ecclesia de Almakerek XXXta missas.

- Subam nostram plebano de Almakerek legamus.” (Dl. 62844 Bethlen lvt. és Urk. V. 213–215.)
- 1453 előtt. „Johannes Farkas de Harinna et Michael filius Apa de Almekerek” meg-
egyeztek „Anthonio de Bethlen”-nel „coram nobilibus viris (köztük Farnasi Dé-
nes)... ac discretis viris Jacobo plebano de Bozyas et Michaele plebano de Guch,
Paulo de Iara, Emerico de Deche... Item primo omnes libros exceptis tribus...
videlicet medietatem Biblie et Isodorum de sumpmo bono, vnum paruum librum
pro consolacione alios omnes deposuit... Item magnum piccarium testatum eccle-
sie sancti Gerardi episcopi de Nagffalw assignamus in manibus vitricis ecclesie
eiusdem.” Mindezekre nézve Bethlen Antalt nyugtatják. (Dl. 63054 Bethlen lvt.)
„Jacobus plebanus de Bozias” saját kezű levele Anthonio de Bethlen”-nek.
„Egregie vir... de testamento Francisci de Parua Duecher... Benedictus plebanus
de Nagduecher et nobiles viri de Parua Duecher venientes... fassi quod...
Franciscus talem (!) fecisset testamentum... coram suo plebano. Item in Guch
medietatem quatenaris vini commisit ecclesie beate Marie virginis in Nagduecher.
Item plebano suo commisit vnam scropham... Item vna iugera auene commisit
ecclesie sancti Gerardi in Nogfallv. Item commisit... ut capellam corporis Christi
in Parua Duecher sum scillindrys cooperiant. Item etiam vxor Francisci in agone
mortis sue duas partes quartenaris vini et terciam in Guch commisit ecclesie beate
Marie in Duecher et terciam partem plebano suo.” (Dl. 63053 Bethlen lvt. – a
Dl. 63054 számú oklevelet is Jakab magyarborzási plébános írta.)
- 1467/1473. Mátyás király megkegyelmez Apafi Mihálynak. Az oklevelet 1473-ban átírja
Magyar Balázs erdélyi vajda, aki a kegyelem alapján a Csupor Miklóstól elfoglalt
birtokokat visszaítéli (Dl. 17898–17899).
- 1468/1769. Mátyás király a hűtlen Apafi Mihály birtokait Csupor Miklósnak adja (Dl.
36940. 33ab nagy alakú).
1486. „Ladislaus Gereb” levele az apanagyfalusi községnek: „Quia discretus Demetrius
presbiter et plebanus vester pro quibusdam... delictis suis... conuictus existit.”
Ezért minden jószágát adják át Geréb László familiárisának, Kereszturi Péternek.
(Dl. 62925 Bethlen lvt.)

APAÚJFALU (Nou Săsesc), udvarház és Szent Katalin-kápolna

1345. „Petrus de Kewrus” és társai az Apafiak újfalusi birtokát megrohanták és ott „om-
nibus aedificiis ac sanctam capellam in honore beate Katherinae virginis aedifica-
tam penitus... combussissent proprium domum ipsius Johannis (sc. Apafi) com-
bussissent... cyfos argenteos balteos et arma... recepissent” (Urk. II. 25, 27 és
AnjO IV. 496).

ARANYKÚT (Aruncuta)

1461. „Arankwth” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

ARANYOS, vár

1383. Mária királynő „in dominium cuiusdam castris nostri, Aranyas vocati” Balk Szatmár megyei vajdát és testvéreit bevezeteti (CD X. 1. 69).
1387. Mária királynő néhai Kusalyi Jakcs mester fiainak (Györgynek, Istvánnak és Andrásnak) adja „in muro abolitum et diruptum castrum regale Aranyas” (OL Fényképgyűjt. Wesselényi lvt. 37. sz.).
1388. Az adományt megismétli Zsigmond király (OL Fényképgyűjt. Wesselényi lvt 35. sz.).
1492. „Aranyasalya cum castro” (OL Filmtár 784. 35. 112 Wesselényi lvt.).

Várnagyok

1341. „Thompus castellanus de Aranays” (AnjO IV. 143–147).
- 1349–1350. „Magister Dominicus dictus Machka castellanus de Aranyas” (Dl. 26373).

ARANYOSBÁNYA (Offenbánya; Baia de Arieș, Offenburg), plébániatemplom

1391. „Johannes presbyter plebanus ecclesiae beatae Mariae virginis de Winberg seu de Aranyasbanya iuxta fluvium Aranyos” (Urk. III. 13).
1437. „Venceslaus plebanus... ciuitatis nostre Offenbanya alias Aranyasbanya” (Dl. 28826). Átírja Szentgyörgyi Péter 1506-ban (Dl. 32506 nagy alakú).
- L. még ENTZ: Erdély 74.

ARANYOSGYÉRES (Cîmpia Turzii)

1461. „Geres” ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

Udvarház

1555. Kecseti Menyhért és a Báthori családtagok közti osztály során említik Kecseti Balázs udvarházát, amely „per magistros murarios et fabros lignarios estimetur” (JAKÓ 5367).

ARANYOSLÓNA (Luna)

1461. „Lona” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

ARDÓ (Arduzel), plébániatemplom

- 1513/1519. Károlyi István ardói plébános és Becsky Sebestyén közötti per. A közjegyzői oklevél kelt „in domo et in atrio domus... Stephani de Karol presentibus Johanne omnium sanctorum. Stephano sancti Michaelis presbiteris.” (Dl. 65210 Becsky lvt)
1518. „Stephanus de Karol rector parochialis ecclesie de Ardo” (Dl. 65208 Becsky lvt.).

ÁRKOS (Arcuş), unit. templom

L. ENTZ: Baukunst 130; ENTZ: Erdély 74.

ASSZONYFALVA (Axente Sever, Frauendorf), ev. templom (37. kép; 2–3. ábra)

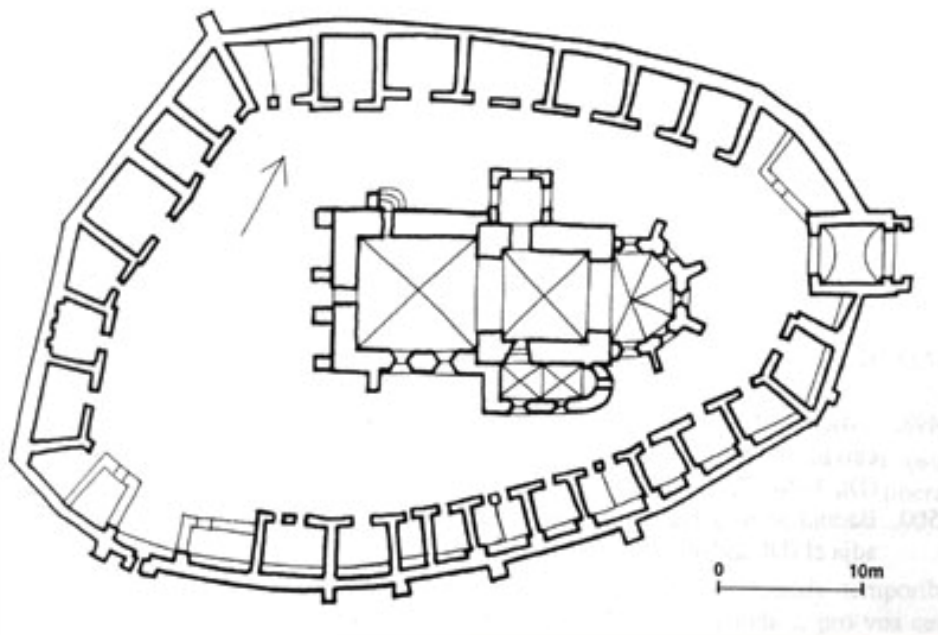
1414. „Nicolaus de villa Dominarum ecclesiae parochialis rector... ecclesia Omnium sanctorum de villa Dominarum” (Urk. III. 600).

ASSZONYNÉPE (Asinip)

1461. „Azonnepe” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

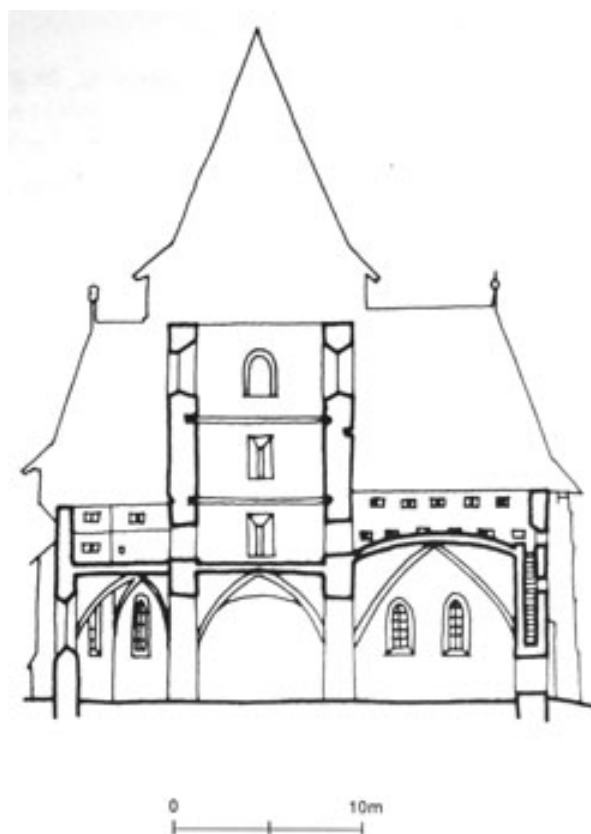
BÁBAHALMA (Bobohalma)

1461. „Babahalma” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

2. ábra

Asszonyfalva, az ev. templomvár alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

3. ábra

Asszonyfalva, az ev. erődtemplom hosszmetsete (Fabritius-Dancu nyomán)

BÁDOK (Bădești), udvarház

1498. „Michael de Badok... porciones possessionarias in... Badok... simulcum domo et curia nobilitari in... Badok Johanni Banfy... pro ducentis florenis... vendidisset (Dl. 36403. 221–222. 2; JAKÓ 3043 és 97543 Vay lvt.).

1500. Bádoki Mihály bádoki udvarházát 200 forintért „Matheo Boÿthÿ de Badok”-nak adja el (Dl. 29580).

BÁGYON (Bădeni), unit. templom

1459. „Albertus de Bagyon ecclesie plebanus” (Dl. 30201).

1470 körül. „Albertus de Bagyon ecclesie plebanus” (Dl. 32384).

L. még ENTZ: Erdély 75.

BALA (Băla)

1461. „Bala” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

BALÁZSFALVA (Blaj) plébániatemplom

1420 körül. „Ecclesie plebanus” (ENMLt Wass lvt).

L. még ENTZ: Erdély 75.

BALÁZSTELKE (Blăjel), templom

1375. „Quondam Antonius filius Stephani de Balasteleke” balázstelki és pócstelke jószágainak határjárása: „in possessione Balasteleke a via inter curiam Anthoni dicti Tacctr... et curiam pretacti Anthoni filii Stephani... qua ad ecclesiam itur incipiendo versus Megyes... inter vineas Johannis Teuchlender dicti et vineam ecclesie de eadem Balasteleke”. A telken kívül „terras vero arabiles... et alias vtilitates cum iure patronatus communi vsui deputassent”. A patronátus László székely ispánnal közös. (DI. 28923.)

1377. „Stephanus rector ecclesie de Balastelke” (DI. 31107).

BÁLVÁNYOSVÁR, Belső-Szolnok megye (Unguraş)

1456. V. László „castrum... Balvanos” tartozékaival Várdai István egri prépostnak, Várdai Aladár királyi kamarásnak és Dezső Dénes fia László főasztalnokmesternek adja (DI. 74704).

1458. Geréb Jánost bevezetik Bálványos vár birtokába (DI. 36392. 3. 1; JAKÓ 1301).

1485. „Iobagiones castri Baluanÿws” illetéktelenül használják Bethlen Gergely birtokait (DI. 62921 Bethlen lvt.).

1500. Bethlen Miklós a váradi püspököt eltiltja Bálványos vár elidegenítésétől. (DI. 27998).

1536. Majlát István levelét „in castro Balvanyos” keltezi (OL Filmtár 783. 31. 598 Bánffy lvt.).

1537. „Barnabas Nagh de Zenthlvan et Ladislaus Dwl de Debrewk... castrum ipsum (sc. Balwanyos)... penetrassent et de manibus ipsorum valachorum... liberassent”. Majlath Istvánnak a várat 6000 forintért átadták. (DI. 36401. 56–57. 1; JAKÓ 4592.)

1538. „Nicolaus Kosar... confessus est... quomodo proxime transactis temporibus regia maiestas... castra Balwanios... Stephano Maylad wayuode... pro vna certa summa pecuniaria obligasset. Quum videlicet castrum Balwanios... frater Georgius... considerans semper pertinuisse ad episcopatum ecclesie Waradiensis... ad manus suas recepisset... Nicolao Kosar castellum Borberek et possessio-

nem Alwyncz... pro octo milibus florenorum emisset et memoratum castellum Borberék et possessionem Alwyncz pro redemcione castri Balwanios... Stephano Maylad dedisset.” (Dl. 36404. 191 a–b; JAKÓ 4667.)

L. még ENTZ: Baukunst 165; ENTZ: Erdély 170–171.

BÁND (Mezőbánd; Band), templom

1504. „Georgius presbiter de eadem Band” (OL Fényképtár 46. dob. Esterházy lvt. 19).

BÁNFFYHUNYAD (Huedin), ref. templom (301. kép)

1377. „Villa Hunyad” (JAKAB I. 84).

1400. „Petitio pro parte... Gregorii Helyae de Thamasfalva... quod dilectis filiis Bichal... parochialis ecclesiae sanctae Elizabeth de Huniad propter nimiam distantiam... ad eandem ecclesiam non sine laboribus magnis... pro audiendis divinis officiis... valde difficilis sit accessus”. Ezért kéri Illés fia Gergely „ut sibi in dicta villa Bichal... aliam parochialem ecclesiam de novo fundandi et construendi ac sufficienter dotandi pro uno rectore... licenciam concedere dignaremur”. Az engedélyt a pápa megadja. (Mon. Vat. I. 4. 287.)

L. még ENTZ: Baukunst 130; ENTZ: Erdély 76.

BÁNYABÜKK (Vilcele), plébániatemplom

1342. „Johannes de Banabit sacerdos” (Dl. 40899).

1465. Erdélyi István erőszakkal elfoglalta az erdélyi káptalan néhány birtokát. Szerepel „Banÿabiky” plébánosa. (Dl. 30855.)

BANYICA (Băița), templom

1449. „Ecclesia sancti Leonardi in possessione Baly” (Dl. 36391. 49. 1–2; JAKÓ 648).

BÁNYIKA (Baica), kápolna

1350. Lajos király bevezető parancsa „Jacobus de Brasso” részére. „Terra... a fluvio Almas usque ad... ecclesiam ubi heremita moraretur.” (AnjO V. 403–404.)

L. még GYÖRFFY II. 59–60.

BÁRÁNYKÚT (Bărcuț, Bekokten), plébániatemplom

1485. Toronyépítés. L. Segesd, plébániatemplom.

1494. „Pro structura ecclesie 10 fl” (Quellen 175).

1500. „Filippus plebanus de Barankuuth” (Mon. Vat. I. 5. 95).

1506. „Pro structura ecclesie Barankuth fl. 10” (Quellen 483).

BARÁTHELY (Brateiu, Pretai) ev. templom (98. kép)

L. ENTZ: Erdély 76.

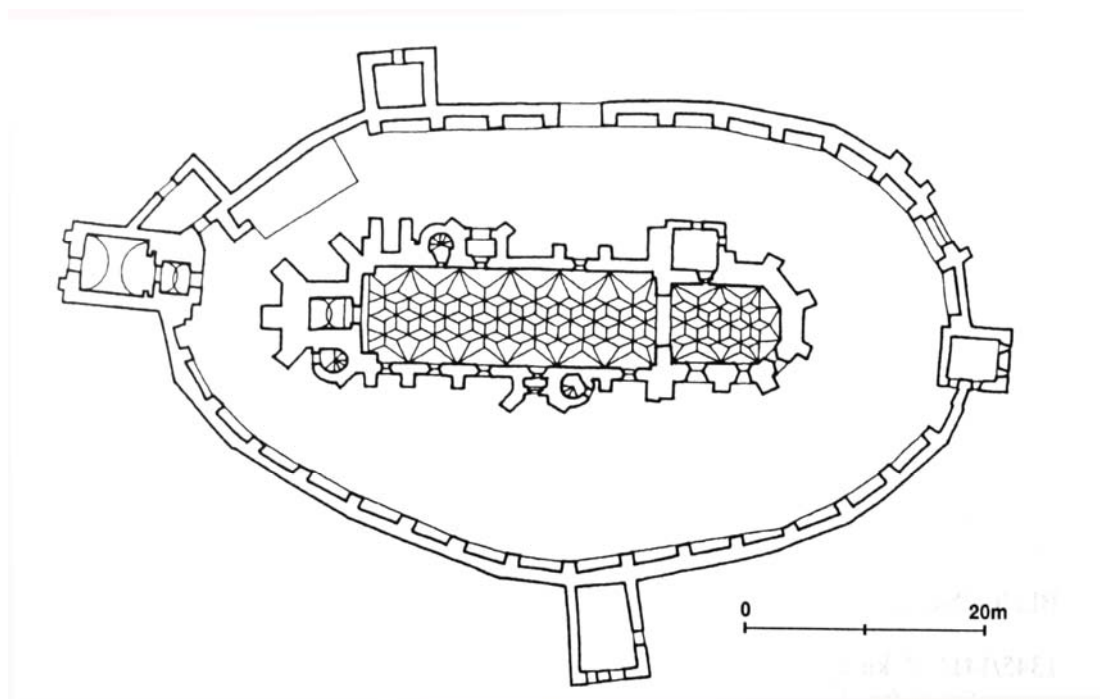
BARCAROZSNYÓ (Rîsnov, Rosenau), ev. templom (226. kép)

1384/18. sz. „Stephanus de Rosnaw ecclesie plebanus” (Dl. 7053 és Urk. II. 597).

1394. „Stephanus plebanus ecclesiae beati Mathiae apostoli de Roznaw, decanus Brassowyensis” (Urk. HL 97).

1395. Zsigmond felszólítja az erdélyi káptalant, hogy Tamás brassói plébánost vezesse be a Töröcsvárhoz tartozó Zernyest birtokába „presente... Nicolaus plebanus de Roznaro” (CD X. 2. 300–302).

1500. „Laurentius plebanus in Rosnaw provinciae Vrciae” (Mon. Vat. I. 5. 133).

4. ábra

Baromlak, az ev. templomvár alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

BAROMLAK (Nagybaromlak; Valea Viilor, Vorumloc, Wurmloch)

1411. „Possessio monasterii (sc. de Clusmonostra) Barlak” (Urk. III. 513).

Udvarház

1430 körül. „Nicolaus filius Ladislai de Zenthiakab” tiltakozik az ellen, hogy „Petrus de Thwr... possessionem ipsorum Barumlak secus Komyathzegh... adiacentem... pro se occupans in facie eiusdem noua edificia sew domos et obstacula construere incepisset” (Dl. 36407. 114. 1; JAKÓ 59).

L. még CSÁNKI V. 693.

Ev. templom (4. ábra)

1414. „Dauid de Wrmlack ecclesiae parochialis rector... ecclesiae sancti Petri de Wemlack” (Urk. III. 600).

Szent Ciriákusz-kápolna

1446. Búcsúadás kérése a kápolna számára (LUKCSICS II. 233).

BÁTOS (Batoş), plébániatemplom

1416. „Blasius Siculus plebanus de Bathus decanus” (Dl. 30773).

BÁZNA (Felsőbajom; Bazna, Baassen) plébániatemplom

1359. „Nicolaus plebanus de Bozwa”.

1407. „Johannes plebanus de Bozwa” (Dl. 30668).

BEKÉNYSZEG (eltűnt, Fehér m.), kápolna

1354. Osztály: „Comes Martinus filius Kemen – Mochkus filius Andree” között „Bukenzeg” birtokában. „Medietas eiusdem possessionis... a parte Morisii seu septentrionis existens cum capella cessit Martino.” (Dl. 36505.)

BÉL, plébániatemplom

1425. „Nicolaus plebanus de Beel” (Dl. 62799 Bethlen lvt.).

BENCENC (Aurel Vlaicu)

1345/1416. A király megengedi, hogy „comes Michael filius Danielis” férfi utód hiányában leányaira hagyja birtokait, többek közt „Chybar nunc alio nomine Vengarthkerch... Sahtouteluk alio nomine Benchench” (Dl. 3771).

L. még GYÖRFFY II. 133.

Plébániatemplom

1382. „Johannes rector ecclesie de Benchench” (Dl. 29437).

1391. Herceg Istvánné esküt tesz „in ecclesia sua parochiali in Benchench” (Dl. 28933).

BENEDEK: I. Borosbenedek

BÉNYE (Biia), kápolna

1346. Lajos király Bénye falut, „in qua capella in honore beati Emerici foret constructa... Stephano et Johanni filiis Thome et Ladislao filio Georgii filio Thome” (Bakoch) adja (Dl. 27628).

1461. „Benye” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

BERÉNY (Berni, Barendorf), templom

L. ENTZ: Erdély 77.

BERETHALOM (Biertan, BIRTHÄLM), ev. templom (342–350. kép; 5. ábra)

1373–1375. „Nicolao Petri de Birchalin... parochialis ecclesia de Birchalin” (Urk. II. 415).

1402. Búcsúlevél. „Ecclesia parochialis in Byrthelm... in honorem... virginis Mariae fundata et constructa.” (Urk. III. 274.)

1440. „Nicolaus filius Appa de Almakerek” lemond a berethalmi gerébségről utódai nevében is (Urk. V. 57–58). – Az előző ügyet írásba foglalja a hét szász szék. „Bartholomeus plebanus... oppidi regalis BIRTHALM.” (Urk. V. 65–67 és Dl. 62818 Bethlen lvt.)

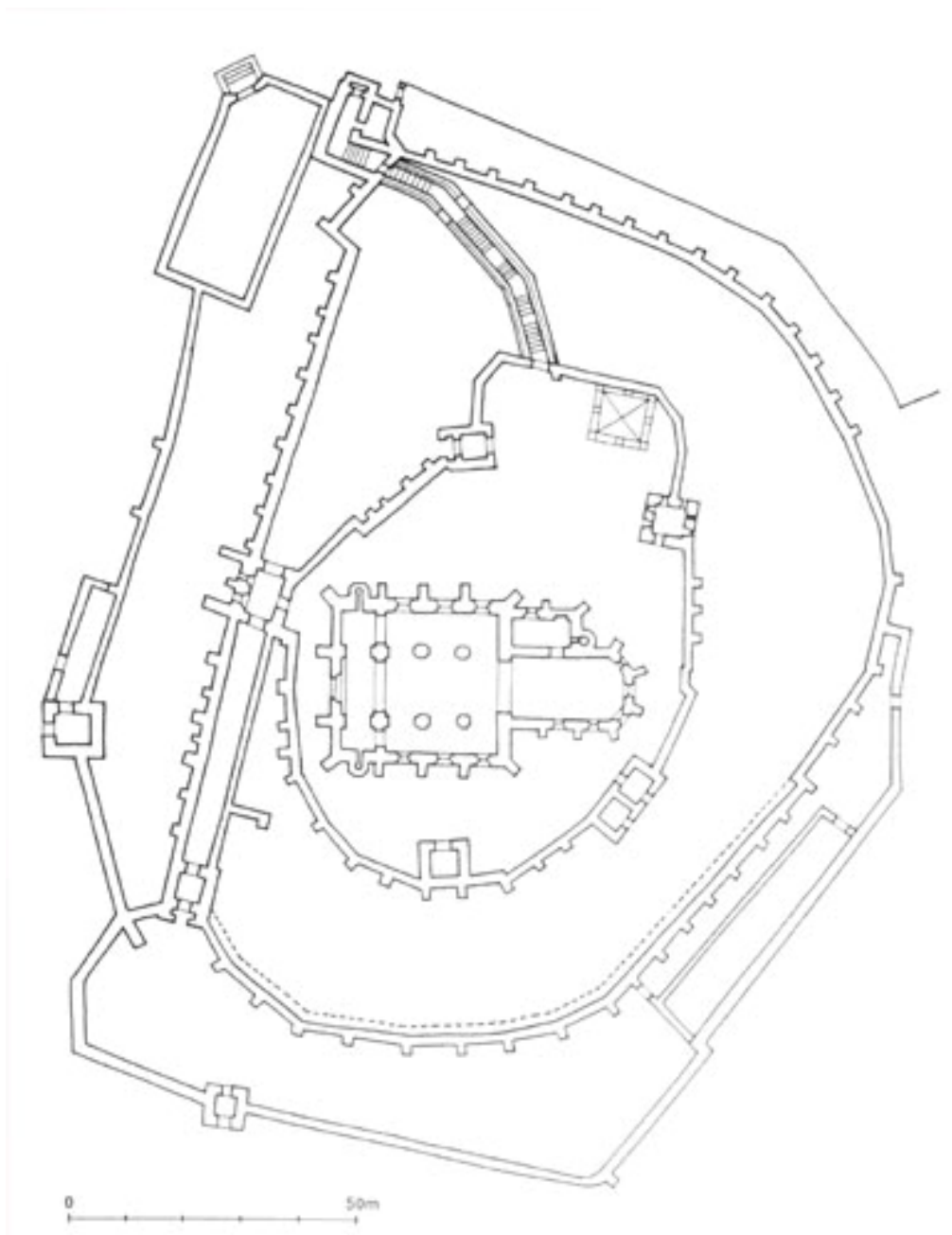
1454. Közjegyzői oklevél „parochiali ecclesiae in honore... virginis Mariae in monticulo in... Byrthalben fundatae” végrendeletileg hagyott részbirtokokról (Urk. V. 439–441).

1493. „Mayster Marianus plebanus de Virthalmen Albensis Transilvanæ diocesis” (Mon. Vat. I. 5. 21).

L. még ENTZ: Erdély 77.

BESENYŐ (Vișoara, Heidendorf), plébániatemplom

1453. L. Dipse, ev. templom.

5. ábra

Berethalom, az ev. templomvár alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

6. ábra

Beszterce, a történelmi városmag alaprajza az 1880 körüli telekosztással. 1: ev., egykori Szent Miklós-plébániatemplom; 2: egykori minorita kolostor; 3: egykori ispotály temploma; 4. egykori domonkos kolostor maradványai (Niedermaier nyomán)

BESZTERCE (Bistrița, Bistritz) (340. kép; 6. ábra)

Vár

1453. Hunyadi János „castellani etiam in castro nostro Bistriciensis constituendi... nullam potestatem supra dictam civitatem (sc. Bistriciensem) nostram... habeant” (CD XI/I. II. r. 196–200).
1457. Megegyezés Szilágyi Mihály és Erzsébet, valamint V. László király között. Eszerint Szilágyi Erzsébetnek vissza kell adnia a királyi várakat Erdélyben, köztük Besztercét is. (CD XI/I. 260–262.)
1458. Mátyás király Szilágyi Mihálynak adja „castrum nostrum Bistriciense simulcum ciuitate” (Dl. 30839 és Urk. VI. 7–8).

1464. Mátyás király 6000 forintért eladja Besztercének a besztercei várat (BERGER 168–172 és Urk. V. 183–184).
1465. Mátyás király megengedi a besztercei tanácsnak „ut ipsi castrum Bistriciensem, quod in territorio eiusdem civitatis nostrae per dominum Johannem de Hwnyad fundatum fuerit, funditus diruere et cum lapidibus eiusdem castrum civitatem munire et muro circumdare possit” (BERGER 174; Dl. 62884 Bethlen lvt. és Urk. VI. 214–215).
- 1466/1467. Héderfái István besztercei várnagy Bethlen Antal balázsfalvi jobbágyait elfogta és „ad dictum castrum Bistriciense deduci... fecisset”. Tíz jobbágyot elengedett ugyan, de ezek földesuruk engedélye nélkül „ad dicti castrum Bistriciensis suburbium morandi causa clandestine recessissent”. Ez az elmúlt időben történt, tehát lehetett még 1466 előtt is. (Dl. 62889 és 62890 Bethlen lvt.)

Várnagyok

1456. „Michael Zekel et Stephanus de Hederfa”, akiknek Hunyadi János „domum seu fundum Beche vocatum in dicta civitate nostra Bistriciensis fundatam” adja (BERGER 138).
1459. „Michael filius Anthonii de ZenthIwan, Stephanus filius Dominici de Hederfaya” (Dl. 29511).
1461. „Franciscus” (Dl. 36392. 106. 2).
1462. „Stephanus Hederffay” (Dl. 62878).
1464. „Petrus de Zob capitaneus castrum nostri Bistriciensis” (BERGER 167).

Városfal

1438. Erzsébet királyné oklevele. „Pervenit notitiam, quomodo muri et alia edificia fortalicium ipsius civitatis nostrae magnam ruinam paterent et rupturam, minime vos de eorundem reformatione curantes.” Ezért megparancsolja, hogy a falak helyreállítását végezzék el. (BERGER 92 sz. és Urk. V. 16–17.)
1465. L. Beszterce, vár.
1475. Mátyás király a fehéregyházi sókamara 10 évi jövedelmét „pro structura et munitione... civitatis Bistriciensis” adja (Urk. VII. 47 és 57–58).
1501. II. Ulászló megerősíti a besztercei tanács határozatát, hogy a városon kívülről behozott borért hordónként fizetendő 50 dénárt a város megerősítésére kell fordítani „ut ipsi cives civitatem... in necessariis murorum rupturis restaurare et denovo etiam edificia necessaria... facere possint” (BERGER 400).
1522. II. Lajos 150 forint adót elenged a városnak „pro necessaria eiusdem civitatis hoc tempore periculoso conservatione decreverunt duo propugnacula et basthya ex lapidibus facere” (BERGER 740).
1539. „Quoniam Bistricienses quoque ad edificationem civitatis curam habere debeant” János király elrendeli, hogy a nagyszebeni tanács által kért munkásokat az ottani munkákra a besztercei tanács ne küldje el (Beszterce város lvt.).

Holztor

1724. L. Beszterce, minorita kolostor.

- Szent Miklós-plébániatemplom (ev. templom) (132., 338. kép)
1358. Malech Miklós erdélyi egyházmegyés pap „de plebanatu ecclesie sancti Nicolai de Bistrichia” (BOSSÁNYI II. CXXXII).
- 1376 XI. Gergely „Petrum rectorem parochialis ecclesie sancti Nicolai de Bestercia” kinevezi váci püspöknek (Urk. III. 443).
1397. „Michael quondam plebanus de Bistricia” (Dl. 73811 Teleki lvt. és Teleki I. 259).
1401. „Michael wayuoda plebanus de Bystricia” (Dl. 30408). L. Váradja, kastély.
1432. Kreczmer Péter végrendelete: „Coram... Jacobo nostro moderno plebano... dotavit altari in honorem sanctorum omnium fundato, erecto... in capella ingre- diendo ecclesiam... beati Nicolai... per maiorem portam desursum a plaga occi- dentali turribus campanilibus annexa eiusdemque altaris rectori... duo iugera vinearum in monte Besenew alias Heidendorff... testamentaliter ordinavit altari in ecclesia parochiali sancti Nicolai... in capella... in medio duorum campanilium situato.” (Urk. IV. 478 és 481–482 és BERGER 80.).
- 1470 után. Aÿven (Eiben) György bíró bizonyítja, hogy „Laurentius plebanus de Alba ecclesia necnon magister altaris sancte Trinitatis in ecclesia parochiali beati Nico- lai fundati item Martinus Kretchmer... quartam molendini, quod situm est in pia- tea Hungaricali supra ripam vulgo Bystricz... in vico, qui tendit ad meridiem ver- sus claustrum sancte crucis... ad dictum altare... inscribere dignaremur.” (BERGER 287.).
1499. „Cupientes ut altare sanctorum Petri et Pauli apostolorum situm in... ecclesia sancti Nicolai de Esen (sc. Bistricz)”, amelyet néhai Tamás takács özvegye, Gert- rúd gondoz. Az ő kérésére Jeromos palestrinai bíboros búcsút engedélyez azok- nak, „qui altare in sancti Stephani... et Corporis domini nostri Jesu Xpi ac As- sumptionis beate Marie... sancti Andree apostoli ipsius ecclesie de Esen dedica- tum visitaverint.” (BERGER 393.)
1504. „Articuli pro domino plebano... civitatis Bistriciensis... Quinto quod pro decore sue ecclesie unum predicatorem cum capellanis octo obligatus sit tenere. Sexto quod in beate Anne et Katherine altaribus singulis diebus... unam missam legibi- lem fieri faciat.” (BERGER 430.).
1522. Tordai Pál gyulafehérvári vikárius levele „Fabiano de Bystricia... ecclesie paro- chialis plebano” (BERGER 766.).
1527. „Nos Paulus de Thorda archidiaconus Hunyadiensis... et vicarius ecclesie Alben- sis Transsilvane... moti petitionibus... iudicis et iuratorum civium civitatis Bystriciensis... super facto cuiusdam capelle sancti Michaelis archangeli in cimi- terio ecclesie parochialis... ex lapidibus ab antiquo constructe que omnino dicte Ecclesie... preiudiciosa fore... declaratur tum ex eo tum pro maiori reforma- cione... ecclesie parochialis in lapidibus gravem necessitatem patientis duximus concedendum... diruta ipsa capella nichilominus lapides ipsius pro reformacione dicte ecclesie parochialis deputentur.” Az anyagot világi épületre nem szabad felhasználni. Ennek felelősségét a plébánosra és a patrónusokra hárítja. (Beszterce város lvt.)
1533. „Adrianus de Enyedino arcium liberalium et iuris utriusque doctor archidiaconus Kraznensis... circumspetus Martinus Berth civis... Bystriciensis... exposuit

nobis in hunc modum, quomodo ipsi... ecclesiam parochialem... beati Nicolai... in quadam ipsius ruina reformare et restaurare ac eandem augmentare et quoddam sacellum sancti Michaelis... ad latus eiusdem ecclesie situm... quod ex longa vetustate et incuria sindicorum in omnibus suis edificiis ruinam minaretur destrueret et ut cimiterium eiusdem ecclesie cuius bonam partem dictum sacellum occupasset eius demolicione ampliaretur solo adquare tabulamque et altare portatile sive viaticum in dictam ecclesiam parochialem deferre, lapidesque eiusdem sacelli ad erectionem et reformationem... ecclesie... quo cicius operi insisteretur deduci... decrevissent.” Ehhez a vikárius hozzájárul. (Beszterce város lvt.)

1541. Statileo János erdélyi püspök besztercei plébánossá nevezi ki Mihály törpényi plébánost, mivel Máté doktor halálával a stallum megüresedett. (Beszterce város lvt.)
L. még ENTZ: Erdély 78.

Szent Kereszt-kápolna

1506. András váradi kanonok „quandam capellam in civitate nostra (sc. regis) Bistriciensis sub honore sancte crucis propriis suis sumptibus ex fundamento eregisse... ipsamque... potissimum una domo in eadem civitate Bistriciensis sita” ajándékozta meg. Saját, valamint Dávid fivére halála után a kápolna patronátusát a besztercei tanácsra ruházta. (BERGER 468–469).

Szent Mihály-kápolna

- 1527 és 1533. L. Beszterce, Szent Miklós-plébániatemplom.

Domonkos kolostor

1444. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1454. „Frater Georgius... prior conventus sancte Crucis nostre civitatis unacum... fratre Nicolao... priore de Braschouia” kéri a városi tanácsot, erősítse meg a domonkosoknak tett adományokat. Ezek közt szerepel „pistorium retro domum acialem Petii Knechtil ex obliquo ecclesie crucis versus dextram ad plagam occidentalem”. (Urk. V. 449–450 és BERGER 136.)
1492. II. Ulászló bevezető parancsa „fratres ordinis predicatorum in claustro sancte Crucis in ciuitate Bystriciensis fundate degentes” részére Farkas Tamás idai és Szobi Mihály erkedi halastavai birtokába (Dl. 36398. 80–82. l; JAKÓ 2809).
1502. Koprér Lőrinc notarius kiállítja „Albertus literatus de Maray” végrendeletét. Pénzt hagy a besztercei domonkos kolostornak „pro edificiis ibidem fiendis ad cultum divinum et ad honorem sancti Nicolai”. (BERGER 408.)
1504. A király utasítja a kolozsmonostori konventet, hogy vezesse be a besztercei domonkosokat Marai Albert deák hagyatékának birtokába (Dl. 65192 Becsly lvt.).
1512. Farkas János özvegye, Sinsiana ajándéka a besztercei domonkosoknak „crucem unam argenteam... casulam unam necnon dalmaticas duas... de purpure eleganti deauratas”. Szó esik orgonáról és orgonistáról is. (BERGER 552.)
1513. „Antonius Heenn” végrendeletében „corporis sepulturam ecclesie sancte Crucis ad fratres ordinis predicatorum... fratribus ordinis predicatorum florenos 5 denarios 40” (BERGER 568).

1521. Zápolya János értesíti a városi tanácsot, hogy megérkezett hozzá a király levele „que declarant, vos Muros dicti conventus eorum (sc. fratrum predicatorum) preter omnem iustam rationem pro via publica destruere decrevisse in grave dampnum ipsius conventus... cum tamen structuram huiusmodi murorum civitati vestre prorsus in nullo obesse aut impedimentum inferre intelligimus”, várjanak az ügygel, míg személyesen meg nem győződik a helyzetről (BERGER 715).
1523. Zápolya János bizonyítja, hogy Porkoláb Demeter özvegye, Jusztina asszony a fűzkúti részbirtokokat a besztercei domonkosoknak adta. Ezért a barátok három misét mondjanak hetenként „in dicta ecclesia in altari trium regum et beati Demetrii in eadem ecclesia alias per quondam Demetrium... Porkolab priorem dominum et maritum ipsius domine... constructum ubi... corpora ipsorum quondam maritorum suorum humata iacerent”. (BERGER 775, 779, 788 és IN. 28702.)
1524. „Frater Mathias” orgonista, „frater Laurencius de Slezia” asztalos, „frater Petrus” kőműves (IVÁNYI 35).
1525. Zápolya János előtti egyezség a város és a domonkosok közt „ut iidem fratres muros predictos eadem qua nunc persisteret structura deuterio tenere... valeant ita tamen ut dum tempore... civitas... hostium concursibus... obsideretur, extunc ea in parte ubi aditus ille prope circuitum murus consisteret, sicuti et tenuioribus structuris propterea per... fratres tempore ad huc talismodi edificii permissus haberetur, quantum ad... civitatis custodie et ex cubiarum indigencia competeret, resecuri, nacto quoque tempore cursum restaurari valeret” (BERGER 814).
1528. „Vrbanus Wayda de Nemeghye... conuentum fratrum ordinis predicatorum de Byzthricia a vendicione... loci piscine in... Swk... per... quondam Johannem Erdely... conuentui date... inhiuit” (Dl. 36402. 329–330; JAKÓ 4206).
- L. még ENTZ: Baukunst 131; ENTZ: Erdély 78.

Minorita kolostor (3. kép)

1341. A besztercei plébános panaszt tesz, hogy az ottani ferencesek és domonkosok beavatkoznak a plébános ügyeibe (THEINER I. 643).
1403. L. Beszterce, lakóházak.
1444. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.
1448. „Ad quendam domum ordinis minorum sancti Johannis de Bistrica” (LUKCSICS II. 264).
1513. „Anthonius Heenn” végrendelete: „Pro ecclesia gloriosissima virginis Marie ad fratres minores florenos 3” (BERGER 568).
1519. „Paulus Chereny de Balasfalwa” és társai bizonyítják, hogy néhai Cserényi László „totam summam pecunie precia scilicet salium... fratribus ordinis beati Francisci... in claustrum beate Marie virginis in ciuitate Bistriciensis fundate degen-tibus... testamentaliter legasset” (Dl. 36402. 141. 1).
1525. A besztercei tanács bizonyítja, hogy Koprér Ferencné kertjét a ferenceseknek adta „pater Ambrosius ordinis sancti Francisci in persona totius conventus beate virginis Marie in ciuitate prenotata situati” jelenlétében (BERGER 800).
1540. „Frater Mathias de Beltek ordinis minorum observantie” levele Besztercéhez: „Diebus paulo superioribus miseram ad... conventum nostram Bistriciensem... quosdam fratres... quos tamen... repulsos accepimus” (Beszterce város lvt.).

1724. A beszercei tanács Königsberg gróf felszólítására a Holztor melletti kolostort és templomot átadja a minoritáknak (ENMLt Szászvárosi akták).

L. még ENTZ: Baukunst 131; ENTZ: Erdély 78.

Domonkos apácakolostor

1485. Farkas Tamás Szentmihálytelkén lévő halastavát és malmát „ecclesie quae nunc fundatur in Bystricia pro monialibus et sororibus ordinis sancti Dominici legavit” (BEKE, Gyf. 736; Urk. VII. 388).

1501. Szentgyörgyi Péter vajda előtt megjelentek „in personis religiosarum dominarum sancti monialium claustrum beatissime virginis Marie in ciuitate Bystriciensis fundati degencium quo eedem... in dominium totalis possessionis Zenthmihaltheke... legitima vellent introire” (Dl. 36405. 123–124. 1; JAKÓ 3195).

1513. „Anthonius Heenn” végrendelete „sororibus sancti Dominici legavit florenos 4” (BERGER 568).

1526. Tordai Pál elintézi két polgár és „inter religiosas moniales in claustrum... annunciationis beatissime virginis Marie in dicta ciuitate Bistriciensis fundato degencium” viszályát (BERGER 833).

Ispotály

1438. Erzsébet királyné „consideratis paupertatibus et inopiis illorum pauperum in hospitali sancte Elisabeth in ciuitate nostra Bystricz vocata” mentesíti az ispotályt egy márka ezüst évi fizetésétől (BERGER 91).

L. még ENTZ: Baukunst 131; ENTZ: Erdély 78.

Lakóházak (339. kép)

1403. A beszercei tanács igazolja, hogy „Petrus Cretzmer tunc iudex... emit... domum lapideam circa aciem in via lapidea sicut de foro transitur ad beatam virginem ad sinistram scilicet partem... pro mille florenis” (Dl. 8878 és Urk. III. 296).

1408. „Nicolaus et Michael... de Somkereke... contra Vallentinum dictum Sopotha ciuem ciuitatis... Bistricie proposuerunt eomodo, quod ad dominam Margaretham genitricem ipsorum consortem ipsius Vallentini a secundo marito videlicet Johanne dicto Kezthyws vna domus lapidea in... ciuitate Bistricia fundata... remansissent ac sex chifi argentei deaurati centum florenos auri puri vallentes et vnus sertus argenteus.” Ezekből egyharmad részt követelnek. (Dl. 73891 Teleki lvt.)

1454. Knechtel Péter háza. L. Beszerce, domonkos kolostor.

1469. Hunyadi János „domum seu fundum curiae condam Beche in dicta ciuitate nostra” bizonyos nemeseknek adta. A házat Mátyás király jövedelmeivel Beszerceinek adja. (Urk. VI. 376–377.)

1504. II. Ulászló átírja Marai Albert 1502-i végrendeletét, amelyben a hagyományozó Szentmárton birtokát a beszercei domonkosoknak hagyja. A közjegyzői oklevél „Bistricie in ede quondam Petri lapicide” készült. (Dl. 22550.)

L. még ENTZ: Erdély 78.

Piac tér

1403. „Forum.” L. Beszterce, lakóházak.

Magyar utca

1470. „Platea Hungaricalis.” L. Beszterce, Szent Miklós-plébániatemplom.

Kézművesek

Festő

1525. „Gabriel pictor” besztercei polgár egy perben szerepel (BERGER 853).

1526. Ugyanő újból szerepel (BERGER 920).

Kőfaragó

1496. Georg Daum 20 forintot kap a Beszterce melletti Szent Lénárd-kápolnában végzett munkájáért (WENRICH 45).

1504. „Petrus lapicida.” L. Beszterce, lakóházak.

Kőműves

1534. „Gregorius Kewmwess” elismeri, hogy nincsen több követelése azokéit a gyönyökért, amelyeket apja „Johannes Kewmyes” Szócs János besztercei polgárnak eladott (Beszterce város lvt.).

Tetőfedő

1536. „Georgius Tegulator.” L. Dés, ref. templom.

BETHLEN (Beclean)

Kastély

1438. Albert király megengedi „Gregorio de Bethlenem item Nicolao, Gregorio et Anthonio de eadem... vt ipsi vnum castellum seu fortalitium de structura seu opere ligneo aut lapideo iuxta sue libitum voluntatis vbicunque in tenutis... possessionis eorum Bethlenem... maluerint erigendi... fossatisque et meniis ac propugnaculis fulciendi et muniendi... in perpetuum tenendi... liberam habeant facultatem” (Dl. 62813 Bethlen lvt.).

1461. A kolozsmonostori küldött Bethlen Gergelynéhez megy „ad domum habitacionis eiusdem (sc. in Bethlen)” (JAKÓ 1560).

1482/16. sz. Bethlen Márk fiainak birtokcseréje. „Nicolaus medietatem domus et curiae suae in possessione Keresd... Eustachio dedisset... Eustachius... medietatem domus et curiae suae in... Bethlen... Nicolao... dedissent (!)” (Dl. 3687.)

1492. „Nobilis Andreas de Zylkerek... in persona... Johannis filii Gregorii de Bethlen... Gregorium de prefata Bethlen... a vendicione cuiusdam insule... vbi... Nicolaus de... Bethlen domum suam nobilitarem edificari et construi fecisset... prohibuit” (Dl. 62935 Bethlen lvt.).

1494. Osztály Bethlen Miklós és Bernát közt. Bernátnak jut Bethlen „demptis insula... vbi” Miklós nemesi kúriája épült. (Dl. 62944 Bethlen lvt.)

1506. Egyezség Bethlen Miklós és Balázs közt Bethlent illetően „super iuribus insule, in qua ipse Nicolaus... specialem habet residenciam” (Dl. 62978 és 62981 Bethlen lvt.).
1516. Bethlen Miklós levele, amelyben leánya Katalin özvegy Bánffy Jánosné hozománya ügyében megegyeznek, „quod in oppido Bethlen in arce nostra” 200 forintot, egy ezüstkupát és egy gyöngyökkel díszített női ruhát le kell tenni és visszaadni (Dl. 30544). – Bethlen Balázs „Nicolaus de Bethlen ab occupacione... insule inter fluuios Nagh Zamos vocatos secus ipsum oppidum Bethlen... adiacentis in qua scilicet insula ipse Nicolaus... domum lapideam constructam et edificatam quam plurimosque iobagiones suos... collocatos... haberet... prohibuit” (Dl. 63000 Bethlen lvt.).
1524. „Johannes de Bethlen... significare curauit... quomodo... Farkasius... filius quondam Nicolai de Bethlen vnam insulam... in territorio... Bethlen vocato in medio fluminis Nagh Zamos... vbi... quondam Nicolaus... domum lapideam propria vi edificari ac nonnullos iobagiones... condescendi fecisset.” Ez ellen tiltakozik Bethlen János. (Dl. 36400. 293–296. l.)
1525. Megegyezés Bethlen Balázs és Elek közt. „Blasius de Bethlen porciones suas quas vtputa ipse in domibus et curiis nobilitaribus auiticis in possessionibus Bethlen. .. ac Keresd... haberet... Alexio concessisset.” (Dl. 63038 Bethlen lvt)
1540. Bethlen Farkas levelét keltezi „Ex castro nostro Bethlen” (Beszterce város lvt.).

Várnagy

1540. „Thomas de Doba castri Bethlen castellanus” (Beszterce város lvt.).

Kastélykáporna

- 1552/1758. Bethlen Farkas halála utáni osztály: „prope oppidum Bethlen inter fluvium Nagyszamos existentem ac arce in eadem insula fundata... et ratione domus rectoratus capelle sancti Wolphgangi in dicta arce fundata” (Dl. 36963/22 nagy alakú).

Ref. templom (107–109., 235. kép)

1433. „Patronus ecclesiae parochialis sancti Johannis de Bethlehem” (LUKCSICS II. 102). L. még Keresd, plébániatemplom 1433.
1438. „Bartholomeus plebanus de Bethlen” (Dl. 44192).
1524. „Philippus Kerezthwry de Saÿo Kerezthwr... in persona Farkasÿ de Bethlen... dominam Margaretham Chÿre relictam quondam Nicolay de Bethlen... a vendicione... vnus sessionis nobilitaris deserte... a parte inferiore ecclesie parochialis adiacentis in eadem possessione Bethlen... inhiuit” (Dl. 36400. 256–257. l; JAKÓ 4037).
- L. még ENTZ: Erdély 78.

Kápolna

1433. „Patronus capellae sancti Spiritus” (LUKCSICS II. 102). L. még Keresd, plébániatemplom 1433.

BETHLENSZENTMIKLÓS (Sinmiclăus), templom

L. ENTZ: Erdély 78.

BIBARCFALVA (Biborțeni), ref. templom

L. ENTZ: Erdély 79.

BIKFALVA (Bicfalău), ref. templom

1543. „Michael de Bykfalwa ecclesie parochialis plebanus” (SzO VIII. 407).

BILAK (Domnești), templom

1449. „Ecclesia beati Jacobi apostoli in possessione Bylak” (Dl. 36391. 49. 1–2; JAKÓ 648).

BODOLA (Budila), plébániatemplom

1468. „Nicolaus de Bodola... vnam sessionem suam videlicet vnum (!) domum qui (!) esset penes ecclesiam sancti Nicolai parte vero meridionale in villa Bodola” Béldi Benedeknek és Mártonnak 66 aranyforintért odaadja (OL Filmtár 5585. 17. Béldi lvt.).

1515. „Prope ecclesiam parochialem beati Nicolai episcopi in eadem Bodola fundatam” találkoztak birtokügyben Béldi Pállal az exponensek (Dl. 26529).

1534. Béldi Pál bodolai és nyéni birtokait a nagyszebeniek elpusztították (OL Filmtár 5585. 64. Béldi lvt.).

BODONKÚT (Újbuda, Vechea)

Udvarház

1536. „Joannes Thomorÿ Tutor orphanorum... condam Gregorÿ Bwday de Sard... quendam domum et curiam nobilitarem in eadem possessione Obuda” megtámadta és elfoglalta (OL Filmtár 5695. 92 Jósika lvt.).

Ref. templom

1455. „Stephanus de Drag” egy emberölésért „Mathie plebano de Wybuda” 66 forintot kell fizessen (Dl. 36407. 69. 2; JAKÓ 1206).

L. még ENTZ: Baukunst 131; ENTZ: Erdély 79.

BOGÁCS (Băgaciu) fakápolna

1430. Szavai Domokos és Ilona közti osztály: „Elena unum locum sessionalem in Bogacz penes capellam ligneam Valahalem” adott Domokosnak (Dl. 27459).
1451. „Andreas prepositus et canonicus... discretis viris dominis de Bogach et de Yēdich ecclesiarum plebanis” (Dl. 73839 Teleki lvt).

BOGÁRTELKE (Băgara)

Ref. templom

1342. „Clemens de Bogartelk sacerdos” (Dl. 40899).
1451. „Nicolaus plebanus de Bogartheke (!)” szólót ad el (Dl. 36403. 48. 2; JAKÓ 924).
1456. Hunyadi Jánosnak és nővérének Klárának, Dengelegi Pongrác özvegyének a létai vár birtokába való bevezetésére a kolozsmonostori konvent „Laurencium plebanum de Bogarhelk” küldi ki (Dl. 26891).
1509. „Paulus de Thomor castellanus castris Fogaras medietatem molendinarem... ecclesie beati regis Ladislai in prefata Boggarhelke... fundate... dedisset” misemondás fejében (Dl. 36399. 313–314 l. és Dl. 32573; JAKÓ 3521).

Házépítés

1450. „Anthonius abbas... quia Paulus filius Galli iobagio noster in Bogarhelke commorans in loco deserto curie seu habitacionis sue edificia domorum de nouo construxit et ipsam curiam suam in futurum maioribus edificiis decorare intendit” a helybelieket megillető szabadságokat adja (Dl. 36403. 48. 1; JAKÓ 921). Az évszám „m450”.

BOGDÁND (Bogdand), templom

1494. „Quondam Ladislaus Jakch” részirtokainak vizsgálata: „Bogdand quartam partem ecclesie lapidee sepulture (!) habentis” (Dl. 20145).

BOKAJ (Băcăinți), udvarház

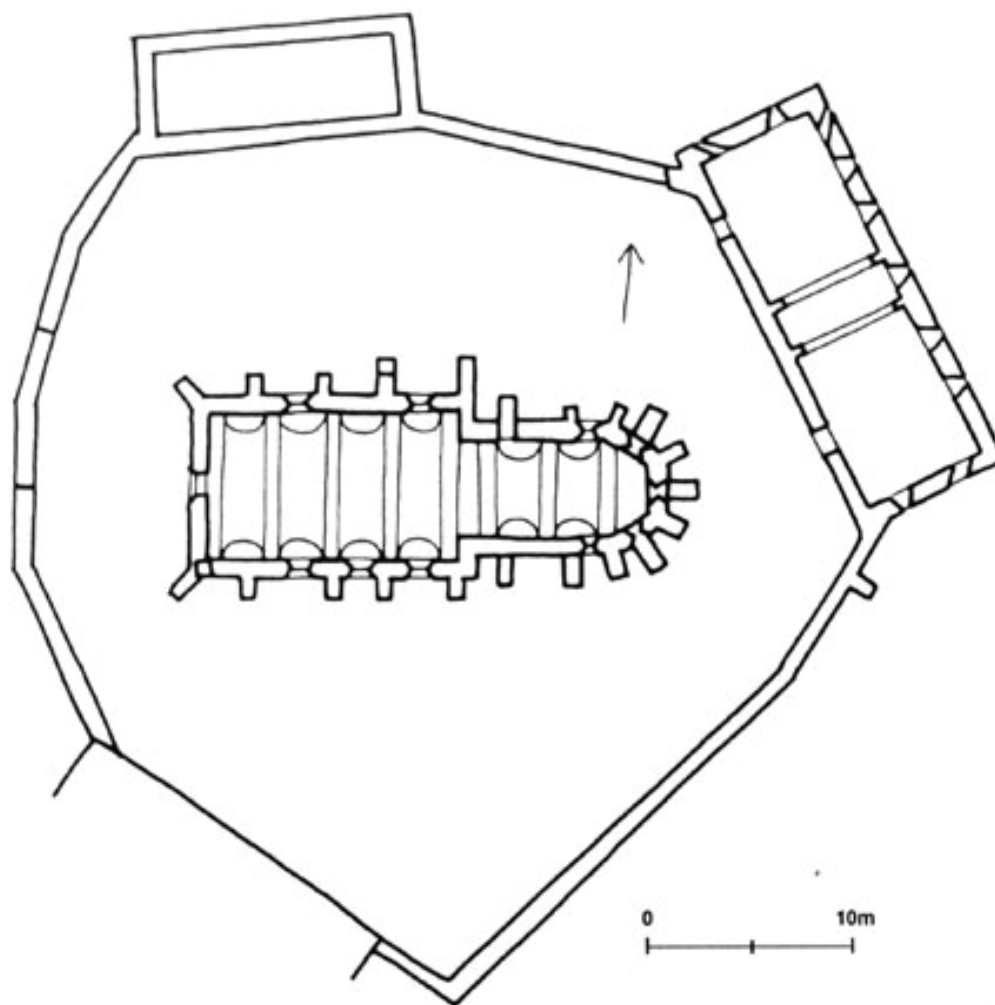
- 1513 körül (Dl. 31003).

BOLDOC (Torda m., elpusztult), plébániatemplom

1449. „Michael plebanus in Boldocz” (Dl. 74113 és Teleki II. 40).

BOLDOGVÁROS (Seliřtat, Seligstadt), ev. templom (7. ábra)

1461. „Stephanus artium facultatis magister... rector in Centumcumulis” előtt
„Nicolaus Gereb de Rethen... ad ecclesiae parochialis beati Nicolai Felici loco
fabricam” telket ad (Urk. VI. 98–99).

7. ábra

Boldogváros, az ev. templomvár alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

BOLKÁCS (Bălcaciu), plébániatemplom

1500 körül. „Simon plebanus de Bolkach” (Dl. 32419).
L. még GYÖRFFY III. 549.

BÓLYA (Buia)

1458. Vurpód és Bólya közötti határjárásban szerepel „duo fossata fluviorum... a parte orientali Saxonicum Bwrchgraben, Hungaricum autem Wararok... penes dictum fluvium aquae Wararok... ex opposito... alti montis Warhegy dicti” Hühalom mellett (Urk. VI. 22–24).

Kastély

1511. Bethlen Miklós tiltakozik azellen, hogy „nobilis Sigismundus de Bolÿa” az ő Bólyán lévő jobbágytelkén „noua edificia construere niteretur” (Dl. 30530).
1515. Bethlen Miklós többek közt nagybólyai részbirtokát „simulcum domo lapidea et curia nobilitari... Joanni Lwlaÿ ac generose domine Clare consorti sue filie videlicet egregii quondam Thobie Thabÿassÿ de Eczel... vendidisset” (Dl. 24241 és 22737).
1540. Knol György szebeni polgár állítja, „quod ex consilio Balassa iterum renovasset Bolyam cum pixidariis XII” (SzO II. 66).
- 1629/1780. „Castellum Bolya post excessu e vivis... Elizabethe Pernizi relicte... quondam Balthasaris Cszelitzki de Zilvas... Georgio Tholdi de Zalonta... contulisset” (Dl. 37057).

Ev. templom

1511. „Brigida consors Mathie Mwsnaÿ... coram... Mathia plebano de Bolÿa qui confecit testamentum et fratre Vincencio ordinis predicatorum et Benedicto ordinis eiusdem” végrendekezék (Dl. 62990 Bethlen lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 79.

BONCHIDA (Bonÿida)

Udvarház

1449. „Elisabeth relicta Jacobi de Borssa... post obitum suum... legasset... tercialitem domus sue in possessione Bonchyda” (Dl. 36391. 57. 6; JAKÓ 716).
1512. Bánffy István és László birtokcseréje. Ez utóbbi adja Istvánnak „locum molendim ante domum habitationis eiusdem Stephani... super fluuio Kÿszamos penes eandem domum atque opidum Bonczÿda decurrentem”. (Dl. 30998 és OL Filmtár 782. 21. 292 Bánffy lvt.)
1536. Bánffy László, Miklós és Mihály bevezetése „in possessione Bonczÿda et in ea domo siue curia nobilitari” (OL Filmtár 782. 22. 326 Bánffy lvt.).
1543. „Domus et curia nobilitaris” (OL Fényképgyűjt. 46. Bánffy I. 46).

Kézművesek

1496. „Blasius Molnar... in Bonczyda commorans” (OL Filmtár 783. 29. 521).

BONGÁRD (Bungard, Baumgarten)

Udvarház

1488. Porkoláb Demeter és felesége Jusztina bevezetése „in dominium unius domus nobilitaris... in possessione Bongarth” (Dl. 27552).

1510. A Bongárdiak egyezsége: „illam domum nobilitarem penes domum... aliam olim Martini Bongarthy per Johannem Nagh... propriis... expensis edificatam” Nagy Jánosnak, Márton leánya Bongárdi Erzsébet férjének adják (ENMLt Bánffy II).

Plébániatemplom

1429. V. Márton pápa a bongárdi plébánosságot János Lapidának adja: „oratore[m] Johannem Lapid[e] de Brasthouia presbyterum... communiter presentarunt” (Urk. IV. 372).
1434. A brassói tanács oklevele szerint Johannes Lapidica presbyter egy ruhát lop, és nem akarja visszaadni (Urk. IV. 534). L. még Brassó, vár és városfalak.
1510. Egyezés „Anthonius de Bongarth” és sógornói közt: „Silvam glandinosam in monte super ecclesiam beate Marie virginis de Loretho habitam... Suba de panno Zewrke cum pellibus vulpinis subducta iuxta testamentariam dispositionem quondam Martini (sc. de Bongarth) daretur ecclesie beate Katherine virginis in eadem possessione fundate” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

BONYHA (Bahnea)

Kastély

1495. „Castellum Bohnya” Bethlen Miklós anyjának, Annának leánynegyede fejében a Bánffyaktól visszaigényli (Dl. 30306 és B II. 325).

Ref. templom

1405. „Bahnya ad castrum Vyuar” (B I. 483 és CSÁNKI V. 861–862).
1490. Telegdi István alvajda előtt „dicitur nobis in persona ecclesie sancti Michaelis archangeli ecclesie scilicet parochiali (!) possessionis Bohnya, quomodo ipsa in dominium... comitis Stephani de Bathor vajvode in possessionibus Chawas et Damjan ipsam ecclesiam ex legitima fassione ejusdem domini concernencium legitime vellet introire” (BEKE, Km. 267–268).
1524. Barlabási Lénárd alvajda ítéletlevele Bethlen Miklósné Csire Margit és fia Farkas részére egy bonyhai malommal kapcsolatban. A malom harmada „apud parochialem ecclesiam sancti Michaelis... in dicto oppido fundati” birtokában van. Margit asszonynak a perdöntő esküt „in ecclesia parochiali... oppidi Bohnya” kell letennie. A vitás malom Margit asszonyé marad. (Dl. 29988.)
1525. Barlabási Lénárd végrendeletében „ecclesie sancti Michaelis in Bohnya” hagyományoz öt forintot (Dl. 74407 Teleki lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 81.

BORBÁTVÍZ (Barbátvize, Rîu Bărbat), ortodox templom

1411. „Dabrota presbiter Volachorum et archydiaconus eorundem plebanus perpetuus ecclesie sancti Nicolai de Burbaduizy” (CSÁNKI V. 73).

BORBEREK (Vurpär, Burgberg; Alvinc része)

1538. L. Alvinc.

Kastély

1538. „Castellum Borberek” (Dl. 36404.191a–b, bővebben l. Bálványosvár 1538.).

Ref. templom (34–36. kép)

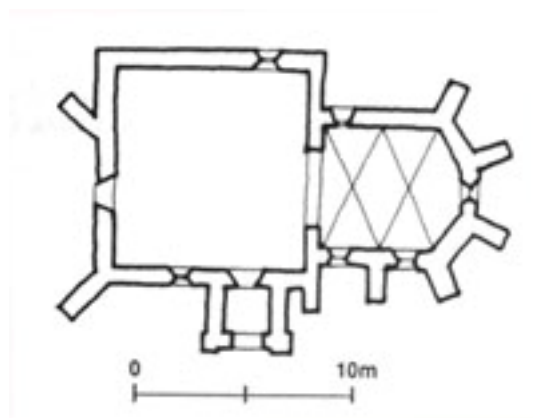
1393. „Regale oppidum nostrum Alsowyncz necnon Borpergh” (Urk. III. 56–57).

1430. V. Márton megengedi „Nicolaus Petri rectori parochialis ecclesiae in Burgberg”,
hogy hordozható oltárt használhasson (LUKCSICS I. 246 és Urk. IV. 396).

L. még ENTZ: Erdély 81.

BOROSBENEDEK (Benedek; Benic), templom (8. ábra)

L. ENTZ: Erdély 77.

8. ábra

Borosbenedek, a templom alaprajza

BORZÁS (Szilágyborzás; Bozieș), udvarház

1549. Borzási Jakab sógorának Szabó Jánosnak Borzás határában nemesi udvarház építésére alkalmas területet ad többek közt három holdat „in insula prope claustrum fratrum heremitarum” (JAKÓ 4937).

BÓS (Kolozsób; Boju)

Udvarház

1473. Ródi Péter bósi birtokrészét „ad usum inhabitationis sue” elzálogosítja Henke Pálnak (JAKÓ 2106).

Plébániatemplom

1398. „Ecclesia” (Dl. 42678).

1449. „Johannes de Boos ecclesie parochialis plebanus” (Dl. 36391. 107. l; JAKÓ 657).

BOTFALU (Bod, Brenndorf). plébániatemplom

1368. „Villa Bathfalua” (Urk. II. 316).

1415/1452. „Martinus plebanus de Bothfalua” (Dl. 30419 és SzO III. 337).

1455. „Fridericus Pyberstein... procurator domini Nicolai de Tartlaw, plebani ecclesie sancti Nicolai in Bringendorff” (Urk. V. 483–486).

BOTHÁZA (Boteni)

Udvarház

1550. Kisdevecseri Simon kisdevecseri udvarházát és tartozékait eladja Ombozi Miklósnak, mert Botházán akar birtokot venni „domumque... edificare” (JAKÓ 5019).

Ref. templom (240. kép)

1440. Erzsébet királyné többek közt „Dyonisius Weres filius quondam Johannis de Fornas”-nak adja Magyar- s Oláhfrátát és Botházát (Dl. 30312).

1440, 1441. „Emericus et Ladislaus filius Stephani de Kakas” megkapja I. Ulászlótól Hosdad és Márkháza falvakat (Dl. 29470).

1459. Farnasi Weres Benedek Szentmihálytelkén és Tompán lévő részjószáágáért megkapja „Michael filius quondam Stephani dicti Thompa de Zenthmyhal”-tól annak márkházi és botházi, magyar- és oláhfrátai részbirtokait (Dl. 30318).

1553. Adománylevél a botházi templom nyugati oldalán fekvő jobbágytelekről (JAKÓ 5265).

L. még ENTZ: Baukunst 131–132; ENTZ: Erdély 82.

BÖGÖZ (Mugeni), ref. templom (248. kép)

L. ENTZ: Baukunst 132; ENTZ: Erdély 83.

BÖLÖN (Belin), unit. templom

1512. Per az Olt vámja miatt: „agilis Osualdus Kandal de Naghbelen vitricus ecclesie beate Katherine... in eadem possessione Naghbelen fundate” (SzO VIII. 236–238 és OL Filmtar 4066. 2. 53. Kemény lvt.).

1524. „Matheus plebanus de Bewlen” (Dl. 29092).
1536. „Nicolaus sacerdos plebanus de Bolon... publicus notarius” (H. Okl. 455 és OL Filmtár 5585. Bálintitt lvt. 16).

BŐNYE (Beune)

Plébániatemplom

1433. „Supplicat Sebastianus Iacobi de Deeshaz”, hogy búcsút engedélyezzenek „ecclesiam parochialem sancte Marie de Bewinye ac capellam sancte Marie de Deeshay (!)... visitantibus” (LUKCSICS II. 81).
1479. Bőnyei Tamás, László és János tiltakoznak Szilágyszegi Pál deák és Kis Mátyás eljárása ellen „ratione occupationis cuiusdam porcionis... in possessione Bewnye... sub ecclesiam beate Marie virginis vsque fluuium Zylaghpathaka... adiacentis” (Dl. 36395. 8. l; JAKÓ 2288).
L. még ENTZ Erdély 83.

Fakereszt

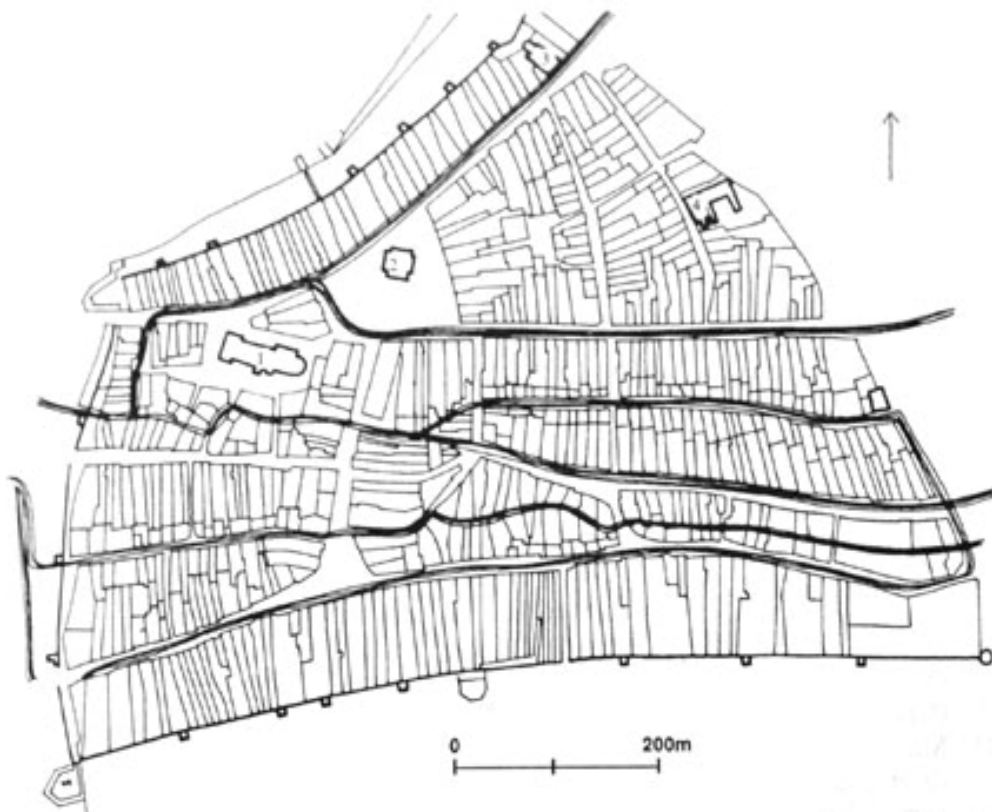
1551. Tanúvallatás birtokfoglalásról. Egy bőnyei szántó „prope crucem ligneam” található. (JAKÓ 5098.)

BŐSHÁZA (Biuşa), fakápolna

1450. Egyezés „Nicolaus filius Stephani de Kemer” és „Georgius et Ladislaus filii Johannis Jakch de Kwssal” között. A birtokok közül „Bushaza... capellam ligneam” a Jakcsoké lesz. (OL Filmtár 780. 3. 96 Kemény József-gyűjt.)

BRANYICSKA (Brănişca), kastély

1482. „Demetrius Loz de Zewles” bevezetése többek közt „Petrus de Branichka” részjórészába és „in dominium medietatis domus et curie... in Branichka fundate (Dl. 29855).
1492. „Petrus de Baranchka domus et curia nobilitaris in eadem Baranchka” Verbőci Jánosnak elzálogosította (Dl. 46251).
1521. Horváth Bertalant, Szörény vára vicebánját bevezetik „in dominium medietatis possessionis Branchyka... necnon domus et curie nobilis Ladislai Branchykaÿ ibidem adiacentis” (Dl. 29645).
1525. L. Magyarhoz, templom.
1596/1764. Báthori Zsigmond „Anna Horváth quidquid iuris in totalibus et integris arce Déva et castris Illye ac Branyicska” bír „Caspari Komis ac Anne Horváth consorti suae... contulerimus” (OL Filmtár 5587. 15a Jósika lvt).

9. ábra

Brassó, a történelmi városmag alaprajza az 1880 körüli telekosztással. 1: plébániatemplom (Fekete templom); 2: városháza; 3: egykori domonkos templom; 4: egykori domonkos apáca- majd ferences kolostor (Niedermaier nyomán)

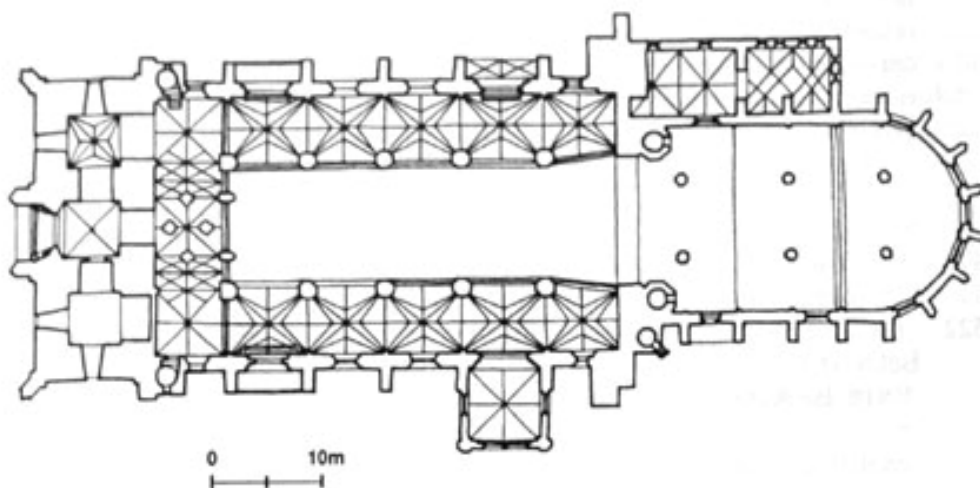
BRASSÓ (Braşov, Kronstadt) (327. kép; 9. ábra)

Vár és városfalak (328. kép)

1434. Bizonyos brassói polgárok „post insultus Turcorum de quadam turri nostrae civitatis super quam propter securiorem ipsarum personarum conservationem et defensionem civitatis per nos (városi tanács) fuerunt constituti descenderent, castrum ascendentes turri dimissa, quidam socii qui supra ecclesiam et monasterium sancti Petri causa defensionis eiusdem exstiterunt et... contra impetum Turcorum... opposuerunt, praedictam turrim ascenderent, res et defendicula quae in eadem invenerunt supra praefatam ecclesiam deferentes, ut si secundo insultus contra eos fieri contingeret, se melius tueri valeant.” Mikor a torony védői visszajöttek, mindent visszaadtak, csak egy ruhát lopott el „Johannes Lapidica presbyter”. (Urk. IV. 534.) Johannes Lapidára I. még Bongárd, templom.

1454. V. László felszólítja Vidombák, Szentpéter, Botfalva és Szászhermány lakóit, hogy segítsenek a török veszély miatt Brassó megerősítésében. „Quaequidem

- civitas, licet aliquantulum sit in muro et fossatis munita nondum bene et necessarium esset in omni sui parte fortificata foret”, ezért ha nagyméretű török támadás következne be, „ipsam... capere et obtinere possent”. (Urk. V. 443–444.)
1455. Szécsi Dénes esztergomi érsek „civibus civitatis Brassoviensis... Caspar Craws... iudex de eadem Brassovia... exposuit, quod cum castrum vestrum Brassoviense legitimis ex causis per vos ruptum et destructum fuisset, remansisset supra portam eiusdem castrum quaedam capella sub titulo sancti Leonhardi confessoris constructa, nullam dotationem habens.” Az érsek beleegyezik a kápolna lebontásába, s ezzel egy időben egy Lénárdnak szentelt oltárnak a Szűz Mária-plébániatemplomban való létesítésébe. (Urk. V. 491.) – Hunyadi János megállapítja „quod cives et hospites... civitatis... civitatem Brassouiensem et castrum Brassouiense, quod supra ipsam civitatem fundatum erat, contra insultus... Turcorum commode... tenere et conservare non possent... ne inimici... civitatem aut castrum sibi ipsis occupent... Concessimus ut civitatem Brassouiensem... muniant et fortificent. Castrum vero... supra ipsam civitatem fundatum... civibus... destruere... commisimus”. (Urk. V. 511–512.)
1464. „Symon Clomp et Christianus Rod” brassói polgárok miseszolgáltatások ellenében a brassói domonkos kolostornak „quoddam praedium... in fine civitatis... in clino montis castrum alias Burchhals dicto situatum... et... piscinam parvam inter duos muros et inter murale civitatis in latere portae Swarczgas versus castrum et castro contiguum” adományoznak. A miséket „in altari sancti Nicolai” mondattják. (Urk. VI. 162–163 és 202–203.)
1485. Mátyás király elrendeli „quatenus civitatem illam Brassouiensem... cum structuris et aliis munitionibus necnon pixidibus, pulveribus et aliis ingeniiis, ad defensionem... fortificare debeatis” (Urk. VII. 399).
- Ev. templom (Fekete templom) (121–128., 211–212. kép; 10. ábra)
1351. „Nicolaus decanus et plebanus de Braschou” (SzO I. 60).
1377. „Thomas rector ecclesie beate Marie de Corona” (Urk. II. 477).
- 1384/18. sz. „Thomas de Korona Decanus Brassoviensis” (Dl. 7053).
1385. Demeter esztergomi érsek búcsúlevele. „Ecclesia parochialis beatae Mariae virginis in Corona opere sic incepta sumptuoso nec in suis structuris et aedificiis sine fidelium eleemosynis commode valeat.” Ezért minden támogatónak búcsút ad. (Urk. II. 599.)
1399. IX. Bonifác pápa búcsúlevele „ad eandem ecclesiam ac ad eius fabricam que... magnifice inchoata existit” (Mon. Vat. I. 4. 163).
1408. „Symon Ruedel” és családja „singulis annis ad missam sacri corporis Christi in ecclesia beatae Mariae virginis in lectorio eiusdem et fratribus eiusdem missae unum florenum in auro dare vellent” (Urk. III. 444).
1409. Nádasi Mihály székely ispán is ugyanott alapít misét (Urk. III. 478, 481).
1422. V. Márton „Johanni Petri rectori plebano nuncupato parochialis ecclesie... beate Marie virginis de Corona, alias Braschaw” kérésére búcsút ad „dictam ecclesiani opere magnifico et non modicum sumptuoso construi inceptam visitantibus” (LUKCSICS I. 134).

10. ábra

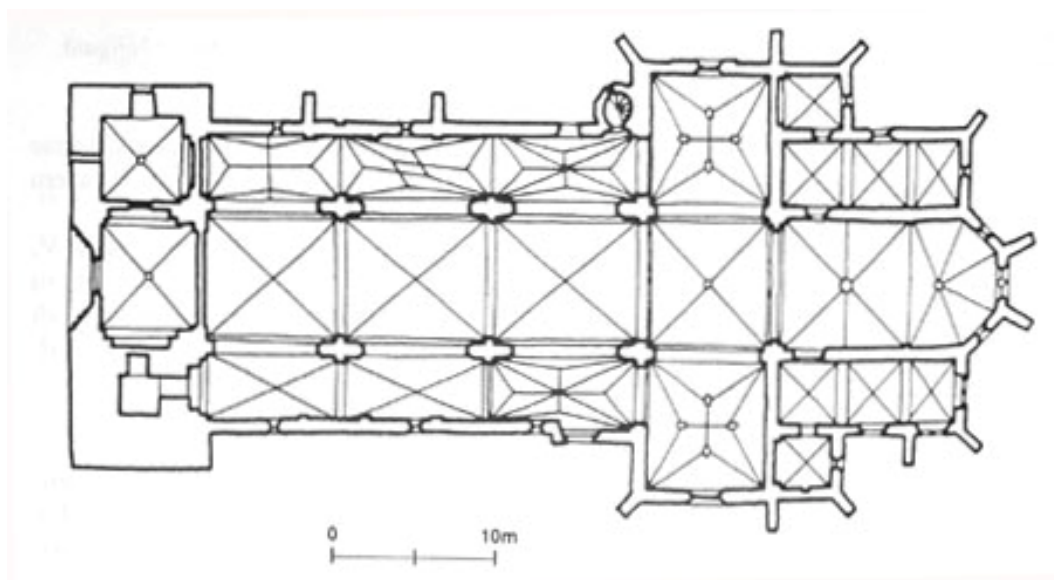
Brassó, a Fekete templom alaprajza (OMvHT ltsz. K-1133. — Lechner Ödön építészhallgató felmérése, 1910-es évek eleje — nyomán)

- 1427/18. sz. Tanúként szerepelnek „Johanne Clos Petri plebano ac... vitricis ecclesiae parochialis Brassoviensis necnon societatis altaris corporis Christi eiusdem ecclesiae” (OL Filmtár 5585. 1 Sándor lvt. és Urk IV. 301).
1450. „Rector et parochiani oppidi de Corona... ad quorum preces Martinus papa V. indulgentiam ecclesiam parochialem beate Marie... visitantibus concessit, út dictam ecclesiam reedificare possint, supplicant pro innovacione huiusmodi indulgentie, quia praedicta ecclesia a Turcis iterum destructa est” (LUKCSICS II. 275 és Urk. V. 300–301).
1454. „Magister Johannes Ruedel plebanus Brassouiensis” (SzO I. 168).
1455. Szent Lénárd-oltár. L. Brassó, vár és városfalak.
1463. „Petrus Greb filius condam Anthonii Sandar, iuratus consul civitatis Brassouiensis” végrendelete. „Primo relinquo post mortem meam LXXV marcas in clinodiis et argenteis et tres domos... XX florenos pro structura et fabrica ecclesiae parochialis beatae virginis in civitate Brassouiensi, XX florenos pauperibus in hospitali degentibus VI stamina panni grisei fratribus in Schyk, X florenos fratribus ad sanctum Petrum.” (Urk. VI. 149–150.)
1464. Péter vidombáki plébános döntése abban, hogy néhai „Georgius Schoel... domum seu curiam... in acie situatam... pro ecclesia parochiali beatae Mariae virginis et ipsius fabrica legatam” János plébános birtokba veheti (Urk. VI. 192–194).
1466. János moldvai püspök búcsút ad a Krisztus teste oltárának „quia altare super lectorio in ecclesia parochiali beatae Mariae (sc. in Brassovia)... est in honore corporis Christi constructum stipendiis salutaribus illud videmus indigere” (Urk. VI. 229).

1471. Ismeretlen személy jelentése egy Brassót, Moldvát és Havasalföldet pusztító földrengésről. December 5-én „ist ein grosse ertbebung in der Kronen kommen... in der pfarrkirchen von dem gewelbe über dem hoen altar ym chore ist der schilt des richs zu Ungern gefallenn... Der turm der selbigen kirchen hat sich geneigt... und yen teil der muwer unsers gartens ist gefallen, item das dach. Uff der statmawer ist das grosse teil abgefallen... vil thurme sint zuryssen und die obersten teil davon gefallen, die decher der thurme und huser sint nidergefallen.” (Urk. VI, 516–517.)
1475. IV. Sixtus pápa, majd Veronai Gábor erdélyi püspök a brassói Mária-templomnak búcsút engedélyez (Urk. VII. 33–35 és 50–51).
1522. „Datum in loco nouo corporis Christi Brassouie fundati” (OL Filmtár 5585. 55 Béldi lvt.).
- L. még ENTZ: Baukunst 149; ENTZ: Erdély 83.

Szent Bertalan-templom (11. ábra)

1417. „Michael presbyter capellanus plebani de Brassow ad ecclesiam beati Bartholomei apostoli in eadem Brassow” (Urk. IV. 56).

11. ábra

Brassó, a Szent Bertalan-templom alaprajza (OMvHT ltsz. K-943. — Kocsis Albert felmérése, 1912 — nyomán)

Szent Katalin-kápolna

1388. „Frater Johannes ordinis Cisterciensis rector capellae” (Urk. II. 628).
1497. „Capellano apud sanctam Katherinam Brassowiae florenos 12” (Quellen 237).

Szent Lénárd-kápolna

1455. „Capella sancti Leonhardi.” L. Brassó, vár és városfalak.
- L. még ENTZ: Baukunst 149; ENTZ: Erdély 84.

Szent Lőrinc-kápolna

1464. „Johannes Rwedel de Corona facultatis artium magister, baccalaureus in decretis ac plebanus ecclesiae parochialis beatae Marie” bizonyítja, hogy „Katherina filia quondam Laurentii Klomp... assignavit... ut singulis diebus... una missa celebretur legenda in capella Laurentii martiris in cimiterio ecclesiae parochialis... situata (Urk. VI. 165–166).

Szent Márton-kápolna

1390/18 sz. Zsigmond király elrendeli, hogy „in capella ad honorem... beati Martini in monte Brassoviensi... constructa” a plébános meghatározott napokon mondjon misét (Dl. 20388).

1395. Az előzővel azonos tartalmú királyi oklevél (Urk. III. 131).

1427. János plébános bemutatja az 1395. évi királyi oklevelet „ad continuam celebrationem quatuor missarum... in capella beati Martini... construi et aedificari incepta iamque in bona sui parte constructa per plebanum... ecclesiae beatae Mariae virginis de Brassouia... existentem” (Urk. IV. 298).

1443. „Petrus capellanarius capellae sancti Martini extra muros civitatis Braschouiensis sitae... significo... Quod... a... principe... Sigismundo... Hungariae... rege... curiam protunc desertam... ex opposito monasterii beatorum apostolorum Petri et Pauli in dicta civitate... impetrassem.” Ezen a telken lévő „superiorem domum lapideam pro tunc desertam... Sed tantummodo muros ruptos habentem cum cellario camera parva testudinata” eladja „Nicolao Thoscha, notario publico”. (Urk. V. 115–116.)

1526 körül. „Taxa Saxonum... ad ecclesiam sancti Martini Brassoviensem florenos xl” (Dl. 32678).

Domonkos kolostor

1434. „Monasterium sancti Petri.” L. Brassó, vár és városfalak.

1443. Péter-Pál domonkos kolostor. L. Brassó, Szent Márton-kápolna.

1455. (Hunyadi János „considerantes... paupertatibus... fratrum praedicatorum ordinis sancti Dominici... in claustro beatorum Petri et Pauli apostolorum in civitate Brassouiensis... de censibus... beati Martini... decem marcas argenti ad usum ipsorum fratrum... et reformationem... claustrum... deputavimus” (Urk. V. 509).

1461. „Thomas Siculus” a brassói domonkos kolostor priorja átveszi néhai Roderbach Jakab könyvhagyományát Bécsben (Urk. VI. 103–104).

1462. Mátyás király két márkával megemeli Hunyadi János tíz márka ezüstöt kitevő adományát a brassói domonkosok részére (Urk. VI. 126–127).

1463. „Fratres ad sanctum Petrum.” L. Brassó, ev. templom.

1464. L. Brassó, vár és városfalak.

1518. „Frater Dominicus de Walle Rosarum baccalaureus sacre theologie prior claustrum Coronensis ac vicarius ordinis fratrum beati Dominici confessoris” (OL Filmtár 781. 15. 142 Törzsgyűjt.). Ugyanő szerepel 1519-ben is (Dl. 38739).

L. még ENTZ: Erdély 84.

Domonkos apácák kolostori

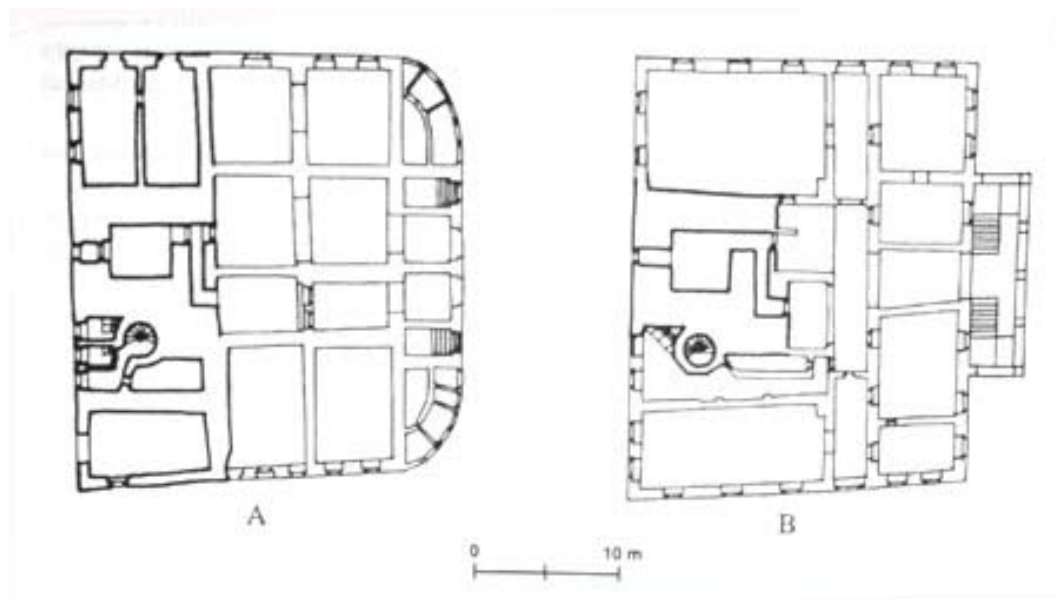
1502. Kőhalmi Máté lessesi plébános végrendelezik a brassói apácák javára. L. Adattár, Építetők..., Kőhalmi Máté végrendelete.

Szent Erzsébet-ispotály

1413. „Unum florenum ad hospitale in Corona” (Urk. III. 586).

1444. „Conceditur indulgentia ecclesiam sanctae Elizabeth extra muros oppidi Braschoviensi... in qua pauperes leprosi reducuntur visitantibus” (LUKCSICS II, 215).

1463. „Pauperibus in hospitali degentibus.” L. Brassó, ev. templom. Városház (129. kép; 12. ábra)

12. ábra

Brassó, a városháza alaprajza. A: földszint; B: emelet (OMvHT ltsz. K-1756. — Schulek Frigyes felmérése, 1903 — nyomán)

Lakóházak

1360. Dénes erdélyi vajda levele. „Benedictus filius Johannis filius Dominici de Hydwegh” jelenti, „quod quidam fundi curiae in quibus domus lapideae essent constructae item tria molendina quondam Nicolai filii Pauli iudicis civitatis Brassou avi sui materni in eadem civitate Brassou ac intra terminos eiusdem civitatis existentes apud manus alienas haberentur”. Az ingatlanokat vissza akarja kapni. (Urk. II. 755 és SzO VIII. 24.)

1443. „Domus lapidea.” L. Brassó, Szent Márton-kápolna.

1464. „Georgius Schoel” háza. L. Brassó, ev. templom.

1494/18. sz. „Rectores ecclesiarum curatoresque capituli districtus Brassoviensis” a király elé járultak. Confraternitásuk számára ugyanis a brassóiak „quandam do-

mum, seu fundum curiae simul cum pistorio in eadem domo sive fundo existente in acie domus plebaniae ad cimiterium fundatam” adtak. Ezt a király megerősíti. (DI. 20388.)

Kézművesek

Kőfaragó

1454/1455. Hunyadi János Sárkány felét adományozza Konrád Lapidának, aki „in nonnulis nostris laboribus praecipue autem in constructione et aedificatione claustrorum per nos in oppido nostro Thewys et possessione Boythor ob spem et refrigerium salutis animae nostrae et parentelarum nostrarum fundatorum exhibitis” érdemelte ki az adományt (Urk. V. 475–476).

1457. V. László megerősíti Hunyadi János adományát, a szászhermányi malmok jövedelmének hatod részét „fidelis noster Conradus Lapidica civis civitatis nostrae Brassouiensis” részére (Urk. V. 557–558).

1529. Domokos, a brassói domonkosok priorja vezette a brassói fellegvár építkezéseit (WENRICH 45–46).

A város felégetése

1520. „Registrum Brassouense super solutione taxe regie facta in anno 1520... Ex alia parte habentur defalcaciones pro dampnificatione et combustione Brassoviensi et terre Barcza. Ex singulis taxis relaxantibus pro structura ciuitatis Brasoviensis florenos II denarios XVI. Pro combustione eiusdem ciuitatis... ex anni censu et taxa quartam partem per sex integros annos et facit de viginti millibus florenis EDI.” (Budapesti Egyetemi Könyvtár, Kézirattár Litterae originales 20.)

BRETTYE (Bretea Streiului), ház

1521. „Iobagio Stephani More Radwl vocatus in loco sessionali... Stephani Pogan in... Brethe domum preparasset, annotatus Stephanus More domum ipsam constructam distrahi facere et locum illum... Stephano Pogan resignare teneretur” (DI. 63025 Bethlen lvt.).

BRULYA (Bruuiu, Braller), ev. templom

L. még ENTZ: Baukunst 132; ENTZ: Erdély 84.

BUDATELKE (Budești), templom

L. ENTZ: Erdély 84.

BÚZA (Buza)

Kastély

1501. „Castrum Bwza” (DI. 37739).

Templom

1390. László ózdi főesperes levelet ír „discretis viris de Buza de Lak et de Manÿk ecclesiarum rectoribus” (ENMLt Wass lvt.).

1401. „Blasius Michaelis presbyter... parochialem ecclesiam de Buza” bírja (Mon. Vat. I. 4. 320).

L. még ENTZ: Erdély 84.

BUZÁSBESENYŐ (Valea Izvoarelor), plébániatemplom

1497. „Gregorius de Bessenew ecclesie plebanus” (DI. 32525).

BUZÁSBOCSÁRD (Bucerdea-Grînoasă), templom

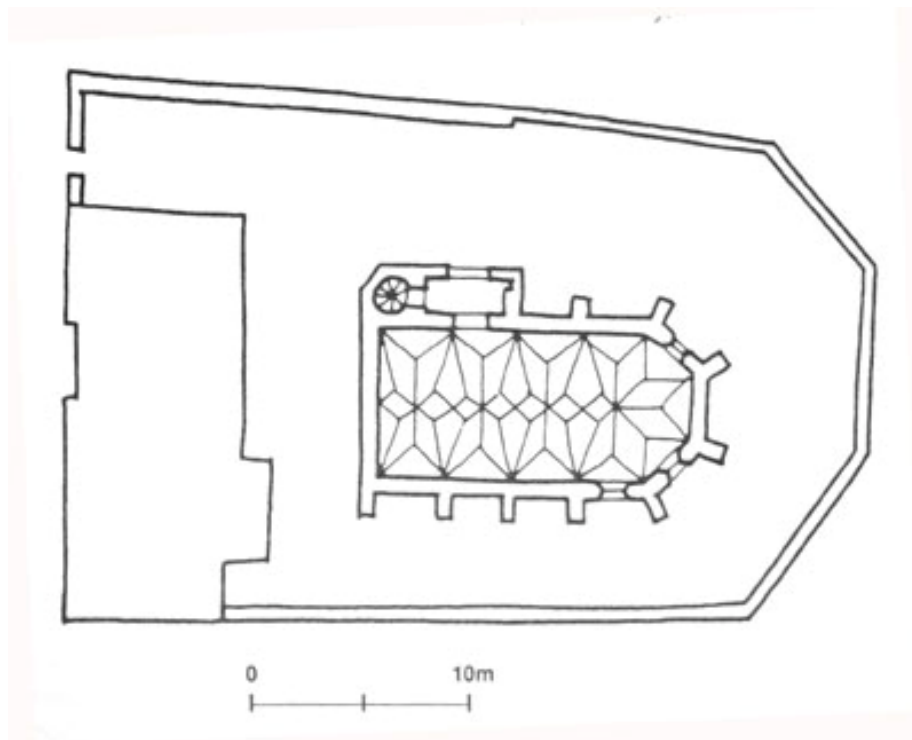
1469. Háperton határjárásában az erdélyi káptalan küldötte: „discretus vir Symon de Buzasbochard” (DI. 30467).

L. még ENTY: Erdély 85.

BUZD (Szászbuzd; Buzd, Bussd), ev. templom (13. ábra)

1500 körül. „Gregorius... rector parochialis ecclesie beate Marie virginis in Bust... habens campanille, campanas, cimiterium benedictum fontes baptismales” (DI. 32545).

1513. „Simon de Pokafalwa plebanus de Buzd” (DI. 30534).

13. ábra

Buzd (Szászbuzd), az ev. erődtemplom alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

CEGE (Țaga)

Udvarház

- 1482 Was István Was Domokos feleségének bántalmazása miatt „*equalem medietatem domus et curie nobilis condam Thome Lewkes de eadem Chege... per mortem eiusdem Thome in ipsum Stephanum condescentem eidem Dominico Was... dedisset*” (ENMLt Wass lvt.).
1496. „*Dominicus Was de Czege... ac nobilis Thomas Pogan de Thorda*” megegyeztek a Domokos leányát és Tamás feleségét, Erzsébetet illető birtokrészek ügyében „*demptis domibus et curiis nobilitaribus ipsius Dominici in... Zenthegyed et Czege*” (Dl. 62946 Bethlen lvt.).
1505. Jankafi Máté, utalva az alábbi cserére, a Mihálytól cserélt cegei udvarházat Was Balázsnak és feleségének, Katalinnak adja azzal a feltétellel, hogy az általa Mihálynak Szentegyeden adott telken Balázs mielőbb „*eidem Michaeli loco in eodem domibus nous ipsi domui de Czege equiuallentibus reedificare teneatur*” (Dl. 36399. 82. 1–83). – „*Matheus Jankaffy de Ews... sessionem edificio omnio carentem in possessione Zenthegyed... Michaeli Was de Chege... Michael Was domum suam paternalem in... Chege Matheo... dedisset*” (Dl. 36399. 76–77. l; JAKÓ 3328).
1516. „*Blasius Was de Czege pro destructione domus et curie nobilitaris fecit iurare... incolas possessionis Palothka*” (ENMLt Wass lvt.).
1521. „*Gallus de Kand... potenciaribus manibus atque pixidibus ad domum et curiam nobilitarem... actoris (sc. Blasii Was) in possessione Czege... irruendo atque... pixidibus eundem actorem iaculari sive fatigari voluisset*” (ENMLt Wass lvt.).

Ref. templom

L. még ENTZ: Baukunst 132; ENTZ: Erdély 85.

CEGŐTELKE (Szászcegő; Țigău)

Udvarház

1505. „*Accepimus (sc. Anna regina) exponenti nobis nobili Thoma Zalay secretario nostro quod quamvis superioribus annis factum cuiusdam domus lapidee et curie nobilitaris in possessione Czegew vocata*” (Székely Nemzeti Múzeum, Törzsgyűjtemény).

Ref. templom

1456. A falu negyedét V. László „*Leustacius filius quondam Sigismundi de Bakay ac Michael filius Gewre de Wasarhel*”-nek adja. Az exponensek a községet ősi birtokuknak mondják.” (Dl. 30454.)

L. még ENTZ: Baukunst 132; ENTZ: Erdély 85.

CSÁKLYA (Cetea)

1461. „*Chaklya*” az ötvenedből „*iura plebani I*” (Dl. 25989).

CSÁSZÁRI (Császártelke; Cesariu)

Udvarház

1413. „Georgius filius Dominici de Chazar” Császár negyedét zálogba adja a szentgyedi Wasoknak „hoc eciam declarato quod nullus iobagio nobilium de Zentheged... ligna de silua ipsius possessionis Chazar percipere non deberent, nisi tantummodo prescripti nobiles ad domos ipsorum vtendi haberent facultatem” (Dl. 29457).

Híd

1347/18. sz. Határjárás: „ad Szarvas-To (fluvius) ad pontem longum in eodem Szarvasto eundo versus villam Szentiván (Vasas)” (OL Filmtár 5587. Jósika lvt. 5).

CSEGEZ (Pietroasa), kápolna

1433. „Capellam s. Elenae de Chegez... visitantibus” kérnek búcsút (LUKCSICS II. 81).

CSEKE, vár

1504. „Johannes Erdeely... castrum nomine Cheeke... Martino de eadem Cheeke... remisit.” (Dl. 74296 Teleki lvt.; Teleki II. 265–266.) Az oklevélen Bethlen Miklós rányomott, ép, gyűrűs pecsétje van.

CSÉPÁN (Cepari, Tschippendorf), plébániatemplom (67. kép)

1407. „Ladislaus filius Geleth de Swmkerek” végrendelete. „Ecclesiae sanguinis Christi de Chepan legavisset sex molderata annonae et viginti oves. Item de uno cantaro et uno cippo argenteis duos calices commisisset ordinare, quorum unum ecclesiae sanguinis Christi de Chepan... dare commisisset.” (Dl. 67242 Radák lvt. és Urk. III. 427.)

1478. „Stephanus Erdely de Somkerek... porciones suas possessionarias in... Chepan et Prezlop... Johanni plebano de Chepan... pignori obligasset” (Dl. 27938).

1518. „Gregorius et Gaspar Erdely de Somkerek... beneficium plebanatus parochialis ecclesie nostre possessionis Chepan eidem magistro Johanni presbitero (sc. De Wasarhel)... auctoritate nostra iurispatronatus... duximus conferendum” (OL Filmtár 780. 4. 145 Kemény József-gyűjt.).

CSESZTVE (Cisteiu de Mureş)

1461. „Cesthwe” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

L. még GYÖRFFY II. 138.

CSICSÓALJA (Csíkcsicsó; Ciceu)

1461. „Chychoallya” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

CSICSÓKERESZTÚR (Cristeștii Ciceiului), r. k. templom (238–239. kép)

1438. Somkerek Miklós és felesége Zsófia egymást örökül vallják „presentibus plebania Michaele de Zesarman, domino Bartholomeo de Bethlen et Mathya de Cherestwr testibus fidedignis” (Dl. 44192).

L. még ENTZ: Baukunst 133; ENTZ: Erdély 85.

CSICSÓVÁR (Cetatea, Ciceu)

1468. „Johannes Parvus de Zerdahel nobilibus castellanis castris nostri Chicho” „necnon tributariis ac civibus oppidi Retheg” megparancsolja, hogy a beszerceieket ne vámolják meg (BERGER 199).

Várnagyok

1527. „Petrus Peztuhucz”.

1529. „Thomas”.

1530. „Draghy Simeon”.

1540. „Christophorus Nagy” (Beszterce város lvt.).

L. még ENTZ: Baukunst 166; ENTZ: Erdély 172–173.

CSÍKKARCFALVA (Cîrța), r. k. templom (270., 274. kép)

1495. „Bartolomeus plebanus de Nagybodogaszon” jogügyletről ad ki pergamen bizonyáglevelet (BEKE, Gyf. 346, regeszta).

CSÍKMINDSZENT (Misentea), templom

1433. Búcsúengedély a templom számára (LUKCSICS II. 98).

CSÍKRÁKOS (Racu), r. k. templom (256–257. kép)

1433. Búcsúengedély a Szent György-templom számára (LUKCSICS II. 81).

L. még ENTZ: Baukunst 133; ENTZ: Erdély 86.

CSÍKSOMLYÓ (Șumuleu), ferences kolostor

1444. IV. Jenő pápa hétévi búcsút ad azoknak, akik Sarlós Boldogasszony napján meglátogatják a templomot és annak javára adakoznak: „ad ecclesiam beat Marie... domus ordinis fratrum minorum de observantia, que in territorio ville Somlyo Transsilvane diocesis... de novo construi cepta et adhuc in suis structuris et edificiis perfecta non existit... Nos cupiens ut dicta ecclesia, que pro perfectione huiusmodi constructionis magnis expensis, nec non libris, calicibus et aliis paramentis ecclesiasticis ceterisque pro divinis celebrandis officiis necessariis plurimum indigere perficiatur.” (SzO I. 154.)
1445. „Conceditur indulgentia ecclesie domus beate Marie virginis ordinis fratrum minorum de observancia de novo in Somlio, Transsilvane diocesis visitantibus” (LUKCSICS II. 220).
- 1460 körüli csonka oklevél. Mátyás levelében szerepel „(monasterium beate) Marie virginis in Chÿk (frater) Sebastianus de Janosi ordinis (minorum)” (Dl. 32329). 1463. L. Brassó, ev. templom.
- 1519/17. század vége. „Frater Joannes de Gyula guardianus fratrum minorum Czikiensium de observantia in sua ac caeterorum fratrum ipsius ordinis in claustro beate virginis Mariae istic fundato degentium personis” kéri Zápolya János erdélyi vajdát, erősítse meg a Hunyadi János és Mátyás király által adott kiváltságokat (Dl. 29090).
1522. „Frater Bernardinus de Somlyo ordinis minorum Sancti Francisci... professor” és provinciális Béldi Pált és feleségét gyermekeikkel mint a rend jótevőit felveszi a rend testvéri közösségébe. „Datum in loco nouo corporis Christi Brassouie fundato.” (OL Filmtár 5585. 55 Béldi lvt.)
1754. Az újonnan építendő csíksomlyói templom felől a rendi káptalan határozata: Ha más, alkalmasabb telket nem lehet szerezni, akkor a jelenlegi telken kell megkezdeni az építkezést azon terv szerint, amely megegyezik a felnémeti temploméval s amelyet Egerből küldtek oda, de a kórust bővítsék és egyéb javításokat is végezzenek az ottani megyéspüspök elképzelései szerint. (Káptalani jegyzőkönyv 1754. 159.)

CSOMAFÁJA (Ciumăfaia)

Udvarház

1498. „Nobilis puella Iustina filia quondam Georgii de Chomafaÿa onera... fratris Francisci ordinis Predicatorum Bude in claustro beati Nicolai... degentis fratris scilicet carnalis... super se assumens... medietatem totalis orti... Georgii Chomafaÿ patris sui ad domum et curiam nobilem... spectantem necnon quondam particulam terre sessionis iobagionalis sue penes domum et curiam nobilem... Stephani, Ladislai et Mathie filiorum quondam Georgii... in eadem Chomafaÿa... eisdem Stephano, Ladislao et Mathie Chomafaÿ... dedisset (Dl. 36403. 246–247. 1; JAKÓ 3047).

1507. Csomafái István, László és Mátyás osztálya: „primo quod domus et curia nobilitaris... in possessione Chomaffaya... Stephano et Mathie... cessissent. Item domus et curia nobilitaris... in... Kyde... Ladislao cessissent.” (DL 36402. 211–212. 1; JAKÓ 3429.)
1509. Mintegy hat évvel azelőtt a Csomafái testvérek osztályán „domus illa nobilitaris quam... Stephanus Chomaffay in predicta curia nobilitari auitica tunc de nouo fundari facere incepisset... Stephano maneret... Item domus et curia nobilitaris... in... Kyde... Ladislao... deuenisset” (Dl. 36399. 277–279. 1; JAKÓ 3493–3494).

Ref. templom

1523. „Elena relicta et Blasius filius poruidi quondam Nicolai Maghyary de Sard” a meggyilkolt férj vérdíját „discreto Dominico presbitero plebano de Chomafaya ad exigendum... reliquissent” (Dl. 36400. 138–139. 1; JAKÓ 3835).

L. még ENTZ: Erdély 86.

CSOMBORD (Ciumbrod), ref. templom

- 1343/1360. Csere Gombási András és Domokos, valamint Szécsi András erdélyi püspök között A Gombásiak Harinát, Nécet és Bilakot kapják, s ezek helyett adják a püspöknek „Chumburd et eiusdem Gumbas ac Apahyda villam olachalem... cum iure patronatus ecclesiarum sub honore beati Petri apostoli in eadem Chumburd et ad laudem beati Iacobi apostoli in ipsa Gumbas constructarum”. (Dl. 73681 Teleki lvt.; Teleki I. 71 és Urk. II. 7.)

L. még ENTZ: Baukunst 134; ENTZ: Erdély 86.

CSÖG (Cig), udvarház

1517. A király vizsgálatot rendel el az erdélyi püspök és Désházi István perében Csög ügyében. „Blasius Nadasdy de Iloswa” vallja, hogy hallotta a szüleiről „loco illius prefatos episcopos (Geréb László és Várdai Ferenc) vnam domum edificari fecisse”. (Dl. 82487 Zichy lvt.)
1518. Désházi István panaszt tesz, hogy a parasztfelkelés idején Várdai Ferenc tasnádi megtámadták, és Albertet megölték (Dl. 82505 Zichy lvt.).

CSÚCS (Stîna de Mureș)

Udvarház

1501. „Johannes literatus de Chwch et domina Sophia consors sua totales porciones in possessione Chwch, Gabod et Geze simulcum fundo curie nobilitaris in Chwch” el akarják adni (Dl. 26477).

Plébániatemplom

1522. Közjegyzői oklevél „circumspectus Ambrosius Hegedews de Chwch vitricus ecclesie parochialis beati Nicolai episcopi et confessoris de eadem Chwch” peres ügyében (Dl. 36402. 224. 1–227).

CSÜGED (Ciugud), plébániatemplom

1477–1479. Plébánosa ekkor szerepel (Dl. 28349).

DAMOS (Domoşu)

1496. Bánffy birtok, Sebesvár tartozéka (B. II. 333).

DANK (Dincu), ortodox templom

1435. „Michael presbiter Volahorum de Dank” (BEKE, Km. 136, regeszta).

DÁNOS (Daneş), plébániatemplom

1477–1479. Dánoson plébános (Dl. 28349).

DARLAC (Dârlos, Durles), ev. templom (96–97. kép)

L. ENTZ: Erdély 87.

DÁTOS (Dăţăşeni), plébániatemplom

1400 körül. Kutyfalva és Bedőtelke határjárása: „incipiendo penes fluuium Morisÿ ex opposito ecclesie parochialis sancti Michaelis archangeli de Datus” (Dl. 31136). Az oklevél alvajdákat nevez meg: „Laurencius filius Chaak, Stephanus filius Wayuode de Nadab”.

DÉDÁCS (Biscaria), udvarház

1537. Sálfi István és Barcsay András az erdélyi vajda előtt kibékülnek. Sálfi „in domo egregii Francisci Dedachy” Barcsaynak Invocabit vasárnap 125 magyar forintot kell fizessen. (ENMLt Török Bertalan-gyűjt.)

DEDRÁD (Dedrad). templom

L. ENTZ: Erdély 87.

DEDRÁDSZÉPLAK (Goreni), plébániatemplom

1526–1550. „Anthonius plebanus de Zyplak” (Beszterce város lvt).

L. még ENTZ: Baukunst 134; ENTZ: Erdély 87.

DÉG (Deag)

1461. „Deg” az ötvenedből „iura plebani I” (DI. 25989).

DELLŐAPÁTI (Apatiu), plébániatemplom

1504. „Ladislaus plebanus de Apathy” (DI. 27785).

DEMSUS (Densuş)

Udvarház

1504. „Johannes Bakolch de Klopothywa” megtámadta Johannes Arka de Dampsos domum et curiam nobilitarem in... Dampsos” (DI. 29591).

Ortodox templom

L még ENTZ: Baukunst 134; ENTZ: Erdély 87.

DENGELEG (Livada)

Udvarház

1442. Dengeleg birtok fele Bonchidai János jobbágy házával Dengelegi Zsigmondé, másik fele pedig Dengelegi Margitnak jut apjának néhai Dengelegi Miklósnak házával együtt (JAKÓ 453).

1499/1501. Szilvási Kristófné panaszt tesz, mert Szentiványi Tamás deák az ő dengelegi telkén azelőtt mintegy 13 évvel „domum et curiam edificari... fecisset” (OL Filmtár 783. 29. 529 Bánffy lvt.).

Plébániatemplom

1493. „N de Dengeleg ecclesie plebanus” (OL Filmtár 783. 28. 513 Bánffy lvt.).

DERITE (Dretea), udvarház

1442. Kabos András, György és Mihály tiltakoznak „quod Thomas Kabos... domum in facie possessionis ipsorum Derythe pro parte construxisset” (Dl. 36390. 113–114. 3; JAKÓ 451).
1469. Kabos Tamás fiai János és Pál apjuk deritei udvarházát a házzal szemben lévő gyümölcsösrel eladják 50 forintért Marton Mihálynak (JAKÓ 1906).

DÉS (Dej, Desch)

Vár

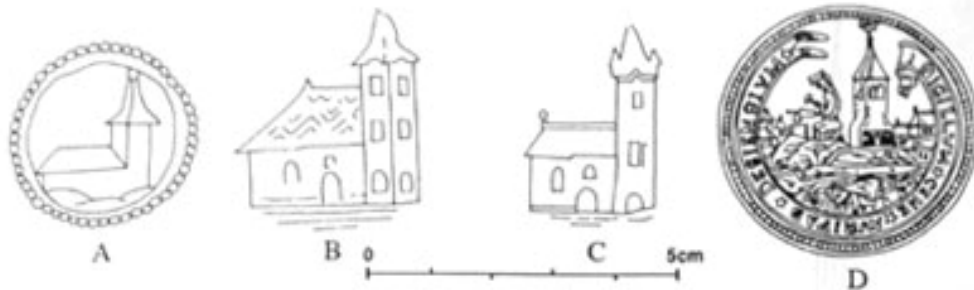
1506. „Terra civitatis ad arcem iacens.” L. Dés, ref. templom.
1507. „Petrus Hertzan... fundum sew domum in vico Malomwlcza... a parte orientali castrum desolatum” (Dl. 74325 Teleki lvt. és Teleki II. 429).
1508. „Thomas de Naghzentmyhal... particulam sew medietatem terre Petri Hertzan... cui aparte orientis locus castrum sew terra ciuitatis... Matheo literato... vendidisset” (Dl. 74331 Teleki lvt. és Teleki II. 307–308).
1516. Dési Pape György dési ingatlanainak eladása többek közt „Zenakerth in vado fluuii Nag Zamos ex opposito loci Owar dicti prope aggerem” (Dl. 36402. 22. 1; JAKÓ 3616).

Városfejlesztés

1458. Mátyás király a Zsigmond és Hunyadi János idejében meglévő szokásra hivatkozva parancsot ad „Ladislao Deseu de Losoncz”-nak, hogy a dési sószállítók „ligna pro reformatione ac edificacione navium et domorum... in silvis vestris secare (sc. valeant)” (OL Filmtár 4066. 1. 43–44 Dés város lvt.).
1502. II. Ulászló oklevele „cupientes dictum oppidum (sc. Dees) nostrum edificiiis ampliare et in victualibus magis habundans reddere” két országos vásárra ad jogot (OL Filmtár 4066. 1. 82 Dés város lvt.).

Ref. templom (188–193., 291–293. kép; 14/A–C, 15–16. ábra)

1453. Dés város tanácsa és Adwardus bíró előtt „Gallus faber... domum suam... contra curiam sew domum plebanatus sancti Stephani regis iacet... Petro Mathws... vendidisset” (Dl. 74122 Teleki lvt. és Teleki II. 51).
1504. Mátyus András szőlőt, illetve rétet vesz. Fekete, rányomott körpecsét *S DE DESWAR* felirattal és tornyos templom ábrázolásával. (Dl. 74300 és 74301 Teleki lvt.; Teleki II. 270–271.)
1506. „Benedictus Kemenczegyartho protunc Budae residens... fundum curiae inter fundos parte orientali discreti Emerici presbyteri, parte vero meridionali platea oppidi Dees latens, parte vero septentrionali terra civitatis ad arcem iacens... Andreae Mathyws vendidisset” (Teleki II. 288–289).
1508. „Magister Paulus rector altaris Concepcionis beate Marie virginis in ecclesia in Dees” (BEKE, Gyf. 411).
16. század eleje. „Melchior plebanus” (Dl. 74440 Teleki lvt.).

14. ábra

Dés, a ref. templom (a középkori plébániatemplom) ábrázolásai pecséteken. A: a 15. század közepi városi pecsétén; B: az 1568-as városi pecsétén; C: az 1575-ös városi pecsétén; D: a dési ötvöscéh pecsétje a korábbi plébániatemplom emléktornyával (Entz: Dési ábrázolások nyomán)

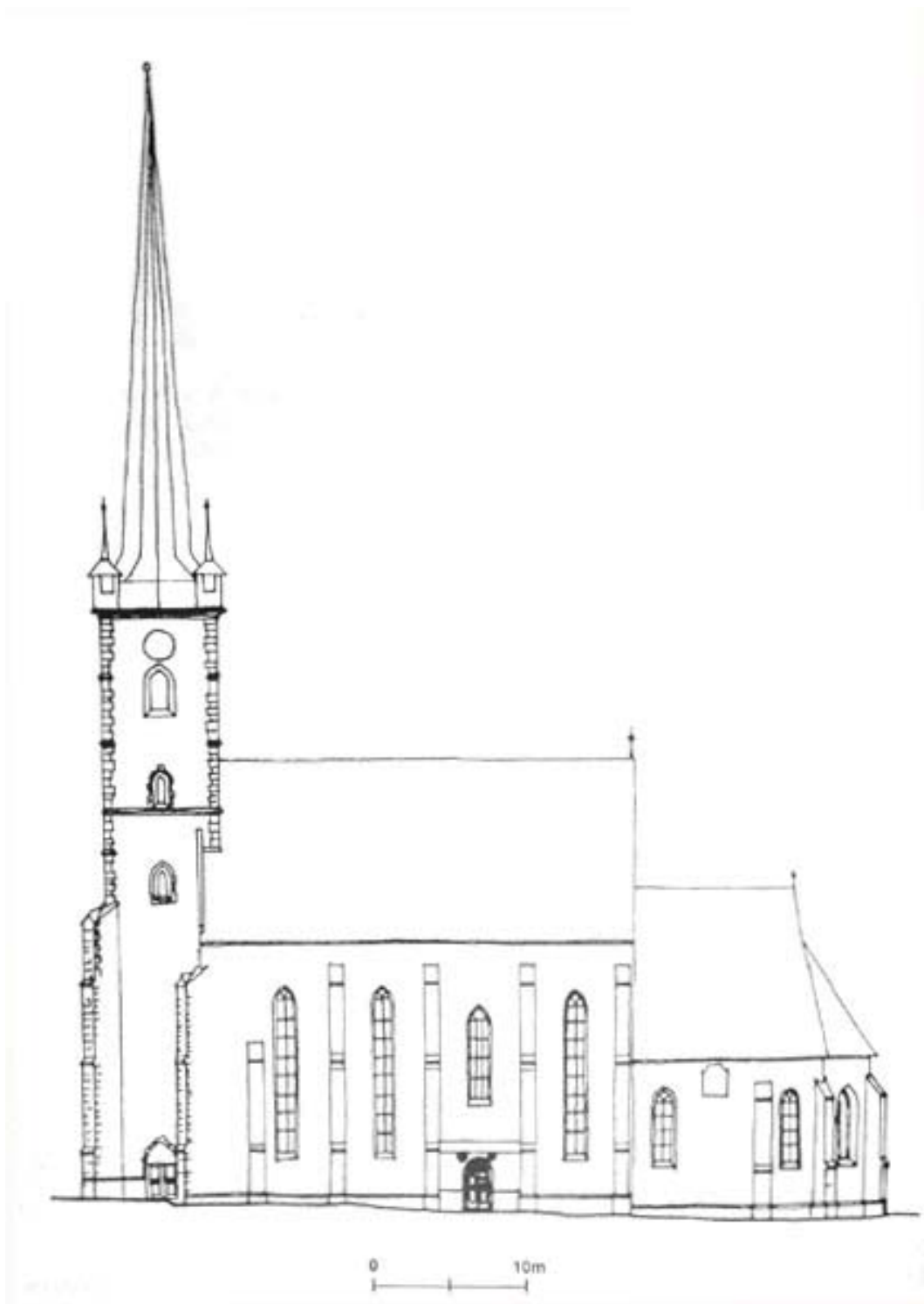
1534. Örökség ügyében közjegyzői oklevél: „In dotis ecclesie parochialis sanctissimi regis Stephani in oppido Dees fundate”. Jelen vannak „Franciscus plebanus oppidi Dees, Benedictus presbiter rector altaris sancte Crucis”. (Magyar Nemzeti Múzeum Törzsanyag 1534.)
1536. „Vittricii ecclesie nostre convencionem... cum Georgio Tegulatore fecerunt” (Beszterce város lvt.).

Szentlélek-kápolna

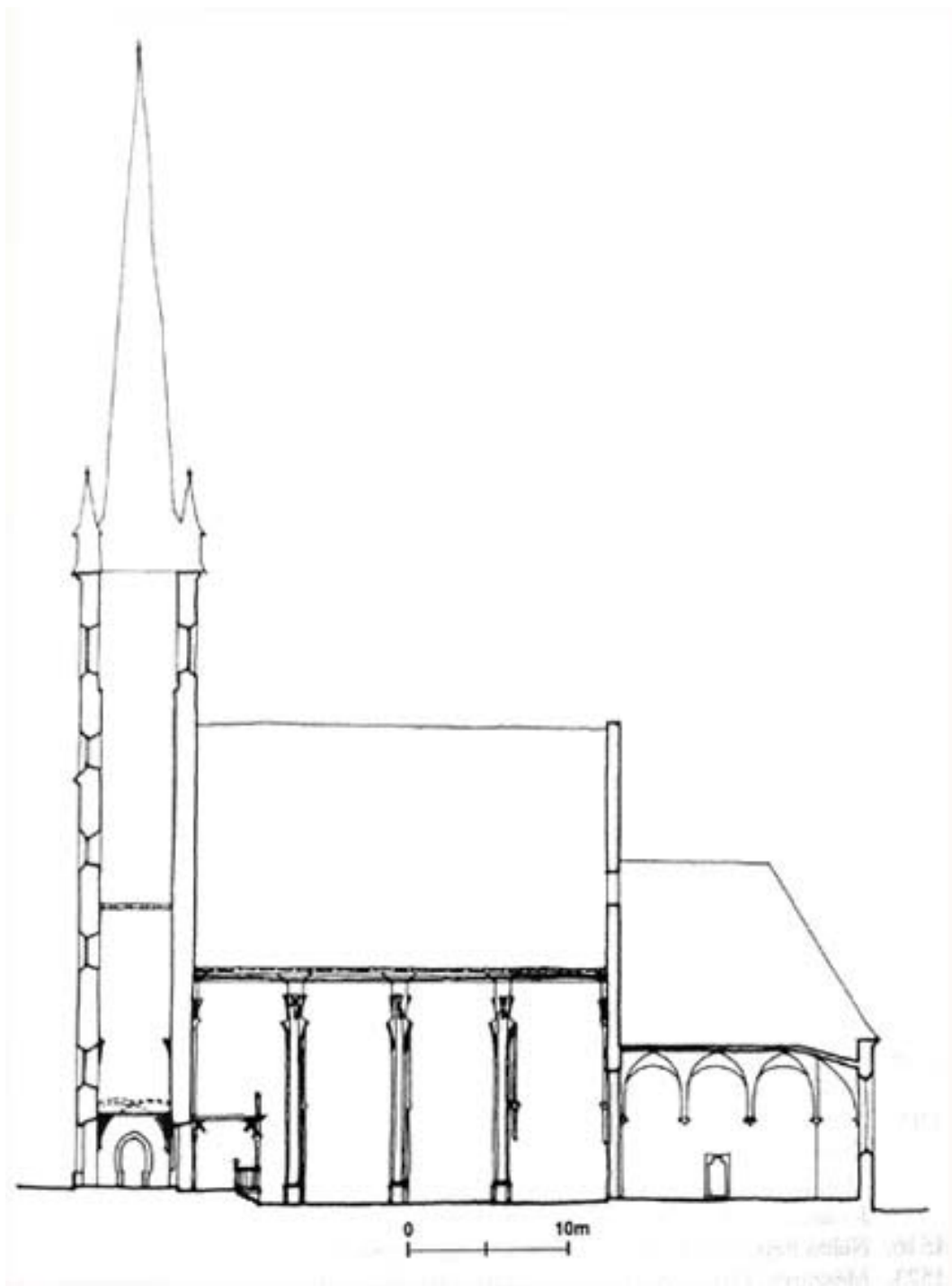
- 1513 után. Tancos Máté kaszálóját „testamentaliter legauit capelle Sanctispiritus et per eam presbitero pro tempore eandem capellam degenti” (OL Filmtár 4066. I. 100–101 Dés város lvt.).
1519. Sombori János özvegye, Magdolna egy irtásföldet „testamentaliter legauit capelle Sanctispiritus” (OL Filmtár 4066. I. 45–46 Dés város lvt.).
1520. A város bírása „Stephanus Kemywes” előtt „Valentinus Asthalos et Johannes Gywlay... executores vltime voluntatis quondam... Magdalene relicte quondam Johannis Sombory nostri concuis... fassi sunt... quod... Magdalena... fenetum suum in Thewlgyes habitum... Capelle Sanctispiritus et per eam presbitero in ea celebrato... legasset”. Ezt a levelet a tanács „Johanni presbitero protunc Magistro capelle” kiadja. (OL Filmtár 4066. 120–121 Dés város lvt.)
1526. A dési városi tanács előtt „Stephanus Kewmýweset Ambrosius Alch iurati ciues” bizonyítják, hogy „magister Johannes capelle Sanctispiritus in latere cimenterii nostre parochialis ecclesie fundate” számára „Catharina (sc. consors quondam Emerici Kys) suam vineam desolatam... magistro Johanni... vendidisset” (OL Filmtár 4066. I. 125–126 Dés város lvt.).

Mária Magdolna-kápolna

1519. Lajos király utasítja Várdai Ferenc erdélyi püspököt, hogy „magister Johannes Paly” részére mint „personam idoneum... ad rectoratum capelle beate Marie Magdalene in opido Dees fundatum nunc per mortem... Georgii presbiteri... vacantem” a bevezetést bonyolítsa le (DI. 47330).

15. ábra
Dés, a ref. templom déli homlokzata (OmvHT ltsz. K-134. —
Medeán János rajza, 1913 — nyomán)

16. ábra

Dés, a ref. templom hosszmetezete (OmvHT ltsz. K-129. — Ungár József rajza, 1913 — nyomán)

Ágoston-rendi remeték kolostora (jelenleg r. k. templom) (33. kép)

1504. Egyezés „fratres Petrus et Benedictus heremite ordinis beati Augustini... in claustrum beate Marie... in opido Dees fundato degentes” és „Gregorius de Kodor” között. Az utóbbi széki halastó részbirtokát átadja a kolostornak. (Dl. 36399. 24–26. l.; JAKÓ 3304.)
1516. „Nobilis Georgius filius quondam Johannis Pape de Dees... porcionem suam quam in domo et curia nobilitari... quondam Johannis Pape patris sui in opido Dees... haberet... medietatem earundem domus et curie nobilitaris... Item sex terrarum arabilium... ante montem Belahegh et presertim ante locum quondam molendini fratrum heremitarum sancti Augustini in claustrum beate Marie... in... Dees fundato degencium... domine Agnete filie... quondam Johannis Pape sororÿ sue consorti... nobilis Ladislai Lwpsay de eadem Dees... pro decem et septem florenis hungaricalibus... dedisset” (Dl. 36402. 22. l.; JAKÓ 3616).
1525. „Agilis Petrus mercator ciuis oppidi Zeek... significare curauit... quod quamuis... quondam Stephanus literatus de Ghywla comes camere Desiensis... piscinam Kodorytho... fratribus... in conuentu eorum Deisiensi... testamentaliter legasset” az ágostonosok birtokba bevezetésének ellentmond (Dl. 36402. 274–275. l.; JAKÓ 4111).

L. még ENTZ: Erdély 88.

Lakóházak

1453. Plébániaház és Gál kovács háza. L. Dés, ref. templom.
1485. „Prouida et honesta domina Sophia de Galaz filia vero quondam Petri Pechethes de opido Thorda... domum suam propriam in opido Thorda... medietatem... vnus domus lapidee in Koloswar... Domum suam lapideam in... Dees... Petro de Galaz... dedisset” cserébe galaci, kozmatelki és lompérdi birtokrészeiért (Dl. 36397. 13. l.; JAKÓ 2539).
1503. A mészáros mesterek a városi tanács előtt „Barnabas Carnifex” házát „Lucie quondam Georgii Carnificis” eladják. A házzal nyugat felől határos „domus Clementis Kalmar”. (OL Filmtár 4066. 1. 86 Dés város lvt.)
1507. II. Ulászló előtt egyezés: „distractam domum... Benedicti Gereczy usque festum Omniumsanctorum... denuo et ex nouo reformare et restaurare et in pristino statu relinquere” köteles Dés városa (OL Filmtár 4066. 1. 92 Dés város lvt.).
1508. Az előző ügynek a dési alkamaraispánok előtti újbóli megerősítése (OL Filmtár 4066. 1. 94 Dés város lvt.).
1509. A tanács előtt „relicta Thome Thot... suam domum... in vico Malomvca sitam... cui... a plaga orientali platea ciuitatis, meridionali domus quondam Mathie Mark... a plaga vero australi domus Johannis Alch... vicinantur... Johanni Warga... vendidisset” (OL Filmtár 4066. 1. 95 Dés város lvt.).
1516. Néhai Pape János dési udvarház. L. Dés, Ágoston-rendi kolostor.
1523. Mészáros Péter dési bírónak bizonyítja, hogy „Andreas Ewz... domum Anthonii Penthekÿ... cui a parte orientali domus relicte... quondam Thome Mezarus a Meridie domus Alberti Orgonas ab... aquilonari vero parte platea publica... vicinitate... vendidisset circumspecto Moÿsi Gerew” (Dl. 47539).

1531. „Caterina relicta quondam Francisci literati Essewy... in oppido Dees... domum lapideam simulcum curia in... Dees... cui... ab orientali platea Kodorwcza... a meridionali aqua Dwdwa et a septemtrionali plagis domus Ladislai presbiteri vicinarentur... et insuper vniuersa bona... domus... Benedicto Dwl de Debrek... pro florenis quingentis... vendidisset” (DI. 36401. 201–202; JAKÓ 4360).
1553. Szó esik az Ágoston-rendiek kolostora közelében lévő és a barátok tulajdonát képező kőházról (JAKÓ 5187).

Kodor utca

1531. „Kodor wcza.” L. Dés, lakóházak.

Malom utca

1507. „Malomwlca.” L. Dés, vár.

1509. „Malomvcza.” L. Dés, lakóházak.

Piactéri elárusítóhely

1465. A városi tanácsot kéri „magistri suttores... ut ipsis in theatro... civitatis locum forizandi proprium concederemus”. A helyet meg is kapják „in vicinitate macelli... sub tegumine silendrinorum”. (Urk. VI. 225.)

Kézművesek

Ács

1505. Ács János „conciuis vester” (OL Filmtár 4066. 1. 90. Dés város lvt.).

1526. Ács Ambrus. L. Dés, Szentlélek-kápolna.

Asztalos

1520. Asztalos Bálint. L. Dés, Szentlélek-kápolna.

Kemencegyártó

1506. Kemencegyártó Benedek. L. Dés, ref. templom.

Kőműves

1520. Kőműves István. L. Dés, Szentlélek-kápolna.

Kovács

1453. Kovács Gál. L. Dés, ref. templom.

DÉSAKNA (Ocna Dejului, Salzdorf), templom

1353. „Benedictus rector ecclesie de Deesacna” (OL Filmtár 781. 16. 50 Bánffy lvt. és B I. 196).

1375. Lajos király elrendeli, hogy „ad salisfodinas nostras de Wyzakna, Deesakna, Zeekakna, de Torda et de Kolosakna” bárki jobbágya szabadon költözhetik (OL Filmtár 4066. 1. 20 Dés város lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 88.

DÉSHÁZA (Deja), kápolna

1414. Zsigmond „*possessionem Deshaza... nunc habitatoribus destitutam... que alias hominum condicionaleum qui proclamatores castrum appellabantur prefuisse... Michaeli filio Stephani filii Jakch de Kwsal... dedimus*” (OL Filmtár 784. 34. 70 Wesselényi lvt.).
1433. „*Capella sancte Marie de Deeshay (!)*.” L. Bőnye, plébániatemplom.

DETREHEM (Tritenii de Jos)

Udvarház

1349. Detrehi Jakab fiai Miklós és Mihály bejelentik a kolozsmonostori konventnek hogy Füzkuti János fia János megtámadta detrehi és tordalaki birtokaikat „*et... super domum eorum veniendo serinium matris eorum... deportassent*”, és 50 ezüstmárka kárt okozott (Dl. 30115; AnjO V. 318).

Templom

1453. Veres Dénes végrendeletében: „*ecclesia sancte Trinitatis*” (Dl. 29277).
L. még CSÁNKI V. 699.

DÉVA (Deva, Diemrich)

Vár

1447. Az ország főrendei Hunyadi Jánosnak adományozzák „*castrum Dewa*” (Dl. 29789).

Várnagyok

- 1333/1348. „*Comes Martinus*” (Dl. 29427 és AnjO V. 181).
1381. „*Magister Johannes filius Nicolai quondam castellanus de Dewa*” (Dl. 30402).
1393. „*Emericus Bebek wayuoda... nunc in castro Deua csset constitutus*” (Dl. 28735).
1469. „*Michael de Parlag necnon Johannes Horvath*” (Dl. 81692; Zichy XI. 38).
1507. „*Ladislaus Schertlinger*” egyszersmind alvajda (Dl. 29924).
1520. „*Benedictus castellanus et prouisor curie de Dewa*” (Dl. 29980).
L. még ENTZ: Baukunst 166–167; ENTZ: Erdély 173–174.

Ref. templom

- 1366/1408. „*Petrus sacerdos capelanus de Deua*” mint az erdélyi káptalan küldötte (Dl. 30626).
1419. „*Petrus presbiter plebanus de Dewa*” (Dl. 30776).
1453. „*Dominicus de Zenthmarthon plebanus de Dewa*” (Dl. 29494. 29495, 29497. 29498 és 29500)
1493. „*Matheus plebanus de Dewa*” (Mon. Vat. I. 5, 22).
L. még ENTZ: Baukunst 135; ENTZ: Erdély 89.

Zápolya János háza

1527. János király írja vajdahunyadi várnagyoknak: „vos ad sinistras... suggestiones domui nostre Dewa nocere velletis” (OL Fényképgyűjt. 1231/42. 418 Brandenburgi–Hunyadi lvt.).

DEZMÉR (Dezmir), templom

1469. „Katherina relicta quondam Kemen de Gerewmonostra constituit... Andream plebanum de Dezmer” (Dl. 36394. 20. 2).

L. még CSÁNKI V. 345.

DICSŐSZENTMÁRTON (Tîrnăveni, Sankt-Martin)

Udvarház

1500 körül. Erdélyi Márton és Baládfi János közti birtokügyletben szerepel „in totali oppido Dychewzenthmarthon... ac domo et curia nobilitari in eodem oppido adiacenti” (Dl. 36407. 124; JAKÓ 3621).

1502. Szerepel a dicsőszentmártoni udvarház (Dl. 74288 Teleki lvt.; Teleki II. 249–251).

1517. Bánffy Péter felesége Petronella „totum et omne ius... in totali oppido Dychewzenthmarthon ac domo et curia nobilitari oppido in eodem adiacenti... Martino Erdely de Somkerek... dedisset” (Dl. 36402. 39–40. I, 74364 Teleki lvt és Teleki II. 352–353; JAKÓ 3628).

Unit. templom

1429. „Possessio Sauli” határjárásában szerepel az erdélyi káptalan küldötteként „Andreas rector ecclesie de Sancto Martino” (Dl. 31130).

L. még GYÖRFFY III. 561; ENTZ: Erdély 89.

DIÓD (Gyógy; Stremț)

Vár

1453. Hunyadi János Sztojka nemesnek adományozta „Wolah Chesthwe ad castrum suum Dyogh pertinens” (Dl. 30190).

1456. V. László megerősíti Hunyadi János részére a diódi vár birtoklását (Dl. 37629).

1461. Mátyás király Szilágyi Mihály özvegyét Báthori Margitot megerősíti Szilágyi várainak birtokában „praeter castra Dyod et Vilagosvar” (CD XI. 1. II. rész 241–243).

1462. István telegdi főesperes és Suki Ábrahám gyulafehérvári kanonok tiltakoznak, mert István diódi várnagy parancsára a környék jobbágypai az enyedi jobbágypokat bántalmazták, és „ad dictum castrum Dyogh deducentes eosdem incarcerassent” (OL Filmtár 781. 13. 88 Törzsgyűjt.).

1464. A király Diód várát Dengelegi Pongrác Jánosnak és Andrásnak adja (Dl. 28620).

1468. Pongrác János „ad aedificia castrī nostri Dyod... asseribus abietum... indigentiam habemus”. Ezért Beszterce várostól kér 60 darab 18 öl hosszú, 3 hüvelyk vastag, fűrészelt deszkát. (Urk. VI. 337–8.) – Pongrác János „ex castro nostro Dyod” keltezi levelét (Dl. 45303).
1525. II. Lajos „castrum nostrum Dyod” Horváth Gáspárnak adja (Dl. 31047 JAKÓ 4396).
1533. Bethlen Farkas „a vendicione... castrī Dyod... Emericum Balassy de Ghyar-math... ab empcione... inhibuit” (Dl. 36404. 68b).

Várnagyok

1458. „Michael de Gerend castellanus castrī Dyod” (Dl. 36392. 18. l; JAKÓ 1317).
1459. „Stephanus Erdely de Somekere et Jacobus Lengyel castellani castrī nostri Dyogh” (Dl. 30843).
1466. „Michael Magnus” (Dl. 28622).
1468. „Thomas de Werth” hatalmaskodott (Dl. 16729; CD XI. l. 500).
1478. „Byro Mathias” (Dl. 27708).
1500. „quondam Michael Porkolab” (Dl. 26474).
1515. „Ladislaus castellanus” (Dl. 22733).
1524. „Stephanus More de Berethe” (Dl. 29417).

Plébániatemplom

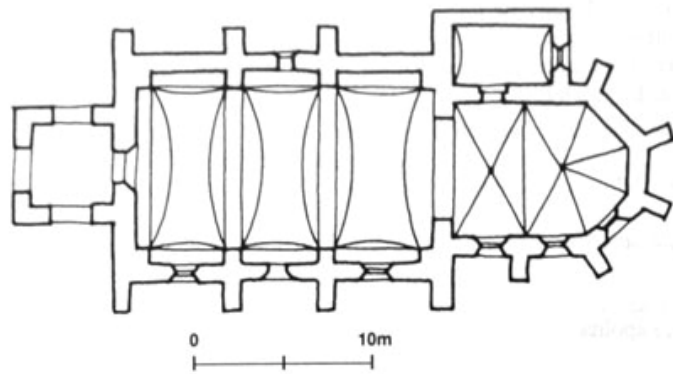
1340. „Andreas sacerdos” (Urk. I. 503–504).
1420. Máté plébánosa szerepel (BEKE, Gyf. 61, regesztá).
- L. még ENTZ: Erdély 89.

DIÓSD (Dioşod), templom

- 1349/1715. „Andreas Emerici de Mocsolya” és „Johannes filius Johannis de Od” egyezsége. A határjárás alkalmával: „fons scaturiens in medio villae constitutus pro meta haberetur et per eandem viam ad ecclesiam sub honore beati Michaelis arcangeli fabricatam deuenissent cuius ecclesiae ius patronatus communi usui deputassent”. (Dl. 73662 Teleki lvt. és OL Filmtár 783. 32. 12 Wesselényi lvt.)

DIPSE (Dipşa, Dürrbach), ev. templom (17. ábra)

1369. „Discretus vir dominus Johannes filius Galli filii Booth de Fratha plebanus de Gypsa” kéri Márkháza határjáró oklevelének átírását. Az oklevelet Gál 1345-ben kapta (Dl. 28728).
- 1450 körül. „Felicianus sacerdos parochialis ecclesie beate Marie virginis in Dypse constructe plebanus” római zarándoklatát „Jacobus Mewn” Kolozsvár bírása megakadályozta (Dl. 36407. 91. 2; JAKÓ 914). Vö. Szászbudak, plébániatemplom.
1453. V. László parancsára az erdélyi káptalan bevezeti Hunyadi Jánost Beszterce „Lekencze, Németi, Besenyew... Terpen, Naghdemeter... Yaad... Zolna, Bwdak, Molnark... Dypse... et Naghfalw in comitatu de Doboka” birtokába „simul cum iure patronatus ecclesiarum earundem” (Urk. V. 410–411).

17. ábra

Dipse, az ev. templom alaprajza (Popa: Biserici nyomán)

1472. Mátyás király „ius patronatus... ecclesiarum parochialium possessionum nostrarum Dypsa, Lehyncze et Nagdemeter” Beszterce városnak adja (Urk. VI. 534–535).
 1496. A fenti adományt II. Ulászló megerősíti (BERGER 385).
 1528. „Michael Capp (?) plebanus Dypschiensis” tanúskodik arról, hogy „Paulus Horwedel lego ecclesie in Dypscha vas vini” (Beszterce város lvt.).

DISZNAJÓ (Vălenii de Mureș), udvarház

1470. Losonci Zsigmond levele dányáni zálogbirtokáról „Datum loco habitacionis nostre Dýzno Iio” (DI. 30470).
 1537. Per Bánffy Miklós és Patócsi Miklós Erzsébet nevű felesége közt. „Castellanus domine... de castello suo Dýznaÿo. (OL Filmtár 782. 22. 331 Bánffy lvt)
 L. még ENTZ: Erdély 89.

DOBOKA (Dăbâca)

Udvarház

1431. Dobokai László és társai előadják, hogy Dobokai Miklós és Mihály „ad porciones ipsorum possessionarias in... Doboka habitas irruentes ibique... vnam domum deportari et anichilari fecissent” (OL Filmtár 781. 12. 67 Törzsgyűjt.).
 1473. Kabos Tamás leányának, Borbálának a Dobokaiak átengedik néhai férje, Dobokai István „porcionem possessionariam in... Doboka... simulcum domo habitacionis” (DI. 36393. 104. 3; JAKÓ 2097).

Plébániatemplom

1399. Dobokai plébános (ENMLt Wass lvt.).
 1466. „In Doboka plebanus” (DI. 30855).

1509. „Nicolaus Mayady de Derse ecclesiam possessionis. Doboka per verberacionem et violentam de eadem extraccionem cuiusdam famuli sui (sc. Francisci Bánffy), pariter cum cimiterio execrasset vel saltem violasset” (Károlyi III. 64).

L. még ENTZ: Erdély 89.

DOBORKA (Dobîrca, Dobring), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 135; ENTZ: Erdély 90.

DOH (Doh), kápolna

L. ENTZ: Erdély 90.

DOLMÁNY (Daia, Talheim), ev. templom

1509. „Illis de Dalheim duo vasa (sc. calcis) pro emendatione turris” (Quellen 543).

L. még ENTZ: Baukunst 163; ENTZ: Erdély 90.

DRÁG (Dragu), udvarház

1525. „In domo Ladislai Lancz in possessione Drag” történt Lánicz László és Sombori Péter közötti ügyben vallomástétel (Dl. 65483 Sombori lvt.).

EBESFALVA (Erzsébetváros/Dumbrăveni része)

Udvarház

1493. Apafi Ferenc „locum cuiusdam antique domus in... Ebesfalwa... simulcum curia octo et orreo... fratri nostro nobili Nicolao Appafy... concessimus” (Dl. 19989, ép, Apafi-címeres pecséttel).

1560 körül. L. Almakerék, udvarház.

Templom

1448. Apafi Györgyné végrendelete. Két szőlőt hagyományoz „pro ecclesia sancti Georgii martiris in dicta Ebesfalwa” (Dl. 74112 Teleki lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 90.

Lakóházak

1491. Bethlen Gergely panasza, mert Segesvár környéki gonosztevők „certas domos jobagionum ipsius in eadem Ebesfalwa” megtámadtak és kiraboltak (Dl. 62932 Bethlen lvt.).

ECEL (Aţel, Hetzeldorf)

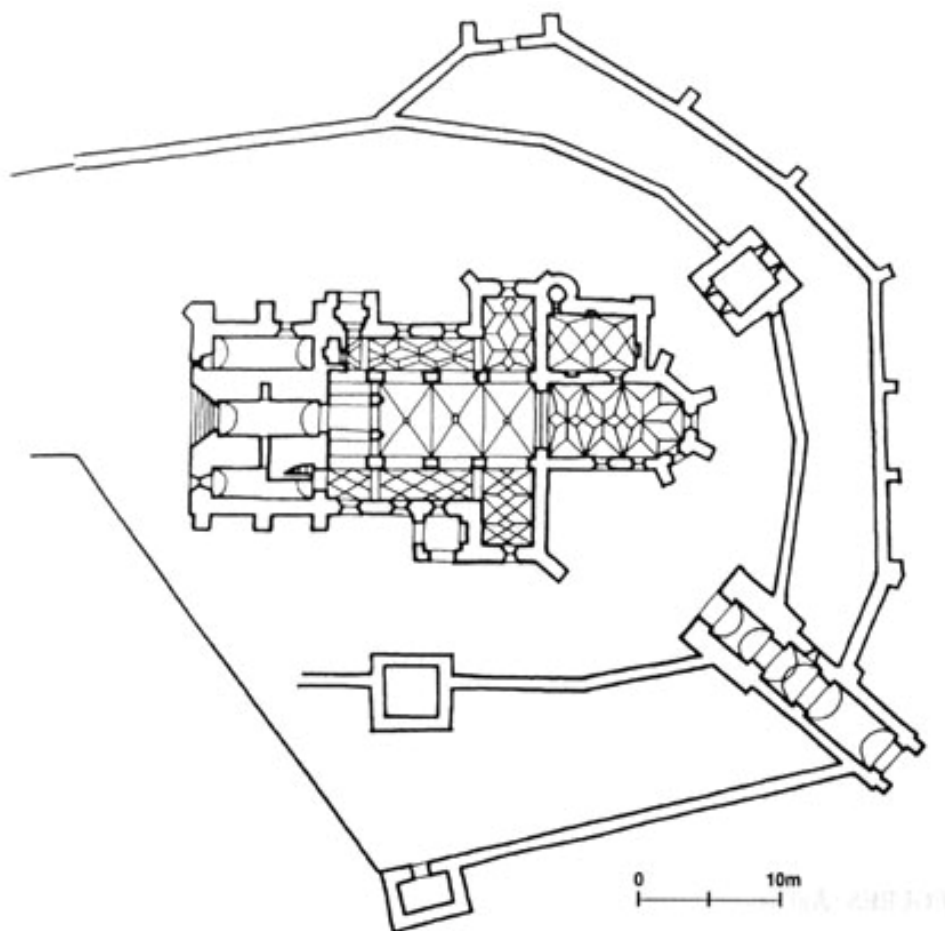
Udvarház

1501. Petki Miklós, Antal és László vallják „quod eis... Stephanus Thabÿasÿ de et super totalibus porcionibus ipsos in domo et curia nobilitari... domine Magdalene (T. István anyja) in... possessione regali Ecczel... plenariam... impendisset... solucionem” (Dl. 30953).

Ev. templom (93., 99. kép; 18–20. ábra)

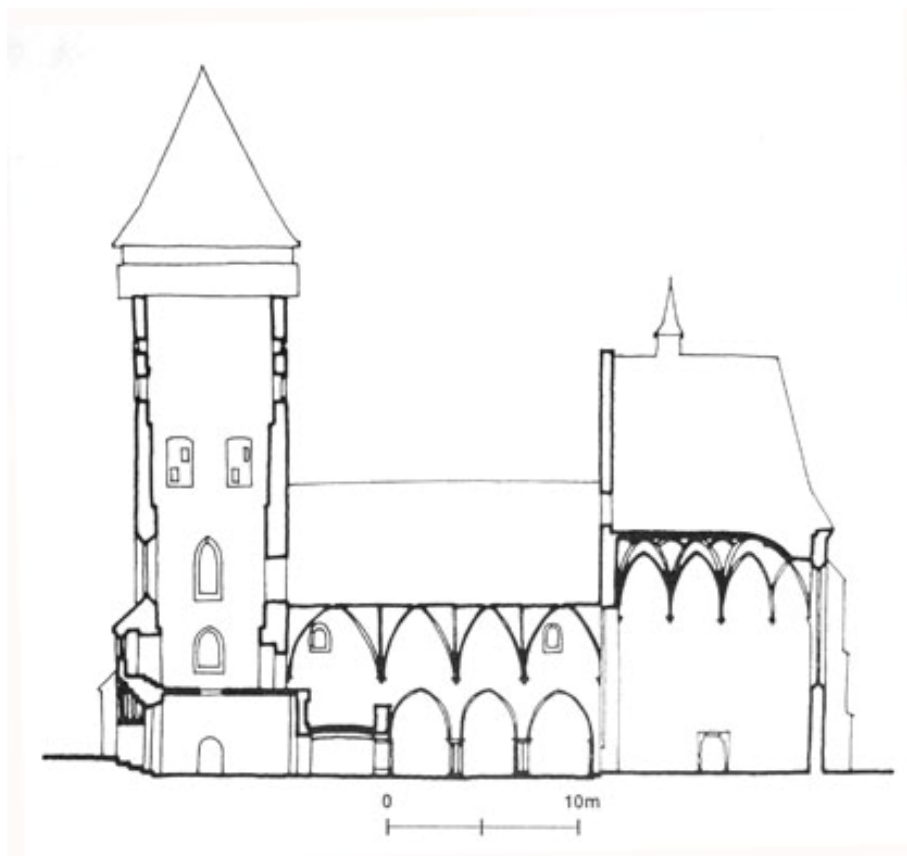
1429. „Ladislaus plebanus de Echel” (OL Filmtár 783. 24. 397 Bánffy lvt.).

1466. Mátyás király Ecel községnek jogot ad gonosztevők kivégzésére, valamint heti és évenkénti piac tartására (Urk. VI. 267–268).

18. ábra

Ecel, az ev. erődtemplom alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

19. ábra

Ecel, az ev. templom hosszmetzete (OMvHT ltsz. K-2471. — 1913 körül – nyomán)

1471. Mátyás király elmondja „quod quia villa nostra Saxonialis Ecel... pro... defensione... in ecclesia sua parochiali aedificare, idemque turribus, moenibus ac propugnaculis... construere nititur... etiam supplicatione fidelis nostri nobilis magistri Ladislai filii Georgii Thabiasy de Ecel” a szóban forgó erődítést engedélyezi (Urk. VI. 480–481).

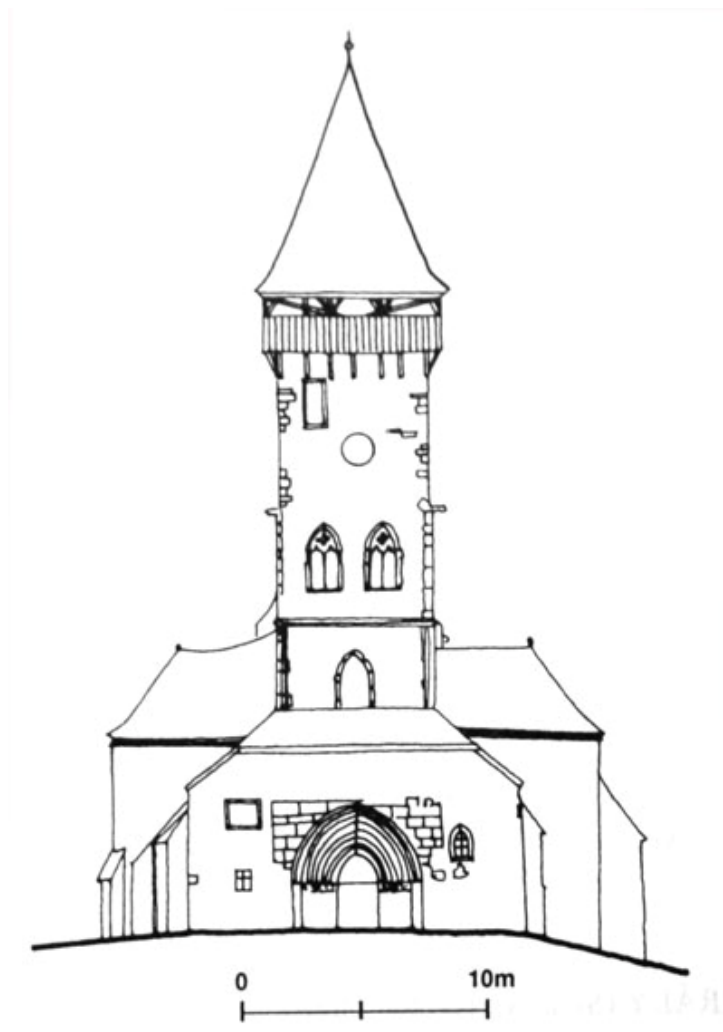
EGERBEGY (Agîrbiciu, Arbegen), plébániatemplom

1415. Pápai döntés értelmében az egyház tizede nem az erdélyi püspököt, hanem a plébánost illeti (CD X. 5. 585–586).

EGERES (Aghireşu)

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 136; ENTZ: Erdély 90–91.

20. ábra

*Ecel, az ev. templom nyugati homlokzata (OMvHT ltsz. K-2473. —
Mészáros Sándor felmérése, 1913 — nyomán)*

Krisztus teste-oltár háza

1538. „Bartholomeus presbiter modernus plebanus possessionis Egeres... rectoratum altaris sacratissimi corporis Christi in prefata possessione Egeres fundatum vna cum domo et curia... Emerico presbitero (de Bezermen) dedit” (Dl. 36404. 190a–b; JAKÓ 4666).

Plébániaház

1552. Kolozsvári Ferenc Márton tiltja Máté egeresi oltárigazgatót „domus et curie presbiterialis” elidegenítésétől (JAKÓ 5117).

Kézműves

1460. „Mathias alch... ciuis in possessione nostra Egeres” (Dl. 36392. 102. d. 4; JAKÓ 1496).

EGREGY (Alsóegregy; Románasi)

1461. „Egreg” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

EGYHÁZASDOBA L. Nagydoba

EGYHÁZFALVA (eltűnt, Torda m.)

1391. „Possessio Eghazfalua” (Urk. III. 24).
L. még ENTZ: Baukunst 136; ENTZ: Erdély 91.

ENDRE, vár

1407. „Gregorius Magnus... in persona... Johannis de Bethlen Nicolaum et Georgium filios Appa a recaptivacione... porcionis possessionarie Malon vocate intra possessionem Orozberch ac castrum Endree... prohibuit” (Dl. 62772 Bethlen lvt.). – Ugyanebben az ügyben tiltakozás „Malwn intra loca Orozberch Endrewara et Warhegy a parte dicte possessionis Malown” (Dl. 62775 Bethlen lvt.).

ENYEDSZENTKIRÁLY (Sîncrai), ref. templom

L. még ENTZ: Baukunst 136–137; ENTZ: Erdély 91–92.

ERDŐCSINÁD (Pădureni), templom

1513. „Johannes filiis quondam Benedicti de Zengyel... duas possessiones suas... in possessione Chanad... in contigua vicinitate cimenterii parochialis ecclesie eiusdem possessione Chanadi a parte meridionali adiacentes... Benedicto de Tholdalag pro quinquaginta florenis... vendidisset” (OL Filmtár 783. 29. 549 Bánffy lvt.).
L. még ENTZ: Erdély 92.

ERDŐSZENGYEL (Sînger), plébániatemplom

1398/1420. „Ad suplicacionem Thome filii Simonys de Sengel annuimus (sc. Maternus episcopus) ut circa ecclesiam de eadem Sengel, que in honorem glorie genitricis beate Marie virginis est dedicata, sacerdos parochialis possit demorari dominio per hoc alicui matrieci ecclesie non preiudicaret (1398)...” Pesti István befoglaló közjegyzői levele (1420): „quod ecclesia sua (Szenyeli Tamás) in Sengel

constructa, que... lapidea ad honorem... virginis Marie dedicata est, quam scilicet ecclesiam lapideam et matronam ac phorahalium (!)... nos vidise (!) testamur". (ENMLt Toldalagi lvt.)

1428. Szengyeli Tamás állítja, „ut ecclesia in Zengel... semper plebanatus extitisset”. E tény tanúi a környékbeli plébánosok (Bátos, Dextrád, Idecs, Petele, Péterlaka, Kál, Erdőcsinád, Vajdaszentivány, Sárpatak, Pókakeresztúr, Szabéd, Szentmiklós, Szancsal, Kocsárd, Udvarfalva). (ENMLt Toldalagi lvt.)
1429. Lépes György erdélyi püspök Szengyeli Tamás és Somkerekéi Antal közti vitában „occasione ad ecclesiam de Zengel si ipsa ad ecclesiam Sarumberk tamquam filialis ad matricem pertinuerit... an ne” Szengyel javára dönt (ENMLt Toldalagi lvt.).
1536. „Franciscus presbiter de Zengyel” (OL Filmtár 783. 31. 601 Bánffy lvt.).

ERKED (Szilágyerked; Archid), fakápolna

1399. L. Kusaly, ref. templom

1450. Jakcs László birtokán „in possessione Erked capellam ligneam cum cimiterio” találtak a kolozsmonostori konvent küldöttei (OL Filmtár 780. 3. 96 Kemény József-gyűjt.).
1494. Jakcs László közép-szolnoki birtokai között „Erked octauam partem capelle lignee sepultura carentis” (DI. 20145).

ERKES, ortodox kápolna

1462. „Bartholomeus filius Johannis de Barcha... vnam sessionem... cuiusdam presbiteri Volahalisi simulcum quadam capella eiusdem in eadem possessione Erkes... Johanni et Thome de Barcha... vendidisset” (OL Filmtár 5585. 25 Török Bertalan-gyűjt. 4).

ÉRMINDSZENT (Mesentiu), plébániatemplom

1433. „Supplicacio Georgius Alberti de Pele... ut... ecclesias parochiales, quarum idem Georgius patronus existit, videlicet sanctae Mariae de Pele et Omnium sanctorum de Mendzenth” látogatói búcsút kapjanak (LUKCSICS II. 81).

ESZTÉNY (Stoiana)

Udvarház

1472. Kendi Antal „totalem domum propriam habitacionis... quondam Bartholomei (sc. de Ezthyen) in... possessione Ezthyen... simulcum curia... domine Elena nuncupate filie quondam Gregorii de Ezthyen sorori videlicet carnali... Bartholomei” leánygyede fejében adja (DI. 36393. 112–113. 1; JAKÓ 2045 és DI. 29000).

Ref. templom (241–242. kép)

1525. „Agilis Johannes Chorba Waÿda de Mÿkola, quod ipse in dominium totalis porcionis quondam Bartholomei de Ezthÿen in possessione Mykola quam idem alias ecclesie parochiali beati Dominici... in... Ezthÿen fundate... legasset, eundem exponen-tem... empcionis titulo concernentis legitime vellet introire” (Dl. 27624).

FARAGÓ (Fărăgău), kápolna

1451. Sárdi Imréné Sepródi Orsolya, valamint Farnosi Dénes és Benedek közti birtokcsere. Sárdiné „porcionem possessionariam in possessione Farago nunc habitatoribus destituta videlicet quartam partem eiusdem... loco capelle hungaricalis... incipientem” Vathaháza részbirtokáért a Farnosiakkal elcseréli. (Dl. 29274.)

FARKASTELKE (Lupu, Furkeschdorf), plébániatemplom

1481. „Andreas plebanus... ecclesiae parochialis sancti Nicolai... de Farkasthelke” (Urk. VII. 297–298).

FARNAS (Sfăraș)

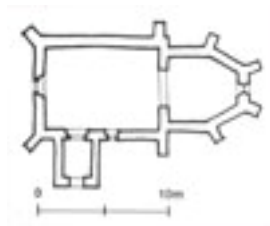
Udvarház

1460 körül. Osztály Veres Dénes és Péter közt. „Petrus et Dyonisius in vna domo morabantur vbi inter vna domus coquine et pistorium esset locus”. Dénesnek jut a nyugati, Péternek a keleti rész. (Dl. 36935.)

Ref. templom (236. kép; 21. ábra)

1450 körül. Veres Dénes házával kapcsolatban említik a templomot (Dl. 36935).

1453. Veres Dénes végrendeletében: „lapidatori in Farnas qui dispositum est ecclesiam edificare debeat et soluant eidem ceterisque” (Dl. 29277).

21. ábra

Farnas, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László manuáléja alapján kisserkesztve)

1492. A zsoboki templom „tamquam filialis ad possessionem Farnas... hactenus pertinisset” (OL Filmtár 5595 Jósika lvt. 46). L. még Zsobok, templom.

FEHÉREGYHÁZA (Albești)

Udvarház

1465. Idősebb Vizaknai Miklós végrendelete. „Item medietatem possessionis nostre Feyereghaz... absque curia seu domo... fratribus religiosis Zeyeswar.” (Dl. 36393. 153–157; JAKÓ 1676.)

1532. „Domus et curia nobilitaris in... Feyereghaz” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

Ferences kolostor

1448. Nádas Mihály végrendeletet tesz „presentibus autem religiosis fratribus vtroque fratre Johanni, gardiano de Feyereghaz et altero fratri conuentuali... ac honorabili domino plebano de Kyzd decano sedis Segeswar” (Dl. 29265 és Urk. V. 263).

1506. „Fratribus sancti Francisci in Wyzkirch fl. 6” (Quellen 483).

1525. Barlabási Lénárd erdélyi alvajda végrendeletében „monachi de Fejereghaz” számára 25 forintot hagyományoz (Dl. 74407 Teleki lvt; Teleki II. 450–455).

FEJÉRD (Feiurdeni)

Udvarház

1462. A király Forgolán Istvánnak 8 jobbágysessiót ad „simulcum una sessione... pro curia nobilitari deputata in piatea eiusdem possessionis Fejerd Herthmanucza appellata” (Dl. 27049).

Plébániatemplom

1358. „Johannes rector ecclesie de Fejerd” (BEKE, Km. 28, regeszta).

1454 körül. „Laurencius plebanus de Fejerd” (Dl. 36407. 47. 6; JAKÓ 1140).

L. még ENTZ: Erdély 93.

FEKETEHALOM (Codlea, Zeiden), ev. templom

1520. „Pro combustione Feketehalom” (Budapest, Egyetemi Könyvtár, Kézirattár Litt. orig. 20).

L. még ENTZ: Baukunst 164; ENTZ: Erdély 93.

FEKETELAK (Lacu), templom

1390. „Discretus vir de Lak ecclesie rector” (ENMLt Wass lvt.).

FELEK (Avrig, Freck), ev. templom

1506. „Pro structura ccclesiae in Frek” (Quellen 483).

L. még ENTZ: Baukunst 137; ENTZ: Erdély 93.

FELEK (Feleac), ortodox templom (374. kép)

1446. Gyilkossági ügyben kezességet vállal „Ladislaus filius sacerdotis Borbas dictus de Velek” (Dl. 36391. 11. 3; JAKÓ 569).

FELENYED (Aiudul de Sus), templom

L. ENTZ: Erdély 93.

FELGYÓGY (Stremț), templom

1524. „Anthonius presbiter capellanus de Feldyod” (Dl. 31045).

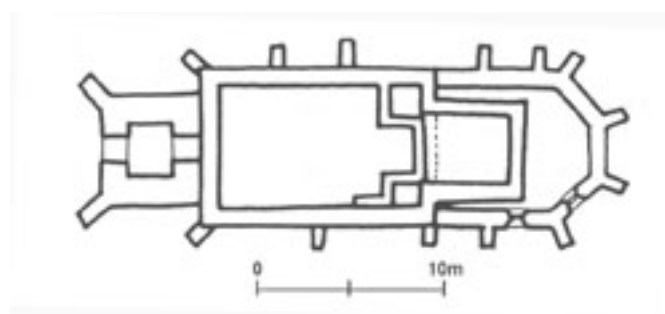
L. még Diód, amellyel azonos.

FELŐR (Uriu)

1467-ig Bánffy-birtok (KÁDÁR: Szolnok-Doboka V. 341).

FELSŐBOLDOGFALVA (Feliceni), ref. templom (152., 268. kép; 22. ábra)

L. ENTZ: Baukunst 137; ENTZ: Erdély 93.

22. ábra

Felsőboldogfalva, a ref. templom alaprajza (Dávid nyomán)

FELSŐFARKADIN (Farkadin; Fărcădin), udvarház

1511. Móré István panasza. Két éve, hogy „ad domum et curiam... exponentis in... Felsewfarkadyn” hátszegi nemesek „furtim... accedentes” pénzt és részletesen felsorolt, díszes viseleti darabokat és ötvöstárgyakat elvittek. (DL 30532.)

FELSŐJÁRA (Iara)

Templom

1430. Járai Domokos a felsőjárai templom melletti jobbágytelkét visszaadja Csányi Mihálynak és Lászlónak (JAKÓ 57).
1440. Bíró László Csányi László nevében tiltja Járai Pétert felsőjárai templom felőli jobbágytelke elfoglalásától (JAKÓ 252).

Kézművesek

1485. Csere Galaci István és Járai Jakab közt. Az utóbbi Felsőjáraiban 17 jobbágytelket ad. A 7.-ben „Thomas Thapazto”, a 10.-ben „Andreas Alch” lakik. (Dl. 36397. 17–19. l; JAKÓ 2545.)

FELSŐOLÁHPETERD (Petreștii de Sus), kereszt

1417. „Sub monte ubi crux Volahorum esset erecta” (Dl. 28789).

FELSŐTÓK (Tiocu de Sus), ref. templom

- L. ENTZ: Baukunst 137; ENTZ: Erdély 93–94.

FELTORJA (Turia), ref. templom

1533. „Stephanus presbiter de Wzon plebanus de Felthorya” (OL Filmtár 5585. 63. Béli lvt).
- L. még GYÖRFFY II. 202; ENTZ: Erdély 94.

FENYŐFALVA (Bradu, Gierelsau), plébániatemplom

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Geresaw” (Quellen 220).
1506. „Pro certis lateribus sive tegulis, quas illi de Gerezaw pro structura ecclesiae eorum receperunt d. 88” (Quellen 436).

FOGARAS (Făgăraș), vár (299. kép)

1456. Hunyadi János Brassótól kér fegyvereket, mivel „Wolachy fortalitium nostrum Fogaras obsederunt” (Urk. V. 520).
1486. Geréb László erdélyi püspök idéző levele „Datum in castello nostro Fogarasiensi” (Dl. 65136 Becsky lvt.).
1498. Geréb László fivérének, Péternek elzálogosítja „castellorum Wýngarth et Fogaras” birtokait és magukat a kastélyokat is (30945).
1534. Majlát István levele kelt „in castro nostro Fogaras” (OL Filmtár, 5585. 65 Béli lvt.).

Várnagyok

1492. „Stephanus de Thathe castellanus castelli Fogaras” (ENMLt Bánffy II. lvt. 1492. IX. 4.).
1494. „Petrus de Maczesd castellanus castrum ipsorum Fogaras” (Dl. 29563).
1501. „Blasius Kerey castrum Fogaras” (Dl. 21049).
- 1511/1526. „Paulus de Thomor castellanus castrum et Terre Fogaras” (Dl. 22141).
1519. „Paulus de Thomor” (Dl. 82529 Zichy lvt.).
1526. „Nicolaus et Laurencius Thomori castellani castrum Fogaras” (Dl. 47702, függőpecsétben *NT* monogramos gyűrűs pecséttel).
1723. „Cum aliunde constet quemnam in statum ruina proximum arx Fogarasiensis ob reparationis defectum devenerit eo expeditus est... superior ingeniorum praefectus Bruno qui commendatur ut quinque millia florenorum in eum usum destinata fructuose expendantur” (OL Erdélyi Guberniumi lvt. 16/1723).

FOLT (Folt, elpusztult falu Marosillye közelében)

Udvarház

1418. Per Folti Kelemen és Ilyei János közt, amely egyezséggel végződik. Foltban találnak „duas curias nobilium vnam cum edificiis lapideis et ligneis aliam edificiis omnino carentem”. Ezeket az osztály során Folti Kelemen kapja. (Dl. 43404.)

L. még ENTZ: Erdély 94.

Plébániatemplom

1418. Osztály Ilyei János és Folti Kelemen közt: „Ecclesiam ibidem (sc. in Folt) habitam simplicem ad decem marcas” becsülték (Dl. 43404).
1497. „N de Folth ecclesie parochialis plebanus” (OL Filmtár 5585. Bethlen lvt. 7a).
1527. Folti László végrendelete: „Ad edificacionem huius ecclesie sancti Martini in Folth fundate ex prouentibus frugum et ex educillacione vinorum mitto florenos Liii... Conueneram ad vnam tabulam committo Ambrosio seruitori de parualibus... faciet laborare feci laborare calices iij argenteos deauratos et paria ampularum argentearum duas et crucem argenteam similiter conseruatorium sacramenti argenteum et vnam pixidem paruam... ad ecclesiam... in Folth” (Magyar Nemzeti Múzeum Törzsanyag 32).

Településleírás

1418. „Seriem platee ex parte fluuii Maros iacentem vbi viginti mansiones deserte fuissent reperte... aliam vero seriam platee ex parte montis iacentem” két részre osztották, „quarum duarum parcium ex parte Marosii decem curias continente ex parte montis infra occidentem usque ad finem ville iacente” Kelemennek jut. „Alia vero medietas videlicet particula a parte montis versus orientem tredecim curias continens cum alia particula decem curias continente a parte Marosii infra ad occidentem iacentem similiter usque ad finem ville” Ilyei Jánosnak marad. A kő- és faépületekkel teli telket Kelemen kapja. (Dl. 43404.)

FÖLDVÁR (Feldioara, Marienburg) (224–225. kép; 23. ábra)

Ev. templom (139–142. kép)

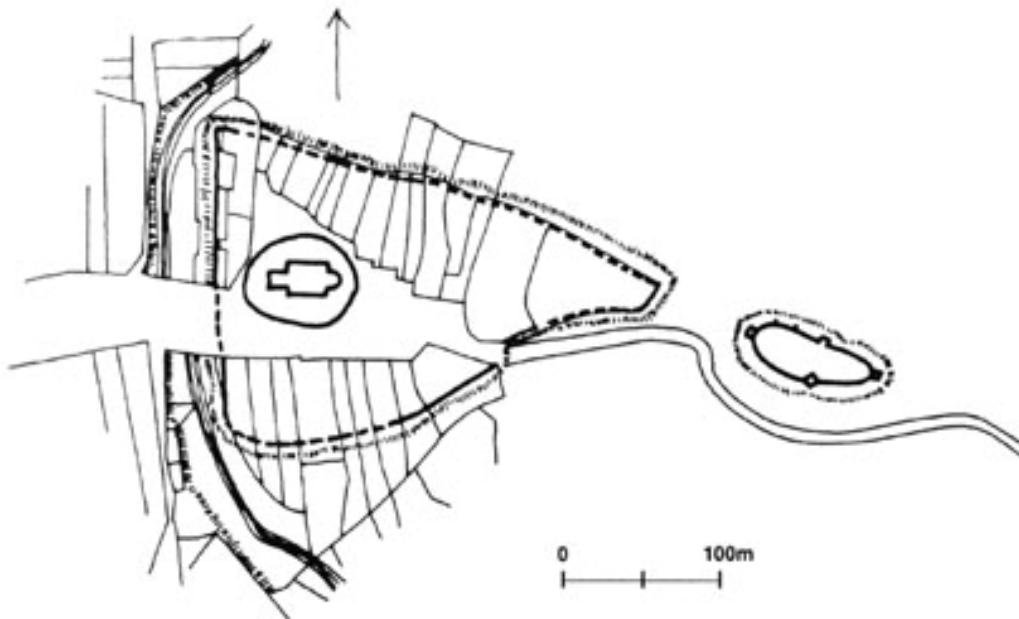
L. ENTZ: Baukunst 151; ENTZ: Erdély 95.

Ispotály

1455. „Jacobus magister domus hospitalis de Marienburg” (Burzenland IV. 119).

FÜGED (Cingudu de Jos)

1461. „Figed” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

23. ábra

Földvár, a történeti településmag alaprajza (MMTö/Burzenland nyomán)

FÜLESD (Fenes), templom

L. ENTZ: Erdély 95.

FÜLPÖS (Filpiș), ref. templom

L. ENTZ: Erdély 95.

FÚZKÚT (Sălcuța), templom

1390. László ózdi főesperes, amennyiben „Anthonius filius Johannis et Benedictus frater suus” nem jelennek meg a kitűzött határnapon, „in ecclesia de Fyzkwith ecclesiasticum interdictum imponi faciemus” (ENMLt Wass lvt.).

GABOD (Gabud)

1461. Gabodban az ötvenedből „iura plebani I” (Dl. 25989).

GALAC (Galacfalva; Galații Bistriței)

Udvarház

1519. Galaci Tamás elzálogosítja „domum et curiam suas nobilitares que alias quondam Pauli Galaczy patris sui prefuisset in... Galacz” (Dl. 36402. 140–141. l; JAKÓ 3735).

Kápolna

1517. „Gregorius filius olim Anthony de Galcz... quatuor sessionem iobagionales... item quatuor terras arabiles infra montes Kapolnahegh... intra veras metas... possessionis Galacz adiacentes... pro centum ac decem et octo florenis... vendidisset” testvérenek Galaci Tamásnak. Két szántó dűlőútja „ad imaginem et fluvium Lekenczepathaka” vezet. (Dl. 36405. 340–341. l; JAKÓ 3640.)

1523. „Thomas filius quondam Pauli de Galacz... quattuor feneta et duo iugera terrarum arabilium... a parte FeyerEghaz retro capellam... omnino in territorio... possessionis Galacz” Galaci János fia Tamásnak 38 forintért eladta (Dl. 36400. 91–93. l; JAKÓ 3889).

GÁLD (Alsógáld, Magyargáld; Galda de Jos), udvarház

1377. Gáldi Ilona és Fahidi Domokos osztálya. „Quoddam pallatium anticum in dicta Gald... Dominico... cessissent. Dominicus mox... pallatium... nobilis domine consorti Petri filii Martini (sc. de Tathe) in concambium cuiusdam curie dicti Petri patris eiusdem in eadem Gald... dedisset” (Dl. 29184). – Csere: „Domini-

cus filius Jacobi de Cheztwe curiam suam in... Gald... cum palatio et aliis edificiis in facie eiusdem curie domine Elene consorti Petri filii Martini (de Thatee)... dedisset... econverso... Elena... curiam suam in... Gald cum omnibus edificiis... Dominico... dedit” (Dl. 29183).

1492. „Nobilis quondam Johannes Fahydy de Gald” végrendelete szerint „porcio possessionaria in... Gald sita simulcum propria domo eiusdem quondam Johannis in facie ipsius porcionis edificata” az erdélyi káptalanra szállt Geréb Péter és Mátyás bevezetése ellen a káptalan tiltakozik. (Dl. 36398. 63–64. 2; JAKÓ 2785.)

1531. L. Szentmihálykő, pálos kolostor.

1538. A szentmihálykövi pálosok megkapják „domum lapideam nobilitarem in possessione Magyargald” Fahíd és Magyargáld birtokkal együtt (BEKE, Gyf. 499).

GELENCE (Ghelința), r. k. templom (388–390. kép)

L. ENTZ: Baukunst 137; ENTZ: Erdély 95.

GEREBENES (Mezőgerebenes; Grebenișu de Cîmpie)

1461. „Gerebenes” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

Ortodox kápolna

1447. Osztály néhai Semyen gyermekei és anyja, Margit között: „in possessione Gerebenes... quinque sessiones... a parte occidentali prope capellam” kaptak Semyen gyermekei, „quinque sessiones sew domos... ac domum plebani Walahorum” Kecseti Andrásné Margit asszony nővére kapott. (Dl. 36391. 32–33; JAKÓ 606.)

L. még ENTZ: Erdély 96.

A román pap háza

1447. L. Gerebenes, ortodox kápolna.

L. még CSÁNKI V. 705–706.

GEREND (Aranyosgerend; Luncani)

Udvarház

1554/1664. „Vitaly Porkoláb de Gerend ac Catherinae consortis necnon Dorotheae et Marthae filiarum” kérése, hogy „ipsi in dorninium totalium portionum possessionarium... supra quarum unam domum ac curiam nobilitarem... idem... Vitalius pro se aedificari fecisset... in eadem... Gerend... legitime vellent introire” (1554). 1664-ben Apafi Mihály megállapítja „factum... integrarum possessionum et curiarum Vingart... et castelli integri Gerend... defensionem... indigeret”. (Dl. 37093.)

Ref. templom (5–6. kép)

L. ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 96–97.

GERGELYFÁJA (Ungurei), plébániatemplom

1510. Említik plébánosát (Dl. 67253 Radák lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 97.

GERNYESZEG (Gornești)

Kastély

1446. Erdélyi István engedélyt kap arra, hogy „unum locum pro domo et curia sibi competentem in possessione... Gernezeeg... eligere possit” (Dl. 74097 Teleki lvt.).

1481. Jusztina asszony öröklött birtokát „castellum Gernyezeg”, valamint Torda, Kolozs és Doboka megyei birtokait férjének, Erdélyi Jánosnak adja (Dl. 26915).

1496. II. Ulászló Erdélyi Jánosnak új adományozás címén adja „totales porciones possessionarias in castello Gernyezeg” (Dl. 26942).

Várnagyok

1473. „Paulus Horwath castellanus de Gernesegh” (BERGER 259).

1477. „Albertus et Sebastianus castellani” (Dl. 27062).

L. még CSÁNKI V. 669.

Ref. templom (180–181. kép)

1495. „Stephanus presbyter de Gernyeszek magister scholae de Vasarhel artium liberalium baccalaureus” (Teleki II. 205).

1525. „Johannes Ewthwews inhabitator ciuitatis Koloswariensis... confessum extitit quod... temporibus retroactis sibi vitrices ecclesie possessionis Gernyezeg vocate vnum ac medium marcarum argenti ad preparandum calicem pro ecclesia parochiali... possessionis Gernyezeg dederint... Johannes Ewthwews iuxta conventionem... calicem... preparatum habuisset”, de a templom gondnokai nem adták meg a szükséges aranyat. Ezért eladta a kelyhet, de a kegyúrnak, Erdélyi Ferencnek a másfél márkát megadta, s ezt Erdélyi elismeri. (Dl. 36401. 40–41. 1, 42–43. 1; JAKÓ 4085, 4086.)

GIDÓFALVA (Ghidfalău), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 97.

GIERELSAU I. Fenyőfalva

GIROLT (Ghirolt)

Udvarház

1503. „Domina Margaretha... filia videlicet quondam Elie de Gyrolth... porcionem suam... domum et curiam nobilitarem quas quondam Blasius de Gyrolth frater carnalis... Margarethe edificare incepisset... in prefata possessione Gyrolth... Petro Dees de Themessel... pro sexaginta florenis auri... vendidisset” (Dl. 36405. 252–253. l; JAKÓ 3276).

Plébániatemplom

1439. „David plebanus presbiter... de Geroth” (Dl. 36390. 16. l; JAKÓ 126, de: Antal plébános egyházjogi doktor).

1466. „De Gyreth plebanus” (Dl. 30855).

GOGÁNVÁR (Újvár; Goganvarolea)

1347. „Castrum suum (sc. regis) Wýwar vocatum... magister Nicolaus filius Dominici castellanus noster (sc. Woyuode) de dicto castro Wýwar” (Dl. 29679).

L. még ENTZ: Baukunst 167; ENTZ: Erdély 175–176; GYÖRFFY III. 563.

GOGÁNVÁRALJA (Goganvarolea), ref. templom (41., 376–377. kép)

L. ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 97.

GORBÓ, vár

1501. „Castrum Gorbo” (Dl. 37739).

GÖC (Ghiolt)

Ref. templom

1399. Említik plébánosát (ENMLt Wass lvt.).

1453 előtt „Michael plebanus de Guch” (Dl. 63054 Bethlen lvt.).

L. még GYÖRFFY II. 70.

Talpfa

1510. Valkai Péter szolgabíró „fassus est... quod dum ipse... prohibicionem in facie dicti fundi curie fecisset (sc. Göcben) tunc in facie eiusdem fundi nullum edificium preter quibusdam lignis thalppfa vocatis pro fundo domus iniectis factum fuisset” (ENMLt Wass lvt.).

GÖRGÉNY (Görgényszentimre [Gurghiu] mellett), vár

1391. Zsigmond király oklevelében „castrum nostrum Gwrgen” (Dl. 52722 Kállay lvt).
1443. I. Ulászló „castrum nostrum Gwrgen” Hunyadi Jánosnak adja (Dl; 30182).
1447. Az országnagyok beleegyeznek, hogy Hunyadi János megkapja Görgény várát tartozékaival (Dl. 30811).
1453. Az erdélyi káptalan bevezeti Hunyadi Jánost Görgény vára és tartozékai birtokába, a hozzátartozó falvak kegyuraságába (Dl. 37617–619, 37623, vö. CD XI. 1. 496–497 és uo. II. rész 180–194).
1485. Báthori István vajda oklevele „Datum sub castro Gergyn” (Kolozsvár, Unitárius kollégium gyűjteménye).
1529. Bethlen Elek alvajda levele „Datum in castro Gergyn” (OL Filmtár 783. 30. 579 Bánffy lvt.).

Várnagyok

1364. „Johannes dictus Lepes de Gurgen castellanus noster (sc. vajda)” (Teleki I. 133).
1364/1382. Brettyét illető perben közvetítő „Johannes dictus Lepes de Gurgyn... castellanus” (Dl. 73769 Teleki lvt.).
1453. „Johannes Gereb de Vingarth” (Dl. 62858 Bethlen lvt.).
1472. Rédei János hidalmási és derzsei részbirtokait , Johanni de Komyath castellano castri Gergen siculorumque vicecomiti” elzálogosítja (Dl. 27531).
1540. Majlát István vajda levele „Ludovicy Muttnoky castellani nostri castri Gergen” (Beszterce város lvt.).
L. még CSÁNKI V. 669–671.

GURASZÁDA (Gurasada), ortodox templom

L. ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 97.

GYALU (Gilău)

Vár

1345. Szécsi András erdélyi püspök oklevele „Datum in Gyalo” (Dl. 31091).
1428. Palóci György esztergomi érsek egyezséget hoz létre „in castro... domini nostri episcopi” (sc. Lépes György) (Urk. IV. 356).
1456. Domokos és Péter fivérek elmondták, „quod ipsi... ad domum habitacionis...” domini episcopi (sc. Mathei) in castro Gyalw... accessissent”, hogy ügyükben a beteg püspök vallomást tehessen (Dl. 28261).
1465. Antal kolozsvári ötvös ellen közjegyzői oklevél készült „in castro Gyalo in pallatio episcopali” (Urk. VI. 208–209).
1466. Suki István számára közjegyzői oklevél készül a gyalui várban Miklós püspök jelenlétében (ENMLt Suki lvt.).
1498. Geréb László adománylevele „Datum in arce nostra pontificali Gyalu” (Dl. 29571).

1531. Statileo János erdélyi püspök oklevelét keltezi „ex castro nostro Gyalu” (Beszterce város lvt.).
1605. „Kapu felet ualo Bastia Dobolo Bastia Szegh Bastia szüres Bastia A kapolnaba Alabastrom keöbeól csinalt harom oltar vagion” (Inventatio rerum in arce Gialu existentium. ENMLt Sennyey lvt. Fasc. 11. nr. 47).
- 1649/1755. I. Rákóczi György fia Zsigmond „arcem suam Gyalu” Ferenc unokaöccsének adja (Dl. 37138 nagy alakú).

Plébániatemplom

1466. „Parochialis ecclesia in honore B. Nicolai episcopi et confessoris fundata... domino Nicolao... episcopo Transsilvano in castro suo in dicta Gyalw constructo” (CSÁNKI V. 299).

Várnagyok

1449. „Gregorius de Sombor” (Dl. 36391. 66–68).
1477. Birtokelzálogosítás „Emerico Forgach de Gyemes castellano castri Gyalo” (Dl. 36403. 132. l).
1497. „Petros de Kezthwr” (Dl. 27764).
1514. „Nicolaus Derencsÿeny” (Dl. 82395 Zichy lvt.).
1539. „Petrus More” (Dl. 36404. 147b).

Várgondnok

1517. „Ladislaus Zolnokoy prouisor castri de Ghÿalw” (Dl. 82474 Zichy lvt.).
1518. „Ambrosius famulus prouisoris castri Ghÿalw” (Dl. 82506 Zichy lvt.).

Ref. templom

1444. „Emericus socius et concanonicus noster (sc. capituli Transilvani) plebanus de Gyalo” (OL Filmtár 782. 18. 170 Bánffy lvt.).
- 1452 körül. „Nicolaus Scolarius” megegyezett „cum Adriano plebano”, hogy az neki egy „librum breviarium pro precio scribere debet” (Dl. 28236).
1522. „Barnabas plebanus de Gyalw... Ladislaus Lancz de Karol”-t illető visszatérítési szertartásról jelent, amelyet „in ecclesia mea parochiali... pulsatis campanis” folytatott le (Dl. 82589 Zichy lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 98.

Mária-kápolna

1524. Várdai Ferenc erdélyi püspök 50 forintot hagy „sacello beatæ Virginis extra Gyalo sito” (ENTZ: Gyulafehérvár 158. 117. jegyzet).

GYEKE (Geaca)

Udvarház

1470. „Johannes Feÿes de Hetheny duas sessiones suas iobagionales in possessione Geke in quarum una ipse Emericus (sc. de Eztrÿgh)... residet, aliam desertam, ubi idem Emericus in locis desertis in facie eiusdem possessionis aedificare voluerit... tradidisset” (ENMLt Kornis lvt.).

Templom

1430. „Magister Stephanus Feyes miles egregius de Gekee” hű szolgálataiért megkapta „*possessionem Geke necnon medietatem possessionis Zenmiclos*”. Fejes István rokonait befogadta a birtokokba „*patronatu ecclesie in eisdem fundate*. (ENMLt Kornis lvt; OL Filmtár 5586 Kornis lvt. 19.)
L. még GYÖRFFY II. 70–71; ENTZ: Erdély 98.

GYERGYÓ, kápolna

1549. Szerepel Lázár János végrendeletében (SzO II. 84).

GYERŐVÁSÁRHELY (Dumbrava)

Udvarház

1460. „*Domus... Stephani et Johannis in possessione Wasarhel constructa*” (DI. 36392. 88. 2).
1536. Gyerőfi Jeromos Pál és Mihály osztálya: „*concordarunt de omnibus eorum hereditatibus et curiis nobilitaribus... Paulus possideat curiam suam nobilitarem in Kyskapws... Jeronimus... regat curiam nobilitarem in Wasarhely... Michael... possideat curam nobilitarem in... Zamosfalwa*.” (OL Filmtár 782. 22. 328 Bánffy lvt.)

Ref. templom

1433. „*Supplicat David Nicolai Gerew... ut ecclesia parochialis sanctae Margarethae de Gerewassarhel*” látogatói kapjanak búcsút (LUKCSICS DL 102).
1461. „*Gerewassarhel*” az ötvenedből „*iura plebani 1*” (DI. 25989).
1531. „*Ego Franciscus Gyereffy de Zamosfalwa*” végrendelezik „*coram confessore meo Paulo plebano de Wasarel necnon Joanne plebano de Inakthelke*” (OL Filmtár 5586 Kornis lvt. 52).
L. még ENTZ: Erdély 98.

GYÓGY (Felgyógy; Geoagiü de Sus), udvarház

1417. „*Domus sua (sc. Stephanus filius Luce de Gyogh) in dicta Gyogh*” (DI. 10576).

GYÖRGYFALVA (Gheorghieni)

Udvarház

1453. Henke István „*ad domum et curiam propriam domine Katherine (relicta Johannis de Kend) in possessione Gewrfalwa manibus armatis irruens hostiumque domus. .. reclusum fuisse conspiciens tectum domus per scala ascendendo et tecto dissoluto domum intrando dominam Katherinam... verberasset ac de domo... eiecisset*” (DI. 26890).

1497. „Nicolaus filius quondam Pauli de Gyergyfalwa... porciones suas in Gyergyfalwa ac Patha... vnacum domo nobilitari quequidem porciones et domus nobilitaris a quondam Ladislao filio olim Valentini de... Gyergyfalwa in... Nicolaum... devolute... forent” Gyerőfi Pálnak adta annak bogácsi részbirtokaiért (Dl. 65170 Becsly lvt.).
1499. A kolozsmonoslori konvent bevezeti Polyák Albertet feleségével, Zsófiával „in dominium totalium porcionum possessionariarum... Nicolai... de Gyewrghfalwa in possessionibus Gerghfalwa necnon Patha... ac sessionem domusque et curiam nobilitarem dicti Nicolai... ipsos... titulo empcionis concernentes” (Dl. 62952 Bethlen lvt.).
1502. Néhai Györgyfalvi Pál „terciam partem domus nobilitaris nobilis quondam Johannis Henke senioris... in eadem Gyergfalwa...” Györgyfalvi Bálintnak adta cserébe egy györgyfalvi nemesi telek harmadáért. E cserét fia, Miklós visszavonja. (Dl. 36405. 163–164. l; JAKÓ3226.)

Ref. templom

1342. „Nicolaus de Geurfalwa sacerdos” (Pl. 40899).

L. még ENTZ: Erdély 98.

GYŐRTELKE (Giurtelecu Șimleului), fakápolna

1450. Jakcs László része: „Gerghtheleke... capellam ligneam cum cimiterio” (OL Filmtár 780. 3. 96 Törzsgyűjt.).

GYULA (Giula)

Udvarház

1519. „Johannes et Petrus filii quondam Benedicti de Indal... quod... ipsi ratione domus nobilitaris... quondam Benedicti... in possessione Gywla” Indali Anna ellen pereskedtek, de megegyeztek, hogy Anna asszonyt és Indali Tamást a gyulai udvarházat és ingóságait illetően kielégítik (Dl. 36402. 142. l; JAKÓ 3737).

Kézműves

1446. „Nicolaus filius Nicoli carpentarii in Gywla” (Dl. 36391. 21.1; JAKÓ 589).

GYULAFEHÉRVÁR (Alba Iulia, Weissenburg, Karlsburg)

Vár

1349. Lajos király megfosztja birtokaitól Szécsi András püspököt, mivel hűtlenségbe esett „in eo, ut in castrum ecclesie... intromittere... recusavit” (AnjO V. 337–338).

1439. József „hospes de Thiuis in sua ac Elenae consortis suae, filiae vero quondam Petri Sartoris Albensis” az említett Péter szabó házáat, amely „in castro Albensi penes portam civitatis, qua itur ad forum versus civitatem” található, eladta 20 aranyforintért Mihály papnak, aki a gyulafehérvári ispotály rektora (Urk. V. 18).
1486. A káptalan tiltakozik, mert Geréb László püspök elfoglalta egy kaszálóját „in exitu porte sancti Georgii ciuitatis Albensis versus fluuium Marus” (Dl. 36397. 45. l; JAKÓ 2601).
1492. Geréb László püspök levelét Becsky Györgyhöz keltezi „ex castro nostro Alba” (Dl. 65154 Becsky lvt).
1520. Várdai Ferenc püspök számadása (Dl. 82543 Zichy lvt.):
 „Seras tres ad necessitates castri emere feci d xxvii” (2 v).
 „Nundinis Enyediensibus ferrum ad necessitates castri et ecclesie” (11 v).
1525. II. Lajos az ország védelmét szolgáló gyulafehérvári vár megerősítésére 2000 forint értékű sót adományoz (BEKE, Gyf. 841).
1716. A gyulafehérvári erődítés felügyelője Torockai János (Erdélyi Guberniumi lvt. 97, 271. 1716).
- L. még Entz: Gyulafehérvár 184–187: 45., 47., 50., 55., 58. és 60. sz. forrás; GYÖRFFY II. 155–156; ENTZ: Baukunst 168; ENTZ: Erdély 176.

Székesegyház (1–2., 17–18., 169–170., 306–307. kép)

1464. Zápolya Miklós erdélyi püspök levele László nagyszebeni bíróhoz. „Petimus vestras amicitias... quatenus thabulam in civitate vestra ecclesiae nostrae Albensis reformatam... per unum currum vestrum ad festum nativitatis domini proxime venturum velitis albam transmittere, ut ad praedictum festum thabula praefata valeat locari ad locum suum... Scripta in castro nostro Gyalo in festo conceptionis Mariae virginis.” (Urk. VI. 206–207.)
1486. Geréb László erdélyi püspök megidézi Torma Tamás sárközi plébánost. Ha nem jelenne meg „per predictum in foribus porte ecclesie nostre Albensis citaciones applicare faciemus”. (Dl. 65136 Becsky lvt.)
1520. Várdai Ferenc erdélyi püspök számadása (Dl. 82543 Zichy lvt.):
 „Oleum ad lampadem in ecclesia existentem emere feci d xv” (2 v).
 „Ferrum ad necessitates... ecclesie” (ii v).
 „Pro tegulis ponendis pro choro in capella beate virginis disponendis dedi d Lxiiij” (17 v).
 „Pro lateribus ii ad Sebes pro choro ad capellam beate virginis... dedi fl. ij” (18 r).
 „Curifero qui horologium introduxit ad Cibiniam ad reformandum expensis dedi d L homini meo medio cuius idem horologium intromisi dedi expensis d xxv. Istrangh sexaginta pro allas ad capellam beate virginis... pro choro emi d Lx” (19 v).
 „Magistro Gregorio carpentario pro hařazas folyosso eundo ad chorum in capella beate virginis... factum dedi d xxxij” (22 v).
1524. Várdai Ferenc végrendelete (ENTZ: Gyulafehérvár 186: 58. sz. forrás). – Az erdélyi káptalan igazolja, hogy Várdai Mihálytól átvette Várdai Ferenc erdélyi püspök hagyatékából a neki szánt ötvösműveket, textíliákat és liturgikus tárgyakat. Szerepel a gazdag örökség részletes felsorolása. (Dl. 82677 Zichy lvt.).

1525. II. Lajos intézkedik Várdai Ferenc végrendelete végrehajtásáról: „exceptis florenis quinque milibus quingentis quos ad fabricam turris et tecti ecclesie sue Albensis necnon ad Campanam conflandam et ad missam perpetuo instituendam legauerat” (Dl. 82694 Zichy lvt.).
1545. Az erdélyi káptalan szerződése Mihály nagyszzebeni ácsmesterrel „ad novam turris edificacionem” 200 forintért és ellátásért „Item in eadem turri debeat ipse magister Michael in quattuor partibus edificare et erigere quattuor p(iramides?) et ipsa turris in omnibus suis edificiis per omnia similis esse debeat turri civitatis Bystriciensis aut Cibiniensis nec minimo (!) defectus in ea committitur.” (A gyulafehérvári káptalan levéltára, fasc. 3. no. 17. Regesztája: BEKE, Gyf. 522.)

A székesegyház oltárai

- 1447/1448. Apafi Miklós végrendeletében „unum picarium... pro XXXta missis capellanis et altaristis in ecclesia Albensi” (Dl. 62844 Bethlen lvt. és Urk. V. 2136–215).

Szent András-oltár

1518. Várdai Ferenc „rectoratum altaris sancti Andree apostoli in... ecclesia nostra” Várdai Jánosnak adja (Dl. 23075).

Szent Borbála-oltár

1523. Margit asszony végrendeletében üres hordót hagy „rectori altaris sancte Barbare” (Dl. 29410).

Corpus Christi-oltár

- 1410/1775. Tövis és Fahíd határjárásában szerepel „Blasius rector altaris corporis Christi” (OL Filmtár 5586.7 Teleki László lvt.).

„Decem milia militum et martirum”-oltár

1424. „Johannes presbiter rector altaris decem milia militum et martirum in dicta ecclesia nostra fundate” (OL Filmtár 780. 3. 83 Kemény József-gyűjt.).

Szent Jakab-oltár

1521. Tordai Pál és Damján püspöki helynökök megfosztják tisztségeitől „Valentinum de Zeech canonicum et rectorem altaris beati Jacobi apostoli”. A határozatot kihirdették „in... ecclesia Albensi... in capella beatissime virginis Marie ibidem fundata”. (Dl. 47434.)

Szent Mihály kisebb oltára

1440. „Michael presbiter rector altaris sancti Michaelis minoris” (OL Filmtár 5587. 26 Jósika lvt).

Mindszentek oltára

1540. „Gallus rector altaris Omnium sanctorum” (OL Filmtár 5585. 73 Béldi lvt.).
Remete Szent Pál oltára
1515. (Dl. 63006 Bethlen lvt.).

Szent Katalin-kápolna

1439. „Presbyter Marcus Nicolai Craus de Cibynio comes capellae sanctae Caterinae in ecclesia Albensi” (Urk. V. 37).

Szent Miklós-kápolna

1523. Margit asszony végrendeletének tanúi: „Benedicto presbitero sacellano ciuitatis Albensis ac magistro Johanne rectore altaris Sacratissimi corporis Christi extra muros existentis” (Dl. 29410).

1526. „Magister Anthonius rector capelle processionalis beati Nicolai... ad frontem huius ecclesie nostre Albensis” (OL Filmtár 781. 15. 155 Törzsgyűjt.) L. még ENTZ: Gyulafehérvár 117, 200–201.

1531. A székesegyház leltárában „crux nomine condam Blasy succustodis... Licet sit ille in ecclesia parochiali sancti Nicolai extra murum” (ENTZ: Gyulafehérvár 216).

Elhagyott templom „in prato Albensi”

1520. Várdai Ferenc számadása (Dl. 82543 Zichy lvt.):

„Homnibus in zwgo piscine laborantibus prope ecclesiam desertam dedi d xxiiij” (2 r).

„Georgio Alch ad laborem Zwgo prope ecclesiam desertam dedi d x” (5 v).

Ágoston-rendi kolostor

1381. Demeter esztergomi érseki helynök adománya az erdélyi káptalannak. Említi „fratrem Valentinum priorem claustris beati Stephani protomartyris in Alba”. (CD IX. 5. 498–499.)

1402. „Curiam seu fundum prope claustrum beati Stephani a parte orientali in medietate adiacentem” adja Imre püspök a székesegyház Szent Kereszt-oltárának (Dl. 42784 és CD X. 4. 172). L. még ENTZ: Baukunst 142; ENTZ: Erdély 99; GYÖRFFY II. 151–153.

Domonkos kolostor (314. kép)

1363. Az erdélyi káptalan oklevele „religioso viro fratre Nicolao priore claustris”. A prior vallja, hogy „quondam Paulus dictus Chankar civis Albensis... mediam curiam... ipsi claustris beate virginis legasset”. (Dl. 28079.)

1444. „Conventus in Alba.” L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1581. Leleszi János levele Báthori Istvánhoz. „Erat voluntatis Celsitudinis Suae (sc. Báthori Kristóf) Albae quoque nomine suo non minimum genus collegiorum facere et fundare, locum delegerat. Maiestati Vestrae notum monasterium ordinis Praedicatorum, templum quidem iam habemus, sed monasterium adhuc inhabitatur, sed et templum est totum desolatum; iam pro pavimento Celsitudo Sua curaverat adferri decem millia laterum, altare ex ligno pro tempore extruximus, atque ecclesia multa indigeret reparatione... Deinde curandum et illud erit, ut templum Vásárheliense catholicis reddatur. Templum civitatis parochiale desolatum est constituerat Celsitudo Sua illis vel monasterium ubi Calvinistae concionantur et scholas habent et quod iuris vaivodae erat: vel parochiale ipsis dare.” (Fontes Rerum Transsilvanicarum I. 134–135.)

L. még ENTZ: Baukunst 142; ENTZ: Erdély 142; GYÖRFFY II. 151–153.

Ispotály

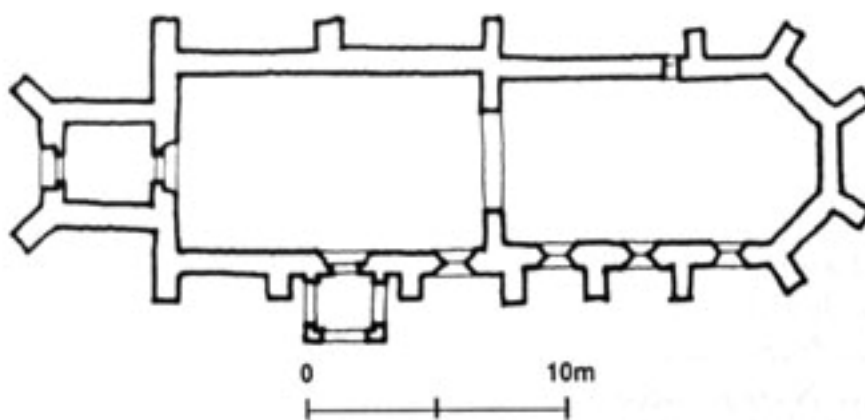
1439. Mihály az ispotály rektora. L. Gyulafehérvár, vár.

1446. „Michael filius Salomonis de Feyerharsa(!)” (Szászfehéregyháza) Spring és Kissebes birtokokat „capitulum Albensi Transilvano seu domus hospitalis sancti spiritus... legauisset”. Ez ellen Geréb János tiltakozik. (DL. 13914 és 36391. 8. l; Urk. V. 165.)

1509. „Johannes literatus de Myletyncz rector hospitalis Albensis” nyugtája (OL Filmtár 780. 4. 136 Kemény József-gyűjt.).

Pálos kolostor

1486. Az erdélyi káptalan tiltakozik Geréb László püspök foglalásai ellen, amelyek „circa claustrum beate Elizabeth versus fluuium Marus... edificatum ac fratribus... sancti Pauli... dedicatum nunc penitus desolatum” lévő szántóföldeken történtek (DL. 36397. 42. l; JAKÓ 2598).

24. ábra

Gyulakuta, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László manuáléja alapján kiserkesztve)

Lázár polgár háza

1397. „Laurencius Henneng” végrendeletét „in domo... Lazari” írják meg (CD X. 8. 433–435).

GYULAKUTA (Fintínele), ref. templom (24. ábra)

1607. Egyezség Gáspár János, Lázár János és Rákóczi Zsigmond között: „Primo Johannes Lazar... fundum domus seu curiae nobilitaris nobilis agilis quondam Nicolai Gialakuty in possessione Gialakutha subtus basilicam ibidem constructam” egyebekkel együtt Gáspár Jánosnak adja (ENMLt Bánffy II. lvt. fasc. 70 nr. 1).

L. még ENTZ: Erdély 100.

HADAD (Hodod)

Vár

1383. Mária királynő Kusalyi Jakcs Györgynek és testvéreinek adja „possessiones nostras regales Hadad, Nadasd et Korond” (OL Filmtár 784. 34 56 Wesselényi lvt.).

1469. Jakcs Péter hatalmaskodása Homoki Istvánnal szemben. Többször szerepel „castrum Hadad”, ahová a rablott javakat vitték. (Dl. 27920.)
1481. Jakcs Péterné perlevelében mint Jakcs Péter birtoka szerepel „castrum Hadad” (Dl. 27959).
1492. Drágfi Bertalan Jakcs László birtokait el akarja foglalni. „Hadad cum castro et tributo... Aranyasalya cum castro” (OL Filmtár 784. 35. 112 Wesselényi lvt.).
1521. Jakcs László fia János Magdolna nevű nővérének, Désházi Péter feleségének adja „castrum Hadad” (Dl. 28035).
1530. Jakcs János „porcionem suam in castro solummodo Hadad vocato” fivérének Mihálynak és fiainak adja (Dl. 36401. 195–196).

Várnagy

1494. „Johannes de Harangh castellanus... in Hadad” (Dl. 20145).

Udvarház

1522. Jakcs Mihály panasza azért, mert Jakcs Imre özvegye, Borbála asszony emberei elmentek „ad domum et curiam nobilitarem eiusdem exponentis in porcione sua... in... Hadad... dissecatis hostiis... domum in eandem subintrassent” és kirabolták (Dl. 32597).

Ref. templom (183–184. kép)

1460. „Petrus Jakch fecit procuratores... Nicolaum plebanum de Hadad... Cozmam plebanum de Zybo” (Dl. 36392. 102e. 3; JAKÓ 1499).
1461. „Johannes filius quondam Ladislai iunioris Jakch de Kwsal... consideratis... seruicys... Nicolai plebani quondam domum desertam infra Ecclesiam sancti Regis Ladislai in Hadad constructam... Nicolao plebano... et Ecclesie sancti Regis Ladislai... donasset” (Dl. 36392. 102p. 1; JAKÓ 1525).
- 1475 körül. Közép-Szolnok megye adójegyzékében „plebanus de Hadad” birtokos Nádasdon (Dl. 35800).
1521. Jakcs Mihály tanúja „Ambrosio presbitero de Hadad” (Dl. 37144).

HANDORF (Csatófalva; Viișoara), udvarház

- 1560 körül. L. Almakerék, udvarház.

HÁPORTON (Hopârta), templom

1428. „Johannes decanus... ecclesie Orodensis... Sigismundum regem a donacione... possessionis Haporton... Blasio Siculo canonico ecclesie Albensis ac Ladislao et Symoni item eosdem in facieque eius ecclesiam in honorem sancti Nicolai edificacione... prohibuerunt” (SzO VIII. 61; BEKE, Gyf. 261, regeszta).

L. még ENTZ: Erdély 100.

HARAKLYÁN (Hereclean), udvarház

1455. Egyezséglevél említi Haraklyáni Demeter udvarházát (JAKÓ 1230).

HARALY (Harale), ferences kolostor (ma r. k. templom) (300. kép)

1523. „Clastrum beate Marie virginis in Haraly fundatum” (Imecs Antalné végrendelete, I. Adattár, Építetők...).

HARANGLÁB (Harangláb)

Udvarház

1441. Harangláb Ilona, apja György harangláb udvarházába költözik (JAKÓ 376).

Plébániatemplom

1358/1505z Harangláb osztálya Pál fia Mihály és Bezther fia Domokos lánya, Anna közt: „incipiendo a parte ecclesie beate Elizabeth vadit per plateam Zazwtha vocatam directe a parte fluuii Kÿkellew” (AnjO VII. 238–239; Dl. 36385).

1430. Búcsút adnak „ecclesiam parochialem beatae Mariae virginis de Arangabla... visitantibus” (LUKCSICS I. 255).

L. még ENTZ: Erdély 100.

HARINA (Herina, Mönchs Dorf), udvarház

1473. Harinai Farkas Miklós oklevele kelt „in Harynna” (HO V. 316).

1533. „Andreas Boyer de Harynna prouisor curie... in eadem Harynna constituto” (Dl. 27406).

1603. „Ain Edlhof wüest” (Az Erdélyi Tudományos Intézet Évkönyve 1942. 306).

HÁSSÁG (Haşag, Haschagen), plébániatemplom

1414. „Dauid rector parochialis ecclesie sancti Petri de Haschadia” (Urk. III. 600, 602, 606).

1446. „Indulgentia capellam sancti Sigismundi de Hauschagen... visitantibus” (LUKCSICS II. 233).

HÁTSZEG (Haţeg)

Vár

1413. „Gyvla... castellanus de Hathzak et comes de Hwnyad” (Dl. 63051 Bethlen lvt.; ZsO IV. 751.).

L. még ENTZ: Baukunst 167–168; ENTZ: Erdély 177.

L. még Váralja, torony.

Ferences kolostor

1428, 1429/1439. Csáki László erdélyi vajda átírja Zsigmond király oltalomlevelét: „venientes in nostram presentiam religiosi viri fratres ordinis s. Francisci minorum de claustro Hatzak” (CD XI. 458–59).

1456. A kolostorban tartózkodott Kapisztrán János (Tört. Tár 1901. 188).

HATVAN (Hotoan), kézműves

1495. „Petrus de Hathwan... sessionem jobagionalem in... Hathwan in qua ad presens... Nicolaus Cherepes residet... Johanni Bekch de Zantho... pignori obligasset” (Dl. 65169 Becksz lvt.).

HÉDERFÁJA (Idrifaia)

Udvarház

- 1513 és 1521. Barlabási Lénárd erdélyi alvajda oklevelét keltezi „in domo nostra de Hederfäya” (ENMLt Wass lvt. és Dl. 63025).
1523. Hacaki László felesége Angléta Lulai Jánostól felvett 200 forintot, s a visszafizetés ügyében Lulai özvegyével tárgyal „in domo... Leonardi vicewaÿuode in possessione Hederfäya” (Dl. 36400. 155–157. l; JAKÓ 3945).
1532. „Domina Magdalena relicta quondam Leonardi Barlabassy” és János nevű fia között egyezség többek közt „ratione domus lapidee et curie nobilitaris in... Hederfäya”. (ENMLt Bánffy I. lvt.)
1536. „Joannes ac Wolffgangus Barlabassÿ de Hederffäya et domina Sophia consors egregii Joannis Glesan de Thothffalw... domum lapideam in... Hederffäya... cum probis magistris lapicidis et muratoribus et fabris lignariis... consciencieose estimari facere habebunt... Wolffgangus... de precio ipsius domus sic estimate computato porciones fratrum suorum et sororum suarum, qui et que ex eis tollere... voluerint... pecuniaria solucione mediante deponere et persolvere ac eosdem et eadem superinde contentare debebit.” (ENMLt Bánffy II. lvt.)

Kápolna

1525. „Capellae beatae virginis Mariae in Hederffäya... legamus florenos decem... Anthonius capellanus noster” (Barlabási Lénárd végrendelete, Dl. 74407 és Teleki II. 452, 454).

HÉGEN (Brădeni, Henndorf), plébániatemplom

1350. „Vasmuet, Andreae ac Herbordi villae Henndorf nobis fuerit humillime supplicatum, ut omnibus venientibus ad ecclesiam sancti Andreae... velimus indulgentiam exhibere” (Urk. II. 75).
1476. Temesvári Balázs viddini püspök búcsúengedélyt ad „ecclesia sanctorum apostolorum... Andreae, Simonis et Iudae in... Hegen” számára (Urk. VII. 98–99).
1506. „Pro structura ecclesiae in Henndorff fl. 10” (Quellen 483).

HÉJJASFALVA (Vînători), udvarház

1500. „Domus et curia... exponentis (sc. Francisci de Heÿasfalwa et domina Juliane consortis)” héjasfalvi Geréb István megrohanta (Dl. 26476).

HENNINGFALVA (Henig)

1461. „Hennengfalwa” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

HERESTRE, plébániatemplom

1433. „Supplicat Marcus Andreas de Zentlaslao nobilis miles... ut parochialem ecclesiam sanctae Mariae de Herestre... visitantibus” búcsút adjanak (LUKCSICS II. 114).

HERMANNSDORF, plébániatemplom

1401. „Benedictus Emerici rector parochialis ecclesiae sanctae Katherinae de Hermansdorf Transilvaniensis diocesis” (Mon. Vat. I. 4. 321).

HÍDALMÁS (Hida)

Templom

L. ENTZ: Erdély 102.

Kézműves

1457. „Paulus alcz iobagio in Hydalmas” (Dl. 74137 és Teleki lvt.).

HÍDVÉG (Hăghig) ref. templom

1373. XI. Gergely búcsúlevelet ad „parochialis ecclesia sancti Nicolai de Hyduegh” (Urk. II. 404).

L. még ENTZ: Erdély 102.

HODOS (Székelyhodos; Hodoşa), r. k. templom

L. ENTZ: Erdély 102.

HOLCMÁNY (Holsman, Holzmengen), ev. templom

1469. „Discretis viris... de Holczmenia... ecclesiarum plebanis” (Urk. VI. 380–382).

1479. „Bona ecclesiae desertae in Holczmengen” átveszi a szebeni káptalan és elhelyezi „in stuba superiori eiusdem capituli”. A szóban forgo liturgikus felszerelést az

oklevél felsorolja (miseruha tartozékaival, aranyozott kehely paténával, misekönyv, antifonále, fába foglalt viaticum. (Urk. VII. 212.)

1504. „Pro una fornace parva laterum ad structura ecclesiae... fl. 2 d. 50” (Quellen 418).
L. még ENTZ: Baukunst 141; ENTZ: Erdély 102.

HOLDVILÁG (Hoghilag, Halwelagen), plébániatemplom

1429. „Circa pontem in Kykelle... penes Holwelegen” (OL Filmtár 4066. 4. 133).
1446. „Supplicatio pro indulgentia ecclesiae parochiali beatae Mariae” (LUKCSICS II. 39).
1448. Apafi Györgyné végrendelete: „plebanus de Hodwilag” (Dl. 74112 Teleki lvt.).
1497. „Johannes... plebanus de Hwdvilach” (Mon. Vat. I. 5. 64).

HOMORÓDBENE (Beia, Meeburg), plébániatemplom

1494. „Pro structura in Mebwrg fl. 8” (Quellén 176).
1504. „Meepwrg relaxati ad structuram fl. 5” (Quellén 396).

HOMORÓDDARÓC (Drăuşeni, Draas), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 135; ENTZ: Erdély 102.

HOMORÓDJÁNOSFALVA (Ioneşti), unit. templom (382. kép; 25. ábra)

1448. „Locus molendini in fluuio Homorod in facie... possessionis Janosfalwa” (OL Filmtár 780. 9. 18 Mike-gyújt.).

HOMORÓDKARÁCSONFALVA (Karácsonfalva; Crăciunel, Krötschendorf), unit. templom

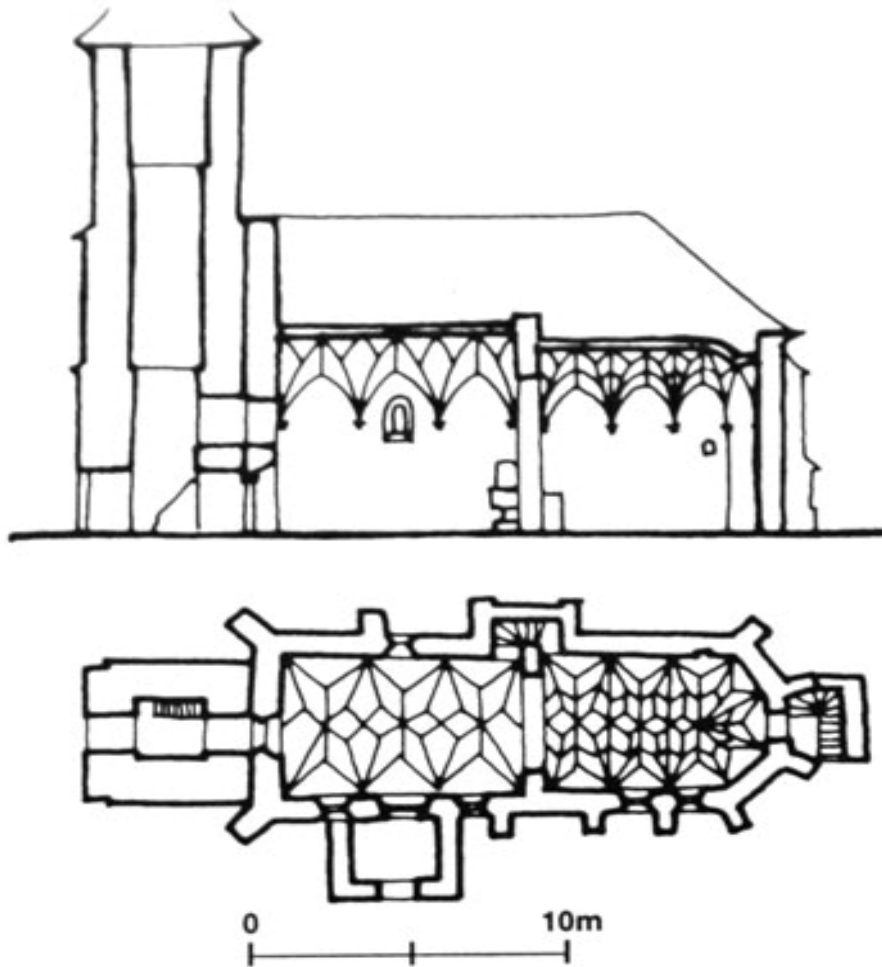
L. ENTZ: Baukunst 141; ENTZ: Erdély 102.

HOMORÓDSZENTMÁRTON (Mărtiniş), unit. templom

L. ENTZ: Baukunst 141; ENTZ: Erdély 102.

HOSDÁT (Hăşdat), templom

1524. „Ecclesia beatissime virginis Marie in Hosdath fundata” panaszában intézkedik Tordai Pál püspöki helynök (Dl. 47548).

25. ábra

Homoródjánosfalva, az unit. templom alaprajza (Dávid nyomán)

HOSSZÚASZÓ (Valea Lungă, Langenthal), ev. templom

1500 körül. „Johannes plebanus de Hozywazo, Seruacius capellanus de Hozywazo” (DI. 32419).

L. még ENTZ: Erdély 103.

HOSSZÚPATAK (Tăuni)

1461. „Hozywazopathaka” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

HOSSZÚTELKE (Doștat), plébániatemplom

1513. „Anthonius plebanus de Hozywthelk” (DI. 30534).

L. még ENTZ: Erdély 103.

HÖLTÖVÉNY (Hälchiu, Heldsdorf), vár

1344. I. Lajos király „Nicolaus et Ladislaus dicti Vos filii Johannis filii Emuch in quodam castro Holtuen vocato in Brasso... habito ipsum castrum conservantes existant” a király érkezéséig halasszák el pereiket (H. Okl. 244 és Urk. II. 16).
1404. „Castrum Heltwen” (Urk. III. 333).
1462/1471. „Castrum nostrum (sc. Mathias rex) Helthewen” (Dl. 45457 és Urk. VI. 127–128).

Várnagyok

1377. „Castellanus castris Heltwen” (Urk. II. 480).
1458. L. Királykő, várnagyok.
1459. „Castellani castrorum Tercz, Heltwen et Kyraljkeue” (OL Filmtár 5585. 13. Béldi lvt.).
L. még ENTZ: Erdély 177.

IDECS (Ideciu de Jos), vár

1347. „Jacobus literatus famulus... magistri Thome filii Dyonisi de Regun... proposuit... quod eo tempore, quo quedam castra... Thome, Stephani et Deseu Galch et Dyon... necnon Idech... per notorios infideles domini regis... fuissent concremata” a Bánffyak birtoklevelei elégték (OL Filmtár 781. 16. 39 Bánffy lvt.).
L. még ENTZ: Erdély 178.

IKAFALVA (Icafaláu), ref. templom

- L. ENTZ: Erdély 103.

IKLAND (Iceland, Torda m.), fakápolna

1539. „Capella lignea” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

IKLÓD (Iclod)

Kastély

1519. „Johannes Dees de Themessel... totale castellum suum Iklod” Klára nevű feleségének adja (Dl. 36402. 148. 1–150; JAKÓ 3749). – Dési János Klára nevű felesége „in dominium totalis castelli Johannis Dees Iklod appellati... legitime vellet introire” (Dl. 27262 és 27416).
1535. Mikola László és János egyezsége Dési Farkassal Kémeri Péterné Erzsébet asszony „filia Georgii filii Benedicti filii Beke de Iklod” őket illető birtokrészeiről: „Hoc... declarato, quod si castrum in dicta possessione Iklod per dictum quondam Petrum in facie sew loco domus et curie nobilitaris... quondam Georgii Bekefy constructum esse compertum fuerit” (ENMLt Jósika hitb. lvt.).

1536. Ferdinánd király „castellum Ikod per mortem et defectum seminis... quondam Wolffgangi de Dees ad nos... deuolutum... Anthonio de Thorozko... donauimus” (OL Filmtár 5695. 38 Torockai lvt.).

Udvarház

1493. „Georgius literatus de Zakachy et Johannes filius eiusdem... in facie porcionis possessionarie in... Ikod habite propriis suis sumtibus... domum et curiam ac molendinum edificauit” (OL Filmtár 783. 28.512 Bánffy lvt.).

Plébániatemplom

1471. „Valentinus plebanus de Ikod... Barbara filia quondam Ladislai de Mayad consors vero Nicolai filia Beke” végrendeletéről a kolozsmonostori konvent előtt vallomást tesz (DI. 36393. 76. 3; JAKÓ 2001).

1493. „N de Ikod ecclesie plebanus”. L. Szék, ref. templom.

ILLENBÁK (Ilimbav, Eulenbach) plébániatemplom

1429. „Michael de Cidimo portionarius parochialis ecclesiae sanctae Ursulae de Ullembach” (Urk. IV. 375).

ILLYEFALVA (Ilieni)

Udvarház

1464. Mátyás király előtt „nobilis Valentini de Hydwegh et Michaelis filii eiusdem... quod... Petrus presbiter de Wzon ac Michael et Petrus filii quondam Johannis filii Valentini de Borosnyo ex consilio... domine relicte quondam Stephani de Wzon... ad domos et curias... exponencium in possessionibus Illefalwa et Wzon... occupassent” (OL Filmtár 4066. 2. 19 Kemény lvt.).

Templom

L. ENTZ: Erdély 103.

ILOSVA (Ilişua), udvarház

1497. „Paulus filius quondam Johannis Gewrbeth de Iloswa... quod ipse... sessionem suam iobagionalem desertam et prope portam curie nobilitaris... Gregorii... de Mayad in... Iloswa... Gregorio... pro tredecim florenorum auri... vendidisset” (DI. 36403. 175. 1; JAKÓ 3033).

IMECSFALVA (Imeni), templom

1523. „Ecclesia sancti Emerici in Ÿmechfalwa”. L. Adattár, Építetők..., Imecs Antalné végrendelete.

INAKHÁZA (Inoc), plébániatemplom

1467. Járai Péter és fiai Inakháza birtokába való bevezetése ellen tiltakozik „discretus Jacobus plebanus de Inakhaza” (Dl. 27329).

INAKTELKE (Inucu), plébániatemplom

1531. Gyerőfi Ferenc „Joannes plebanus de Inakthelke” előtt készít végrendeletet (OL Filmtár 5586 Kornis lvt. 52).

IPP (Ip), templom

L. ENTZ: Erdély 103.

JÁD (Iad, Livezile), ev. templom

1453. L. Dipse, ev. templom.

1535. Statileo János püspök levele a besztercei tanácshoz „intelleximus ea que scribitis de plebano Jad” (Beszterce város lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 103.

JAKABFALVA (Iacobeni, Jakobsdorf), ev. templom (353. kép; 26. ábra)

JÁRA (Iara), vár

1417. „Possessio Jara et altera Jara cum castro similiter Jara alio nomine Belwar” (CSÁNKIV. 671).

1438. Albert király Bogáti Imrének adja „castrum Jara” és tartozékait (Dl. 28377).

1440. Megegyezés Járai Péter és János, valamint Bogáti Péter között „medietatem castri Jarawar” illetően (Dl. 38390. 49. 3).

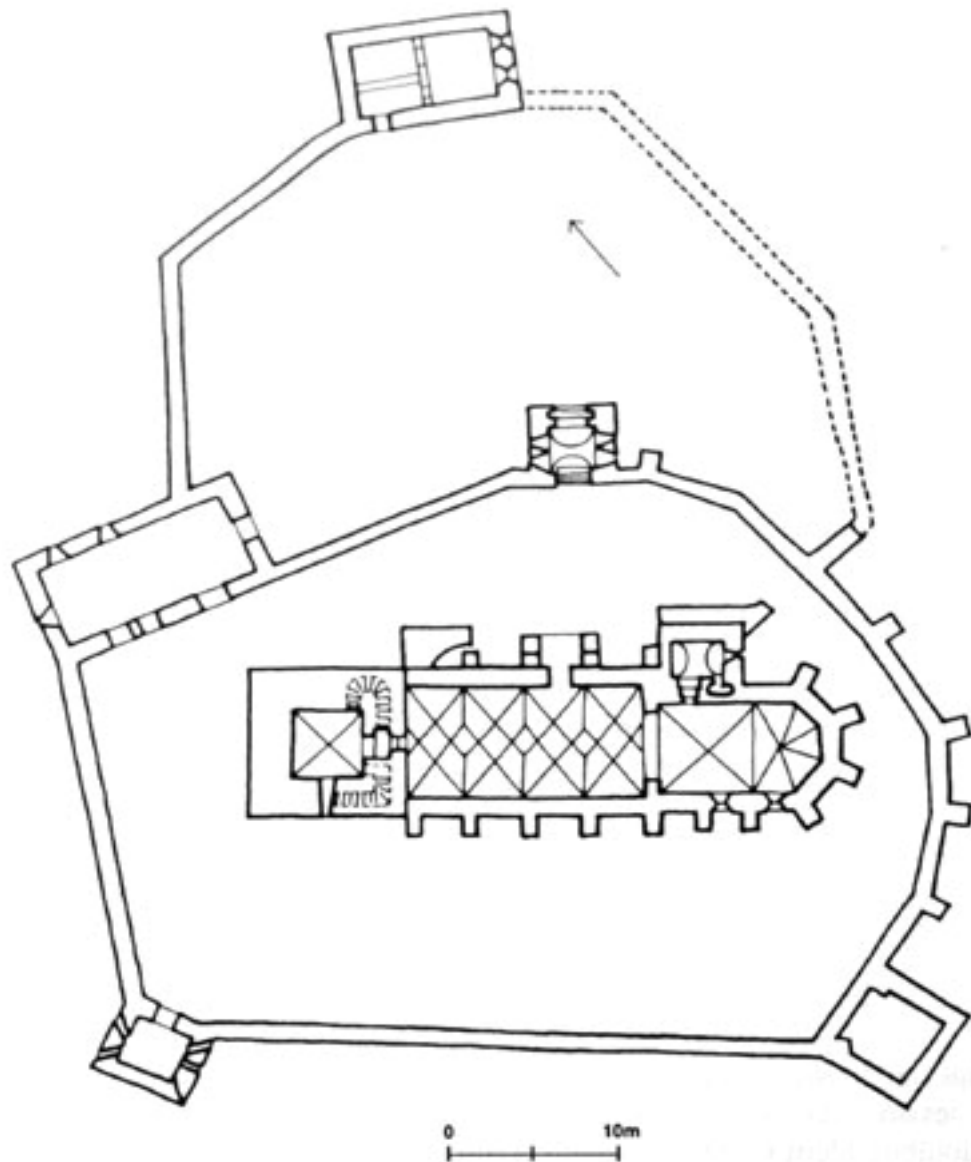
L. még CSÁNKI V. 671–672.

JEGENYE (Leghia), r. k. templom

L. ENTZ: Baukunst 141; ENTZ: Erdély 104.

JÖVEDICS (Idiciu), plébániatemplom

1451. „Vir dominus de Ľedich ecclesie plebanus” (Dl. 73839 Teleki lvt).

26. ábra

Jakabfalva, az ev. erődtemplom alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

KACA (Cața, Katzendorf), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 142; ENTZ: Erdély 104.

KAJÁNTÓ (Chinteni)

R. k. templom

L. ENTZ: Baukunst 142; ENTZ: Erdély 104–105.

Házak

1525. „Prouidus Thomas Kendy in possessione... Kayantho... confessus... quomodo ipse vnam particulam terre per quam scilicet vna porta maior fieri posset inter suam et prouidi Matthei Bakos in... Kayantho commorantis domos ibidem habitas eidem Mattheo... pro vna vacca necnon frumenti vnus quartalis, caseo vno ac denariis vigintiquinque... vendidisset” (Dl. 36402. 265–266. 2; JAKÓ 4074).
L. még ENTZ: Erdély 105.

KALOTASZENTKIRÁLY (Sîncraiu)

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 142; ENTZ: Erdély 105–106.

Plébániaház

1531. L. ENTZ: Erdély 106.

KÁLOZTELEK (Carastelec), plébániatemplom

1455. „Petrus de Kalazthelek plebanus” (Dl. 36407. 71. 2; JAKÓ 1214).

KÁNYÁD (Ulieș), templom

1523. „Presbiter de Kanyad natus Johannes Behne” közjegyző (Dl. 30557; SzO III. 228).

KÁPOLNA (Căpîlna), udvarház

1495. Barlabási Lénárd és János zálogként megszerezték Kápolna harmadrészét. Ebből két sessiót „Geczeo dicto familiari eorundem... dedisset (!). Super quibus sessionibus idem Geczew domum suam propriam edificasset.” (Dl. 36398. 221; JAKÓ 2943.)

KÁPOLNA (Felsőkápolna; Căpîlna de Sus), templom

1525. „Ecclesie Omnium sanctorum in Kapolna fundate legamus florenos decem, duos boves” (Barlabási Lénárd végrendelete, Dl. 74407; Teleki 452).
L. még ENTZ: Erdély 106.

KARÁCSONFALVA (Felsőkarácsonfalva; Crăciunelu de Sus)

1461. „Karachonfalwa” az ötvenedből „iura plebani I” (Dl. 25989).

Udvarház

1477. „Michael de Karachonfalwa” karácsonyfalvi birtokát „Johannes et Benedictus de Gylekwth, Nicolaus et Johannes de Madaras, quondam Nicolaus de Marthonfalwt” és familiárisaik 1475-ben megrohanták, „scrineis in eadem curia repertis confractis” belőlük mindent elvittek, a házat elfoglalták (Dl. 27706).

L. még ENTZ: Erdély 106.

KATONA (Cătina)

Udvarház

1493. „Ladislaus Zalay de Zalahaza et Stephanus filius eiusdem... contra Thomam et Nicolaum Farkas de Harÿnna... vniuersi populi... possessionis Kathona jobagiones scilicet dictorum actorum per prefatos Thomam et Nicolaum... occupati de speciali mandato... Thome et Nicolai... certam partem... lignorum et palearum de... loco seu sessione domus nobilitaris... actorum pro edificiis ipsius domus nobilitaris aptatum (!) quo maluissent asportassent. Residuitates... lignorum et palearum auferre... non cessarent.” (OL Filmtár 783. 28. 517 Bánffy lvt)

1506. Porkoláb András bevezettetését kéri „in domÿnium domus et curie nobilitaris in quibus idem exponens faceret personalem residenciam necnon quatuor sessionem iobagionalem desertam in possessione Kathona sub ecclesia parochÿali adiacentes”. Mindezt Porkoláb Harinai Farkas Tamástól és Jánostól örökölte. (Dl. 27106.)

Plébániatemplom

1506. L. Katona, udvarház.

KECSED (Aluniş)

1449. „Menespathaka... fluit per possessionem Keched quam diuidit per medium” úgyhogy a keleti oldal Belső-Szolnokhoz, a nyugati Doboka megyéhez tartozik (Dl. 36391. 52. 3 és 68. 2; JAKÓ 662 és 672).

Udvarház

1457. Kecseti Péter kecseti birtokából „tres sessiones infra domum suam habitacionis... nunc inhabitatoribus destitutas” Rápolti Gothárdnak és Györgynek adja (Dl. 27315).

1461. Kecseti Péter kecseti birtokrészét az apai házzal együtt (apja néhai Kecseti István) elcseréli Rápolti Gothárd és György rápolti birtoka felével (JAKÓ 1506).

1473. Rápolti György átengedi Kecseti László Anna nevű özvegyének férje kecsedi birtokrészének felét „simulcum domo et curia ac pomerio” (JAKÓ 2070).

1578/1785. Báthori Kristóf Patócsi Katalint, Erzsébetet és Annát megerősíti Kodor és Kecséd birtokában. Mindkettő „cum domo seu curia nobilitari ibidem habita”. (OL Filmtár 782. 23. 357. 51. lap Bánffy lvt.).

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 142–143; ENTZ: Erdély 106.

KECSKÉS VÁRA (Craiva)

Várnagy

1366. „Comes Andreas castellanus de Kechkekeu” (Dl. 84282 Lónyay lvt.).

L. még ENTZ: Baukunst 168; ENTZ: Erdély 178; GYÖRFFY II. 168.

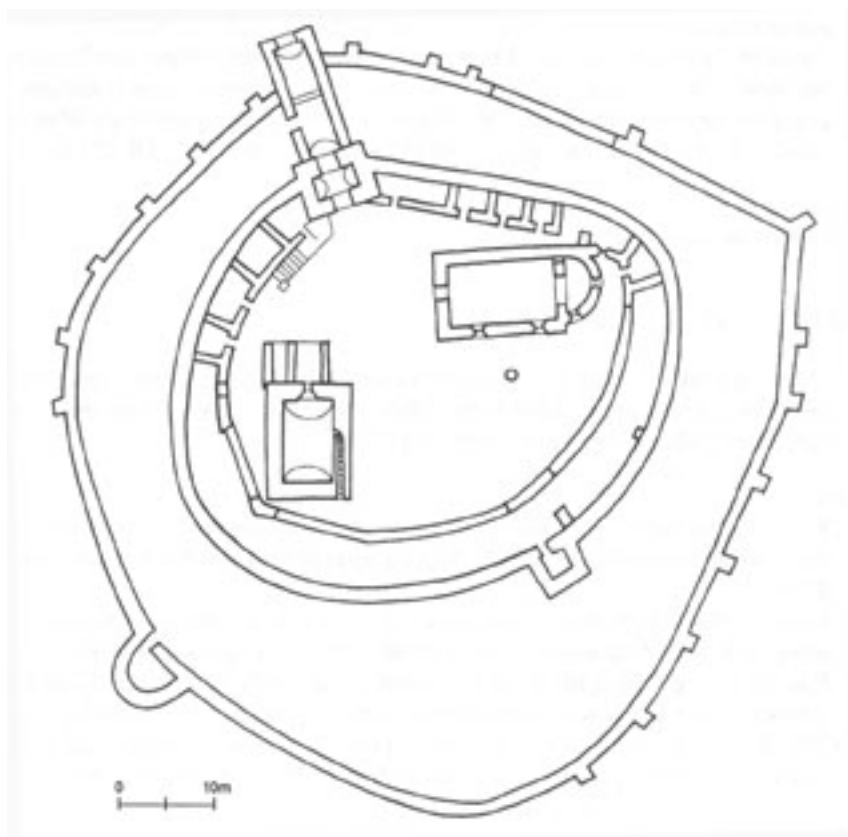
KÉKES (Chiochiș), plébániatemplom

1459. „Benedictus de Kekes ecclesie plebanus” (Dl. 36392. 42. 3; JAKÓ 1348).

KELNEK (Cîlnic, Kelling)

Vár (27. ábra)

L. ENTZ: Baukunst 168; ENTZ: Erdély 178; Urk. V. 42–43.

27. ábra

Kelnek, a vár alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

Udvarház

1430. A vingárdi Geréb család „protestatio... contra venditionem grebiatus in possessione regali Kelnek... domusque... ad eundem pertinentis” (CD XI. I. 491–492).

Plébániatemplom

1513. „Johannes plebanus de Kelnek” (Dl. 30534).

KÉMÉND (Chimindia), plébániatemplom

1497. „N. de Kemend ecclesie parochialis plebanus” (OL Filmtár 5585 Bethlen lvt. 7a).
L. még ENTZ: Erdély 106.

KEMÉNYTELKE (Chimitelnic), fatemplom

1539. „Capella lignea” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

KÉMER (Camăr)

Udvarház

1483. „Domus et curia nobilitaris... Georgii in Kemer” (Dl. 26438).

Plébániatemplom

1455. „Clemens de Kemer plebanus” (Dl. 36407. 71. 2; JAKÓ 1214).

KENDHIDA (Chendul Mic)

Udvarház

1366. Tamás fia Kendi István panasza, mivel a bogácsi és körösi szászok „ad domum quondam Thome patris... in... Kend veniendo” a házat kirabolták és Tamást megölték (OL Filmtár 780. 5. 156 Kemény József-gyűjt.).

Híd

1366. A tordai generalis congregatió „Ladislaus filius Demetri de Chykmantel et Stephanus filius Thome de Kend” bejelentették, hogy „ipsi super fluuio Kykullew minori pontem constructum haberent super quem tributum consuetum exhiberent... sed quidam Saxones de Keurus et de Bogach... ad domum quondam Thome patris predicti Stephani in eadem Kend habitans potencialiter... veniendo crudeli nece eundem Thomam interemissent, omnia bona... auferendo... inter alia... ipsa regalia munimenta super ipso tributo” (OL Filmtár 780. 5. 156 Kemény József-gyűjt.).

KENDILÓNA (Luna de Jos)

Udvarház

1392. Kendilóna határjárása: „Michael de Lona ligna vnus integri (!) domus eisdem Nicolao et Johanni (sc. de Ezyen) dedisset pro edificiis domus ipsorum” (Dl. 31114).
1479. „Ladislaus de Thewk” Kendilóna felét „simulcum domo lapidea quondam Valentini de eadem Thewk fratris carnalis eiusdem in... Lona existente... Benedicto Gyebarth... dedisset” (Dl. 36395. 2. l; JAKÓ 2276).
1480. Benedek halála után Tóki László megerősíti özvegyét Margitot a kő udvarház birtokában (Dl. 36395. 18–19. l; JAKÓ 2296).
1495. „Emericus filius quondam Ladislai Thewkÿ de Lona... porciones suas in... Lona... simulcum porcione domus nobilitaris in eodem Lona habite... Anthonio literato de Zanchal... vendidisset” (Dl. 36398. 246. l; JAKÓ 2970).
1506. L. Alsótök, udvarház.
1531. „Franciscus de Kend” erdélyi alvajda levelét keltezi „in domo nostra Lona” (OL Filmtár 5585. 62 Béldi lvt.).

Plébániatemplom

1438. „Anthonius plebanus de Lona” (Dl. 36390. 3. 2; JAKÓ 93).
1525. „Egregius Gallus Kendy de Kend” és „Johannes de Machkas” vallják „quod quamuis inter ipsos racione... cuiusdam vexilli crucis ex vltima... testamentaria dispositione nobilis quondam Bornemizza de Obuda in ecclesiam parochialem possessionis Lona fiendi” és más ügyekben is Tordai Pál hunyadi főesperes előtt pereltek, megegyeztek egymással (Dl. 36405. 373–375. l; JAKÓ 4125).

KENE (elpusztult, Közép-Szolnok m.)

Kápolna

1406. A Kene község mellett tartott generalis congregatió a felek esküt tettek „in capella sancti Bricii confessoris in eadem Kene constructa” (Dl. 65002 Becsky lvt.).

Kézművesek

1454. „Benedictus, Petrus, Paulus Faber” (Dl. 65072 Becsky lvt.).

KERC (Cîrța, Kerz), ciszterci apátság

1477. Mátyás király a kerzi kolostort az ottani túrhetetlen állapotok miatt a nagyszzebeni prépostságnak alárendeli (Urk. VII. 138–139).
1495. Építkezés. L. Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó.
1504. Építkezés. L. Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó.
1506. Cristianus tegulator. L. Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó. – „Pro tectura dormitorii in Kerz... Johanni Rappolth fl. 6” (Quellen 434).

KERCSED (Stejeriș), plébániatemplom

1433. „Ecclesiam parochialem sancti Martini de Kerched... visitantibus” búcsút adnak (LUKCSICS II. 82).

KEREKI (Broșteni), templom

1368. „Ladizlaus filius Nicolai de Kereky” és „Michael filius Ladizlay de eadem” Kereki birtokot két részre osztják: „In superiore parte ecclesie per distinciones duarum metarum a parte vinearum Ladizlao a parte ecclesie Mychaeli” (Dl. 41745).

KERELŐSZENTPÁL (Sînpaul)

Kastély

1590/1762. Egyezség Alárdi Ferenc és Kendi Ferenc között. Ha az előbbi magtalanul hal meg, akkor „totales et integras possessiones suae Szent Pál cum castello ibidem erecto” Kendi Ferencre szálljon vissza (OL Filmtár 36a Jósika lvt.).

R. k. templom

1442. „Stephanus de Zempal ecclesie plebanus” (Dl. 74077 Teleki lvt.; Teleki II. 10).
L. még ENTZ: Erdély 108.

KERESD (Criș, Kreisch)

Kastély

1482. L. Bethlen, kastély.

1509. Bethlen Miklós panasza „occasione inuasionis cuiusdam domus in possessione Keresd” (Dl. 62983 Bethlen lvt.).

1509/1510. Szentgyörgyi Péter erdélyi vajda átírja a Bethlen Miklós és Bethlen Balázs, valamint János közötti perben Barlabási Lénárd alvajda kiküldötteinek tanúkihallgatását: „Primus testis nobilis Gaspar de Hozzywthelke fassus”, hogy 25 évvel ezelőtt, mikor szolgabíró volt „in possessione Keresd domos nobiles preter duos (!) vt fuit sita in opposito ecclesie parochialis... vna condam nobilium Gregory, alia vero Marcý de Bethlend. Secundus testis nobilis Michael de Almad... cum ipse Nicolaus de Bethlend cum fratribus suis bona... condiuisisset tunc domus ipsorum nobilitaris auitica Bernaldino fratri suo... succedisset et auditu percepisset veraciter vti illam domum nunc in lite ingressam pro loco nobilitari sibimet elegisset et sic construi fecisset Tercius testis nobilis Sigismundus de Bolya... domus illa nobilitaris dicta fuisset et nomine Nicolai Bethleny fuisse et in eadem domo prouisorem habuisse. Quartus testis nobilis Lucas de Heyasfalwa... scit... quod Nicolaus de Bethlend illam domum pro se edificare fecisset... Quintus testis nobilis Michael Syley de KoroghZenthMarthon... post decessum genitoris ipsorum inter ipsos fratres controuersiones... orte fuissent. Interim inter se concordassent talimodo quod domus nobilitaris in possessione Bethlend Lestachio... In Keresd vero Nicolao, Bernardino vero in Bozyas... successissent. Inter hec Lestachius defunctus... et domum illam... in... Keresd... auiticam Idem Nicolaus... Bernardino... concessisset. Idem vero Nicolaus domum ipsam... loco nobilitari construi sibi fecisset... Sextus testis nobilis Stephanus de

Bethlen... cum ipse iudex nobilium fuisset... quam pluries ipse in ipsa domo hospitatus fuisset vt in propria ipsius Nicolay... et scit... quod ipse pro se illam edificare fecisset... Septimus testis Georgius Zabo inhabitator ciuitatis Meggyesÿensis... alias ipse in possessione Messe commorasset tunc... N. Bethlenÿ ipsum... ad se vocari fecisset ipsumque appreciare habuisset vt sibi domum redificaret in Keresd. Tunc... Georgius Zabo cum Dominico Magno pro tunc prouisore curie dicti Nicolai... conuencionem habuisset vt ipse sub nomine... Nicolai ipsam domum fecisset et parasset cum suo artificio carpentario Sed Nicolaus... per fratrem suum Bernaldinum consultus fuisset et in ipso loco campestrino redificare faceret, hoc sciret veraciter, dum ipse fuisset iobagio dicti Bernaldini. Item Anthonius Polnar, magister ciuium ciuitatis Segeswariensis... ipse ab ore proprio condam Bernaldini audisset... Iam frater meus Nicolaus... domum nobilitarem... in opposito ecclesie parochiali adiacentem michi commisisset... ego autem eidem Nicolao vnum fundum curie vbicumque loco in Keresd... eligendi... dedi potestatem... Polnar... semper in ipsa domo litigosa cum... Nicolao... vt in domo proprio... habuisset, sed ignorat si in loco nobilitari edificari fecisset vel non. Item Michael Both inhabitator ciuitatis Segeswar... quod familiaris dicti Nicolai... Dominicus Magnus et Iwan factores... ad se venissent et ab ipsos clauiculos ferreos precio emissent et idem testis ipsos requisitos habuisset, pro que negocio clauiculos emerent tunc ipsi dixissent, domum nouam pro domino... parare fecerent, quia aliam domum suam veterem fratri suo Bernardino assignasset... Item Georgius Pellifex inhabitator ciuitatis Segeswar... ugyanazt vallotta, mint a hatodik tanú. „Michael Scholcz in Berthalom... per Dominicum Magnum requisitus fuisset vt ipse inter vicinos... perambulare... et in persona eiusdem Nicolai... ligna ad edificandum domus portarent”. Ezt meg is tette. „Item Farkas Molnar in eadem commorans... cum ipse molendinum in promontorio eiusdem possessionis Keresd scitum edificasset, tunc ipse semper ad domum prefatam... pro vsu suo ad Dominicum... prouisorem... accessurus fuisset, vt ad propriam domum Nicolai... et semper ipse illam domum Nicolai Bethlenÿ fore sciuit... Stephanus Bÿro in Jacabfalwa” tudta, hogy Bethlen Miklós „in possessione Keresd domum propriam non haberet et ad parandum domus adiuter esset scilicet quod ligna pro edificio adduci haberet, tunc ipsi de villa ipsorum cum decem et octo curribus adduxissent et semper illam domum ipsius Nicolai... fore factam sciret”. Ugyanezt tudják „Sigismundus Textor... Anthonius Mongÿol... Andreas Lewrczeÿk”. „Elias Gereb in Danos” tudja, hogy a Bethlen testvérek osztálya alkalmával „locus prefate domus... fuisset destitutus, tunc ipse Nicolaus... locum illum pro se elegisset et sic in eo domum redificasset... ” A dánosi bíró is Bethlen Miklósénak tudja az udvarházat, s ugyanezt vallják többen Segesdről, Hégenből, Nagyszentlászlóból, Netusból és Berethalomból. „Iacobus Byro de Almakerek... quod decessum (kimaradt a post szó) Leustachÿ Bethlenÿ illam domum auiticam in Keresd Bernaldino fratri suo assignasset et locum domus litigose pro nobilitari sibimet idem Nicolaus Bethlenÿ elegisset cum diuisionem inter se habuissent”. A tanúvallatást Koppáni Péter, Haranglábi György, Komjátszegi László, Forró Márton, ádámosi Horváth Gáspár Barlabási Lénárd alvajda parancslevele alapján készítették. (Dl. 62986 Bethlen lvt.)

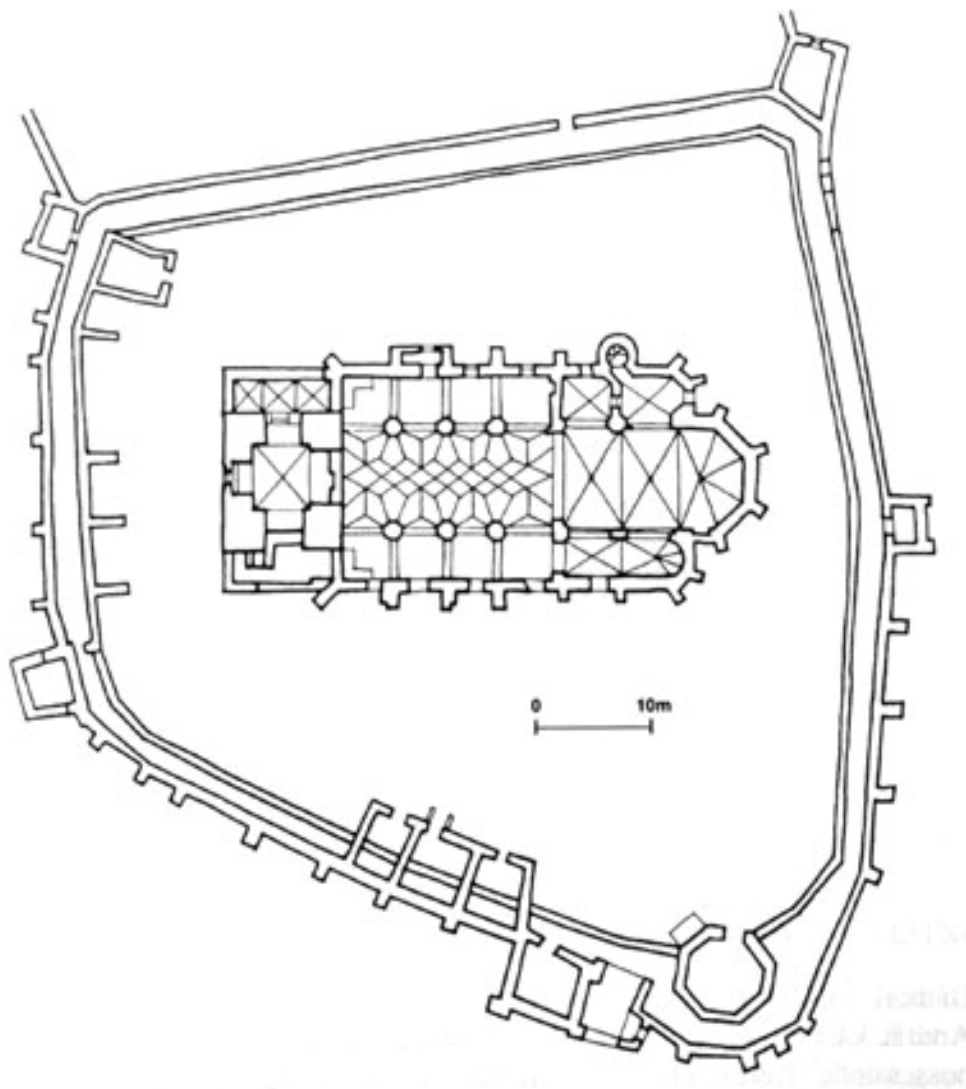
1525. „Wolfgangus de Bethlen... Johanni Rubinth domum nostram in possessione Keresd... dedimus” (DI. 63042 Bethlen lvt; szép, gyűrűs pecséttel). – L. még Bethlen, kastély.

Plébániatemplom

1374. Lajos király Bethlen Gergely kérésére Keresd és Bethlen felét anyjának, Bethlen Jánosnének adja (DI. 28092).

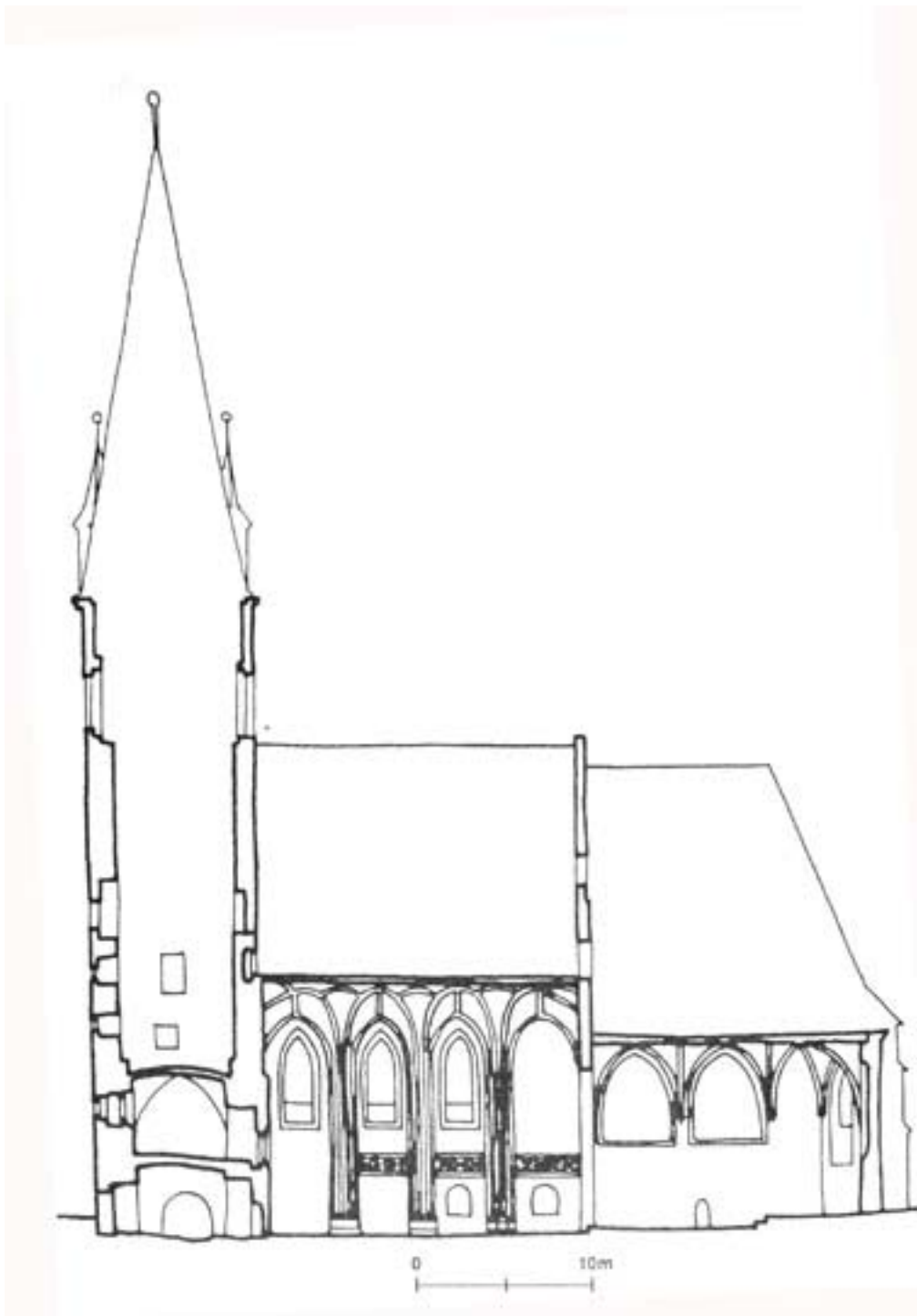
1433. IV. Jenő pápa János fia Bethlen Gergely kérésére a keresdi Szent Miklós-templomnak búcsúlevelet ad (Urk. IV. 509). – „Supplicat Gregorius Johannis de Bethlehem nobilis baro et miles... ut ecclesias, quarum idem patronus existit, videlicet ecclesiam parochialem de Bethlehem et capellam sancti Spiritus de Bethlehem ac parochiales ecclesias sancti Michaelis de Bozyas, sanctae Mariae de Kethel, sancti Nicolai de Keresd” látogatók részére búcsút ad (LUKCSICS II. 102).

1509. „Nicolaus (sc. Bethlen)... domum nobilitarem... in opposito ecclesie parochiali adjacentem” (DI. 62986 Bethlen lvt.).

28. ábra

Kereszténysziget, az ev. erődtemplom alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

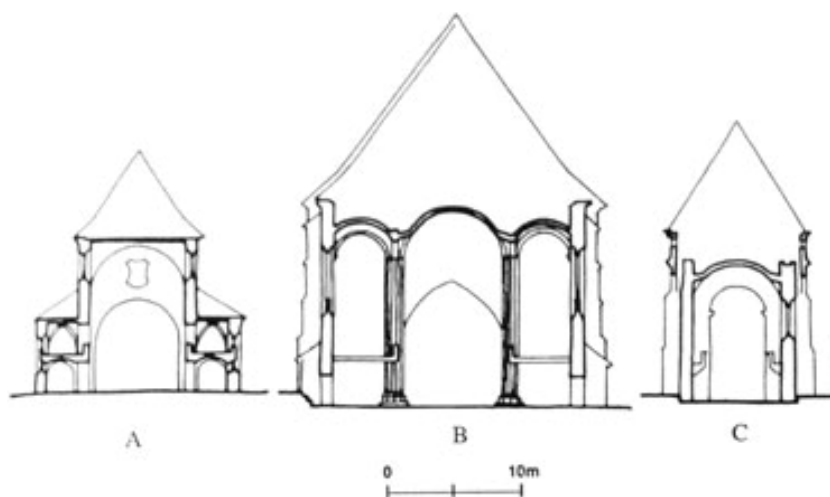

29. ábra

Kereszténysziget, az ev. templom hosszmetzete (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

KERESZTELEK (Criștelec), ortodox templom

1470. Báthori Miklós keresztelki, csehi és gyulakuti jobbágyainak Bánffy János és András kárt okoztak: „Primo Elyas Wolahus in sacerdocio constitutus in predicta possessione Kerestheleke commorans in ablacione et deportacione duorum se precepisse” (DI. 30044).

30. ábra

*Templomkeresztmetszetek. A: Teke, ev. templom; B: Kereszténysziget, ev. templom;
C: Miklóstelke, ev. templom (Fabini: Kirchenburgen nyomán)*

KERESZTÉNYFALVA (Cristian, Neustadt), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 156; ENTZ: Erdély 108.

KERESZTÉNYSZIGET (Cristian, Grossau), ev. templom (28–29., 30/B ábra)

1372. A kerci apát és a szakadáti hospesek ügyében tanú „plebanus... de Insula” (OL Filmtár 4066. 4. I Szeben város lvt.).

1498. L. Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó.

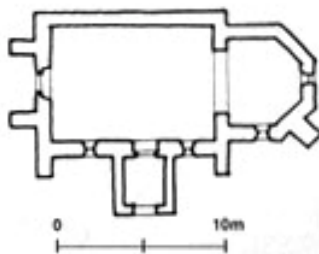
1504. „Illis de Insula pro subsidio unius campanae fl. 9” (Quellen 434).

L. még ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 109.

KERLÉS (Chiraleș, Kirieleis), ev. templom

L. ENTZ: Erdély 109.

KESZŰ (Mezőkeszű; Chesău), templom (31. ábra)

31. ábra

Keszű, atemplom alaprajza (Debreczeni László manuáléja alapján kiserkesztve)

KETEL (Chețiu), plébániatemplom

1433. „Patronus ecclesiae parochiali sanctae Mariae de Kethel” Bethlen-birtok (LUKCSICS II. 102).

L. még Keresd, plébániatemplom 1433.

KETESD (Tetișu), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 145; ENTZ: Erdély 109.

KÉZDISZENTLÉLEK (Sînzieni)

Vár

1513. Osztály a Baládfi, Gerendi és Sükösd családok között. „Castrum vero Kyzdy... apud manus Johannis Baladffy... remaneat” ti. Sükösd Gáspár nagykorúságáig (Teleki II. 316–318; Dl. 74347 Teleki lvt.).

1517. II. Lajos Zápolya Jánosnak adja néhai „Gaspar filius olim Sandrini Kyzdy de Zenthmarthon” birtokait és „castrum Zenthlelek” (Dl. 30277, 27804 és SzO III. 193).

1518. Amikor Herepei Gergely királyi ember be akarta iktatni Zápolya Jánost és Györgyöt „castrum Zenthlelek” birtokába, Baládfi János negyven lovassal megakadályozta a birtokátadást (Dl. 28692, 27805).

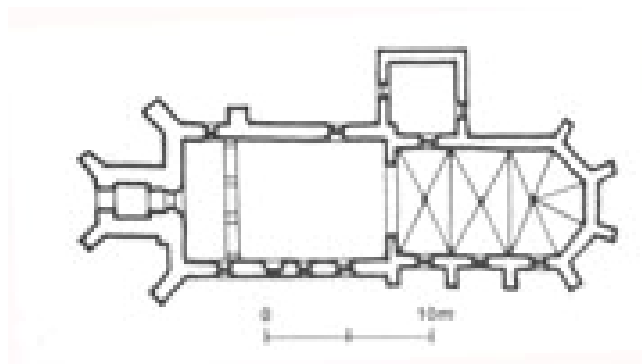
1519. „Tutores nobilium Ioannis et Sebastiani filiorum quondam Georgii de Tharnock” csak Barlabási Lénárd és Haranglábi Elek segítségével vezethették be Dicsőszentmárton és a kézdiszentléleki vár birtokába (ENMLt Bánffy II. lvt.).

1540. János király elrendeli „castrum Zenthlelek in sede Kyzdy... Simoni Zekel, Sebastiano Tharnocÿ, Sigismundo Rohman et Stephano Herenchenÿ restitui debere... contradiccione... Wolfgangy Balathffy... non obstante” (OL Fényképgyűjt. 46. 29 Esterházy lvt. és SzO II. 60–63).

Várnagy

1533. „Andreas castellanus castri Zenthlelek” (SzO IV. 13).

R. k. templom (384–386. kép; 32. ábra)

32. ábra

Kézdiszentlélek, a r. k. templom alaprajza (Dávid nyomán)

KIDE (Chidea)

Udvarház

1507. L. Csomafája, udvarház.

Ref. templom

ENTZ: Baukunst 145; ENTZ: Erdély 109.

KILYÉN (Chilieni), unit. templom

L. ENTZ: Erdély 110.

KIRÁLYFALVA (Magyarkirályfalva; Crăiești)

Templom

1500 körül. Az erdélyi káptalan és a vajda embere leírja Királyfalvát: „ecclesiam sine turri ibidem existentem ad decem, molendinum duarum rotarum et totidem lapidum ad viginti” becsülték (Dl. 29898).

L. még ENTZ: Erdély 110.

Kézművesek

1500 körül. „Georgius Molnar, Anthonius Molnar” (Dl. 29898).

KIRÁLYKŐ, vár

1427. Zsigmond király oklevelét keltezi „sub castello nostro Kyralkw vocato” (Dl. 82390 Lónyay lvt.).

1457. Szilágyi Erzsébet köteles a királynak visszaadni többek közt „Kralow” várát (CD XI. 1. 260–262).

Várnagy

1458. „Michael Masa de kasimir vicecomes Syculorum necnon castellanus castrorum Terch, Heltwin et similiter Kyralku (SzO III. 69).

1459/17. sz. Szerepel „Kyaljkeue” várnagya (OL Filmtár 5585. 13 Béli lvt.).

KIRÁLYNÉMETI (Crainimăt, Baiersdorf), ev. templom

1453. L. Dipse, ev. templom.

L. még ENTZ: Baukunst 130; ENTZ: Erdély 110.

KISAPOLD (Apoldu de Jos, Kleinpold), ev. templom

1384. „Mathias nobilis de Kysengned nunc in Appoldia inferiori residens... terram Fürstendorf... ecclesiae beati Thomae apostoli in eadem Appoldia inferiori... constructae donasset” (Urk. II. 586).
1462. Nagypold és Doborka községek egyezségénél tanú „Stephano plebano in Appoldia minori, Petro scholastico ibidem” (Urk. VI. 138–139).
- 1504–1507. Segesvári számadás „relaxati ad structuram ecclesiae et fortaliti fl. 45 den 18” (HORWATH: Kirchenburgen 108).
- L. még ENTZ: Erdély 110.

KISBÁCS (Baciu), r. k. templom

1444. Tanúkihallgatás Imre bácsi plébános megverése ügyében. Szerepel „oraculum... extra ecclesiam sancti Egidii” (JAKÓ 522).
- L. még ENTZ: Baukunst 145; ENTZ: Erdély 110–111.

KISBUDAK (Budacul de Sus), udvarház

1518. Birtokcsere „Stephanus Rakonczay de Kysbudak” és „Benedictus Nagh de Kysbudak” közt. Rakonczay „vnam sessionem desertam versus ortum vltra domum nobilitarem ipsius... Benedicto dedisset”, Nagy Benedek pedig egy másik telket ad „iuxta domum nobilitarem ipsius Stephani Rakonczay”. (OL Filmtár 783. 30. 564 Bánffy lvt.)

KISCSŰR (Șura Mică, Kleinscheuern), ev. templom

1438. „Magister Christianus plebanus de Minore Orreo” (Urk. V. 7–8).
- L. még ENTZ: Baukunst 146; ENTZ: Erdély 111.

KISDEMETER (Dumitrița, Waltersdorf), plébániatemplom

1453. L. Dipse, ev. templom.
1527. János király levele a besztercei tanácshoz: „committimus, ut... eosdem Joannem (sc. Lebely) et Cristianum (sc. Heyz) in plebanos ecclesie prefate possessionis (sc. Kysdemeter) vestre admitti” (Beszterce város lvt.).

KISDEVECSER (Diviciorii Mici)

Udvarház

1550. L. Botháza, udvarház.

Kápolna

1414. Feldevecseri Mihály bizonyos földet ad Feldevecseren Mátyás deáknak. A halárjárásban szerepel „capella preciosissimi corporis Christi”. (Dl. 27285.)
- 1453 előtt. Kisdevecseri Ferenc végrendeletében: „commisit... ut capellam corporis Christi in parua Duecher cum scillindrys cooperiant” (Dl. 63053 Bethlen lvt.). L. még Nagydevecser, ref. templom.
1503. Fenesi Gothárd és Ombozi Miklós birtokcseréje: „Gothardus... tres sessiones... vnam vputa intra capellam vbi prius Soskewrthwelfaya vocatus existit et aliam prope domum Adam haza vocatam terciam vero superius in monticulo parua edificia habentem locum... mansionis... quondam Michaelis Fenesy genitoris sui in possessione Kysdewecher... Nicolao Ombozy... dedisset” (Dl. 36405. 233–234. l; JAKÓ 3267).
- 1527 körül. „Capella corporis Domini” (OL Filmtár 5695 Bornemissza lvt. 9).

KISDOBA (Doba Mică), udvarház helye

1528. „Benedictus Byrthalan de Kerchenkerezhwr... sessionem suam nobilitarem desertam Byrthalanhazahelye vocatam in... Kysdoba... nobilibus Paulo, Lazar et Foris Zekel de Kysdoba... pro florenis viginti... vendidisset” (Dl. 36402. 335–337; JAKÓ 4211).

KISESKÜLLŐ (Aşchileu Mic)

1535. „Dionisius presbiter” idézése Kisesküllőben (ENMLt Komis lvt).

KISFALUD másképp Regulustelke (Miceşti)

Plébániatemplom

1461. „Discretus vir Albertus plebanus de Kysfalwd” (Dl. 36392. 102. m. 2; JAKÓ 1514).
- 1470 körül. Tizedjegyzék Gyulafehérvár környékéről: „Petrus plebanus de Kwschfalud” (Dl. 36312).

Kézművesek

- 1470 körül. „Ladislaus lapicida” (Dl. 36312). – Valamelyik Gyulafehérvár körüli faluban: „Thapasto Petrus” (Dl. 36312).

KISFENES (Finişel), házépítés

1440. „Prouida domina Dragwl vocata filia quondam Bokor relicta Demetry in Pwsthafenes... fassa... quod ipsa Nicolaum in... Kysfenes... pretextu abscisione pedis negerel per ipsum in cuiusdam domus edificacione facte reddidisset” (Dl. 36390. 44. l; JAKÓ 233, más névolvasattal).

KISKALOTA (Călătele)

1461. „Kyskalotha” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

KISKAPUS (Copșa Mică, Kleinkopisch), plébániatemplom

1415. „In minori Kopsi (sc. ecclesia parochialis)” (CD X. 5. 585–586).

KISPETRI (Petrinzel), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 145; ENTZ: Erdély 111.

KISSAJÓ (Șieut), templom

1526–1550. „Paulo rectori de Kyssayo” (Beszterce város lvt).

L. még ENTZ: Erdély 112.

KISSÁRMÁS I. Sármás

KISSELYK (Șeica Mică, Kleinschelken), ev. templom (352. kép)

1400. „Parochialis ecclesia Mariae virginis de Monte Fornacis” búcsút kap (Mon. Vat. I. 1. 290).

1414. „Georgius de Schelk minori ecclesiae parochialis rector... ecclesiae sanctae Katherinae de Schelk minori” (Urk. III. 600).

1454. „Blasius plebanus de Selkminori” (Dl. 36407. 49. l; JAKÓ 1147).

1477–1479. Kisselyken plébános (DL 28349).

L. még ENTZ: Erdély 112.

KISTORONY (Turnișor, Neppendorf), ev. templom

1468. „Seruacius Murator villicus, Thomas Murator” (Quellen 15).

L. még ENTZ: Baukunst 156; ENTZ: Erdély 112.

KLOPOTIVA (Clopotiva), ortodox templom

1360. „Sacerdos Olahalis ecclesie de Clapatia” (A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyve I. 1882. 61).

KODOR (Codor)

Udvarház

1578/1785. L. Kecsed, udvarház.

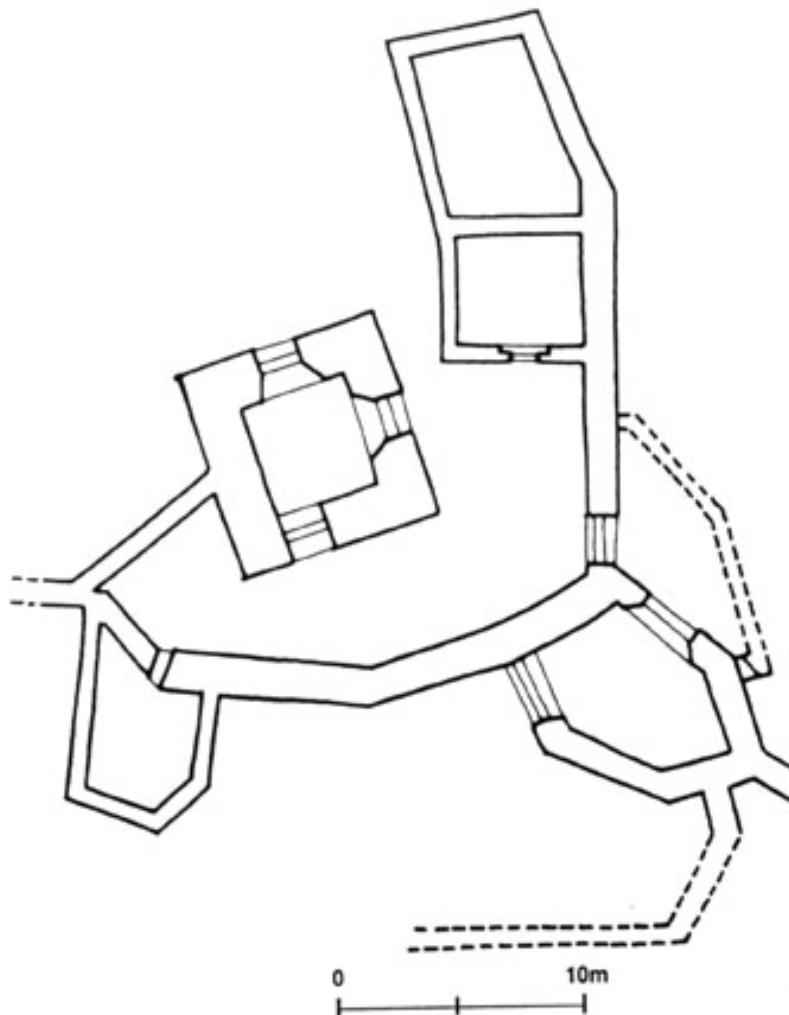
Templom

1518. Kodori György dobokai és belső-szolnoki birtokait eladja Bethlen Miklósnak, kivéve két telket „vna scilicet nobilitari deserta... in dicta Kodor... a parte oppidi Dees infra ecclesiam sancti regis Ladislai fondatam” (DI. 27412 és 36405. 349–350. l.; JAKÓ 3667).

KOLCVÁR (Rîu de Mori), vár (33. ábra)

1519. A vajdai emberek mennek „ad... domum... Ladislai... in eadem Malomwyz... ac Kolch subtus castrum similiter Kolch” (DI. 30552 és 53).

L. még CSÁNKI V. 51–52.

33. ábra

Kolcvár, a vár alaprajza (Drăguș nyomán)

KOLOZS (Cojocna)

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 146; ENTZ: Erdély 112–113.

Szent Katalin-kápolna

1511. „Capella in quodam monticulo ad titulum sancte Katherine” (DI. 32464).

1508. „Blasius plebanus de Colos... quod ipse ex testamentaria ordinacione discreti quondam Dominici... plebani de Zeek fratris sui quandam capellam beate Katherine virginis... in possessione Kolos fundatam indumentis sacerdotalibus... atque vno calice et missali aliisque ornamentis... dotare haberet.” Balázs plébános a Katalin-kápolnát és felszerelését a szentmihálykői pálosoknak adja. (DI. 36399. 245–246. l; JAKÓ 3463.).

KOLOZSBORSA (Borşa)

Plébániatemplom

1399. Páncélcsehi birtokügyben szerepel „Petrus lector ecclesie de Borsa” (DI. 42694).

1463. „Benedictus plebanus de Borsa et vicearchidiaconus in sede Doboka” (ENMLT Wass lvt.).

1486. „Gerardus pesbiter plebanus de Borsa” előtt végrendelezik idősebb Dobokai Miklós özvegye, Katalin asszony (DI. 36397. 63. 2; JAKÓ 2592).

L. még ENTZ: Erdély 113.

Házak

1499. L. Válaszút, házak.

KOLOZSMONOSTOR (Cluj-Mănăştur)

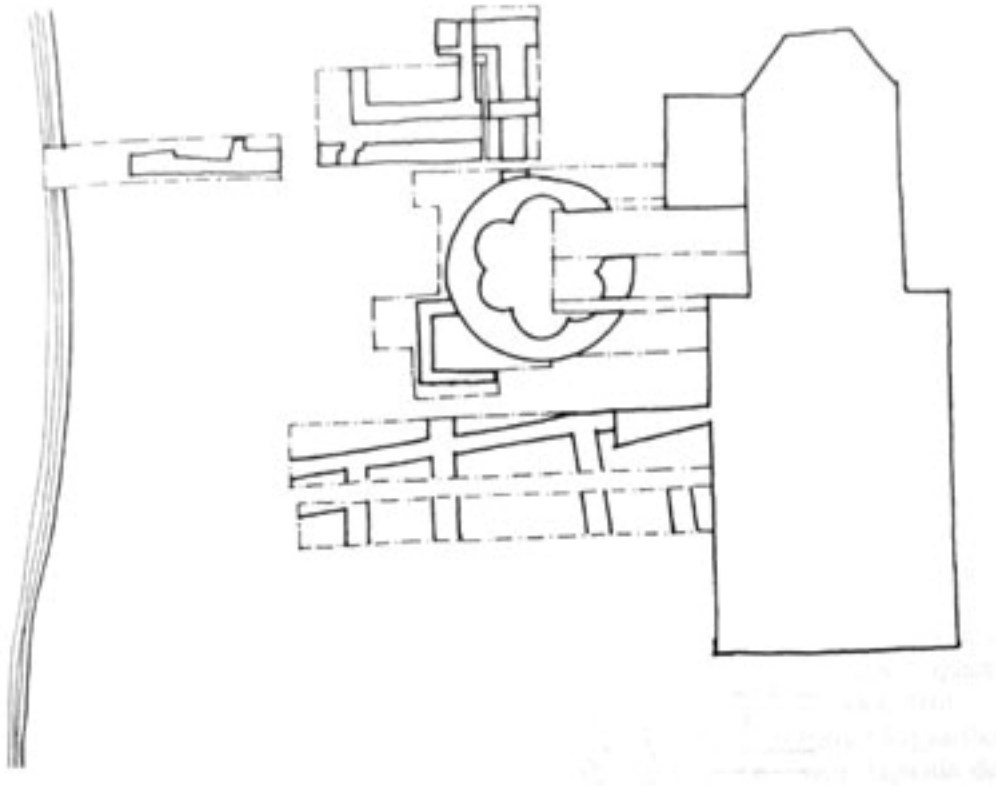
Bencés kolostor (19–23. kép; 34–35. ábra)

1341. „Monasterium beate virginis de Coluswar fundatio sancti regis Ladislai existit” (Kolozsmonostori lvt.; CSÁNKI V. 308).

1342. A Vilmos pannonhalmi és Szigfrid garamszentbenedeki apátok által a visegrádi Szent András-kolostorban tartott tartományi káptalanon részt vesz „Johannes de Colos Monasterii abbas” is. Mivel Szigfrid apát „in... restauracione monasteriorum... Clusmonstura...” költségeket viselt, az érintett kolostorok, köztük Kolozsmonostor is, fizessék a megfelelő összeget Szigfrid apátnak vissza. Kolozsmonostor adóssága 12 forint volt. (DI. 3492.)

1362. „Hench villicus de Fenes... ac Andreas molendinator de Clusuar... ad ipsum monasterium irruendo... claustrum... ac hostia domus et pallacii eiusdem domini abbatis confregissent” (DI. 29069, l. még MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 6–8).

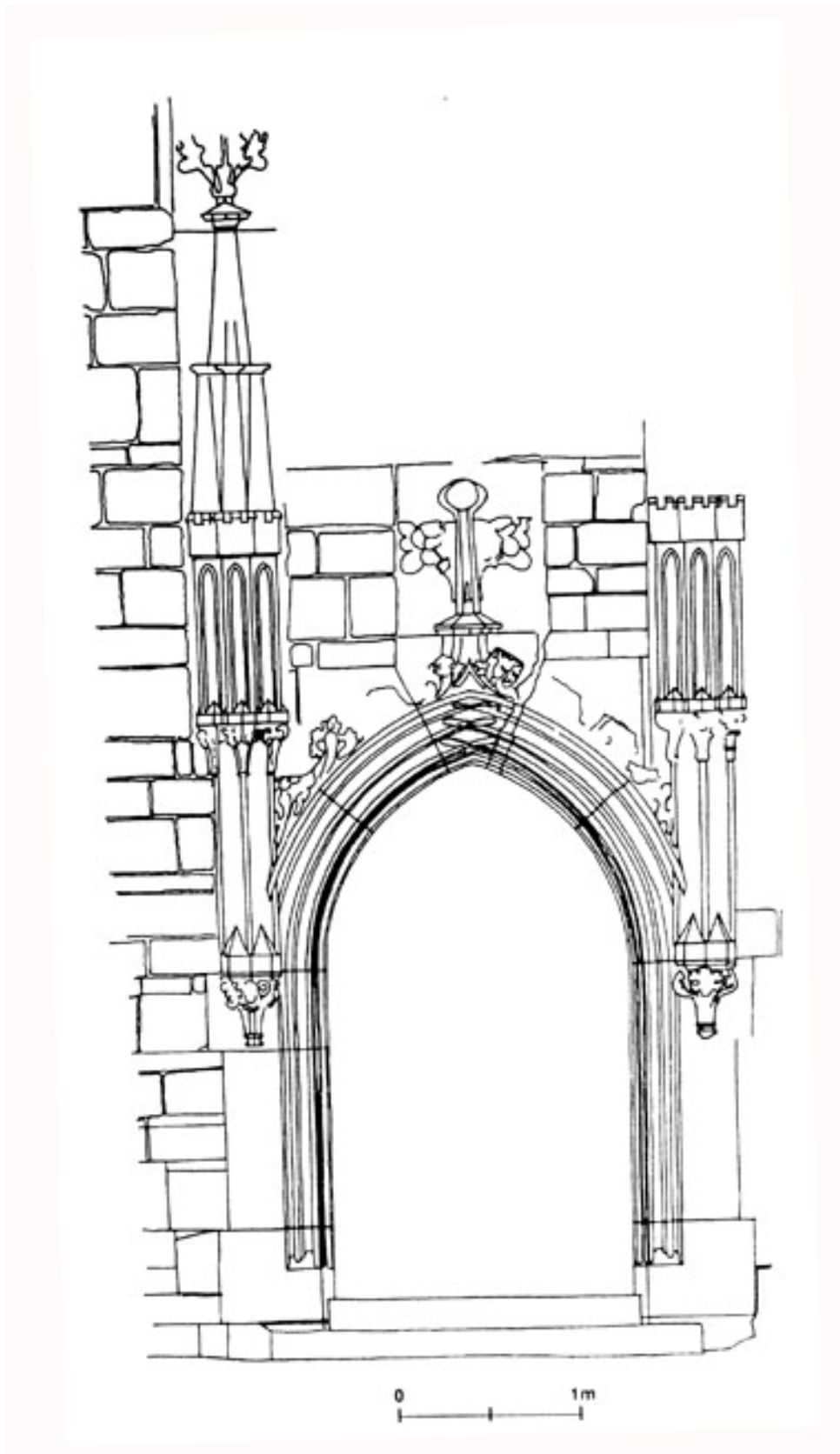
1418. Az apátság tehetős jobbágycsoportjai malomjövödelmükből fizessenek évenként „nostro monasterio et capelle beati Nicolai... in eiusdem ambitu constructe pro continuo nutrimento lampadum in monasterio et capella” (Kolozsmonostori lvt.; BEKE, Km. 103).

34. ábra

Kolozsmonostor, az egykori apátság temploma mellett folytatott ásatás alaprajza

1427. A kolozsmonostori apátság 65 oklevelének és liturgikus felszerelésének részletes jegyzéke. I. Bélát mint alapítót említik az 1263. évi hamis oklevéllel együtt a jegyzék 25., illetve 21. lapján. (DI. 36403.1–26; JAKÓ 24.)
1429. Zsigmond esküre ítéli Antal apátot „in ecclesia sua in suo stallo” (MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 20).
1435. „Nicolaus presbiter de Yegerdorff Olmociensis dyocesis in cenobio monasterii beate Marie virginis de Colosmonostra commorans in lecto egritudinis decumbens... tale facio testamentum... crucem meam argenteam deauratam et calicem similiter argenteum deauratum simulcum tribus voluminibus librorum... postille corradi super ewangeliis dominicalibus ac altero de gestis Romanorum et tercio noua legenda de passione sanctorum per annicirculum lego... monasterio beate Marie” (DI. 36897).
1450. Herepei Márk alvajda végrendelete: „Corpus meum in ecclesia beate Marie virginis de Colosmonostra terre gremio comendar”. A Szilvás-völgy melletti nagy halastavat az általa 50 forintért épített malommal együtt a kolostornak hagyja. (DI. 28986.)
1451. Antal apát igazolja, hogy Herepei Márk özvegye, Gyerófi Potenciána „iuxta votum... eiusdem Marci... de reliquiis sanctorum quas habebat in bona copia

35. ábra

*Kolozsmonostor, a volt apátsági templom egykori nyugati kapuja (OMvHT lsz. K-6488. –
Gurisatti Antal felmérése – nyomán)*

- huic monasterio... in quo corpus eiusdem... existit tumulatum ad... honorem... Monasterii partem tribuit satis bonam” (DL 36403. 53. 3; JAKÓ 928). – „Anthonius abbas... de Colosmonostra... quod quia Jacobus Nadasy iobagio noster... in monostor commorans in vico seu platea... Malomezgh... per quondam Ywachko penitus desolato, de nouo curias domos et edificia domorum construxit” belegeyzik, hogy „eandem domum sub eadem libertate vendere valeat” (DL 36403. 42. 1; JAKÓ 953). – „Discretus vir dominus Jacobus plebanus huius ecclesie parochialis” (DL 36403. 63. 2; JAKÓ 985).
1454. Szécsi Dénes esztergomi érsek kéri a pápát, hogy egyes templomoknak és monostoroknak az érsek alá való közvetlen rendelését erősítse meg, többek közt a kolozsmonostori monostorét is (LUKCSICS II. 328).
1461. Pongrácz László és a kolozsmonostori konvent Demeter ottani lakosnak telket ad „in vico Olahwca... cum... aedificiis octo in facie eiusdem habitis” (Urk. VI. 111). – „Bartholomeus phisicus (sc. domini regis) quosdam libros... nostre ecclesie videlicet vnam Bibliam aliam tractatus de astronomiis valentes trecentos florenos auri... contra voluntatem conuentus secum exinde ad Budam exportasset... Bartholomeus... super altari magno in dicta monasterio constructo” megesküdött, hogy a könyveket és okleveleket visszaadja (DL 36392. 136. 2; JAKÓ 1627).
1466. Péter kolozsmonostori apát levele kelt „in monasterio... in stuba nostrae solitae habitationis” (Urk. VI. 230–231). – Mátyás király parancsa „Petro abbati... intelleximus quod vos quoddam fortalicium in circuitu Monastery absque annuentia nostra erexissetis, de quo... civitati nostre Koloswar dampna faceritis... quare mandamus... dictum fortalicium distrahere et diruere debeatis” (JAKABI. 216).
1470. „Coram circumspectis viris Stephano Berthalan, Georgio sartori Petro Oragyartho et Mathia fabro de Coloswar conuenimus eum magistro Laurencio lapicida de eadem Koloswar ad preparacionem sanctuarii cum omnibus attinenciis suis centum et sexaginta florenos auri duo vasa vinorum et quindecim cubulos frugum quatuor lardones... soluimus eidem magistro Laurencio florenis X” (DL 36392. 146. 1; JAKÓ 1962; Urk. VI. 456),
1490. A kolozsmonostori konvent 20 aranyforintért eladja Segesvári Péternek kolozsmonostori házrészét, amelyet a kolostor jobbágya, Kovács László hagyományozott részére (DL 36398. 18. 1; JAKÓ 2712).
1492. „Petrus Polnar sacrorum literarum cursor parisiensis abbas monasterii... de Colosmonostra... vineas superiores... ex eisdem vineis duo iugera simulcum torculari... magistro Luca pictorj in suburbio ciuitatis Koloswar degenti, pro viginti florenis aurj purj hungaricalibus, pro quibusquidem viginti florenis... magister Lucas ad predictam ecclesiam beate Marie... ac domus fratrum in eodem monasterio constructas, quam plures fenestras ac imagines ceteraque clenodia pro maiori... comodo ecclesie... nunc... ac successiuis temporibus computans eosdem viginti florenos auri laborare habet... Eisdem vineas... dedimus... magistro Luca eiusdemque heredibus” (DL 36398. 92. 1; JAKÓ 2822).
16. sz. eleje. Polnár Gábor építkezései. L. Segesvár, domonkos kolostor.
1501. „Magister Johannes Polner canonicus ecclesie Waradiensis” jelenti, hogy „Paulus Thomory illas ducentos florenos quos... quondam... Gabriel Polner episcopus ecclesie Boznensis et abbas... ecclesie beate Virginis... Colosmonostrensis...

- eidem Paulo... dederat ac tandem idem... Gabriel... ipsos ducentos florenos ab ipso Paulo... repetens ac ad edificacionem huius alme ecclesie... testamentaliter legasset in manus nostras conuentuales daret". Tomori a 200 forintot visszaadta, s annak megfelelő visszatérítését Polner János elvállalta. (Dl. 36405. 146–147. l; JAKÓ 3213.)
1502. Farkas Tamás kolozsmonostori lakos házáat és vagyonát feleségére, Annára hagyja, annak halála esetén pedig a kolozsmonostori templomra. „Corpora eorundem... in ipsa ecclesia... virginis Marie sepelliantur.” (Dl. 36405. 220–221. l; JAKÓ 3258.)
1508. A bencés kolostorok vizitációjában Turzó Gábor zalavári és Miklós bátai apátok említik a kolozsmonostori apátságot is: „Nullum edificium sive structuram ibi invenimus noviter factam post discessum... Johannes abbatis, sed in illo statu, in quo... Johannes... derelinquit... Johannes bonos et laudabiles labores fecit... quia ecclesiam tegit seu fieri fecit et insuper ad edificacionem cellarum et ambitus convencionem fecerat et eciam partim iam magistrum sive laboratores cementarios in sortem laborum exolverat. Et nisi de illo monasterio provideatur, nedum plura edificia modernus abbas ibidem faciet”, akkor baj lesz. (Pannonhalmi Rendtörténet III. 617–624.)
1511. „Pro edificacione et structura ecclesie beatissime Marie virginis” (OL Filmtár 5585. I.Dósa lvt.).
1516. Mikola István és László zálogbirtokba való bevezetésénél szerepel a konvent küldöttként „frater Valentinus sacerdos organista”.
1529. Nagy Orbán bácsi lakos hagyatéki ügyét „in refectorio nostro” tárgyalják (Dl. 36401. 185–187; JAKÓ 4253).
1545. „Frater Ladislaus alias abbas Pechwaradiensis... significare curavit... quod... Joannes Zabados hic in... Colosmonostra commorans emisset quandam vineam desertam in promonthorio Kewmal... que... alias pertinuisset ad altare sancti Katherine... in hac ecclesia fundatum... pro florenis sex... ea condicione, vt de prefatis pecuniis... frater Ladislaus... preparari faciat duo hostia magna vnum ad capellam beati Benedicti alterum vero ad capellam sancti Michaelis plebanatus huius pertinencia vnacum clausuris... que quidem hostia in presencia nostra idem frater Ladislaus preparari fecit” (Dl. 36406. 116 v.; JAKÓ 4856).
1553. „Franciscus de Megygyes parochus Musnae unde ab Haeticis expulsus fuit... occisus fuit in monostor ad Claudiopolim. Sepultus est ante summam aram templi deiparae ibidem anno 1553” (SZEREDAI, ANTAL: Notitia veteris et novi capituli ecclesiae Albensis Transsilvaniae. Albae Carolinae 1791. 153).
1598. „Az monostori templomot Kolozsvárnál az menny megüté, kinek héjjazatja mind elége, az kőfala megmarada... Nem csak az oltár maradott meg, hanem az egész templom kőfala” (Erdélyi Történeti Adatok. Kolozsvár 1855. I. 177).
1644. Értesítés Kamuti Istvánnak a kolozsmonostori templomban történő temetéséről (BEKE, Km. 1486).
1819. Rudnay Sándor erdélyi püspök felirata, amelyet a templom helyreállításakor helyeztek el. Elmondja a templom történetét: „Abbatiae PP. Benedictorum de Kolosmonostra quondam a Bela I. fundatae a sancto Ladislao confirmatae, templum regnante Uladislao II. anno 1508 auctum et binis turribus consum-

matum... patribus Societatis Iesu anno domini 1581 collatum... post interitum PP. Societatis Iesu in annos magis desertum et minae proximum... tandem anno 1818... per... Alexandro (!) Rudnay... in usus Lycei recens aedificati conversum... Divino cultui relictum et apparatus anno domini MDCCCXIX” (ESTERHÁZY JÁNOS: A kolozsmonostori apátság és egyház maradványainak leírása. Archeologiai Közlemények VII. 1868. 89–109).

L. még ENTZ: Baukunst 146–147; ENTZ: Erdély 113–114.

Lakóházak

1506. „Margaretha relicta quondam Mathie Kowach de Coloswar et puella Elena filia quondam Pauli literati notarii nostri... domum que alias dicti quondam Pauli... prefuisset... in possessione Colosmonstra... cui a parte orientali antiqua domus honesti viri Barnabe Porkolab ab occidentali vero domus... prouidi Thome Bwzas convicinarii perhibentur simulcum curia et orto sew pomerio... Barnabe... pro sexaginta florenis auri... vendidisset” (Dl. 36399. 267–268. l; JAKÓ 3391).

Kézművesek

1453. „Anno domini 1453.” A kolozsmonostori (?) hegyen lévő szőlők után fizetett boradó jegyzékében szereplő, kolozsvári és kolozsmonostori kézművesek: „Lucas Sartor, Nicolaus Thakach, Johannes Irhagyarho, Georgius Menzarius, Valentinus Kerekes, Valentinus Zabo, Georgius Kowach, Johannes Carnifex, Martinus Penzwerew, Valentinus Zekerese, Johannes Kadar, Augustinus Kowach, Thomas Waraga, Michael Fazakas, Michael Smythyn”. (Dl. 36407. 58; JAKÓ 1119.)

1457. Szőlő után adózók felsorolása: „Demetrius Fozakas... Magister Johannes Balistator... Georgius Menzarus... Anthonius Molendinator... Bartholomeus Molendinator, Laurencius Arcupar... Cristoforus Faber... Anthonius Lakathgyarto... Gregorius Asthalgyartho” (Dl. 36405. 8–11; JAKÓ 1277).

1518. „Damianus Fazakas” (Dl. 36402. 90. l; JAKÓ 3684).

KOLOZSVÁR (Cluj-Napoca, Klausenburg) (36. ábra)

Városfal és vár

1366. „Laurentius Sebul de castro” (MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 7).

1404. Zsigmond király értékelvén a kolozsvári polgárok szolgálatait, amelyeket „presertim hiis proxime preteritis disturbiorum temporibus nobis... reddere studuerunt... disposuimus... vt linea seu vicus macellorum in quibusdam macellis seu locis defectum paciens reformeretur et adimpleantur quoque census tam ipsorum reformatorum quam aliorum macellorum ad inchoacionem et perfeccionem muri predictae ciuitatis nostre usque tempus perfeccionis et complecionis eiusdem annis singulis detur” (Dl. 29070).

1405. Zsigmond Kolozsvárt a királyi városok sorába emeli. „Eandem ciuitatem nostram Koloswar... per nos iam murari, murisque turribus, meniis fossatis ac aliis fortaliciis et propugnaculis fortificari, et circumdari dispositam (sc. esse cupientes).” (JAKAB I. 123–126.)

36. 'bra

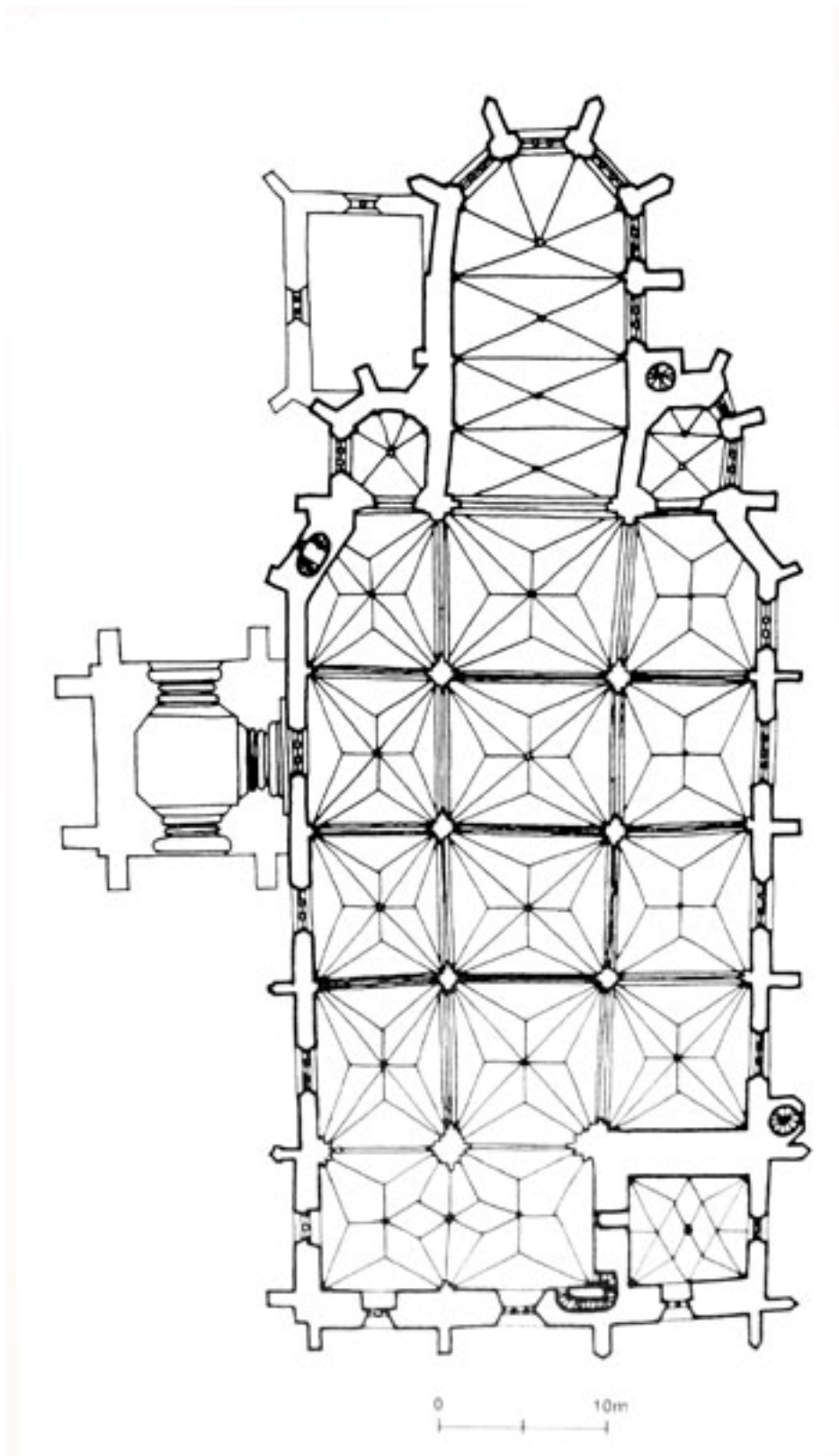
Kolozsvár, a történelmi városmag alaprajza az 1910 körüli telekosztással. 1: Szent Mihály-plébániatemplom; 2: egykori domonkos, majd ferences kolostor; 3: Farkas utcai volt minorita, jelenleg ref. templom (Niedermaier nyomán)

1409. Tétényi János cikádori kántor „domum suam acialem in introitu castrı in civitate regia Cluswar” eladja Bülkischer Jakabnak (Urk. III. 474).
1438. Márton kolozsvári plébános „propter muri ipsius ciuitatis perfectionem... bigam suam... a duccione frugum cessare fecisset” (JAKABI. 178).
1448. A városi tanács a tímároknak adja „terram extra muros veteris castrı nostri versus Phenesium existentem” (JAKAB I. 183).
1459. Vetus castrum. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1471. Lukácsi Mártonné végrendeletében említik a domonkos kolostort „intra muros... ciuitatis” (DI. 36393. 94. 1; JAKÓ 2029).

1475. A szabócéh szabályzata: „Quia turris quedam acialis, a parte meridionali, versus plagam orientalem, in glutino castris ciuitatis nostre acialiter erecta atque constructa et matura deputatione predecessorum nostrorum omnibus cum armis et pixidibus pulueribus... fungitur ab eisdem specificati altaris confraternitatem ac laudabilis artis sartorie cecham roborare... confirmare deberemus (sc. A kolozsvári tanács)” (JAKAB I. 250–253).
1477. A kolozsvári kovácscéh szabályzatában: „Siquis magistrorum... tempore... obsidionis ciuitatis... Cum ipsorum armis... ad ipsorum turrim... non accesserit... talis priuari medio suo magisterio debeat, si se racionabiliter expurgare non possit” (JAKAB I. 255–257).
1479. A kolozsvári szűcscéh szabályzatában: „Quod... magistri turrim in platea Rapulorum sitam, per eorum solitudines, cum armis bellicis, defenculis, balistia, bambardis, nec non aliorum armorum ingeniis diligencius appositis partim expensis et laboribus muniendo decorarent” e körülményt és a céh érdekeit figyelembe véve a városi tanács a céh kiváltságait megadja (JAKAB I. 263–264).
1481. A kolozsvári vargacéh mestereinek egyezsége: „Magistri artis sutoriae turrim atialem in antiquo castro versus portam et turrim Rapularum sitam... cum armis bellicis, defenculis, balistis, bombardis... decorarunt.” (Urk. VII. 261–262.)
1486. A városi tanács Mátyás király és Báthori István erdélyi vajda akarata szerint a minorita kolostor számára „in platea Luporum, in annexu turris... Sartorum, ad plagam orientalem” Kolozsváron helyet biztosít (Urk. VII. 263; JAKÓ 2287).
- 1491, 1492. „In veteri castro ciuitatis nostre Coloswar.” L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
- 1499/1500. A kolozsmonostori konvent a szűcscéh kérésére átírja a kolozsvári tanács 1479-ben számára kiállított szabályzatát (DI. 36405. 64–67. l).
- 1511/1521. „Antemurale castris veteris eiusque fossatum.” L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1517. II. Lajos király Kolozsvárt a királyi adók fizetése alól Szent Márton-napig felmenti „ut ipsi castrum in ipsa ciuitate nostra nouiter inceptum continuare et tandem finire possint” (JAKAB I. 345–346).
1701. „Az Bástyákról kőfalról valo Catalogus Anno 1701. die 16 mens. May.” Szerepel az összes torony és városfal, valamint állapotuk és helyreállításuk szükségletei. (JAKAB I. 400–404.)
1707. „Az Colosvarj Bástyák micsoda Czéhokra néznek lásd megh ebben a Regestrum-ban” (JAKAB I. 405).
1718. Kolozsvár városfalai helyreállításához készült építőanyag-kimutatás (JAKAB I. 406–409).
- L. még ENTZ: Baukunst 160; ENTZ: Erdély 178–179.

A város pecsétje

1377. I. Lajos király „Nicolaus filius Thome dicti Zekul iudex et Ladislaus filius Laurencii fideles ciues ciuitatis nostre Clusuar” kérésére „concessimus ut iidem ciues et Hospites nostri de dicta Clusuar, a modo et deinceps sub sigillo communitatis eorum, in quo imago trium turrium sculpta fore perhibetur... emanari facere valeant” (JAKAB I. 83).
1476. Mátyás király engedélyt ad Kolozsvár város használat következtében előregedett pecsétjének azonos formában való megújítására (Urk. VII. 105).

37. ábra

Kolozsvár, a Szent Mihály-plébániatemplom alaprajza (MMTö/OMvHT nyomán)

Szent Mihály-plébániatemplom (68–70., 110–117., 186. kép; 37. ábra)

1349. Gergely érsek és 15 püspök Avignonban búcsúlevelet ad ki Nunne Péter és felesége, valamint Henninus kolozsvári polgárok kérésére. „Cupientes igitur ut ecclesia parochialis sancti Michaelis archangeli in Clusenburg ac capella sancti Jacobi eius filia Transsiluanensis diocesis honoribus frequententur...”, ezért akik „in dedicacione dictarum ecclesie et capelle sanctorumque Stephani Laurentii, Georgii, Martini Blasii Nicolai sanctorumque Marie Magdalene Katherine Margarete Lucie...” napjain látogatják „nec non ad fabricam, luminaria et ornamenta dictarum ecclesie et capelle manus porrexerint adiutrices. Aut qui... in eorum testamentis... aurum, argentum uestimenta, libros, calices... donauerint” búcsúban részesülnek. (JAKAB I. 104–106. A Jakab által megadott 1397. évszám csak Maternus erdélyi püspök záradékának évszáma. A helyes évszám található: Urk. II. 51–52: 1348 és KARÁCSONYI JÁNOS cikkében: Pásztortűz XI. 1925. 118: 1349.)
- 1368/1509. Az erdélyi káptalan ítélete „Kwnch Jaz” alapítványáról, amelyet 1368-ban létesített. Kwnch ugyanis „de domo sua ciuitate in eadem habita... altaribus scilicet beate Katharine (sc. in parochiali ecclesia beati Michaelis), et hospitalensis ac monasterio (sc. de Kolosmonostra), pro observandis luminaribus olei... testamentaliter legando constituerat”. Az ezzel kapcsolatos perben jön létre az ítélet 1509-ben. (JAKAB I. 62–63.)
1372. Bakányi Péter és felesége „Senyd vocata... fundum ipsorum in platea Mager Utcha... cum omnibus edificiiis... domino Emerico plebano nostro, et ad ecclesiam sancti Michaelis... parochialem... testamentaliter legassent” (JAKAB I. 70–71).
1400. IX. Bonifác pápa búcsúlevele „ecclesia sancti Michaelis archangeli in oppido Caluswar” részére (JAKAB I. 111–112. és Urk. III. 261–262).
1404. „Magister Cristianus plebanus de Cluswar” (Dl. 42831; Urk. III. 317. és Jakab I. 113–115).
1408. Upori István erdélyi püspök előtt „Jacobus dictus Bülkisser, Nicolaus Mwn Judex et Cristianus filius Joannis Bauman ciues ciuitatis Koloswar suis ac... fraternitatis... in honorem beate Katherine... in ecclesia beati Michaelis... parochiali de... Koloswar” egy szőlőt és két mészárszéket adnak „magistro Cristiano plebano” azzal a kikötéssel, hogy „unam missam in altari beate Katherine virginis in ecclesia beati Michaelis fundato” kell mondania (Urk. III. 448 és JAKAB I. 147–148).
1414. L. Kolozsvár, Szent Péter-templom.
- 1423/1478. L. Kolozsvár, plébániaház.
1432. „Martinus plebanus parochialis ecclesie beati Michaelis archangeli de Cluswar” (Urk. IV. 460).
1448. „Cerdones... fraternitatem... virginis Marie in ecclesia parochiali beati Michaelis... fundatam tenentes” földet kapnak halastó kialakítására a kolozsvári tanácstól (JAKAB I. 183).
1451. „Ad instantem petitionem... Dorothee vocate filie Michaelis Carnificis relicta Johannis Pahar dicti nunc vero consortis Petri Balogh in ciuitate Cluswar” két konventi küldött ment „ad domum habitacionis annotati Petri... vbi... Dorothea... Johannem et Petrum capellanos honorabilis domini Gregorii plebani ecclesie

- parochialis sancti Michaelis... adduxisset". Ezek azt vallották, hogy „prenotatus Johannes lapicida... domum vineas, argenteria et lectisternia ceteraque domorum utensilia ac clenodia... domine Dorothee consorti sue... testamentaliter legasset” (Dl. 36403. 50. 1; JAKÓ 976.) – „Petrus de Maria Nova” bíboros a kolozsvári Szent Mihály-templom Szent Ferenc-oltára számára búcsút adományoz (Urk. V. 310–311).
1453. V. László levele „Gregorio Slewinnig ciuitatis nostre Closwar vocate plebano... te igitur... in nostre maiestatis specialem et domesticum capellanum recipimus” (JAKABI. 188–189).
1454. Sleser János Margit nevű özvegyének végrendelete. Óvári háza eladási árából miséket rendel a Szent Mihály-templomban, ahová a Krisztus teste- és a Szent János-oltárok részére viaszt juttat. A domonkos templom építésére 25 forintot, a dominikák kolostorának, a Szentlélek-ispotálynak és a szentmihálykői pálosoknak pénzt és bort hagy. (JAKÓ 1153.)
1459. A kolozsmonostori konvent előtt „domina Margaretha... relicta Joanni Schleffer, civis civitatis Koloswar” végrendeletet tesz. „Domum suam in veteri castro praedictae civitatis... penes domum... Joannis Herman dicti situatam... Joanni sacerdoti (sc. filio Joannis Schleffer)” és társainak hagyja. A ház és a szőlő eladásából bevett pénzt templomi célokra rendeli. „Missam pro defuncto... in ecclesia parochiali beati Michaelis archangeli in... Kolosvar... ad aedificationem et structuram eiusdem ecclesiae... 25 fl. auri, item ad altare s. corporis Christi mediam masam cerae, item altari b. Joannis similiter... item ad coquinam fratrum ordinis praedicatorum de claustro b. Mariae virginis in... Klusvar fundata 10 fl. auri, item ad aedificationem ejusdem claustrum 25 flor. auri... item monialibus de claustro b. Egydii abbatis extra civitatem... 10 fl. auri, item pauperibus in ecclesia s. Spiritus... extra civitatem fundata degentibus unum vas vini... item... tres domunculas in curia iam fatae domus suae prope magnam januam, seu portam... eiusdem curiae penes se se contiguo adiacentes, quas... puella Gertrudis filia Stephani, nec non... puella Anna... ex consensu... Margarethae eum ipsarum sumptibus... construi... fecisset, eisdem puellis cum libero egressu, et regressu per dictam portam... reliquisset.” Margit asszony unokája, Bálint bútorokat és házi eszközöket kap. (JAKABI. 197–199.)
1471. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
1481. Geréb László püspök Schleyng Gergely lemondása után „Jacobum quondam Petri notarii ciuitatis prefate arcium et decretorum doctorem... ad... ecclesiam parochialem dicte ciuitatis Colwswariensis... confirmamus” (JAKAB I. 269–270).
1489. Mátyás király levele „magistro Ladislao de Doroghaza prothonotario iudicis curie nostre, Stephano Thelegdy vice woywode... ac Stephano Zewld comiti camere nostre Riuuli dominarum... Quoniam ciuitas nostra Koloswariensis ex quodam incendio hiis diebus in maiori parte simul cum ecclesia parochiali miserabiliter conflagrauit, omnis autem occasio et causa huius mali... Francisco Mykola de Zamosfalwa... imponitur”. A háromtagú bizottságnak ezt az esetet kell kivizsgálnia. (JAKABI. 289–290.)

1492. „Domina Anna relicta vidua magistri Jacobi aurifabri conciuus ciuitatis Colosch-wariensis” végrendelete: „directam et equalem partem domus, cum media eius porta ab anteriori et posteriori partibus usque finem curie in circulo huius ciuitatis nostre inter domos... Laurencii Eppel... et relictam Petri Czisar... habitam... Et unum missale impressum, ligaturaque munitum. Et quinquaginta florenorum in auro ad altare sancte Katherine... in ecclesia beati Michaelis;.. fundata et nomine dicti Altaris fratribus confraternitatem sancte Katherine tenentibus... dedit.” (JAKAB I. 300–302.)
1510. „Laurencius Sartor alias Peck... una cum... Veronica filia... Martini Zan... vxore sua... macellum quoddam medium... ad ecclesiam sancti Michaelis archangeli et theatri forum versus locatum altari Omnium sanctorum confraternitati sartorum... donassent” (JAKAB I. 319).
- 1511/1521. II. Lajos befoglalja Régeni Mihály kolozsvári bíró 1511-ben kelt levelét „quod cum super inchoata turris huius ecclesie nostre beati Michaelis archangeli nondum perfecta structura quo modo decencius possit celeriusque extrui atque finiri” elhatározták „ne... inceptum opus linqueretur imperfectum utque campana ipsa de novo fundi posset census impositum exigí fecit (sc. a tanács) quo collecto cum neque perficiendi incepti sufficeret venit in mentem antemurale castris veteris eiusque fossatum quo concives nostri superedificatis edificiis tamque propriis uterentur singulis civibus qui eorum domos fossati contiguas habuissent latitudinem eiusque domus usque murum maiorem exponentur ut quisquis suam domui sue contiguam iuxta estimationem parata pecunia coemeret terram. Nos autem idipsum exequi cum cepissemus primum concives nostros quorum domos fossatum ipsum et claustrum ipsum beate Marie virginis ordinis predicatorum utrinque dividit singulos singulatim avisantes... terram fossati venalem plane explicavimus”, akkor a polgárok a vételtől vonakodtak. „Id cum religiosus frater Gaspar Sculteti prior conventus... intellexisset... nobiscum contractum ineuntes pro emendi fossato asserent fossatum valde nocuum ecclesie ipsorum cum omnes inundines ibi dimitterentur aquaque pluvialis colligeretur ut fundamentum ipsius ecclesie loco cedere testudoque ruinam minari videretur. Unde nos... super vendicione fossati concordantes ab viculo qui ducit ad plateam pontig usque murum civitatis pro florenis centum fratribus ipsis vendidimus... fratres versus domos concivium nostrorum murum fossati veteris extollere atque erigere atque edificia superreducere possent... Supra vero murum eundem edificii locandi nostris interdicta concivibus auctoritas, quorum florenos quinquaginta inparatis deposuerunt reliquos vero quinquaginta florenos communitas ipsa ad petitiones... Joannis de Zapolya... waywode Transsilvanensis... ipsis fratribus pie remisit... Datum in Koloswar prefata ipsa vigilia Simonis et Iude apostolorum anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo undecimo” (BEKE, Gyf.451.)
1524. „Plebano et capellanis in Colosuar vt sacristiam peragant 50 florenos” (DI. 56440 Kállay Ivt. Várdai Ferenc végrendelete). – Somai Pál és Miklós somai erdejüket „Johanni Kleen decretorum doctori plebano ecclesie parochialis Koloswariensis” eladták (BEKE, Km. 403).

1527. Gosztonyi János erdélyi püspök a gyalui várban tiltakozik „quod Stephanus Ewthwes iudex anni preteriti ciuitatis Koloswariensis bona ecclesie per quendam presbiterum furto ablata et per ipsum iudicem ab eo adempta... sepius monitus... ad manus eiusdem tamquam prelati et Episcopi... tradere noluit” (Dl. 36401. 125–126. l; JAKÓ 4174).
1531. „Magdalena vxor... condam Georgii lapicide de Coloswar confratissa fratrum minorum claustru beatissime virginis Marie in eadem Coloswar... facio testamentum... fratribus minoribus” 32 forintot misékre, „ad maius altare claustru prefati” miseruhát, más miseruhákat is ad, amelyek „in dicta ecclesia fratrum minorum sine organo” legyenek, 16 forintot szán miseruhára „ad capellam sorrorum Tercii ordinis beati Francisci, quam ego feci fieri... Item ad ecclesiam parochialem sancti Michaelis lego florenos decem... Item sepulturam eligo in iam fato claustru beate virginis fratrum minorum quemadmodum et maritus meus... Item pro septem missis in sacello diue Marie Magdalene... a predicatore dicte ecclesie maioris celebrandis... Item celebri confraternitati societatis atre corporis Christi in prefata parochiali ecclesia constructe pro missa... Item pro deauracione tabule Omnium sanctorum in prefata parochiali ecclesia... Item altariste diui Ambrosii in ecclesia... parochiali... Item fratribus ordinis predicatorum intra muros... Item pauperibus... In Hospitali sancti Spiritus extra menia... Item sanctimonialibus... in claustru... diui Egidii... Item omnia suppellectilia domus... sororibus tercii ordinis... intra muros huius ciuitatis... Item domum quam inhabito... fratribus minoribus... Item ad capellam sanctorum Fabiani et Sebastiani... apud fratres predicatorum, pro reformatione tabule lego florenos l. Item ad capellam beate virginis extra muros ciuitatis, rectori eiusdem capelle... florenos sex. Item elatur kalwka alba deaurata de qua fiat dalmatica ad maius altare... fratrum minorum de Coloswar. Item ad domum infirmorum eorundem fratrum lego vnam bonam mensam cum cista paratam, aliam mensam... lego ad ecclesiam sancti Spiritus... Executores autem horum omnium sint Anthonius Iweges... et Benedictus lapicida.” (JAKAB I. 372–375.)

L. még ENTZ: Baukunst 145–146; ENTZ: Erdély 115.

Szent Péter-templom

- 1414/1422. Upori István erdélyi püspök szabályozza a kolozsvári misemondást, a plébániatemplomhoz tartozó terület miserendjét. „In ecclesia sancti Petri in... Coloswar constructa cottidie una missa legatur, in capella sancte Marie Magdalene singulis secundis feriis missa defunctorum... In altari sanctorum Omnium una missa de sancta Anna... In altari sancte Katharine... diebus lune missa defunctorum... Missa in ara corporis Cristi feriis quartis.” (JAKAB I. 152–154.)
1416. „Cristianus plebanus” malma áll „prope ecclesiam beati Petri apostoli in fluuiu Szamus” (JAKAB I. 154–156).
1453. Máté erdélyi püspök szabályozza „in ecclesia beati Petri apostoli in dicta platea Hungaricali fundata” tartandó istentiszteleteket. (JAKAB I. 187–188.)
1455. „Ladislaus et Gregorius dicti Chonthos in possessione Zamosfalwa ac Martinus Kadar de ciuitate Coloswar in platea Kezepvcza, item Michael Warga in possessio-

ne Gyalo commorans necnon Nicolaus Nylas in... Coloswar residens ad instanciam... incolarum in vico ciuitatis... Zenthpethervchaỹ residencium... fassi... quod prouidi vili Petrus Thamasy necnon Nicolaus Zwrya et Johannes Gewde in predicto vico Zenthpether vczaya... habitantes ex consensu Lodouici felicis recordacionis regis Hungarie molendinum in fluuio Zamos prope ecclesiam beati Petri apostoli in eodem vico fundatam ad... vtilitatem eiusdem ecclesie de nouo fundasent... Et quod quandam domum... incole in... vico Zenthpethervczaya penes dictam ecclesiam a parte... fluuy Zamos... in qua nunc prouidus Johannes Zwchaky... habitaret pro personali habitacione plebani dicti ecclesie communiter construxissent.” (Dl. 36407. 60. 3; JAKÓ 1184 és JAKAB I. 189–191. Ez utóbbi szövege az 1822-i püspöki vizitációs jegyzőkönyvekből van összeállítva.) – Az előző ügyben Orbán Benedek, Kovács Máté, Kerekes Lukács és mások „de Zenthpetherwchaya” panasza „in eo quod dominus plebanus sacerdotem seu capellanum circa ecclesiam parochialem beati Petri... constitutum... non conseruasset” (Dl. 36407. 63. 1–64; JAKÓ 1195). – Balázs szamosfálvi plébános vallja, hogy (Labiszyni) Máté erdélyi püspök rendelkezése ellenére a kolozsvári plébános nem a lakosság által kívánt papot állított a templom számára (Dl. 36407. 66. 1).

1471. L. Kolozsvár, Szent Péter utca.

1491. A széki halastó ügyében kiadott oklevélben „Jacobus arcium et decretorum magister plebanus de Koloswar” mellett szerepel „Gregorius (?) plebanus ecclesie sancti Petri in suburbio... Coloswar” (Dl. 46163).

Szent Jakab-kápolna

1349. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.

Mária Magdolna-kápolna

1414/1422. L. Kolozsvár, Szent Péter-templom.

1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.

Kápolna

1417. A király parancsára az erdélyi káptalan tiltja „cives... de Cluswar ab edificacione... ecclesie seu capelle”, amelyet már elkezdtek építeni (MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 15–16).

1430. Határjárás a kolozsvári és kolozsmonostori birtokok közt Antal apát idején. A Nádas és a Szamos összefolyásának környékén a város malma melletti két határjelről esik szó, majd „versus meridionalem plagam et venientes ante ostium cuiusdam capelle de nouo fundate”. (Dl. 28811.)

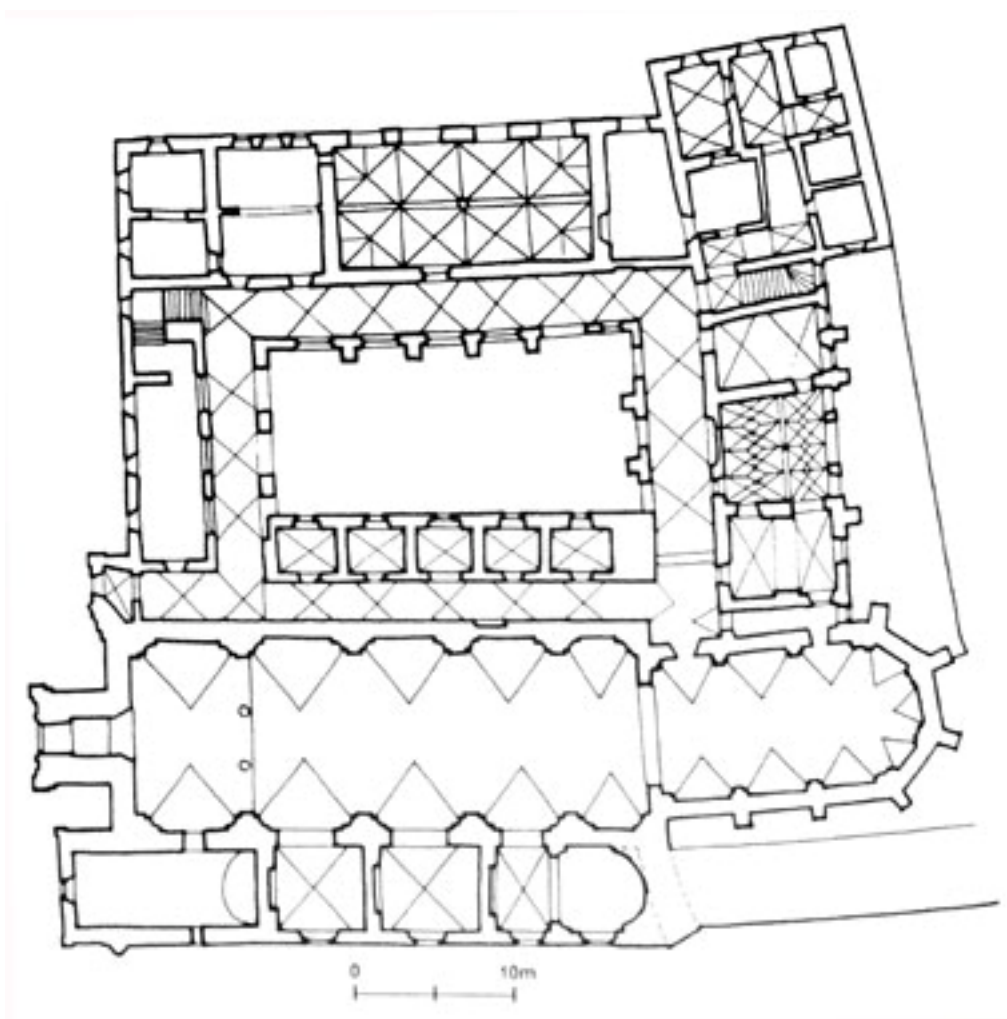
Szűz Mária-kápolna

1377/18. sz. Pusztaszentmiklós és Tarcsháza közelében említik, hogy a határjárás a Szamos mellett „ex opposito capellae beatae virginis ultra ipsum fluvium in terra abbacie de Clus Monotra constitutae ad duas metas terreas pervenissent” (Dl. 6434).

1523. „Nicolaus presbiter rector capelle beatissime virginis Marie Rokonad alias Czompolkapolnaya vocate extra muros ciuitatis Koloswar constructe” (Dl. 36405. 386–388. 1 és 36402. 227–229. 1; JAKÓ 3903 és 3919). – L. még Torda, ref. templom.
1525. Az előzővel azonos kápolna és Miklós nevű igazgatója szerepel (BEKE, Gyf. 462). 1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály-templom.

Domonkos (később ferences) kolostor (285–290. kép; 38. ábra)

1397. Viszály az erdélyi püspök és a kolozsmonostori apát között Szentbenedek birtok erőszakos elfoglalása ügyében. A tanúk erre vonatkozóan tettek esküt „in civitate Cluswar in sacristia claustri beate Marie virginis predicatorum ordinis... corpus altaris sancti Dominici... manibus ipsorum tangentes”. (Dl. 28765 és 28764.)

38. ábra
Kolozsvár, a volt domonkos, majd ferences templom és kolostor alaprajza (OMvHT ltsz. K-9568. – 1940-es évek első fele – nyomán)

1400. „Cupientes, ut capella sanctae Trinitatis ac sanctorum Petri et Pauli necnon sancti Laurentii sita in ambitu conventus ordinis praedicatorum in Clusenwar quae etiam dicitur reparatione non modica indigere”, ezért a látogatók és a helyreállítást segítőök búcsút kapnak (Mon. Vat. I. 4. 278).
1424. „Dorothea consors... Petri Pauer... quondam conciuis nostri... duo manutergia figurata ad claustrum gloriosissime virginis in Coloswar” ad végrendeletében (Dl. 29072).
1428. „Frater Henricus ordinis praedicatorum claustrum beatae virginis... de Clusvar” (Urk. IV. 354).
1454. L. Kolozsvár, Szent Péter-templom.
1455. Hunyadi János a kolozsvári domonkos kolostor építésére évenként 50 forintot érő sőt adományoz a széki sóaknából: „Ad... instantiam fratrum praedicatorum in claustrum beatae Mariae virginis et sancti Antonii... in civitate Kolosvár fundato commorantibus reformationem, et fabricam ipsius claustrum et monasterii... item ad usum fratrum in ipso claustrum degentium” adja a sőt. (JAKAB I. 191 és CD XI. 1. II. rész 218–219.)
1458. „Laurencius Wermeser conciuis ciuitatis Clwsvar” és „Agnes consors” végrendelete. Ha egyszerre halnának meg, akkor „omnia bona ipsorum prescripta altari beate Marie virginis in claustrum sancti Anthonii in ciuitate predicta fundato remaneant”. (Dl. 36392. 26–27. l; JAKÓ 1327.)
1459. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1460. „Johannes Serator, Laurencius Fabiani, Michael Tanczmesther, Sigismundus Frewlich, Petrus Serator, Johannes Sartor et Michael Hawselth inhabitatores... ciuitatis Coloswar in ipsorum ac totius confraternitatis claustrum beate Marie virginis in... Coloswar fundati personis ad... legitimam petitionem... Georgii prioris et Stephani fratrum arciumfacultatis baccalaureorum ordinis predicatorum” panaszojják, hogy bár „ipsorum predecessores dicte confraternitatis... non coacti... in dicto claustrum... liberam elegissent sepulturam... tamen... Gregorius decretorum et arciumliberalium baccalaureus plebanus ecclesie parochialis beati Michaelis archangeli in... Coloswar fundate... funera memoratorum dominorum confratrum de medio sublatores vi... abstulisset et in sua parochia sepelliri fecisset” (Dl. 36392. 98. 3 és 4; JAKÓ 1465 és 1466). „Ad domum Michaelis Hawselth in vico Monosthorwca vocato”, ahol a tulajdonos és „Apollonia relicta Jacobi Mensaros” azt vallották, hogy az említett Jakab sírhelyéi a domonkos kolostorban választotta (Dl. 36392. 99. 1; JAKÓ 1470).
- 1464/17. sz. „Frater Johannes de Saxonia prior... et totus conventus Colosvariensis fratrum ordinis predicatorum” elismerik, hogy az idősebbik Vizaknai Miklós erdélyi alvajda „dedit piscinam prope Szék... cum quadem curia et domus propinqua et vicina domui Plebani in Szék.” (Dl. 28274.)
1465. L. Adattár, Építetők..., Vizaknai Miklós végrendelete (Dl. 36393. 153–157; JAKÓ 1676).
1471. Lukácsi János fia Márton ötvös feleségének, Katalin asszonynak a végrendelete: „claustrum fratrum ordinis praedicatorum... quatuor florenos... monialibus ad sanctum Egidium quatuor florenos hospitali beate Elizabeth florenos III... hospitali sancti spiritus florenos III... ad fabricam ecclesiae parochialis sancti

- Michaelis... quatuor florenos.” (Urk. VI. 503–504; Dl. 36393. 94. l; JAKÓ 2029.) – „Katherina... claustro fratrum predicatorum intra muros dicte ciuitatis Coloswar... quatuor florenos auri. Item monialibus ad sanctum Egidium quatuor florenos, item hospitali beate Elizabeth florenos iij... alteri hospitali sancti Spiritus florenos iij.” (Dl. 36393. 94. l; JAKÓ 2029.)
1477. Néhai Was János és testvérei, István, Pál és Zsigmond szentgothárdi halastavukat a kolozsvári domonkosoknak adják (Dl. 28633 és 36403. 130. l; JAKÓ 2232).
1479. Dengelegi Pongrácz Jánosné gyulatelki birtokát azzal a feltétellel adja a kolozsvári domonkosoknak, hogy minden nap mondjanak misét „super altari per eandem dominam Elizabeth in ipso monasterio beate Marie virginis fundato” (BEKE, Km. 244 és 245).
1485. Erdélyi István végrendelete: „Thome pictori qui thabulam in claustro Koloswar pinxit... pro vna tabula inqua picta sit imago assumptionis beate Marie virginis cum imagini... dictos centum florenos soluere debeat.” (Dl. 30910 hiányos!)
1486. „Frater Gregorius in personis fratrum ordinis predicatorum in ciuitate Koloswar fundato in claustro sancti Anthoni... confessus... quod nobilis domina Elena... quondam Stephani Gyerewfÿ... dotem et res suas paraffernales... prefatis fratribus legasset” (Dl. 36397. 28. l; JAKÓ 2562).
- 1487–1499. Suki Jánosné végrendelete: „monachis ad Koloswar lego cavallum unam cum poledro” (ENMLt Suki lvt.).
1492. Papfalvi László végrendeletében „elegit sibi sepulturam apud fratres predicatorum Koloswar” (Dl. 36398. 101; JAKÓ 2832).
1496. Erdélyi János Kötelenden halastavat adott a kolozsvári domonkosoknak (Dl. 26940).
1501. „Benedictus de Thwr” ottani részbirtokait és egy halastavat, valamint malmot ad a domonkosoknak (Dl. 36405. 150–152. l; JAKÓ 3215).
1502. Jakab mester domonkos prior. L. Adattár, Építetők..., Kóhalmi Máté végrendelete (Dl. 21091).
1509. A kolozsvári és besztercei domonkosok kérik és megkapják bevezetésüket Erdélyi Márton és János által végrendeletileg nekik hagyott kötelendi halastó birtokába (ENMLt Suki lvt.).
- 1511/1521. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1514. A kolozsvári domonkosok 50 forintért eladják részüket a kötelendi halastóból (ENMLt Suki lvt.).
1521. „Stephanus et Ladislaus Mÿkola filii egregii quondam Francisci Mÿkola... Lucas Italicus supprior in claustro beate Marie virginis in ciuitate Koloswar intra vetus castrum fundato.” A két Mikola vallotta „quomodo... Franciscus... genitor ipsorum eo adhuc in humanis agente illam capellam que ad latus dicte ecclesie... circa prefatum claustum... constructa extitit cum... quondam Johanne Erdely de Somkerek seniore eorum propriis pecunys... pariter construxissent... Franciscus Mÿkola... ante... capelle finalem consummacionem vite sue cursum terminasset... Stephanus et Ladislaus... piscinam Naghwewlgytho... intra veras metas possessionum eorundem... Zamosfalwa... et Dezmer. fratribus... dedissent”, hogy misét tartsanak magukért és családtagjaikért „in dicta capella... et nichilominus dies obitus... Stephani et Ladislai filiorum eciam eorundem in libro eph-

meridis siue calendario eorum inscribere et anniuersario obitus talis... adueniente de eisdem iis missis et oracionibus memoriam facere... teneantur.” (Budapest, Egyetemi Könyvtár, Kézirattára Litterae originales 42; Dl. 36405. 353–354 – ebben az oklevél eleje hiányzik; JAKAB I. 354–356; JAKÓ 3803).

1531. Zilahy Pálné végrendeletében szerepel „Frater Demetrius” kolozsvári domonkos szerzetes (Dl. 36404. 28a–30a; JAKÓ 4362). – L. még Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1536. „Frater Mathias prior ac totus conventus fratrum ordinis beati Dominici... Civitate Coloswariensi” (BEKE, Km. 491).

Domonkosok Fábán- és Sebestyén-kápolnája

1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.

Domonkosok Mária-kápolnája

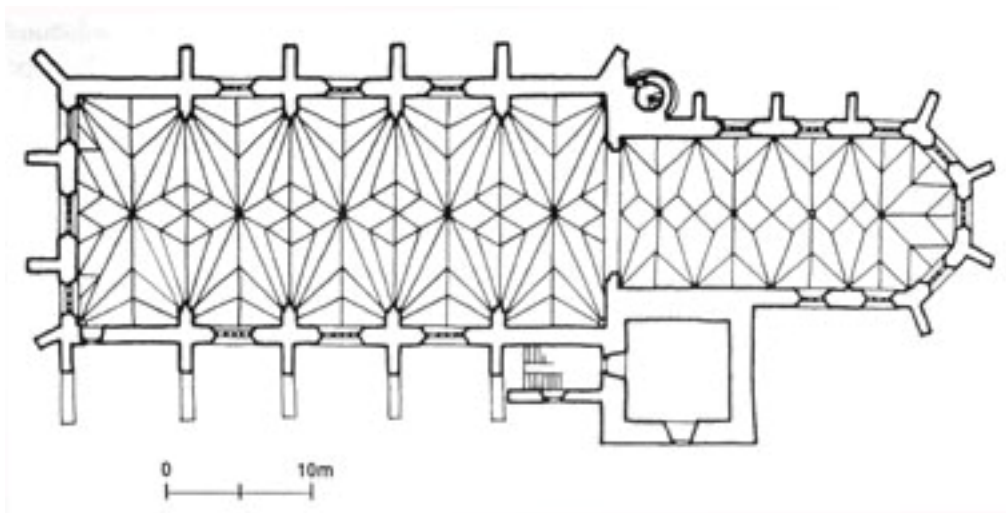
1521. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.

Domonkos apácák kolostora

- 1450 körül. „Religiose domine Gertrudis priorissa et Elizabeth sanctimoniales claustru beati Egidij... in Ciuitate Coloswar fundati... confesse sunt... quod... frater Johannes... prior Claustru beate Marie virginis in... Coloswar... tres libros quorum vnum Graduale alterum Antiphonale tercium vero Missale ipsis pro misterys diuinis non conuenientes admodum seculares ex permissione... ipsarum... Marco de Herepe vicewayuode... pro vigintiquatuor florenos auri... vendidisset” (Dl. 36407. 101. 2; JAKÓ 828).
1454. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1459. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1471. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
1503. Erzsébet asszony végrendeletében szerepel a Szent Egyed-apácakolostor (Dl. 36399. 10–12; JAKÓ 3295).
1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1544. „Sanctimoniales ordinis beati Dommici... prius in claustro beati Egidii abbatis... extra muros ciuitatis Koloswariensis constructe degentes, nunc vero intra muros eiusdem ciuitatis... in claustro sacelle sancte et indiuidue Trinitatis commorantes videlicet religiose domine Anne priorissa filia olim... Nicoli Zewch, Barbara filia quondam... Joannis Zewath ac Vrsula filia olim Bartholomei Chonka... porciones ipsorum possessionarias in possessionibus Thwsson et Thomb... fratri Georgio episcopo Waradiensi... pro florenis quingentis... vendidissent” (Dl. 36406. 98 r–v; JAKÓ 4815).
1555. Orsolya, a kolozsvári domonkos apácák perjelnöje és a konvent 140 forintért eladja a „Zappan wca”-ban lévő „domum pistorium” Barát Sebestyén Anna nevű özvegyének (JAKÓ 5410).

Minorita kolostor (ma Farkas utcai ref. templom) (279–284. kép; 39–40. ábra)

1486. „Nos Ambrosius iudex, iuratique consules civitatis Kolosvár..., voluntatibus et annuentiis... Matthiae regis Hungariae... sed et magnifici... Stephani de Bathor, iudi-

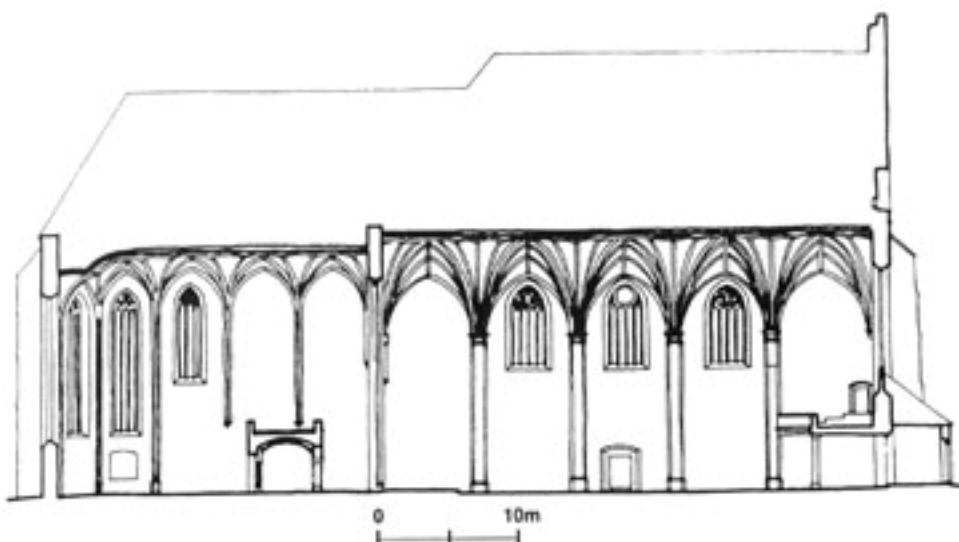
39. ábra

Kolozsvár, a Farkas utcai volt minorita, majd ref. templom alaprajza (OMvHT ltsz. K-6682. – 1940-es évek első fele – nyomán)

cis curiae... vajvodaeque Transylvaniensis, quendam locum pro monasterio in platea Luporum, in annexu... turris sartorum, ad plagam orientalem... fratribus minoribus in perpetuum duximus conferendum” (ENTZ: Farkas utca 39; JAKAB I. 272).

1487. Mátyás király parancslevele a kolozsvári tanácsnak. „Quia nos in illa civitate nostra in loco scilicet per vos designato claustrum pro fratribus ordinis minorum sancti Francisci de observantia aedificari facere decrevimus, quamobrem... mandamus, fratribus hujusmodi claustrum in loco praescripto absque omni difficultate... aedificari facere permittere et de medio vestri duos probos... Viros eligere debeatis, qui... fratribus juxta ipsorum requisitionem, in omnibus ipsorum necessitatibus auxilio... adesse debeant.” (ENTZ: Farkas utca 39–40; JAKAB I. 276.)

1490. „Mathias... Hungariae... rex... egregio Martino Tharcsay comiti camerarum salium nostrorum Transylvaniensium... Quia Nos monasterium illud, quod in Kolosvár pro fratribus sancti Francisci construi, aedificarique incepimus in proximo vere opus tui medio continuare decrevimus, et idcirco fratrem Joannem tibi notum eo mittendum duximus, ut opus continuari faciat, tibi itaque committimus, ut juxta ipsius informationem fabricam illam inchoatam in proximo tempore veris melius, diligentiusve, quam potes ad nostras expensas continuari facias, et quidem sine intermissione. Provideas etiam factoribus lapidum ad nostras similiter expensas, pro coctione autem caementi solvas cum salibus, pro vectura etiam lapidum et caementi, usque ad locum fabricae solvas de nostris pecuniis... Caeterum huic fratri Joanni, et caeteris suis confratribus, qui cum eo isthic erunt, facias fieri de lignis, et asseribus cellas necessarias..., ut quoad permanebunt, commode stare, et vivere possint, commodius etiam laborem et opus continuari facere valeant... tibi commitendum duximus, ut in hoc aliud nulla ratione facias. Postremum quicquid idem frater Joannes circa haec negotia tibi dixerit facienda, et eredere et omnia exequi debeas. Darum in Viszegrad.” (ENTZ: Farkas utca 40; JAKAB I. 290.)

40. ábra

Kolozsvár, a Farkas utcai volt minorita, majd ref. templom hosszmetzete (OMvHT ltsz. K-6679. – 1940-es évek első fele – nyomán)

1494. II. Ulászló a tordai sóaknából évenként 300 arany forintot érő kősót rendel „fratribus ordinis minorum... nunc in claustro sub nomine ejusdem virginis gloriose in civitate nostra Kolosvariensi ab ipsis fundamentis inchoato, nondum tamen perfecto degentibus ad continuationem laborum, aedificiorumque ipsius claustrii” mindaddig, míg az épület el nem készül. (ENTZ: Farkas utca 40–41; JAKAB I. 305–306).
1503. „Stephanus Weyneer” özvegye Erzsébet asszony végrendeletében „fratribus ordinis beati Francisci confessoris fratrum minorum in noua ecclesia beate Marie virginis in eadem ciuitate Coloswar fundata degentibus” misemondásra 10 forintot hagyományoz (Dl. 36399. 10–12; JAKÓ 3295).
1519. „Agatha coniunx... Sigismundi Gerewffÿ de Kyiskapws” végrendelete: „Vnam cupam de argento factam ex auratam lego ad fratres minores in Colosswar existentes vt ibidem sepelliunt et sicuti moris est cum processione et vigilia mortuorum perlegant.” (Dl. 31025.)
1520. II. Lajos megengedi, hogy a kolozsvári minoriták a bányavíz miatt elmaradt 300 forint árú sót a tordai sóaknából bármikor és bárhova elvihessék (ENTZ: Farkas utca 41; JAKAB I. 352).
1527. Ombozi Miklós végrendelete: „Item lego ad sancti Francisci in possessione Coloswar quattuor florenos.” (OL Filmtár 5695. 9 Bornemissza lvt.)
1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1580. Wujek Jakab kolozsvári jezsuita rektor levele Caligari püspökhöz, lengyelországi szentszéki követhoz: „Illustrissimus princeps postridie... misit huc cancellarium suum, una cum architecto Italo, ut aedificia scolarum in civitate, et monasterium habitationi nostrae accommodaretur. Itaque communi consensu eligimus locum ad id aptissimum prope monasterium, ubi ante moniales habitarunt, ubi extruentur

scholae 5, una cum porticibus et columnis ex utraque parte... Nobis etiam in monasterio aptabitur antiquum refectarium, una cum dispensa, et culina, et supra 4 magna hypocausta et cubicula pro lectis minimum 20. Totum etiam monasterium tegetur denuo.” (ENTZ: Farkas utca 42–43.)

1581. Báthori István lengyel király alapítólevele a kolozsvári jezsuita kollégium részére: „Attribuentes Societati Jesu... monasterium desertum olim ordinis franciscanorum fratrum... in platea Farkas ucza muro civitatis contiguum cum templo... turribus... iuxta moenia civitatis, in quorum usu... fratres franciscani aniquitus fuerunt; praeterea domum proximam, in qua olim religiosae virgines habitabant, ut in ea schola aedificaretur.” (ENTZ: Farkas utca 43.)
1603. Giovanni Argenti jezsuita jelentése Aquaviva rendi generálisnak a templom és kolostor lerombolásáról: „Da quel luoco (sc. remoto) si vedeva quello che si faceva in chiesa, che altro non era che il fracassar ogni cosa, in modo che i stessi banche erano fatti in minutissime parti... decollarono una statua della beatissima Vergine che era sopra un altare, spararono archibugiate ad imagini desanti... Nel collegio entravano nelle camere, fracassavano ogni cosa, letti, casse, fornaci, porte, finestre. La libreria che era bellissima... parte fu abrugiata, parte butata in un pozzo, parte lacerata, parte rubbata... cominciavano a distruggere il seminario et il collegio, et finalmente la chiesa, che era la piu bella in tutta Transilvania... Et dopo un mese ancora infuriarono, et gia ogni cosa era distrutta sino alli fondamenti, et portati via tutti li legnami, pietre, et ogni altra cosa.” (ENTZ: Farkas utca 43–44.)
- 1603 után. Szamosközi István leírása a templom lerombolásáról: „Tuditibus, malleis, vectibus omnique machinamentorum ad demoliendos muros accommodorum apparatu moenia invadunt, caementa convelunt, rumpunt, tundunt, sternunt Eoque processum est, ut deiectis corruptis, perfossisque parietibus extantem molem aedificiorum plane ad incolendum inutilem fecerint. Quibus tamen non tam furor populi pepercit, quam firmitas coementorum ne depilarentur obstitit. Materiam omnem, quibus tecta innitebantur, veluti ferali incendio fuisset assumpta devastant... Ardui aedificii sacram aedem, quae ex vetustate supererat, cameratoque fornice in altum assurgebat, tegulis, trabibus, tignis, omnique tecto denudant, praeter nudos vastosque parietes nihil relinquunt. Divorum divarumque simulacra bipennibus atque dolabris discerpunt, ac ne sepulcris quidem defunctorum parcunt. Omnem templi apparatus... abolent.” (ENTZ: Farkas utca 44.)

Ferences apácák kolostora

1519. Gyerőfi Zsigmondné végrendeletében „monialibus in eadem ciuitate (sc. Coloss-war) prope murum existentibus lego anulum vnum de auro factum” (DL 31025).
1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.
1530. Demeterfi Máté végrendeletében szerepelnek a kolozsvári ferences apácák (DL 36404. 12b–14a).
1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály plébánia-templom.
1543. „Ad petitionem religiose monialis nobilis domine Anna Chymy filie nobilis olim Stephani Chyriny” a kolozsmonostori konvent küldöttei „ad ciuitatem Coloswariensem ad cenobium et locum” (a legutóbbi négy szót kihúzták) mentek, „et illuc vbi... moniales sew sorores ordini diui Francisci residenciam facerent” meghallgatták a

beteg apáca hagyakozását Szombattelkéről, amelyet 200 forintért „Demetrio Gerdey castellanocastri Fogaras... dedisset.” (Dl. 36406. 90v–91r; JAKÓ 4804.)

1544. Kolozsvári Dorottya és Budai Veronika ferences apácák „ad latus claustru beate Marie virginis fratrum minorum in civitate Coloswariensi” tiltakoznak a kolozsvári előjáróság előtt, mivel „bonam et maiorem partem simulcum sacello, cellulis, stuba, puteo, ortosque et curiam propriis sumptibus... emptas et edificatas ab ispsis occupaverint” (JAKÓ 4816).
1580. L. Kolozsvár, minorita kolostor.
1581. L. Kolozsvár, minorita kolostor.

Szent Erzsébet-ispotály

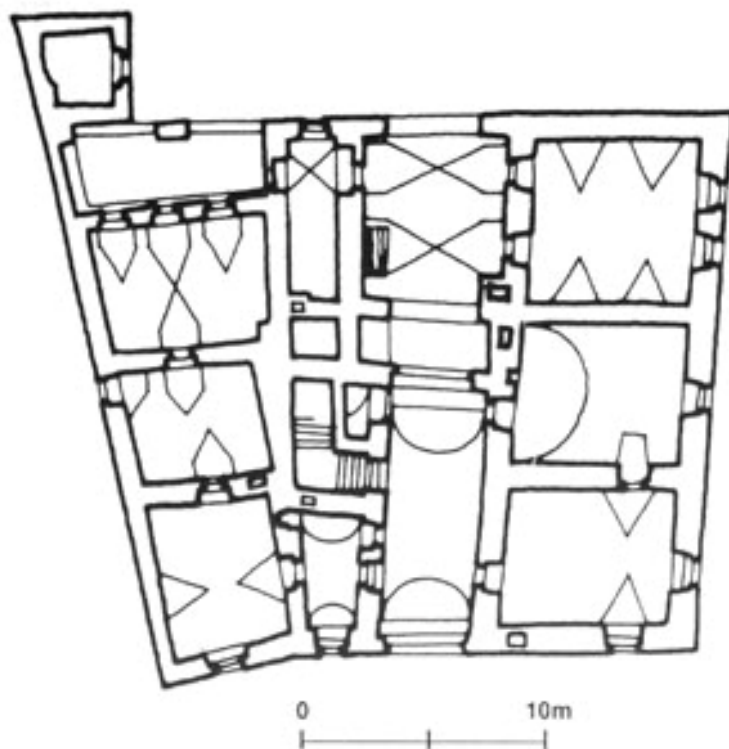
- 1366/1377. I. Lajos király a csertörő malmot a Szent Erzsébet-ispotálynak adományozza, mégpedig „Jacobus dictus Zaaz magister domus hospitalis ecclesie beate Elisabeth de Clusuar” kérésére (JAKAB I. 55–56 és Urk. II. 243).
- 1368/1509. L. Kolozsvár, Szent Mihály-templom.
1467. „Petrus magister hospitalis beate Elyzabeth” (Urk. VI. 277–278).
1471. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
1496. Kautusch Mihályné Margit asszony végrendelete: ha férje halna meg előbb, „extunc media domus ipsorum ad dictam hospitale suburbii ciuitatis nostre cedi et deuolui... debeat.” (JAKAB I. 307–308.)
1525. „Anthonius Desew de Mera et domina Anna consors sua” Méra birtokának felét „ad hospitale ecclesie sancte Elisabeth vidue, extra muros ciuitatis Koloswariensis... contulissent” (JAKAB I. 363–365 és Teleki II. 395–397).
1539. Mikola László erdélyi alvajda ítélete a mérai részirtokot illetően: „Michael Azthalos magister hospitalis beate Elisabeth vidue extra muros ciuitatis Coloswariensis trans fluuium Zamos vocatum fundate” képviseli az ispotályt a Dezső Antal, valamint felesége Anna által az ispotálynak adományozott birtok ügyében. (JAKAB I. 384–387.)
1557. Izabella királyné a Szent Erzsébet-ispotályt minden királyi adó alól mentesíti (JAKAB I. 387–388).
- L. még ENTZ: Erdély 115.

Szentlélek-ispotály

1430. V. Márton pápa búcsúlevelet ad „hospitale sancti Spiritus pauperum leprosororum extra muros oppidi Clawsenborg” számára (Urk. IV. 402).
1454. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1459. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1471. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
1531. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1559. L. Kolozsvár, Király utca.

Városház

1438. Losonci Dezső vajda „ad domum consulatus eorum” perbe hívta a várost (JAKÓ 102).
1452. Hunyadi János parancsára a kolozsmonostori küldött a várost „ad domum consulatus” birtoklevelek visszaadására szólítja fel (JAKÓ 1017).

41. ábra

Kolozsvár, a „Mátyás-ház” földszinti alaprajza (OMvHT ltsz. K-6474. – 1942 körül – nyomán)

Lakóházak (187. kép; 41. ábra)

1355. „Johannes filius Martini nobilis de Kegye” és fiai kegyei birtokát az erdélyi püspök cserébe kapja „pro fundo seu curia eiusdem domini episcopi (sc. Andree)... in civitate Koluswar in loco fori habito edificii lapideis et ligneis decorato”. A püspököt János, a gyalui plébános képviseli. (BEKE, Gyf. 657.)
- 1368/1509. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
- 1423/1478. Bülkischer Jakab háza. L. Kolozsvár, plébániaház.
1440. Payer György háza. L. Kolozsvár, Híd utca.
1450. A kolozsvári tanács „quia certis et rationabilibus causis providentiam structurae et aedificio civitatis nostrae facere cupientes recognoscimus... quendam domum seu fundum curiae in circulo ex opposito chori dotis nostrae parochialis inter domos providorum Melchior Brustel versus meridionalem ac Johannem de Campolongo versus septemtrionalem plagam habitam... magistro Petri civitatis nostrae... notario... pro quadringentis puri auri florenis... vendidimus” (Urk. V. 292–293).
1451. Kőfaragó János háza. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1454. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1455. L. Kolozsvár, Szent Péter-templom.
1459. Margit asszony óvári háza. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1466. L. Kolozsvár, Farkas utca.
1467. Mátyás király megállapítja, hogy „regiam decet maiestatem domum et locum natiuitatis suae gratiis... providere... Proinde... ad... instantiam... Stephani kolb civis civitatis nostrae Coloswar... tum etiam attentis... fidelibus obsequiis quon-

- dam Jacobi Mehffi, socii... ipsius Stephani... quondam fundum curiae seu domum ipsius lapideam in veteri castro Coloswar ex opposito novae civitatis sitam... cui ab orientali quaedam platea per quam itur ad claustrum beatae Mariae virginis in eidem veteri castro habitum ab occidentali vero domus Anthonii Veres contigue vicinari dicuntur, et in qua idem Stephanus Kolb residentiam facit” bizonyos szolgáltatások alól felmenti. (Urk. VI. 297–298; JAKAB II. 321–322.)
1471. Lukácsi Jánosné Katalin asszony háza. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
1472. Czompol Miklós piactéri háza. L. Torda, Ágoston-rendi kolostor.
1481. A tordai Pogány Tamás „domum suam hereditariam... in platea media iacentem” eladja Teremi Péternek. Az adásvételt a kolozsvári tanács megerősíti. (Urk. VII. 293–294.)
1482. A kolozsvári tanács előtt „Paulus Cristoferi Itali et... domina Margaretha soror eius germana” osztálya „domum in teatro nostrae civitatis in vicinitatibus providorum Erasmi Angeli et quondam magistri Petri notarii sitam hoc modo”. Az egyik fél ház „per longum a primo domus limite usque ad extremum fundi ortus domui annexi et versa vice ad ultimo limite, qui ad platheam Kyrgas tenditur usque ad primum introitum qui est a teatro orti curiae”. „Celarium... quod est sub introitu... per transversum divisum est.” A hátsó fél Margité, az elülső Pálé, „porta quoque introitus a parte theatri quousque testudo ab ipsa porta protenditur” közös használatban marad. (Urk. VII. 325–326.)
1485. Zsófia asszony kőháza. L. Dés, lakóházak.
1492. Anna asszony főtéri háza. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1496. Kautusch Mihályné háza. L. Kolozsvár, Szent Erzsébet-ispotály.
1497. Geréb László püspök háza. L. Kolozsvár, Kismester utca. – Kis. Péter háza. L. Kolozsvár, Kismester utca.
1525. „Domus Francisci Sculptoris.” L. Kolozsvár, kézművesek, szobrász.
1526. „Agnes... relicta... quondam Pauli Zewch nunc vero consors... Georgii similiter Zewch inhabitator ciuitatis Koloswariensis... Stephanum Ewthwes iudicem et iuratos cives... ab occupatione... vniuersarum rerum mercimonialium necnon domus sue lapidee in eadem ciuitate Koloswariensi habita... inhabit” (DI. 36401. 93–95. 1; JAKÓ 4157). – „Georgius Zewch... et Angletha consors... domum lapideam ac vineam et clenodia domus... quas ipsi... Thome et Petro filiis... Anglete... inscripsissent... tuicioni... Augustini Zewch fratris carnalis... Anglete... vsque beneplacitam voluntatem Thome et Petri... dedissent” (DI. 36401. 101–103; JAKÓ 4156).
1530. „Michael Ghyenghfewzew, Simon Swanczar et Mathias Lonar ciues... ciuitatis Koloswar pro... Margaretha relicta... Martini Wayda” Gyöngyfüző Mihály azt vallja, hogy „ad... petitiones... Margarethe... in anno domini millesimo quingentesimo vigesimo octauo preterito, ad domum eiusdem... Margarethe in teatro... accessisset ibique... talem... fecisset estimacionem quod primo vniuersa argenteria et aurea estimauerunt ad florenos. Bis mille trecentos et viginti tres, vasa vinorum septuaginta ad florenos quingentos, fruges... ad florenos ducentos, vniuersa clenodia domus simulcum artificiiis plombeis et cupreis ad florenos centum et quinquaginta, quatuor equos cum curribus tribus ad florenos quinquaginta

ginta. Item ortum extra murum habitam ad florenos triginta duos iugera vinee decem ad florenos ducentos domum pretactam in teatro ciuitatis habitam ad florenos sexingentos alteram vero domum ibidem in platea Hÿdwcza vocata sitam ad florenos et viginti... res mercimoniales in testudine existentes vt pannum, hernacz, athlacz erews et alias similes simulcum vestimentis... Martini Waÿda... estimasse ad florenos octingentos quorum... Summa faceret florenos quinque milia et septuaginta quinque” (DI. 36404. 40b–41b; JAKÓ 4301). – „Nicolaus quondam Benedicti Chomay de Zegedino” közjegyző előtt „in domo mee solite residencie in teatro ciuitatis Koloswariensis... Johannes Barbel de Zegedino... fassus est... quomodo ipse... omnibus bona sua tam mobilia quam immobilia in ciuitate Koloswariensi habita tuicioni... Anthonii Eweges Benedicti Walazwthÿ... Georgii Kewmÿes ciuium... ciuitatis Koloswariensis ac domine Magdalene consortis ipsius Georgii Kewmÿes... commisisset” (DI. 36404. 11b–12b; JAKÓ 4329).

1531. Magdolna asszony háza. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1540. „Valentinus Aurifaber inhabitator ciuitatis Coloswariensis... confessus est, quod licet ipse... domum suam lapideam in eadem ciuitate... fundatam... Laurencio Aurifabro fratri suo carnali quandam cessionem... fecisset... eandem fassionem... reuocasset” (DI. 36404. 151a; JAKÓ 4742).
1544. „Georgius Eweges in sua ac Thomas Ewthwes in persona... domine Katherine consortis sue inhabitatores ciuitatis Coloswariensis” tiltakoznak, mivel „de domo ipsorum in platea Thordawcza fundata... ad ipsos a patre ipsorum... quondam Ambrosio Thegez condescensa... Anthonio Eweges vitrico eorundem protestante... quandam fassionem fecissent”. Vallomásuk érvénytelen, mert kiskorúságuk idején tették. (DI. 36406. 103. r; JAKÓ 4828.)

Plébániaház

- 1423/1478. „Jacobus Bolkyscher” és Zsigmond szabó egyezsége. Jakab „domum suam inter dotem et aliam domum... magistri Jacobi sitam... ex opposito ecclesie nostre parochialis... dedisset... Sigismundo... canalia uersus eandem dotem insimul... conseruare... tenebuntur”. (JAKAB I. 258–259.) Az oklevél szövegében az év (1323) hibás.
1434. Márton plébános Dorottya asszony végrendeletével kapcsolatos levelét „in domo habitacionis nostre” keltezve (DI. 29073).
1462. Mátyás király Schleynig Gergely kolozsvári plébános kérésére „ipse ecclesia sancti Michaelis archangeli et... rectori eiusdem... ac etiam fundo curiae seu domo ad ipsam ecclesiam pertinente quam uidelicet rector ecclesiae... inhabitat” megadja a jogot „ut ipsa ecclesia... ac... rector... nec non domus seu fundus curiae” a szokott szabadságokkal rendelkezessék. (Urk. VI. 124 és JAKAB I. 208–209.)
1478. Schleynig Gergely és Ambrus szabó ügye „pretextu ereccionis conseruacionisque cisterne sew canalis inter domus... plebani et Ambrosii”. Egyezés után Ambrus megengedi a plébánosnak „magnam fenestram cancellatam que lucem ad ambitum sacerdotum dirigit... edificare”. (JAKAB I. 258–259.)

Piactér

1355. L. Kolozsvár, lakóházak.
1450. L. Kolozsvár, lakóházak.
1510. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1530. Margit asszony és Barbel János egy-egy háza. L. Kolozsvár, lakóházak.

Farkas utca

1436. A kolozsmonostori konvent előtt „prouidi viri Georgius Kerekes, Joannes Ketel, Ladislaus Buna, Martinas Wyrag et Ladislaus Warga in Hungaricali, Blasius Zaaz, Matheus Bachy, Blasius similiter Bachy, Matheus Monostory et Ladislaus de Kezepwch, Valentinus Jo, Blasius Faber, Thomas Magyary, Ladislaus Zabo, Thomas Layws de Farkaswcha, Georgius Takach de Monostorwcha et Stephanus Kalcarista de Thordensi plateis in personis tocius communitatis Hungarice nacionis de Cluswar” megjelennek, és fontos ügyben kérik, küldjenek követeket Zsigmond császárhoz (Dl. 36404. 98a; JAKÓ 4556).
1466. „Stephanus de Coloswar” közjegyző „in domo habitationis providi Viri Jacobi Miklosy extra muros civitatis Coloswar sita... universorum hospitem et incolarum extra muros civitatis... in platea Magyar ucza, Kezep ucza et Farkas ucza... residentibus et secus ad ecclesiam parochialem extra muros... pertinentes” panaszát Gergely plébános ellen igazolja (Urk. VI. 262. és Jakab I. 216–218).
1486. L. Kolozsvár, minorita kolostor.
1581. L. Kolozsvár, minorita kolostor.

Fazekas utca (Szentegyház utca)

1453. „Fazokas wcza” (Tört. Tár 1882. 538).

Híd utca

1362. „Nicolaus Faber et Henlinus Faber curiam eorum... sitam contigue curie magistri Jacobi in platea pontis ex vna... vendidisse magistro Jacobo Zekul (sc. Castellano de Kuholm)” (Dl. 29068).
1440. „Georgius Payer... fecisset testamentum quod domum suam in platea seu vico Hydwcza in vicinitatibus Nicolai ab vna et Stephani Reymer ab alia partibus fratribus suis... legauisset” (Dl. 36390. 48. I; JAKÓ 267).
1530. L. Kolozsvár, lakóházak.

Hosszú utca

1453. „Longa platea” (JAKAB II. 727 és SZABÓ 58–59).

Király utca

1453. „Platea regis” (Tört. Tár 1882. 533 és JAKAB II. 727). 1559. A kolozsvári tanács igazolja, hogy Nagy Salatiel és felesége Katalin „domum suam pistoriam propriis suis pecuniis emptam... et quiete possessam in vico Kýral wcza... pauperibus leprosis... in hospitalibus in memoriam sancti Spiritus et beati Job... in fine suburbii huius ciuitatis a parte possessionis Zamosfalva adiacentibus... donasset” (JAKAB I. 391–393).

Kismester utca

1497. Geréb László püspök kolozsvári Torda utcai házáért „domum et curiam... in vico seu teatro Magyarwczaya nuncupato penes... parvum vicum et stratum Kysmes-terwczaya vocatum ab orientali parte eiusdem” cseréli el Kis Péter kolozsvári polgárral (JAKÓ 3034).

Klastrom utca

1467. „Platea per quam itur ad clastrum beatae Mariae... in eidem (!) veteri castro” (Urk. VI. 297–298).

Közép utca

1436. L. Kolozsvár, Farkas utca.

1455. L. Kolozsvár, Szent Péter-templom.

1466. L. Kolozsvár, Farkas utca.

Magyar utca

1372. „Platea Mager Utcha”. L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.

1436. L. Kolozsvár, Farkas utca.

1466. L. Kolozsvár, Farkas utca.

1497. L. Kolozsvár, Kismester utca.

Monostor utca

1436. L. Kolozsvár, Farkas utca.

1453. „Platea Rapularum” (JAKAB II. 727).

1460. L. Kolozsvár, domonkos kolostor.

1479. „Plathea Rapulorum” (Jakab I. 263).

1479/1500. A szücs céh tornya „in platea rapulorum” (Dl. 36405. 64–67. 1; JAKÓ 2287 és 3159).

Szappan utca

1555. L. Kolozsvár, domonkos apácák kolostora.

Szeben utca

1453. „Zeben wczá” (Tört. Tár 1882. 538; SZABÓ 102 és JAKAB II. 727).

Széna utca

1453. „Zena wczá” (Tört. Tár 1882. 539; JAKAB II. 727 és SZABÓ 104–105).

Szent Péter utca

1455. „Zenthpether wczaya” (Dl. 36407. 60. 3; JAKÓ 1184 és JAKAB I. 189–191).

1471. „Matheus capellanus ecclesiae beatorum Petri et Pauli apostolorum in suburbio civitatis Coloswar, in vico Zendpether Wczaya fundatae” (Urk. VI. 508–509).

1497. „Platea sancti Petri in suburio” (Dl. 36403. 186–187. 1; JAKÓ 3028).

Torda utca

1436. „Thordensis platea.” L. Kolozsvár, Farkas utca.
1453. „Thorda wcza” (Tört. Tár 1882. 744).
1497. L. Kolozsvár, Kismester utca.
1544. „Platea Thorda wcza” (Dl. 36406. 103. r; JAKÓ 4828).

Kézművesek

Ács

1453. Az adójegyzék öt ácsot nevez meg: „Andreas, Georgius, Laurentius, Petrus, Stephanus” (Tört. Tár 1882. 531–532, 537, 729–730, 734–735).
1530. „Emericus et Jacobus alch” (Dl. 36404. 20a–b; JAKÓ 4322).

Asztalos

1453. Az adójegyzékben három asztalos szerepel: „Georgius, Bartholomeus, Benedictus mensator” (Tört. Tár. 1882. 533, 737).
1496. „Paulus mensator” (Tört. Tár 1883. 576).
1539. „Michael azthalos magister hospitalis beate Elisabeth” (JAKAB I. 384).
1559. „Hortus... in fine hortorum eiusdem Salathielis Nagh et Relicte Michaelis azthalos a parte Kyrallwczá” (JAKAB I. 391–393).

Építész

1490. „Frater Joannes.” L. Kolozsvár, minorita kolostor.

Fazekas

1453. „Emericus fazakas” (Tört. Tár. 1882. 751).

Festő

1485. „Thomas pictor.” L. Kolozsvár, domonkos kolostor.
1492. „Magister Lucas pictor.” L. Kolozsmonostor, bencés kolostor.
1514. „Bernardus pictor”-t felirat nevezi meg a festő Híd utcai házának kő ajtószemöldökén (Kolozsvár, Erdélyi Történeti Múzeum kőtára. Képét közli BALOGH: Kolozsvár 63. kép).

Íjgyártó

1453. „Gregorius acupar” (MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 24).

Kovács

1362. „Nicolaus faber et Henlinus faber.” L. Kolozsvár, Híd utca.
1392. „Lucas faber” (MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 11).
1436. „Blasius faber” lakik a Farkas utcában. L. Kolozsvár, Farkas utca.
1453. „Demetrius kowach” (MAKKAI: Kiadatlan oklevelek 24).
1470. „Mathias faber de Coloswar.” L. Kolozsmonostor bencés kolostor.

Kőfaragó, kőműves

1451. „Johannes Pahar lapicida.” L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1453. „Blasius” és „Nicolaus” kőfaragók (Tört. Tár 1882. 526).

1458. „Prouidi viri Ladislaus Zekel et Johannes Fenesy dicti ab vna parte siquidem ex altera circumspectus Johannes filius quondam prouidi viri Petri Mathie inhabitatores ciuitatis Clwsuar... Ladislaus Zekel et Johannes Fenesy... confessi extiterint quod dum ipsi vnacum predicto Johanne... in anno domini 1457 circa festum natiuitatis beate Marie virginis in stipendio quondam circumspecti viri Corradi lapicide seruiuisent, idem Corradus... Johanni filio Petri Mathie pro serviciis et stipendiis eotunc... Corrado lapicide a prelibato Johanne... exhibitis in sexaginta duobus florenis auri puri ac panno ad vnam vestem sufficientem eidem Johanni remansisset et obligaturus decessisset” (Dl. 36392. 30. l; JAKÓ 1330).
1470. „Magister Laurencius Lapidida de Koloswar.” L. Kolozsmonostor, bencés kolostor.
1485. „Gregorius lapicida in... Coluswar” (Dl. 36396. 11. l; JAKÓ 2520).
1530. „Georgius Kewmÿes.” L. Kolozsvár, Csomai Miklós háza.
1531. „Georgius lapicida (azonos az előbbi Georgius Kewmÿessel)... Benedictus lapicida.” L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.

Lakatos

1460. „Johannes serator... Petrus serator.” L. Kolozsvár, domonkos kolostor.

Szobrász

1525. Kolozsvár város tanácsa írásba foglalja, hogy Szentegyedi Was Pál és Tamás Was Balázs levelét elvették. Az erre vonatkozó eljárás során az egyik tanú „domina Gertrudis coniunx Francisci sculptoris alias cohospitis, recognovisset, quomodo elapso anno prefatus Thomas Was ad domum suam veniens exhibitis (!) marito suo certis literis eundem, an si legere sciret, interrogasset. Que cum legeret, dixisset, litere iste sonant Blasio Was”. (ENMLt Was lvt.)

Üveges

1530. „Anthonius Eweges.” L. Kolozsvár, lakóházak.
1531. „Anthonius iweges.” L. Kolozsvár, Szent Mihály-plébániatemplom.
1544. „Georgius eweges... Anthonius eweges.” L. Kolozsvár, lakóházak.

KOPPÁND (Copăceni), plébániatemplom

1476. „Laurencius presbiter alias plebanus de Koppan” (Dl. 36403. 118. l; JAKÓ 2214).

KORNÉLTELKE (elpusztult, Küküllő m.), kápolna

1406. „Nicolaus filius Johannis de Chuch... in dominium medietatis possessionis Korneltheleke a parte capelle” akarja magát bevezettetni, mivel az örökletes birtoka (Dl. 30411).

KÓRÓD (Corușu), templom

1533. „Abraham Gezthragh de Mera... siluam suam Zaldobos... in territorio dicte possessionis Mera... ecclesie conceptionis beatissime virginis Marie in... Korogh... dedisset” (Dl. 36405. 395–396. l; JAKÓ 4406).

KOROND (Corund, Udvarhelyszék), unit. templom

L. ENTZ: Erdély 115.

KOROND (Corund, Közép-Szolnok m.), fakápolna

1494. „Ibidem octauam partem capello Volachalis sepulturam habentis” (Dl. 20145).

KOSLÁR (Koslárd; Coșlariu), udvarház

1511. Lupsai Mátyásné Mihálci Katalin és Krisztina leánya Abrudbányai Kis Mátyásné „in facie porcionis... Johannis Horwath (de Razwaÿa) in possessione Wÿfalw alias Koslar... ausu temerario pro se domos erigentes per hoc... eandem porcionem... Johannis Horwath... pro se ipsis occupauerint” (Dl. 29368).

KOZÁRVÁR (Cuzdrioara), kastély

1540. „Ladislaus Kozarwarÿ fatemur... quod nos duo Ladislao Banfy... promittimus... quod in castellum Kozarwar neminem intromittimus” (OL Filmtár 782. 22. 338 Bánffy lvt.).

KOZMATELKE (Cozma), ortodox templom

L. ENTZ: Baukunst 148; ENTZ: Erdély 116.

KÖBÖLKÚT (Fîntinița), templom

1465. „Stephanus de Somkerek... bona ecclesie parochialis in possessione dictorum dominorum (sc. canonicorum) Kwbelkwth... constructe videlicet libros, calices, vestes et alia ornamenta ecclesie auferi fecisset” (Dl. 30855).

1533/1534. „Johannes de Bongarth” birtokügyében szerepel „Petrus presbiter de Zazsombor plebanus de Kewbewlkuth” (Dl. 36404. 81b–83a; JAKÓ 4432).

KÖHALOM (Rupea, Reps)

Vár (7–8.kép)

1506. „Pro reformatione castrı Rwppes fl. 10” (Quellen 483).

Várnagyok

1358. „Magister Nicolaus dictus Vos vicecastellanus noster (sc. András vajda) de Kwholm” (ENMLt Wass lvt.).

1362. „Jacobus Zekul castellanus de Kuholm” L. Kolozsvár, Híd utca.

1379. „Castellanus de Kuhalm” (CD IX. 5. 383–384).

L. még ENTZ: Erdély 179.

Plébániatemplom

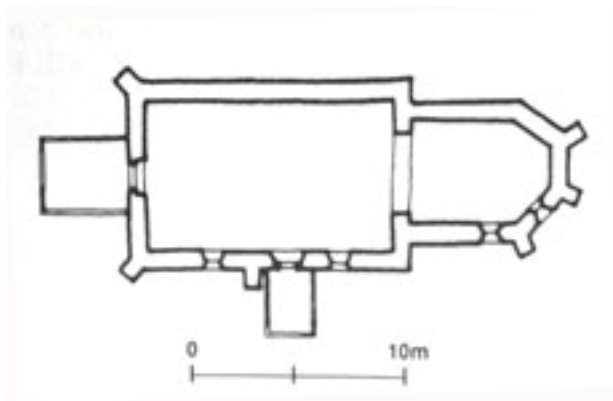
1444. „Andreas plebanus ecclesiae parochialis in Rueppas” (Urk. V. 149–150).

KÖLESMEZŐ (Kolozs m., elpusztult falu Bodonkút mellett), udvarház

1470. Budai Antal zálogba adja kölesmezői birtokrészét „demptis illis terris... quas pro usu demus... inhabitationis” Tőki Lászlónak (JAKÓ 1992).

KÖRÖSTELEK I. Keresztelek

KÖRTVEFÁJA (Periş), ref. templom (42. ábra)

42. ábra

Körtvefája, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László rajza – 1939 – nyomán)

KÖTELEND (Gădălin)

1461. „Kethelen” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

KÖVÁR, vár

1383. „Castrum regalis (!) Kewar” (OL Filmtár 783. 33. 33 Wesselényi lvt.).
- 1390/1475. Zsigmond felszólítja a leleszi konventet „ad reambulandum quoddam castrum magistrorum Balk waywode et Dragh comitum de Maramaros Kewwar appellatum” (DI. 7621 és CD X. 1. 624).
1429. „Castrum Kwwar” (CD X. 7. 87–92).
1524. Drágfi János és Kanizsai László kölcsönös öröklésre szóló megállapodása „in totalibus castris.. Kewwar” (SzO II. 620–622., DI. 47550 és 23904).
- 1526/17. sz. L. Adattár, Építetők..., Drágfi János végrendelete (DI. 74420 Teleki lvt. És 65220 Becsky lvt.).

KÖVEND (Plăiești), unit. templom

1508. „Blasius Zeekeel de Kewend” végrendeletében szerepel „Johannes plebanus de Kewend confessor eiusdem” (OL Filmtár 783. 28. 507 Bánffy lvt.).

KÖVESD (Cuieșd), plébániatemplom

1500. „Anthonius plebanus de Kewesd” (Mon. Vat. I. 5. 114).
1514. „Stephanus Thomory de Chwch” bevezetése kövesdi birtokába, amelyet évek óta birtokolt, de a parasztháborúban az oklevél elveszett (DI. 26523).
1522. Tomori István kövesdi részbirtokát 700 forintért eladja „Nicolao Saarwarÿ... castellano castrorum Munkach et Fogaras” (DI. 36400. 27–28. l; JAKÓ 3839).

KRASZNA (Crasna), ref. templom (178–179. kép)

1491. „Ladislaus plebanus de Crasna ac in officio vicarius Thasnadiensis” levele leány-negyed ügyben „presentibus... Johanne presbitero cappellano de dicta Zantho” (DI. 65148 Becsky lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 117.

KRASZNARÉCSE (Recea), festő

1439. „Gregorius filius Mathie pictor de Rewchew... porciones suas... in... Rewchew... Nicolao de Doba... pignori obligasset” (DI. 36390. 21. l; JAKÓ 146).

KUCSÓ (Cuceu), fakápolna

1450. Jakcs László kapja „in possessione Kwgo capellam ligneam cum sepultura” (OL Filmtár 780. 3. 96. Kemény József-gyűjt.).
1494. Vizsgálat Jakcs László részbirtokain: „Kwcho quartam partem capelle lignee sepulturam habentis” (DI. 20145).

KUDU (Coldău), udvarház

1441. Gyerőfi Mihály és János Deni Miklósnak és Albertnek Kuduban „vnam sessionem simulcum octo sessionibus jobagionalibus” adnak „tali modo quod dum... ipsi in Kwldo vnam sessionem pro descensu nobili aptam hedificarent tunc... Nicolaus de Den siue in prelibata domo aui ipsorum in qua nunc propriam faceret residenciam, siue autem in eadem per ipsos edificanda commoretur tali modo quod siue in eandem domum per ipsos edificandam... descendat siue non medietatem... edificacionis ipsius domus soluere teneatur” (Dl. 36390. 81. 2; JAKÓ 360).

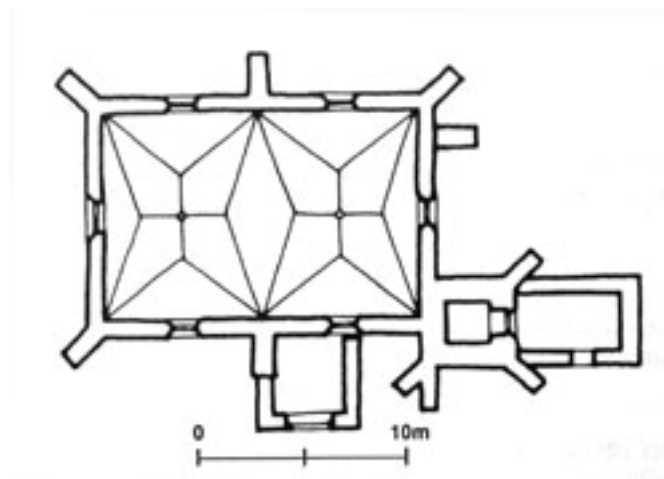
KUSALY (Coșeu)

Udvarház

1461. Kolozsmonostor küldötte „ad opidum Kwsal... consequenterque domum habitacionis eiusdem (sc. Georgius filius Jakch)... accessisset” (Dl. 36392. 106. 3–107). Ugyanekkor szó van idősebb Jakcs László Erzsébet nevű leányának kusalyi lakóházáról is (Dl. 36392. 107. 1; JAKÓ 1549).
1494. Kusalyi Jakcs László birtokbecsüje: „Kwssal mediam partem vnius curie nobilitaris cum palaciis et aliis domibus ex lapidibus factis” (Dl. 20145).
1508. Jakcs László Anna nevű özvegye birtokait „simulcum domo et curia nobilitari in... Kwssal” Drágfi György oltalma alá helyezi (Dl. 36399. 250–251; JAKÓ 3475).
1523. Jakcsi András Cecília nevű özvegye elmondja, hogy Jakcs Mihály parancsára néhány embere „ad domum et curiam nobilitarem ipsius domine... lapideam in porcione eiusdem... in Kwssal” ment, és azt „funditus destrui lapidesque... abduci... fecissent”. Kára 500 aranyforint. (Dl. 30350.)

Ferences férfi és női kolostor (ref. templom) (43. ábra)

1422. V. Márton pápa Jakcs János és testvérei kérésére megengedi, hogy „fratres minores de vicaria Bosne... domum cum ecclesia, cimiterio, campanili, campana claustró, dormitorio et aliis officinis necessariis... ad honorem sancti Spiritus in villa Cusal” letelepedhessenek (LUKCSICS I. 133).
1459. Jakcs György írja, hogy testvérét Lászlót „Martinus Therek” megölte, amikor „a fratribus Claustralibus de opido Kwsal versus Hadad ad propria iter fecerat” (Dl. 30845).
1494. Jakcs László birtokbecsüje: „Kwssal... octauam partem vnius claustrum fratrum Minorum” (Dl. 20145).
1507. Jakcs László két jobbágytelket Kusalyban „Dorothee relicte... olim Bartholomei Dragffy de Belthewk nunc in ordine sanctimonialium in Kwssal... degenti pro ducentis florenis... vendidisset”. Dorottya asszony halála után a két jobbágytelek „duabus sanctimonialibus in... Kwssal degentibus maneant”. (Dl. 36399. 199–200. 1; JAKÓ 3428.)

43. ábra

*Kusaly, az egykori ferences, ma ref. templom alaprajza
(OMvHT ltsz. K-4117. – Kolbenheger Victor terve – nyomán)*

1508. Hédervári Dorottya, Drágfi Bertalan özvegye „sanctimonialis tercii ordinis beati Francisci... in habitacione sancti monialium eiusdem ordinis prope claustrum sancte... Trinitatis in... Kwssal fundatum degens” birtokadományban részesíti a kusalyi begina házat és az ott élő két beginát (DI. 36405. 278–280. l; JAKÓ 3469).

Plébániatemplom (elpusztult)

1399. „Nicolaus filius Jacobi de Kwsal... totales porciones suas... in possessionibus Kwsal... Mon, Erked... simulcum domibus suis... ac patronatibus ecclesiarum in ipsis fundatarum... Johanni filio Laurenci de Philpus genero... receptis ab eodem Johanne mille florenis in puri auri... dedit” (DI. 96710. Vay lvt.).

1413/18. század. „Exhibita si quidem nobis nuper pro parte nobilis militis Georgii Zakcsó (!) de Kusal... peticio quod biennio jam elapso pro salute anime sue et ad utilitatem... parochialis ecclesie beate Marie virginis de eadem Kusal cuius ipse patronus existerit”. Jakcs György megegyezett Upori István erdélyi püspökkel „quod decime que ex... villa Kusal et predio Scenes... eidem ecclesie beate virginis de Kusal et plebanis... cederent”, s ezért cserébe Jakcs „Chÿganvaÿa” birtokot adja. (OL Filmtár 784. 34. 69. Wesselényi lvt. és CD X. 5. 137–138.)

1470. „Thomas plebanus de Kwsal” (DI, 30045).

1475 körül. Közép-Szolnok megye adójegyzékében „plebanus de Kwsal” birtokos Nádasdon (DI. 35800).

1494. Jakcs László birtokbecsüje: „Kwssal... octauam partem ecclesie lapidee sepulturam habentis” (DI. 20145).

KÜKÜLLŐVÁR (Cetatea de Baltă, Kokelburg)

Vár

1469. Bethlen Domokos alvajda levelét keltezi „in castro Kykellew” (DI. 45374, zöld rányomott pecséttel: koronából kinövő strucc(?) pár csőrében keresztet tart).

Várnagyok

1440. „Dionisius filius Johannis Weres de Farnos” (DI. 30174).

1481. „Sýkesd” Miklós (BEKE, Km. 251, regeszta).

L. még ENTZ: Baukunst 168–169; ENTZ: Erdély 179–180.

Ref. templom

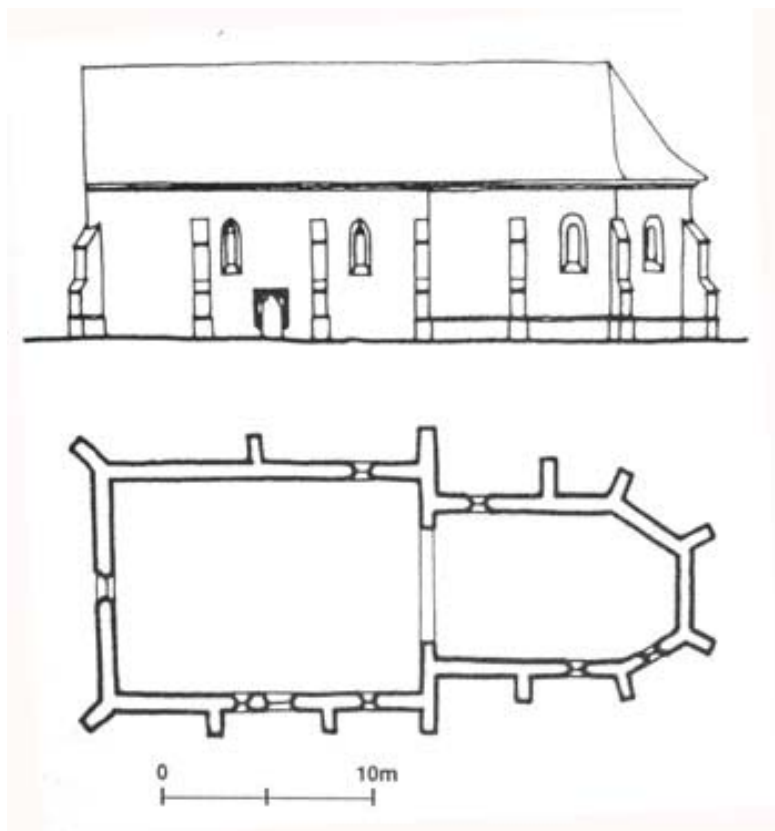
L. ENTZ: Baukunst 146; ENTZ: Erdély 117.

KÜR PÖD (Chirpâr, Kirchberg), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 145; ENTZ: Erdély 117.

KÜSMÖD (Cuşmed), ref. templom (44. ábra)

1446. „Supplicatio pro indulgentia ecclesiam sanctae Mariae de Kwsmeud... visitantibus” (LUKCSICS II. 233).

44. ábra
Küsmöd, a ref. templom alaprajza (Dávid nyomán)

LACKÓD (Lăscud)

1461. „Laczkod” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

LATORVÁR, vár

1418. Zsigmond király „castra Thalmach et Lathorwar” várnagyainak megtiltja, hogy a szászoktól vámot szedjenek (OL Filmtár 4066. 4. 107 Szebeni lvt.).

1453/18. sz. V. László „castra nostra regalia Tolmács et Lathorvár ac turris Veres-Torony... in suis aedificiis et structuris rupta essent et penitus desolata”. Ezért a várakat tartozékaikkal a hét szász széknek adja azzal, hogy rombolják le Talmács várát „castrum autem Lathorvár et turrim Verestorony prout melius poterunt fortificare et... viam muris et aliis fortaliciis ita praecludere habeant, ut hostium insultus... de facili non valeant subintrare”. (Dl. 37018; 14626 és Urk. V. 374–376.)

LÉCFALVA (Leț), plébániatemplom

1533. „Anthonius de Lezfalwa ecclesie parochialis plebanus” (OL Filmtár 5585. 63 Béli lvt.).

LÉGEN (Legii), plébániatemplom

1464. „Georgius plebanus de Legen” (Dl. 27176).
L. még ENTZ: Erdély 118.

LELE (Lelei), plébániatemplom

1519. „Thomas de Kerezthwr plebanus de Lele” (Dl. 31020).

LEMHÉNY (Lemnia), r. k. templom

1539. „Blasius plebanus de Lemhen et vicearchidiaconus sedis Kyzdi” (SzO VIII. 280).

LENGYELKÉK, templom

1510. Plébánosa szerepel (Dl. 67253 Radák lvt.).
L. még ENTZ: Erdély 118.

LESSES (Dealu Frumos, Schönberg), ev. templom

1502. „Matheus de Rupe... pulchromontis plebanus” végrendelete: „Pro ecclesia mea... tapetas pro decore ecclesie... casulam meam defendicula mea cum bombardis” (Dl. 21091).

L. még ENTZ: Baukunst 159; ENTZ: Erdély 118.

LÉTA (Litenii de Sus), vár

1405. Bülkischer Jakab és társai kérésére a király a Létavárhoz tartozó malmokat Kolozsvárnak adja (Jakab I. 126–128).

1450. Hunyadi János „Michaeli Jakch de Kwssal” és rokonai részére „super donatione castrum Letha” elrendeli a bevezettetést (Dl. 28394).

1451. Jakcs Mihály és Péter tiltakoznak „quod Clara relicta Pangracý de Dengeleg necnon Ladislaus et Johannes filij eiusdem castrum Letha... per... Wladislaum regem... ipsius... collatum a... Johanne de Hwnyad... sibiipsis dari... procurassent” (Dl. 36403. 57. l; JAKÓ 961).

1501. II. Ulászló Dengelegi Pongrác Mátyás magvaszakadtával a királyra szállt várait, köztük Létát Corvin Jánosnak adja (Dl. 37739 és 37740; JAKÓ 961).

Várgondnokok

1435. „Csenka” és „Johannes officiales castrum Leta” (OL Filmtár 5587. 6 és 22 Jósika lvt.).

1524. „Demetrius Harangy viceprouisor... Francisci Balasý de Ghýarmath per eum in castro suo Letha” (Dl. 36402. 260–262. 2).

L. még ENTZ: Baukunst 169–170; ENTZ: Erdély 181.

LODORMÁNY (Lodroman)

1461. „Loderman” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

LONKA (Lunca), ortodox kápolna

1498. Piski határjárásában szerepel „penes quendam ortum eiusdem possessionis Lonka prope capellam Volachalem” (Dl. 28881).

LUPSA (Lupşa), udvarház

1438. Albert király adománylevele „Johanni de Lwpsa” és fiai részére „Naghlwpsa, Kyslwpsa” birtokokról, amelyekről János állította, hogy elődei is bírták (Dl. 28376).

- 1486/1782. Az offenbányai polgárok fegyveresekkel „ad domum et curiam (Nicolai, Stephani et Matthie de Lwpsa)... irruissent ibique dissecatis hostiis domorum scriniis et ladulis... domo in eadem repertis quam plura argenteria, et quod deterius est vniuersas literas... utraque Lwpsa tangencia... auferentes” elfoglalták a Lupsaiak birtokait. Ez hét éve történt. (Dl. 37066 nagy alakú [22 lap]. Az eredeti oklevél 1487-i átírata: DL 32505–32506 nagy alakú.)
1493. Ugyanerről a hatalmaskodásról szól „Nicolaus et Ladislaus Kende de Lwpsa” panaszelevele (Dl. 46215).
1494. A támadást újból leírják (Dl. 30233).
- MACSKÁS (Szentmártonmacskás, Magyaracskás; Sînmartin, Măciçașu), plébánia-templom
1476. „Demetrius plebanus de ZenthmarthonMachkassa” (Dl. 27059).
- L. még ENTZ: Erdély 118.

MADARAS (Csíkszék) kápolna

1500. „Bulla Alexandri papae ad petitionem Michaelis Madaras capellae ss apostolorum Petri et Pauli in parochia Madaras b. M. v. assumtae in coelos existenti” (Gyulafehérvár, püspöki lvt.).

MAGYARBÉNYE (Biia), udvarház

1493. Komjászegi László és Péter panaszt tesznek a vajdák előtt, hogy azelőtt mintegy 18 évvel „nobilis quondam Mathyas Bÿro de Bochar... in possessione Benÿe... quedam domorum edificacio cum curia et orto et ceteris edificiis vi et potencialiter... pro se ipso edificare... fecisset. In eadem domo... quamdiu vixisset idem Mathyas Byro permansisset. Idem... quatuor domos jobagionales... edificare fecisset.” (Dl. 38730.)

MAGYARBIKAL (Bicălatu)

Udvarház

1471. „Michael filius quondam Thome Wythez de Bykal... domum suam paternalem ac vnam sessionem super eiusdem domum... vltra publicam viam in... Bykal... Stephano filio quondam Georgii de Wybuda pro XXXII florenis auri... vendidisset” (Dl. 36393. 82. l; JAKÓ 2008).
- 1498/1748. „Georgius Vitéz de Bikal... Georgius Bikali de Középlak et Ambrosius filius eiusdem” birtokcseréje. „Georgius Bikali totales portiones possessionarias haereditarias in Bikal simul cum domo et curia nobilitari... Georgio Vitéz... dedisset” három földi birtokrészért. (OL Filmtár 5695. 54. Jósika lvt.)

1519. „Thomas et Andreas... filii egregii quondam Georgii... Wýthez de Býkal... ipsi de et super domo lapidea sine sessione et curia nobilitari paterna... in Býkal... concordassent... quod... Andreas etate minore... porcionem suam in domo... Thome fratri... pro quinquaginta florenorum auri... concessisset... talimodo quod... Andreas... intra metas possessionis... Býkal... locum vnus sessionis nobilitaris... eligere valeat... Thomas talem particulam sue terre... Andree... dare... et insuper in conducendis et conportandis lignis... pro domo nobilitari per... Andream... edificanda necessariis... per iobagiones suos portari faciendis eidem Andree auxilio... adesse teneatur” (Dl. 36402. 123–124. 2; JAKÓ 3718; Magyar Tudományos Akadémia Kézirattár, Oklevélgyűjt. 620; OL Diplomatikai Fényképgyűjt. 244266).

Ref. templom (147–148. kép)

1398. Zsigmond meghagyja Maternus erdélyi püspöknek, hogy Bikalt és Hunyadot válassza külön „Gregorius filius Elye de Tamasfalua et Thomas et Jacobus fratres sui” kérésére (Dl. 28946).

1400. IX. Bonifác pápa értesíti a nagyváradi püspököt, hogy „Gregorius Helye de Thamásfalva” kérésére megengedi, hogy „in dicta villa de Bichal... aliam parochialem ecclesiam de novo fundandi et construendi ac sufficienter dotandi pro uno rectore... servituro” létesítsen, mivel a bánffyhungyadi Szent Erzsébet-egyházról Bikal távol fekszik (Mon. Vat. I. 4. 287–288).

1446 körül. „Petrus Kabos, Petrus de Sard, Mychael Magnus de András háza” megegyeznek Bikalt illetően: „inciperent a domo Petri dictus Kethesdy in linea a parte meridionali et ecclesie sita” (Dl. 36406. 23–25. 2; JAKÓ 497).

1511. „Petrus presbiter plebanus de Bykal” Gyerőfi Tamás végrendelete ügyében tanú (Dl. 26963).

MAGYARBORZÁS (Bozies)

Udvarház

1499. A kolozsmonostori konvent Bethlen Bernát Anna nevű feleségét bevezeti Borzás és Kecel részbirtokokba Bethlen Miklós tiltakozása ellenére. „In eadem possessione Bozzyas... domum et curiam nobilitarem... Bernaldi” kilenc jobbágytelekkel, közülük kettőben „Ambrosius Thakach” és „Dyonisius Alch” lakik, Anna asszony számára jelölik ki. (Dl. 62954 Bethlen lvt.)

Ref. templom (230. kép)

1433. „Patronus (sc. Bethlen) ecclesiae parochialis sancti Michaelis de Bozias” (LUKCSICS II. 102). L. még Keresd, plébániatemplom 1433.

L. még ENTZ: Baukunst 149; ENTZ: Erdély 118.

Kézműves

1499. Ács Dénes (Dl. 62954 Bethlen lvt.).

MAGYARBÓZ (Bóz, Boz), templom

1525. Dienesi Péter és Tamás Borbála és Dorottya asszonyokat meggyilkolták húsvétkor „que tunc de domo et curia ipsarum nobilitari in eadem Branchka existenti ad propinquam ecclesiam possessionis Magyarboz” gyalog mentek szolgálóikkal (Dl. 29990).

MAGYARDERZSE (Dírja)

Udvarház

1538. „Emericus et Wolfgangus Dobokay fratres vterini...” vallják, hogy apjuk Miklós „... domum et curiam suam nobilitarem porcionesque in... Derse et Poklosthelke... pro florenis sexingentis... Sigismundo Zeremleny et domine Penthek consorti (Dobokai Miklós leánya)... perpetrasset” (Dl. 36404. 187b—188b; JAKÓ 4662).

Ref. templom

- L. ENTZ: Baukunst 149; ENTZ: Erdély 118–119.

MAGYARFENES (Vlaha), r. k. templom

- L. ENTZ: Baukunst 149; ENTZ: Erdély 119.

MAGYARFRÁTA (Frata)

Udvarház

1461. „Petrus Sewrthe” elmegy „ad possessionem Magyarfratha ibique duas sessiones iobagiones (!)... ac domum vastam, in qua ipsa domina Cecilia (sc. filia quondam Georgii de Fratha, consors Michaelis Angello) inhabitaret” s ott osztályt vezet le (ENMLt Suki lvt.).
1509. Szentgyörgyi Péter vajda bevezető parancsa Wass Gergely, annak felesége és leánya részére, akik „in dominium... cuiusdam domus et curie nobilitaris, que alias quondam Nicolaus Bonczaj de Fratha in possessione Fratha prefuisset, ipsos... empcionis titulo concernentis legitime vellent introire” (Dl. 27247).

Templom

1402. A Frátaiak osztálya: „in possessione Magyarfratha... a parte vie ab ecclesia in eadem lapidibus constructa” (ENMLt Suki lvt.). Vö. Oláhfráta, kápolna.
1522. Fráta Saul és felesége, Henke Orsolya kolostorba vonulnak. Vagyonukat Gergely fiukra hagyják. Ha Gergely meghalna, a vagyont Gergely gyámja, Henke Saul „ad necessaria claustrorum ac ecclesie Beatorum Cozme et Damiani Martirum in Fratha fundate... expendat”. (Dl. 36400. 46–47. 1; JAKÓ 3846.)

MAGYARFÜLPÖS I. Fülöp

MAGYARGORBÓ (Gírbo), ref. templom

1446. „Blasius plebanus de Gorbo” (Dl. 36391. 24. l; JAKÓ 602).

MAGYARGYERŐMONOSTOR (Mănăstireni)

Udvarház

1461. Néhai Kemény István gyermekeinek panasza, hogy Kemény özvegye „filia Petri de Kezeblak” éjjel „ad domum exponencium in Gerewmonostra” ment, és onnan „universas... res et bona... domorum utensilia... asportari fecisset” (ENMLt Jósika hitbizományi lvt.).
1478. „Johannes Kabos de Gyerewmonostra... porciones suas possessionarias in... Gyerewmonostra... simulcum domo et curia nobilitari” egyéb birtokokkal együtt „Jacobus Kabos... pro ducentis florenis auri pignori obligasset” (Dl. 36406. 70. l; JAKÓ 2264).
- 1492/1493. Dobzay Antal, a panaszos veje „domus et curia nobilitaris quondam Andree Rado in... GyerewMonosthora” elfoglalta (OL Filmtár 5586. 48 Kemény Pál lvt.).

Ref. templom

1491. „Testes de possessione Derethe... fassi fuissent, quomodo in festo beati Georgii... peracta missa causa peregrinacionis cum plebano eorum unacum cruce ad capellam sancti Ladislai regis in campo... habitam concepissent iter agere” látták, amint Kemény Pétert „familiares Anthonii Dobzay” megtámadták (ENMLt Kemény lvt.).
1492. Kemény Péter Szent György napján „causa peregrinacionis extra ipsam possessionem Gyerewmonostra ad capellam beati regis Ladislai iter facere habnisset” Dobzai Antal megtámadta és megsebesítette (ENMLt Kemény lvt. és OL Fényképgyűjt. 46. Kemény Pál lvt. 8).
1493. Ugyanez az ügy, mint az előző (OL Filmtár 5586. 49. 50 Kemény Pál lvt.).
1494. Ugyanez ügyben Kabos Jakab Dobzay Antalné Barra Máté nevű jobbágyát megverte, mikor „de ecclesia parochiali” hazament (Dl. 27079). Bővebben l. ENTZ: Erdély 119.
1496. Az előző ügy másik részlete. Azért lett per Dobzay Antal, valamint felesége és nőrokonai és a Kemény és Kabos család tagjai közt, mert „Jacobus Kabos quendam Matheum Barra iobagionem antefatorum dominarum in GyerewMonostra commorantem dum ipse peractis diuinis de ecclesia parochiali versus domum suam reditum habuisset... verberasset”. (OL Fényképgyűjt. 46. Kemény Pál lvt. 16.)
- 1524/1542. Tanúvallatás: „fessus est, quod cum Monostorienses in terra Sandorszallasa fecissent frustra (!) lignea pro Silindrino” Valkai Tamás velük egyezkedett (OL Filmtár 782. 23. 370 Bánffy lvt.).
- L. még ENTZ: Baukunst 150; ENTZ: Erdély 119.

Szent László-kápolna

1433. Kemény István a kápolna számára búcsút kér (LUKCSICS II. 86).

1491, 1492, 1493. L. Magyargyerőmonostor, ref. templom.

MAGYARIGEN (Ighiu, Krapundorf), plébániatemplom

1356. „Ladislaus de Igyn ecclesie rector” (Dl. 30387).

1378 és 1379. „Ladislaus plebanus de Igen et decanus ecclesiae nostrae (sc. Albensis)”
(Urk. II. 499 és 501).

1449. „Johannes plebanus de Igen” (Dl. 36391. 57. 5).

1470. „Simon decretorum doctor plebanus de Ygen vicarius Thasnadiensis” (Dl. 65100
Becsky lvt.).

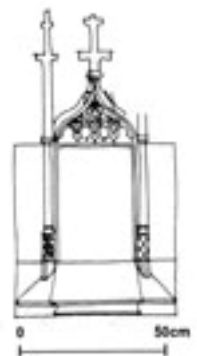
MAGYARKAZNACS (Alsókaznacs; Cosniciu de Jos), templom

1551. Határában „desertum templum” (JAKÓ 5084).

MAGYARKECEL (Meseşenii de Jos), ref. templom (310–312. kép; 45. ábra)

1388. Osztály „inter Thomam filium Johannis ac Mychael filium Egidii et Andream
filium alterius Johannis” és „Ladislaum et Blasium filios Nicolai de Kecel super
facto diuisionis... possessionis Magyarkecel... in ecclesia beatorum Symonis et
Iude apostolorum” (Dl. 30735).

1417. „Clemens presbiter de Kecel” (OL Filmtár 781. 118. 142. Bánffy lvt.).

45. ábra

Magyarkecel, a ref. templom szentségfülkéje (OMvHT ltsz. K-4303. – 1886 körül – nyomán)

1498. II. Ulászló parancsára az erdélyi káptalan jelenti, hogy Geréb László gyulaféhérvári püspököt bevezette Magyarkecel birtokába (BEKE, Gyf. 765, 766, regeszta).
1504. II. Ulászló utasítására Bacskai Miklós erdélyi püspököt iktassák be Keceli Margit Kecelalszeg és Gerebse nevű birtokába (BEKE, Km. 331).

MAGYARKISKAPUS (Căpusu Mic)

Udvarház

1536. L. Gyerővásárhely, udvarház.

Ref. templom (369. kép)

1483. „Andreas filius quondam Michaelis Gyerewfÿ de Inakthelke... duas sessiones suas desertas... in possessione Magyarkyskapws... Blasio Gyerewfy de Magyarkyskapws pro viginti quinque florenis auri... dedisset” (Dl. 36395. 59. l; JAKÓ 2436).
1760. A kiskapusi templom, „melly kő Templom jóllehet általunk is ruinaiból építettett, de ex fundamento sem mi, sem atyáink nem építettének, mind-az-által mind örökké békességgel birattatott” (Bonorum omnium ecclesiasticorum in Venerabili Tractu Kolos et Kalota Inventarum. 44 lap. Nagykapus ref. egyház).
- L. még ENTZ: Baukunst 150; ENTZ: Erdély 119–120

MAGYARKÖBLÖS (Cubleșu-Someșan)

Udvarház

1454. Teke Bereck gyermekei testvérüknek, Veronikának adják az „ad domum ipsorum seu curiam paternalem” tartozó szántóföldet (JAKÓ 1132).

Plébániatemplom

1498. Almási Mihály házieszközeinek leltára: „coram... Petro plebano de Keblews” (Magyar Tudományos Akadémia Kézirattár, Oklevélgyűjt. 528).

MAGYARLAPÁD (Lopadea Nouă), udvarház

L. ENTZ: Erdély 120.

MAGYARLÉTA (Liteni), ref. templom

1450. „Ecclesia s. Crucis de Letha” szerepel Herepei Márk alvajda végrendeletében (Dl. 28986).

L. még CSÁNKI V. 374.

MAGYARLÓNA (Luna de Sus), ref. templom (30–31. kép)

1449. „Anthonius plebanus de Lona” (Dl. 36391. 92. 3; JAKÓ 762).

1525. Óbudai néhai Bornemisza János végrendeletében a lónai egyházra hagyott zászló „vexilli crucis” (JAKÓ 4125).

L. még ENTZ: Erdély 120.

MAGYARNAGYKAPUS (Nagykapus; Capuşu Mare)

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 150; ENTZ: Erdély 120.

Plébániaház

1525. Magyarvalkó és Magyargyerőmonostor határjárása: elértek „ad possessionem Naghkapws... domum habitacionis plebanatus in eadem habitam” (Dl. 30565).

MAGYARÓ (Aluniş)

Udvarház

1497. Bánffy János és László közti csere. Az előbbi Lászlónak adja Mentő várát és tartozékait „simulcum domo et curia nobilitari in dicta Monÿoro” (Dl. 36419).

Ref. templom

1538/1539. „Andreas presbiter plebanus de Mogyoro” (OL Filmtár. 782. 22. 333. Bánffy lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 121.

MAGYARPALATKA (Palatca), plébániatemplom

1454. „Valentinus Sebastiani rector ecclesiae parochialis in Palacka” (LUKCSICS II. 324).

1464. „Michael plebanus de PalatHka” (Dl. 27176).

MAGYARPETERD (Petreşti de Jos), plébániatemplom

1415. Magyar- és Oláhpeterd osztálya: Dorottya asszony „Matheus literatus de Thorda” feleségét fivérei kielégítik, mivel „ritu romanico copula matrimoni tamquam homini ignobili tradidissent... In possessione Peterd vngaricali... In ecclesia vero parochiali... secundum quantitatem ipsius quartalicii iuris ius patronatus contulissent” (Dl. 28512).

1417. Ugyanaz az ügy némi eltéréssel: „In parochiali ecclesia sub honore beate Margarethe” (Dl. 28789).
1434. Magyar- és Oláhpeterd osztálya Kercseti Miklós részére, mégpedig a „ius patronatus”-t is beleértve (Dl. 28596).
1441. Koszta László vérdíja fejében 3 berkenyesi lakos felépített „unam capellam cum attinentiis” (JAKÓ 331).
- L. még CSÁNKI V. 725–726.

MAGYARSÁRD (Şardu)

Udvarház

1500. „Gregorius et Vincencius filii olim Stephani Bwday de Saard... porciones possessionarias necnon domos et curias nobilitares ipsorum in possessionibus Saard... et WýBwda... Blasio Gyereffý de Kýskapws pro sexingentis florenis... pignori duxissent obligandas” (Dl. 36405. 19–20. l; JAKÓ 3129).
1519. „Paulus de Sard... domum sew sessionem nobilitarem quondam Johannis Sardy... in possessione Sard... Katherine consorti sue... dedisset” (Dl. 36402. 150–151. l; JAKÓ 3734). – Budai Gergely és Vince négy évvel azelőtti osztálya: „Vincencius... domum auticam... Gregorio... fratri suo natu sibi maiori... concessisset... tali modo quod idem Gregorius... Vincencio viginti quinque florenos... dare ac insuper in edificacione alterius domus per... Vincencium sibi ipsi edificande per iobagiones suos omni auxilio... teneretur” (Dl. 36402. 155–157. l; JAKÓ 3751).
1521. „Paulus filius quondam Johannis Saardy de... Saard et domina Katherine consors eiusdem... confessi sunt... quomodo ipsi... medietatem curie nobilitaris... in... Saard... simulcum domo antiqua in eadem medietate dicte curie sita per predictum Johannem Saardy patrem... Pauli fundata et constructa ac vna porta magna supra eandem domum... Ladislao Haczaký fratri Pauli... adoptiuo pro florenis tentum... dedissent... ea condicione... quod... Paulus... in porta magna... saltem vnam paruum portam ad exeundum ipsis Paulo... et domine Katherine... Ladislaus Haczaký relinquere debeat” (Dl. 36400. 1–2. l és 14–16. l; JAKÓ 3820 és 3830).
1554. Budai Eustachius és testvérei apjuktól örökölt sárdi köudvarházuk felét elcserélik Somai Bálint sárdi udvarházával (JAKÓ 5297).

Ház

1453. A Sárdiak osztozkodása: „Quondam porcionem... in eadem Saard... incipiens ab ecclesia parochiali vsque domum prouidi viri Nicolai Fekethe” (Dl. 36407. 41. l; 64. 2 és JAKÓ 1108).

MAGYARSÁROS (Delenii), ref. templom

- 1360 körül. „Laurencius rector ecclesie de Saros capellanus domini Johannis prepositi” (Dl. 30385).
- L. még ENTZ: Erdély 122.

MAGYARSZENTPÁL (Sînpaul), kézművesek

1449. Szentpáli Miklós „duas sessiones iobagionum in quibus Stephanus Magar et Anthonius Harangozo habitarent in... possessione Zenthpal” elzálogosítja (Dl. 36391. 102. 1; JAKÓ 786).
1456. Szentpáli Miklós egy másik jobbágytelkén „Stephanus Harangozo” lakik. Ezt is elzálogosítja. (Dl. 36403. 30. 2; JAKÓ 1256.)
1502. „Johannes Tapastho” fogott bíró egy szomordoki osztály során (Dl. 36405. 170–175; JAKÓ 3225).

MAGYARVALKÓ (Văleni), ref. templom (237. kép)

L. ENTZ: Baukunst 150; ENTZ: Erdély 122–123.

MAGYARZSOMBOR (Magyarnagyzsombor; Zimbor)

Udvarház

1533. „Joannes Somborÿ totalem porcionem suam possessionariam in domo lapidea et curia nobilitari paterna in... Sombor... Michaeli Somborÿ fratri suo... pro florenis centum... vendidisset (Dl. 36404. 76a–b; JAKÓ 4427).

Plébániatemplom

1461. A zsombori plébános István (36392.102h. 1; JAKÓ 1505).
1482. Zsombori Péter római zarándoklata előtti végrendeletében zsombori birtokrésze halastavát hagyja a zsombori Szűz Mária-templom cintermének javítására. Intézkedik, hogy állítsanak „ad honorem sanctorum Fabiani et Sebastiani unam columpnam lapideam cum ymaginibus eorundem sanctorum depingere faciant”. Újtó nevű halastavát a zsombori plébániatemplom Szent Klára-oltárára szánja. (JAKÓ 2342.)

L. még ENTZ: Erdély 123.

MAJOR (Maiera), fakápolna

1450. „In possessione Mayor capellam ligneam” kapja Kémeri Miklós Jakcs Lászlóval történt osztályban (OL Filmtár 780. 3. 96 Kemény József-gyűjt.).

MÁKÓ (Măcău), plébániatemplom

1446. „Petras plebanus de Mako” (Dl. 36391. 24. 1; JAKÓ 602).
1452. „Petrus de Mako (sc. plebanus)” (Dl. 36403. 90. 5; JAKÓ 1100).

MAKSA (Moacşa), ref. templom

L. ENTZ: Erdély 123.

MALOMÁROK (Monariu, Minarken) plébániatemplom

1453. L. Dipse, ev. templom.

1510. Harinai Farkas János Bilakhoz tartozó földet ad el „Fabiano Eyb iudici civitatis Baistriciensis” részére. A határjárásban szerepel „prope ecclesiam parochialem... ville regalis Malomarok... inter pratium monachorum (sc. besztercei domonkosok) et plebani de eadem Malomarok”. (BERGER 538.)

MALOMVÍZ (Rîu de Mori)

Torony (173. kép)

1439. „Johannes dictus Kende de Malomwyz, Ladislaus filius ipsius, Kende filius Kende de eadem nobiles volahales districtus nostri Hatzzak... propter instrumentorum literalium eorum super possessionibus... confectarum nuperrime... Turcorum ipsas partes nostras Transsiluanas hostiliter invadentium... introitu amissionem” Albert király megerősíti őket Malomvíz, Malomvíztorok és más falvak birtokában (Dl. 30800 és Teleki II. 4–6).

1501. „Petrus Kenderes de Malomwyz” panasza „quod in anno cuius iam nona vel citra instaret revolutio... Michael Kendefy... quoddam fluuium suum sub quadam turri Kolcz nuncupata” halastó építésével elrontotta a folyón készített halászati berendezését (Dl. 30503).

1511. Kendefi Mihály fiai panaszoik „quomodo... in anno cuius iam decima octava vel citra instaret revolutio... nobilis Kende de Wanchok... in et ad quandam turrim... exponencium supra possessione Malomwyz... habitam viuentem adhuc prefato genitore... furtim... subintrant tria milia florenorum... et alias res gemmatas et argenteas... quadringentis florenis valentes turri in eadem repertas... subtraxisset” (Dl. 30531 és 27600).

1519. „Domus curiaque nobilitaris Ladislai necnon Nicolai et Michaelis Kendeffy in Malomwyz ac Kolch subtus castrum Kolch... habita” (Dl. 30552).

L. még ENTZ: Baukunst 150–151.

Udvarház

1501. „Petrus Kenderes de Malomwyz... quod in anno cuius iam nona vel citra instaret revolutio egregius Michael Kendefy de eadem Malomwyz... quoddam fluuium suum sub quadam turri Kolcz nuncupata intra veras metas possessionis Zÿzen” halastavat ásattott s ezáltal elrontotta Kenderes Péter halászati berendezését. „Ceterum quod licet mortuo quondam Johanne Kendefy auo ipsius exponentis quedam domus sew curia nobilitaris in... Malomwyz... in quondam Johannem Kenderes patrem ipsius exponentis eo tempore superuiuentem veluti filium

minorem natu quondam Johannis Kendefÿ de iure omnino deuolui debueret, tamen idem Michael Kendefÿ” elfoglalta a felét. Az idézés „in porcione sua possessionaria in... Bodogazonfalwa” történt. (Dl. 30503.)

1505. Az erdélyi káptalan jelentése arról, hogy midőn a vajdai ember és a gyulafehérvári székesegyház Szent György-oltárának igazgatója, György mester Kenderes Pétert a malomvízi udvarház másik felének birtokába be akarják vezetni, Kendefi Mihály fegyveresen ellenáll (Dl. 30509; 30510 és CSÁNKI V. 51, 111. Kolcvár, Malomvíztorok).

MÁNYIK (Manic), plébániatemplom

1390. Plébánosa ekkor szerepel (ENMLt Wass lvt.).

MARDOS (Moardaș, Morting), plébániatemplom

1414. „Bartholomeus de Argias ecclesiae parochialis rector... ecclesia sancti Nicolai de Argias” (Urk. III. 600).
1415. „In... Morting” (sc. ecclesia parochialis) (CD X. 5. 585–586).

MARGITTA (Marghita), plébániatemplom

- 1409/1430. „Stephanus dictus Bekch... dixit... quod quondam Johannes Sartor jobagio suus in possessione Margitafalua residens in ultimo suo elogio... res et bona sua ecclesie de dicta Margitafalua taliter sub forma testamentali legauisset.” Ha kiskorú Ilona leánya felnőtt és végrendelet nélkül hal meg, a hagyomány a margittai egyházat illeti. (Dl. 65025 Becsly lvt.)

MARKOSFALVA (Kézdimárkosfalva; Mărcușa), plébániatemplom

- 1520–1530 körül. „Thomas plebanus de Markusfalwa” (Dl. 36353).

MAROSBOGÁT (Bogata), templom

- L. ENTZ: Erdély 123.

MAROSCSAPÓ (Cipău), udvarház

1503. A megnemesített Csapai Imrének Ádámosi Porkoláb Mihály és Orbonaz István két jobbágytelket ad Csapón, amelyen Csapai Imre házat épített (JAKÓ 3281).

MAROSFELFALU (Suseni), ferences kolostor

1471. Toldalagi András végrendeletében szerepel „claustrum ad Felfalu” (SzO III. 93).
L. még ENTZ: Baukunst 151; ENTZ: Erdély 123.

MAROSGEZSE (Gheja)

1461. „Geze” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

MAROSGOMBÁS (Gimbaş), templom

1343/1360. Gombási András és fia, Domokos az erdélyi püspöknek adja „patronatus ecclesie ad laudem beati iacobi apostoli in Gumbas constructe” (Dl. 73681 Teleki I. 71).
L. még ENTZ: Erdély 124.

MAROSILLYE (Illye, Ilye; Ilia)

Kastély

1350. Lackfi István erdélyi vajda előtt osztály „magister Alexander filius magistri Andree nobilis de Elya” és „magister Erne filius eiusdem Andree” között: „prefatam villam eorum hungaricalem Elya... in qua domos habent proprias pro eorum personali residencia taliter diuisissent, quod plateam que inter domos Nicolai dicti Vok et domos Zeuch a septentrione, et inter domos Nicolai dicti Nerges usque Morisium vadit pro meta inter ipsam villam diuisissent... Fundus curie in quo nunc idem magister Erne residet et in quo edificia magister Gyurk frater suos edificari fecisset cessisset ipsi magistro Erne” (Dl. 41141).
1452. Folti László tiltakozik, „quod Johannes filius Dyonisy de Illye in loco domus aui sui nouam domum construere et penes eandem domum piscinam nouam effodere... voluisset”. Folti László „ab edificacione noue domus” Dénes fia Jánost eltiltja, mert a házhely az övé. (Dl. 44647)
1468. Mátyás a hűtlen Illyeiektől elveszi birtokaikat és Pongrác Jánosnak adja: „Castellum Ilye” (Dl. 27499—27501). — A Pongrác János birtokba vezetésére megjelent kiküldöttek „facies predicti castelli Ilye” előtt (Dl. 36393 68. l; JAKÓ 1824).
1477. Az Illyei család tagjai panaszt tesznek, mivel mintegy 11 évvel azelőtt „Johannes Pongracz de Dengeleg... totales porciones... ipsorum in castello Illye... ceterisque possessionibus ad possessionem Illye, castellumque... de antiquo spectantibus... occupasset” (ENMLt Bethlen lvt. és OL Filmtár 5585. 5. Bethlen lvt.).
1493. „Dyonisius filius quondam Andree Dyeneysy de Illye... domum suam seu curiam propriam nobilitarem prope et penes castellum extra prefata possessione

Illye... Michaeli Charnaÿ de Rekas... pro centum florenis auri puri... vendidisset” (Dl. 36398. 155. l; JAKÓ 2897).

1596/1764. „Castrum Illye” (OL Filmtár 5587. 15a Jósika lvt.).

L. még CSÁNKI V. 51.

Plébániatemplom

1418. Az erdélyi káptalan „Clemens de Folth” és Johannes filius Dyonisy de Ilye” közt osztályt rendez. „Primo ad faciem possessionis Ilye... in sessionibus viginti duas mansiones populosas duodecim desertas edificii omnino carentes ac locum curie aui... Clementis similiter edificii omnino carentem reperissent quas mansiones et locum curie simul in vigintisex marcas estimassent. Item ecclesiam lapideam simplicem in decem marcas.” (Dl. 43404.)

MAROSLEKENCE (Lechința)

1461. „Lekencze” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989)

Fakápolna

1539. „Capella lignea” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

MAROSLUDAS (Luduș)

1461. „Lwdas” az ötvenedből „iura plebani I” (Dl. 25989).

Plébániatemplom

1479. Hosszútelke osztályában szerepel „Balthasar plebanus de Lwdas” (OL Filmtár 781. 14. 109 Törzsgyűjt.).

1520. „Venerabilis et egregius Gregorius de Koppan plebanus de Lwdas” (Dl. 36402. 197–198. l; JAKÓ 3791).

MAROSNAGYLAK (Noșlak)

Udvarház

1508. Csávási Erdő Miklósné Ilona asszony és fia Menyhért „in dominium... quarte partis possessionis Nagylak necnon domus et curie nobilitaris in eadem... vellet introire” (Dl. 26496).

1514. Az előbbi ügy megismérlése (Dl. 26520).

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 151–152; ENTZ: Erdély 124.

MAROSSÁRPATAK (Glodeni), ref. templom

1420. „Johannes plebanus de Sarpatthac” (ENMLt Toldalagi lvt.).
L. még ENTZ: Baukunst 152; ENTZ: Erdély 124–125.

MAROSSZENTANNA (Sîntana de Mureş), ref. templom (397. kép)

L. ENTZ: Baukunst 152; ENTZ: Erdély 125.

MAROSSZENTIMRE (Sintimbru), ref. templom (171. kép)

L. ENTZ: Baukunst 152; ENTZ: Erdély 126.

MAROSSZENTKIRÁLY (Sîncraiu de Mureş), székházai pálos kolostor

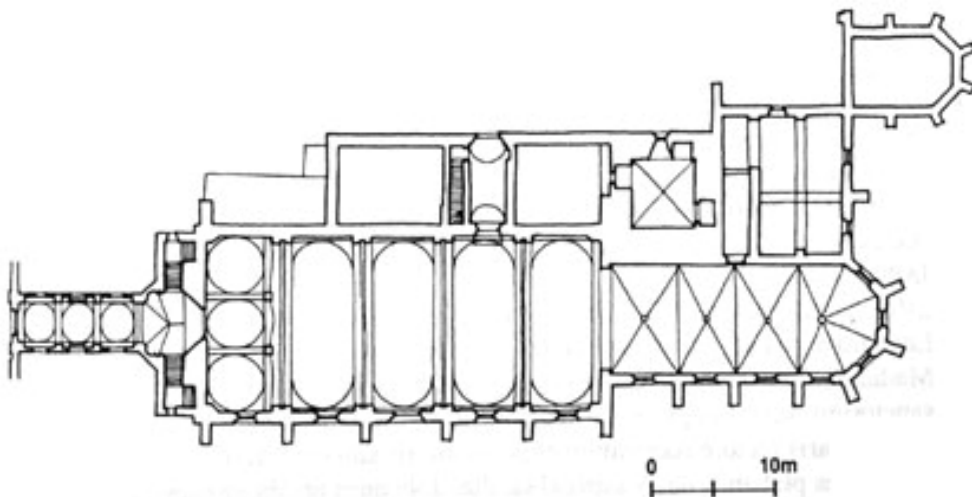
1350. „Anno tandem 1350. Ecclesia beatae virginis de Zekelháza seu Szent Kyraly, a Ioanne Toth, et Ladislao Bulgar fratribus Eremitis... tradita est, quam successivis temporibus auctam literae insinuant” (Fragmen panis corvi protoeremiticii... Viennae 1663. 128 és CD IX. 7. 106).
1370. „Anno 1370 Joannes Toth et Ladislaus Bulgar et sui fratres vnanimi voto dederunt heremitis quandam ecclesiam lapideam in honore virginis Marie fundatam super quodam monticulo versus villam Zenthkyral cum quibusdam terrarum arabilium et siluarum particulis dotatam” (GYÖNGYÖSI 54).
1391. „Magister Semyen filius Simonis de Tusun” Küküllőn lévő malma jövedelmének tizedrészét és birtokai kilencedének tizedrészét „claustro (sc. virginis Marie)... donasset... Tali tamen condicione interiecta, quod premissas decimas partes... post edificacionem et reparacionem dicti claustri... fratres... pro cultu diuino vtputa pro emcione et conseruacione luminum lampadaliū... in eadem basilica beate virginis incendendorum exponere teneantur” (DI 96641 Vay lvt)
1419. Andreas dictus Bedech de Zekelfalwa” Székelyfalván egy telket ad a szentkirályi kolostornak. Erről „Laurencius plebanus ecclesie sancti Stephani regis de... Zenthkyral” ad ki levelet. (DI. 29071.)
1448. Apafi Györgyné „scutellam argenteam pro claustro beate virginis Marie... in Zentkyral promissa perpetua” hagyományoz (DI. 74112 Teleki lvt. és Teleki II. 39).
1449. Harinai Farkas János végrendeletében „claustro beate Marie... fratrum heremitarum sancti Pauli... quinquaginta florenos auri” hagyományoz (DI. 36391. 49. 1–2; JAKÓ 648).
1471. Toldalagi András végrendeletében Toldalagi birtokot a pálosoknak hagyja egy malommal és halastóval. Kiköti, hogy a halakból lehetőség szerint juttassanak „eciam fratribus minoribus... adduo claustra videlicet ad Wasarhel et ad Ffelfalw”. (SzO III. 93 és OL Filmtár 782. 19. 213 Bánffy lvt.)
1472. Mátyás király elrendeli, hogy az erdélyi káptalan iktassa Toldalag birtokba Toldalagi András végrendelete értelmében a maroszentkirályi pálosokat (DI. 28413 és SzO I. 218).

1478. Kendi Antal alvajda levele a marosszentkirályi pálosok Toldalag birtokba való bevezetéséről. Szó van két elhagyott sessióról is „in Tholdalag ex opposito domus proprie quondam Andree a parte aquilonari versus possessionem Wnoka adiacentem” (BEKE, Gyf. 732).
1498. „Martinus prior et conuentus fratrum heremitarum ordinis sancti Pauli... de Zekelhaza”. Remete Szent Pált ábrázoló rányomott, monorú pecséttel. (OL Filmtár 586. 41 Komis lvt.)
1525. Barlabási Lénárd végrendeletében 25 forintot hagyományoz a marosszentkirályi pálosoknak (Dl. 74407 Teleki lvt. és Teleki II. 450–455).
- L. még GYÖNGYÖSI 54–57.

MAROSVÁSÁRHELY (Țirgu Mureș) (378. kép)

Ferences kolostor („vártemplom”, ma ref. templom) (104–105., 168., 185. kép; 46. ábra)

1400. A pápa „cupientes, ut altare maius fundatum in honore beatae Mariae virginis situm in ecclesia domus fratrum minorum in foro opidi Cicculi Transsilvaniae diocesis... Antoni Cicculi ordinis fratrum Minorum professori, capellano nostro... et post eius decessum priori dicte domus... et sex presbyteris idoneis” a gyóntatásban külön jogot ad (Mon. Vat. I. 4. 274).
1453. Veres Dénes végrendeletet tesz „presentibus egregiorum virorum et religioso fratre Paulo confessore meo alme ecclesie de Wasarhel” 16 és fél márka ezüstöt hagyományoz „ad ordinandum vnus calicis ecclesie monasterii beate Marie virginis de Wasarhel pro redemcione psalterii duodecim florenos in auro. Ita tamen vt corpus meum in habitu fratrum Cheremiensium scilicet in cappa tradent sepulture.” (Dl. 29277.)

46. ábra
Marosvásárhely, az egykori ferences templom, jelenleg ref. vártemplom alaprajza
(Dümmerling nyomán)

1471. L. Marosszentkirály, pálos kolostor.
- 1492/1760. VI. Sándor pápa levele a magyar minorita rendházakkal kapcsolatban: „Budensis... Pesthiensis ac Forisiculatorum... domos” (DI. 19894).
1495. Közjegyzői oklevél: „Ante edes beate Marie virginis in Wasarhel fundate... presentibus... Stephano presbitero de Gernyeszek magistro schole de Vasarhel” (DI. 74253 Teleki lvt.).
1503. „Ad... petitionem... domine Dorothee relicte quondam Johannis Dýenesý de Ýllýe monialis in Zekelwasarhel ante claustrum beate Marie virginis fratrum minorum extra cimiterium in habitacione beati Francisci... degencium”. Kolozsmonostor küldöttjei meghallgatták leánynegyedügyben Dorottya asszonyt „in dicta Zekelwasarhel in domo in qua... ipsa in dei seruicio deuocionis insistit”. (DI. 36405. 241–242. l és SzO VIII. 203; JAKÓ 3273.)
1525. Barlabási Lénárd végrendeletében 100 forintot hagy temetésére „quam in claustro de Zekel Wasarhel fieri volumus”. A vásárhelyi ferenceseknek 50 forintot hagyományoz. (Teleki II. 450–455.)
- L. még ENTZ: Erdély 127.

Apácák

1525. Barlabási Lénárd végrendeletében „Monialibus de Wasarhel legamus florenos viginti quinque” (Teleki II. 451).
1576. Az utolsó beginák, Nyujtódi Borbála és Járai Margit kőből épült és cellákra osztott szerzetesházukat 75 forintért Göci Máté református lelkésznek eladták (SzO IV. 46–47).

Plébániatemplom

1440. „Archidiaconus de Hunyad... Blasio de Baragtha item de Zenthkyral, de Wasarhel ecclesiarum plebanis” (DI. 74073 Teleki lvt.).
1484. „Laurencius plebanus de Wasarhel et vicearchidiaconus Sedis Marus” írásba foglalja „agilis Nicolai de Madaras” végrendeletét (DI. 18968 és SzO I. 242, III. 104).
1497. „Petrus et Johannes Marthon de Zenthbenedek” megyei és marosszéki birtokaikat „pro satisfacione homagii... quondam Laurencii plebani opidi Sekelwazarhel... ac violacionis parochialis ecclesie et cimiterii eiusdem opidi per ipsos ac... familiares ipsorum... patratorum... Ladislao Kereb de Wýngarth episcopo ecclesie Albensis... dedissent” (DI. 36403. 188–189 és SzO VIII. 172–173; JAKÓ 3031).
1508. „Valentinus literatus filius Pauli... literati de Wasarhel protestatus est, quod licet Leonardus Apafý et Anna Dorothea consors eius filia quondam Nicolai de Madaras, qui hac in ecclesia de Wasarhel quoddam altare titulj omnium sanctorum suis sumptibus... dotasset... mortuo quondam Barnaba plebano ac ipsius altaris rectore rectoratum eundem altaris sibi contulerit” (DI. 32559. 16).
1513. „Johannes plebanus de Wasarhell et alter Johannes presbiter capellanus” tanúként szerepelnek (DI. 74343 Teleki lvt. SzO VIII. 240).

L. még ENTZ: Erdély 127.

Ispotály

1511. Marosszék „considerantes defectus et penuriam hospitalis Sanctispiritus de Zekelvasarhel quibus ipsum hospitale plus in anihiliationem tendit quam in edificacionem” sóspataki birtokot adományoz az ispotálynak (Dl. 74339 Teleki lvt. Teleki II. 430–431).

1555. „Pauperibus in hospitali existentibus pro elemosyna bos I” (SzO III. 310).

MAROSVÉCS (Brîncovenesti)

Vár

L. ENTZ: Baukunst 160; ENTZ: Erdély 181–182.

Ref. templom

1461/18. sz. „Isidorus... episcopus Gvillerinus cardinalis” 100 napi búcsút engedélyeznek „parochialis ecclesie Omnium sanctorum in Vetz” számára (Gyulafehérvár, káptalani lvt.).

MÁRPOD (Marpod), ev. templom

1402. „Ecclesia sanctae Mariae virginis in Meirpot” (Urk. III. 271).

1506. „Pro structura in Mayrpod fl. 6” (Quellen 483).

1509. „Illis de Maÿrpod... pro asseribus ad perfectionem turris eorum emptis fl. 10” (Quellen 532).

MARTONFALVA (Metiş, Martinsdorf), plébániatemplom

1373. „Michaeli de Ardesch rectori parochialis ecclesiae de villa Martini” (Urk. II. 416).

1414. „Lodouicus de villa Martini ecclesiae parochialis rector... ecclesia sanctae crucis de villa Martini” (Urk. III. 600).

1521. Tanúk közt szerepel „plebanus de Marthonfalwa” (Dl. 63023. Bethlen lvt).

MÁRTONHEGY (Somartin, Martinsberg), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 152; ENTZ: Erdély 127.

MÁRTONTELKE (Motişul, Mortesdorf), plébániatemplom

1414. „Georgius de villa Martini ecclesiae rector... ecclesia sancti Martini de villa Martini” (Urk. III. 600).

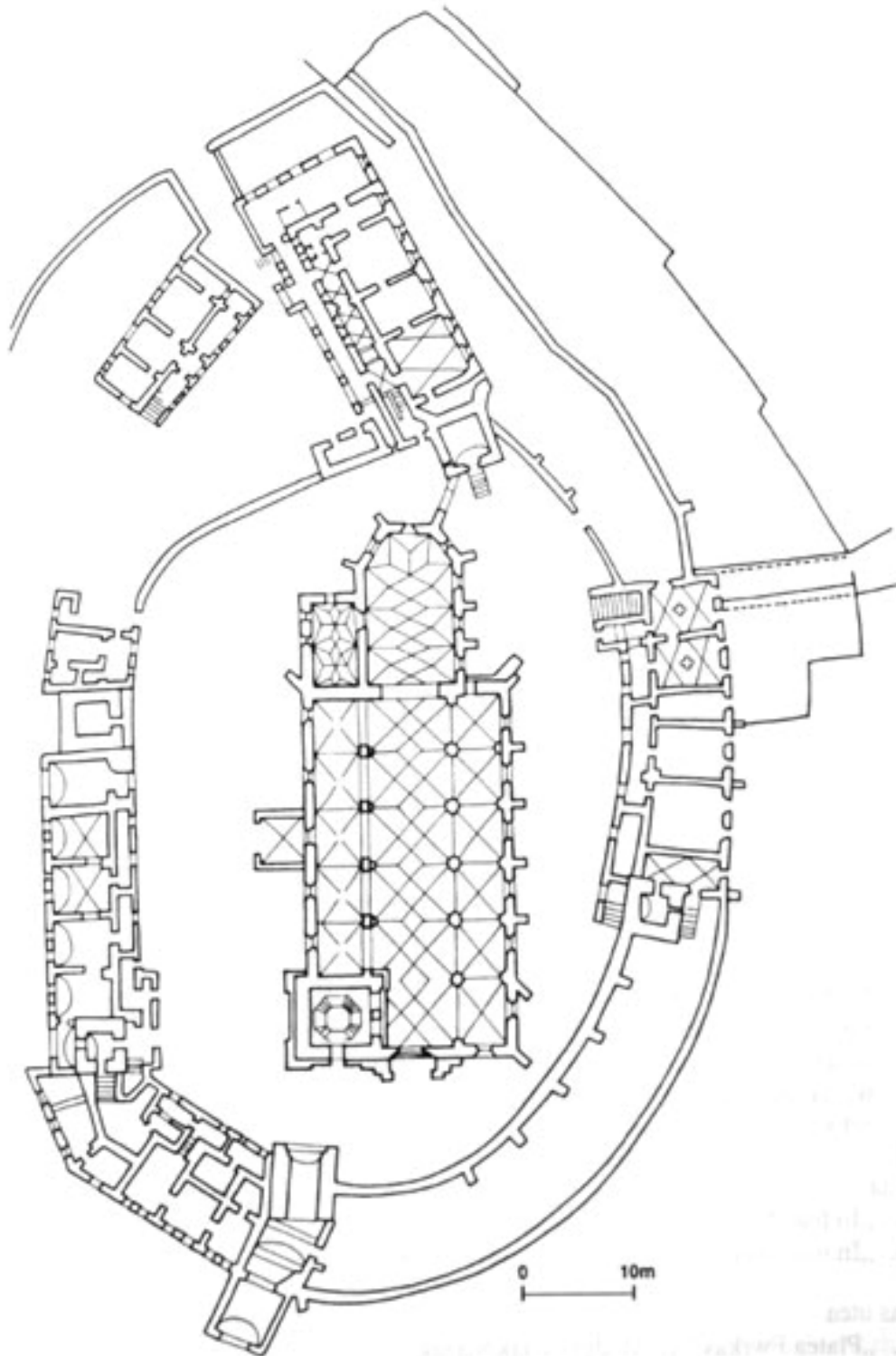
47. ábra

Medgyes, a történelmi városmag alaprajza az 1880 körüli telekosztással. 1: ev., egykori plébániatemplom; 2: egykori ferences kolostor (Niedermaier nyomán)

MEDGYES (Mediaș, Mediasch) (337. kép; 47. ábra)

Ev. templom (86–87., 215–216., 336. kép; 48. ábra)

1414. „Stephanus Rasteter Salczburgensis” közjegyző oklevele tizedügyben az erdélyi püspökhöz „facta... appellatio... medies in choro ecclesiae parochialis sanctae Margarethae” (Urk. III. 601). – Az előző ügyben másik oklevél „acta sunt haec in foro Medyes iuxta et ante portas dictae ecclesiae parochialis” (Urk. III. 603).

48. ábra
Medgyes, az erődített ev., egykori plébániatemplom alaprajza (Drăguț nyomán)

1423. „In locum iudicio consuetum convenire scilicet ecclesiam beatae Margarethae virginis in Medyes” (Urk. IV. 178).
1446. IV. Jenő pápa búcsút ad „ecclesiae parochiali sanctae Margarethae de Medyes” (LUKCSICS II. 233 és Urk. V. 166).
1477. Mátyás megengedi, hogy a város csak 32 főt küldhessen a hadseregbe háború idején, „ut iidem cives... civitatem nostram ac castrum ibidem constructum... melius... custodire valeant” (Urk. VII. 124–125).
1508. II. Ulászló felmenti a megyesi templom céljaira adományozott pócsteleki részjószágon lakókat az adófizetés alól: „martir Margaretha... in cuius glorioso nomine ecclesia parochialis in ciuitate nostra Meggyesiensi fundata extitit”.
1514. „Portio possessionaria in... Poochthelke... per ipsos exponentes (sc. Cives Meggyesienses) ad vtilitatem ecclesie beate Margarethe virginis... in... Meggyes fundate pretio empta” (Dl. 29926 a két oklevél egy papírra van írva).
- L. még ENTZ: Erdély 127.

Ferences kolostor

1523. „Monasterium Megyes.” L. Nagyszében, domonkos kolostor.
1525. „Monachi de Meggies” számára Barlabási Lénárd végrendeletében 25 forintot hagy (Dl. 74407 Teleki lvt. és Teleki II. 450–455).

Ferences apácák kolostora

1525. „Moniales de Meggyes” Barlabási Lénárd végrendeletében pénzt hagy (Dl. 74407 Teleki lvt. és Teleki II. 450–455).

Lakóházak (49. ábra)

1470. Két százsz szék egybegyűlt „in domo... Johannis Rewel, iudicis opidi Megyes”. A megyesi tanács „quandam domum seu fundum curiae semilabifactam relictae videlicet quondam Johannis Bwdner longe quintam domum videlicet a domo aciali contigua per plateam Fwrkas a parte sinistra in medio circuli sitam... domino Georio (!) Thabyasy... tenendam” adják azzal a feltétellel, hogy „Georius(!) ipsum aedificium erigendo... adimplere sit obligatus”. (Urk. VI. 449–450.)
1475. Mátyás király megparancsolja Balázstelki Zsigmondnak és Mihálynak, hogy mivel „haberetis domum lapideam in... Megyes sitam quam a multis annis desertam reliquistis... in dedecus ipsius opidi nostri Megyes... infra spatium trium mensium... aedificationem ipsius domus incipere ac eandem bono ordine reformari facere debeatis” (Urk. VII. 51–52).

Piac tér

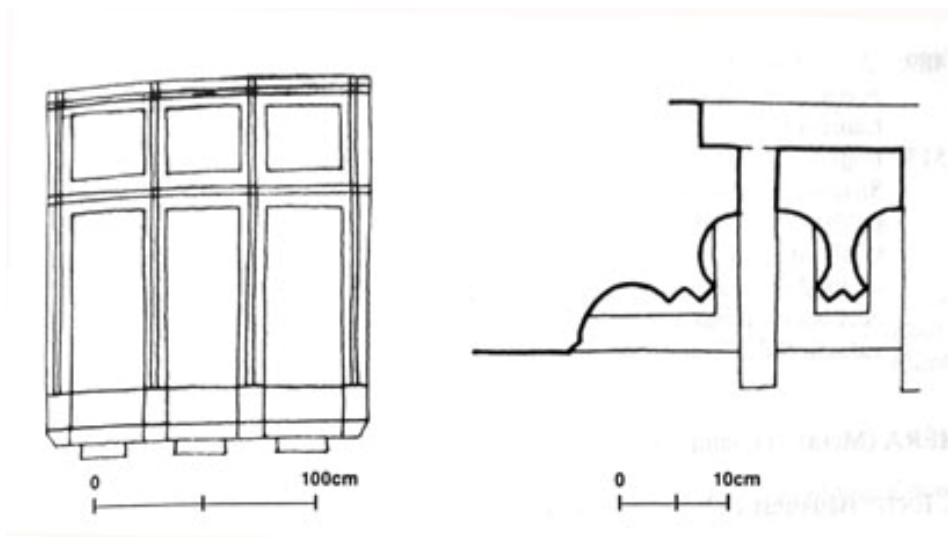
1414. „In foro Medyes.” L. Medgyes, ev. templom.
1470. „In medio circuli.” L. Medgyes, lakóházak.

Farkas utca

1470. „Platea Fwrkas.” L. Medgyes, lakóházak.

Kézműves

1509. „Georgius Zabo carpentarius.” L. Keresd, kastély.

49. ábra
Medgyes, a Schuller-ház ablaka (Fabini nyomán)

MELEGFÖLDVÁR (Feldioara, Doboka m.)

L. ENTZ: Erdély 127.

MENTŐ (Magyaró; Aluniș), vár

1364. „Castrum Mentew” szerepel a Bánffyak perében (Dl. 41574 és B. I. 277).

1377. A vár osztályával és becsüjével kapcsolatos bonyodalmak. „Dyonisius filius Thomae allegasset... ut ipse dictum castrum (sc. Menteu) aestimose... permisisset, dummodo totum opus murariorum et aedificiorum dicti castri aestimare voluisset.” (OL Filmtár 782. 23. 367 Bánffy lvt.)

1390. Losonci István „possessionariam porcionem ipsum in villa sub castrum Mentew” cserébe adja Dezső fia Miklósnak nógrádi részbirtokért (OL Filmtár 781. 17. 112 Bánffy lvt.).

1497. Bánffy László Valkó vári részbirtokait elcseréli Bánffy János Mentő vári rész-birtokaival (Dl. 36419).

1553. A kolozsmonostori konvent protokolluma Magyaró falu határában „Mentheo-war”-at elhagyottnak nevezi (CSÁNKI V. 675).

L. még ENTZ: Erdély 182.

MENYŐ (Mineu), udvarház

1420. „Damianus (sc. filius Barthe de Mon) prefatum Thomam (sc. de Sarmasagh) super expensis suis... per ipsum... ad reformationem fundi seu domus in eadem Menew habite eundem Thomam concernentibus in quo ad presens ipse resideret... absolutum commisisset” (Dl. 79612 és Zichy VI. 413).

1489. „Elias filius Petri Kadar dictus de Lele... locum sessionalem eiusdem Johannis Fodor in medio... possessionis Menyew in vicinitate domus sew curie Nobilitaris Laurency Thewrewk... occupare valeat” (Dl. 82010 és Zichy XI. 284).
1513. Engedély kérése „Stephani Deeshazy de Menyew gubernatoris archiepiscopatus Strigoniensis domum suam seu curiam nobilitarem in possessione sua Menyew propter euitandam vicinorum hostilitatem... fortificatione aliquaj... indigere”. A király megengedi, hogy Désházi „domum suam seu curiam suam nobilitarem non in modum castris seu castelli sed simpliciter dumtaxat fossato et aliis ad id necessariis rebus ligneis circumquaque bonomodo disponere et fortificare” (sc. valeat). (OL Filmtár 784. 36. 132 Wesselényi lvt.)

MÉRA (Mera), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 153; ENTZ: Erdély 127.

MESE (Meşendorf, Meschendorf)

1469. A segesvári tanács értesíti a nagyszebeni tanácsot, „quod villas habemus duas, unam in sede nostra Radendal, secundam in abbacia Messendorf vocatas, quae... pridem omnimode exustae erant” (Urk. VI. 411–412).

MESZES, bencés monostor

L. ENTZ: Baukunst 153–154; ENTZ: Erdély 128–129.

MEZŐBÁND (Band), plébániatemplom

1469. „Gallus filius Pauli de Band constituit... Gregorium plebanum de dicta Band” (Dl. 36393. 145. 3; JAKÓ 1930).

MEZŐCIKUD (Mezőceked; Valea Largă)

1461. „Cykod” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

Templom

L. ENTZ: Erdély 129.

Házépítés

1416. A Gerendiek osztálya: „Johannes et Petrus (sc. de Gerend) extra dictam villam Cheked loco campestrali sex domos cum curiis totidem iobagionibus aptas ipsismet edificari facere liberam haberent facultatem” (Dl. 10444).

MEZŐKAPUS (Căpușu de Cîmpie), ortodox fakápolna

1539. „Capella lignea” (ENMLt Bánffy II. lvt.)

MEZŐMÉHES (Miheșu de Cîmpie)

Udvarház

1583/1764. Báthori Zsigmond „in possessionibus Méhes una cum totali domo et curia nobilitari ibidem habita... Náznánfalva una cum totali domo et curia nobilitari... Petro Zelemery necnon Johanni et Barbare liberis suis... damus” (OL Filmtár 5587. 15/a Jósika lvt.).

Ortodox templom

1427. „In Volahali Mehes unam sessionem iobagionalem in qua Valentinus Chonka commoraretur a parte ecclesie sitam” (DI. 27009).

Plébániatemplom

L. ENTZ: Baukunst 154; ENTZ: Erdély 130.

MEZŐNYULAS (Milaș)

1461. „Nywlas” az Ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

MEZŐŐRKE (Urca), templom

L. ENTZ: Baukunst 154; ENTZ: Erdély 130.

MEZŐRÜCS (Riciu), plébániatemplom

1441/1520. „Michael plebanus de Ruz” Lépes György erdélyi püspöktől borszállítási engedélyt kap. 1477-ben ezt megújítja „Bartholomeus plebanus de Ruz”. 1520-ban „Blasius presbiter plebanus de Ryuz” (DI. 13646).

1461. „Rych” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

1521. Topai Vajda Miklós végrendeletében egy forintot hagy „ecclesie de Rewch” (DI. 27419).

MEZŐSZENGYEL (Sînger)

Udvarház

1539. Néhai Barcsay Pál gyermekeinek osztálya: „in possessione MezeoZengyel... porciones Kyziliczky et Barrabassy vocate super quas domus et curia nobilitaris simul cum orto et stabulo equorum et aliis attinenciis paulo minus, quod non totaliter per ipsum Ladislaum Barchay noviter edificata extat” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

Plébániatemplom

1420. Közjegyzői oklevél, amely befoglalja Maternus erdélyi püspök 1398-i és Upori István püspök 1412-i oklevelét. Szó van az oklevélben a szengyeli kőtemplomról és plébánosról. (ENMLt Toldalagi lvt.)
1428. A közjegyzői oklevélben azt vizsgálják, „ut ipsa ecclesia in Zengel fundata more solito semper plebanatus extitisset” (ENMLt Toldalagi lvt.).
1539. Barcsay Pál gyermekeinek osztálya: „de ecclesia parochiali ibidem in Zengyel” jusson Bogáti Istvánné Beatrix asszonynak (ENMLt Bánffy II. lvt.).

Plébániaház

1539. „Porcio Abraham una predialis nam super altera de consensu ipsius ville domus plebani existeret” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

MEZŐSZENTJAKAB (Padurea, Iacobeni)

1461. „Zenth Jacab” az ötvenedből „iura plebani I” (Dl. 25989).

MEZŐSZILVÁS (Pruniș, Torda m.), udvarház

1532. Osztály „Andreas et Joannes Zylwasÿ de Zylwas” közt: „Medietas domus lapidee in dicta possessione Zylwas... Andree... reliqua vero medietas... domus lapidee a parte cuiusdam silue habita... Joanni... cessisset” (Dl. 36401. 223–224; JAKÓ 4382).

MEZŐSZILVÁS (Silivaș, Közép-Szolnok m.), plébániatemplom

- 14... „Supplicat Valentinus Andreae de Silvas, rector ecclesie parochialis sanctae Dorotheae... ut dotatio Georgii episcopi Transilvanensis confirmetur, qui dimidiam partem molendini sui in suburbio villae de Kisfalud... capellae sanctae Dorotheae in ecclesia Transilvanensi fundatae tradidit... Idem rector supplicat pro indulgentia ecclesiam suam sancti Andreae de Silvas... inter scismaticos situatam visitantibus concedenda” (LUKCSICS II. 179).
1459. „Stephanus plebanus de Zylwas” (Dl. 36392. 62b. 1; JAKÓ 1385).
1493. „N de Zylwas ecclesie plebanus” (OL Filmtár 783. 28. 513 Bánffy lvt).

MEZŐSZOMBATTELKE (Șîmboleni)

1461. „Zombathhelke” az ötvenedből „iura plebani I” (Dl. 25989).

MEZŐZÁH (Zau de Cîmpie), templom

1418. „Agatha, Margaretha, Dorothea et Elena... filie quondam Michaelis Tompa de Zenthmyklos quondam... terram ipsarum Zaah appellatam nunc habitatoribus

destitutam in qua olim ecclesia lapidea in honore beate Marie virginis fuit constructa... Thome Koloswari (sc. de Mykezaz)... pro mille quadringentis florenis... vendidissent” (ENMLt Toldalagi lvt.; OL Filmtár 781. 57, 60, 61 Törzsgyűjt.).

MIHÁLCFALVA (Mihály)

1461. „Mihalczfalwa” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

Plébániatemplom

1448. „Supplicat nobilis Nicolaus de Vyzakna... ut ecclesiam parochialem loci de Mychalfalva. .. propter invasiones Turcorum penitus destructam in domum... fratrum minorum de observantia erigere valeat” (LUKCSICS II. 261).

L. még ENTZ: Erdély 130.

Ferences kolostor

1448. L. Mihálcfalva, plébániatemplom.

MIHÁLYFALVA (Boarta, Michelsdorf) plébániatemplom

1448. Vízaknai Miklós kérése, hogy „ecclesiam parochialem loci de Mychalfalva Transilvanensis diocesis”, amely a török támadás következtében tönkrement, az obszerváns ferencesek részére újra felépíthető legyen (Urk. V. 251).

MIKEFALVA (Mica), kápolna

1433. „Supplicat Stephanus filius Ladislai de Mikefalwa... ut ecclesiam parochialem sancti Michaelis de Mikefalwa visitantibus” adjanak búcsút (LUKCSICS II. 104).

1525. Barlabási Lénárd végrendeletében „capelle in Mykefalwa fundate legamus florenos decem et unum calicem argenteum et unam vestem sacerdotalem” (DI. 74407; Teleki II. 451).

L. még GYÖRFFY III. 554, 557; ENTZ: Erdély 130.

MIKEHÁZA (Mica), udvarház

1440. Mikeházai Antal ottani udvarházát Tötöri Mihály fia Balázs kapja (JAKÓ 197).

MIKES (Micești)

1461. „Mikes” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI 25989).

MIKESZÁSZA (Micăsasa, Fegendorf)

Kastély

1485. Gutí Ország Sebestyén „decem sessiones iobagionales in... Mykezaaz... octo earum videlicet in serie ex parte castelli... Pauli Horwath (de Cibinio) in fine dicte possessionis... erecti” Horváth Pálnak adja (Dl. 67247 Radák lvt.; Urk. VII. 393).

Plébániatemplom

1425–1450. A kolozsmonostori apátság birtokai között „duo Zaaz, unum cum ecclesia et aliud sine ecclesia” (BEKE, Km. 312).

1500 körül. „Jacobus plebanus de Mykezazya” (Dl. 32419).

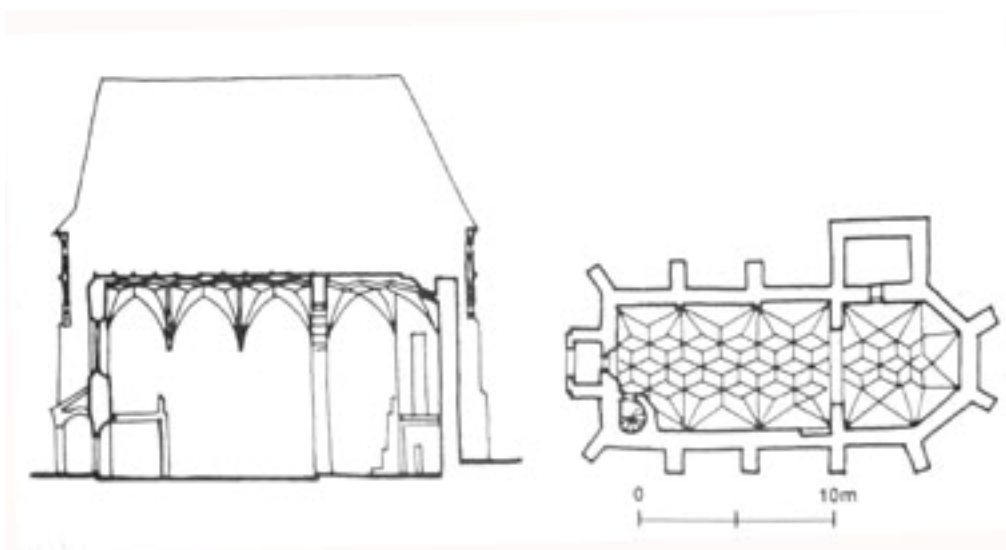
L. még ENTZ: Erdély 130.

MIKLÓSTELKE (Cloașterf, Klosdorf), ev. templom (30/C, 50. ábra)

1353. Szent Miklós-templom (Urk. II. 160).

MIKLÓSVÁR (Micloșoara), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 154; ENTZ: Erdély 130.

50. ábra
Miklóstelke, az ev. templom alaprajza és hosszmetsete
(Fabini: Kirchenburgen nyomán)

MYKUD BÁN VÁRA I. Szentmiklósvár

MOHA (Grínari, Muckendorf)

Templom

1484. „Nicolaus de Rethen” familiárisai megtámadták Mohai Zsigmond és Ambrus familiárisait „in platea... possessionis Moha... eosdem vsque cimiterium ecclesie... insecuti”. (Dl. 28641).

Kézműves

1511. „Gallus Alch” (Dl. 29373).

MOJGRÁD (Moigrad), ortodox kápolna

1494. Jakcs László birtoka: „Maygrad quartam partem capelle Wolachalis” (Dl. 20145).

MONOSTOR, udvarház

1518. Várdai Ferenc oklevelét keltezi „in domo nostra de Monosthor” (Dl. 23075).

MORGONDA (Merghindeal, Mergeln)

Udvarház

1470. Mátyás király „Johannes de Morgondar et Michael filius suus” hűtlensége miatt elvett birtokait „necnon domum et curiam in possessione praefata Morgondar” visszaadja (Urk. VI. 465–466).

Ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 153; ENTZ: Erdély 131.

MUZSNA (Moşna, Meschen), ev. templom (51. ábra)

1411. „Dominus Valentinus vitricus ecclesiae villae Muschena” (Urk. III. 502).

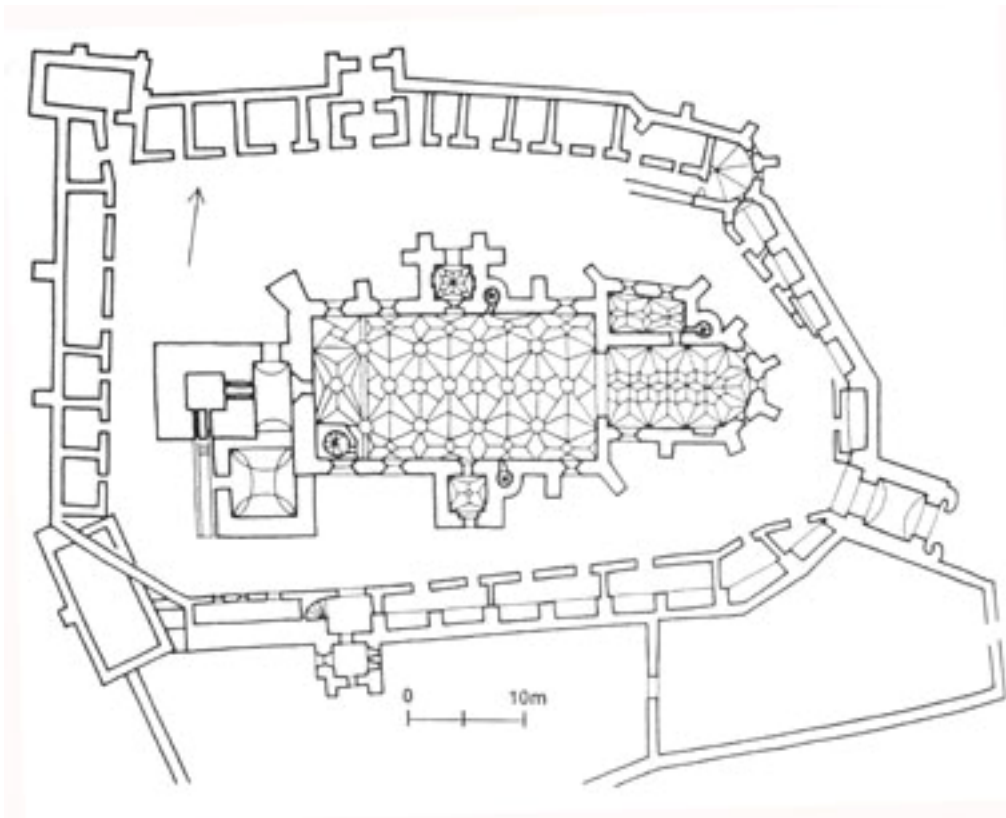
1481. „Johannes canonicus ecclesiae nostrae (sc. Albensis)... ac plebanus ecclesiae de Mwsna” bemutatja Geréb László erdélyi püspöknek néhai Tamás vikárius levelét, amely szerint András farkastelki plébános veszélynek kitett javait a vikárius beleegyezésével „transtulisset et easdem res altari beati Nicolai con-

fessoris in ecclesia parochiali de... Mwsna... applicuisset” (Urk. VII. 297–298).

1498. L. Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó.

1536. „Nobilis domina Cathelia (!) filia olim egregii Stephani Banffy de Lossoncz... porciones suas possessionarias videlicet... mediam partem possessionis Kys Gezees et Gaynar alio nomine Korlaththelke... a porcionibus Francisco doctori plebano Mwsnensi infrascriptis magnifico domino Nicolao Thomory dedisse” (Dl. 36407. 13. 1.).

L. még ENTZ: Erdély 131.

51. ábra
Muzsna, az ev. erődtemplom alaprajza
(Fabritius-Dancu nyomán)

NADABOR (Hunyad m.), ortodox templom

1525 körül. „Nicolaus filius Luce sacerdotis Wolachi de... Nadabor” (Dl. 36536)

NÁDAS (Magyarnádas; Nădășelu, Kolozs m.) templom

1449. „Michael de Nadas” plébános (Dl. 36391. 107. l; JAKÓ 657).

NÁDASD (Nadiș, Közép-Szolnok m.), templom

1494. Jakcs László birtoka: „Nadasd octauam partem ecclesie lapidee sepultura caretis” (Dl. 20145).

NÁDASDARÓC (Dorolțu), ref. templom (52. ábra)

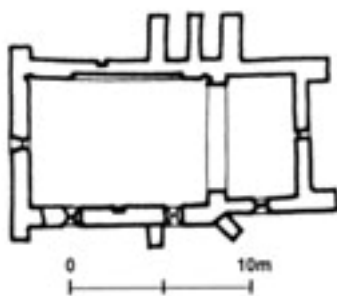
1425–1450. „Andreas episcopus Transilvanensis inter fluvios Nadas et Darocz quondam ecclesiam construi faceret et lapides de loco predictae mete ad constructionem eiusdem ecclesie portati extitissent.” Ezellen a kolozsmonostori apát tiltakozik „dicendo quod... episcopus dictam ecclesiam super possessionem sui monasterii construi faciendo populos ad eandem potenter congregasset”. (BEKE, Km. 312, regeszta.)

1427. Bogártelke határjárásában Antal kolozsmonostori apát Darócon „ecclesiam lapideam ac quasdam sessiones jobagionales... per quondam... Andream episcopum Transsilvanum contra... prohibiciones predecessorum abbatum dicti monasterii constructam et collocatas ostendit” (Dl. 28966) – a szöveg részben azonosan, részben lényegében hasonlóan ismétlődik 1435-ben (Dl. 28821), 1437-ben (Dl. 28824, 28825) és 1437/1724-ben (Dl. 37233 nagy alakú), valamint 1444/1759-ben (ENMLt Szentkereszthy lvt. Egeresi csomó).

1454. „Jacobus plebanus parochialis ecclesiae... in Darocz” (LUKCSICS II. 325).

1461. „Jacobus presbiter dictus Posa plebanus de Darocz” (Dl. 36392. 120. 2; JAKÓ 1579–80).

1525. „Michael presbiter plebanus de Darocz” (Dl. 30565).

52. ábra

Nádasdaróc, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László rajza –1937 – nyomán)

NÁDPATAK (Nádaspatak; Rodbav, Rohrbach), ev. templom

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Rorbach fl 6” (Quellen 220).

L. még ENTZ: Baukunst 158; ENTZ: Erdély 131.

NAGYALMÁS (Almaşu), plébániatemplom

1488. „Nicolaus scolasticus de Almas” (Dl. 65431 Sombory lvt.).

1492. „Honorabilis et nobilis Johannes plebanus de Naghalmas filius quondam Raphael de Walko” Valkai Tamásnak részbirtokait (Valkó, Farnos, Kelecel, Újfalu, Boc) elzálogosítja (Dl. 36398. 95. l; JAKÓ 2826).

1554. Nagyalmás templomában tesz esküt Bánffy Lászlóné Somi Borbála (JAKÓ 5298).

L. még ENTZ: Baukunst 155; ENTZ: Erdély 131.

NAGYAPOLD (Apoldu de Sus, Grosspold), ev. templom

1504. „Ad structuram ecclesiae et fortaliti” (Quellen 397).

L. még ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 132.

NAGYBARCSA (Bîrcea Mare)

Udvarház

1537. Sálfi István és Barcsay András kibékülnek: „Stephanus Salfy... ad domum... Andree Barchay in eadem Barcha adiacentem accedere... debeat” s ott megköveti Barcsay feleségét és anyját (ENMLt Török Bertalan-gyűjt.).

Plébániatemplom

1509. „Paulus de Kÿsbarcha secretarius noster (sc. vajda)” és társai figyelmeztetik a Nagybarcsaiakat „ut ipsi illam pecunie sumpmam pro qua alias totalis porcio possessionaria nobilis quondam Benedicti filii Bartholomei de Kÿs Barcha in possessione Kÿs Barcha existens alias per eundem ecclesie parochiali sancti regis Ladislai in possessione Nagh Barcha fundate testamentaliter legata extitisset... eidem remittere deberent” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

NAGYCSŰR (Şura Mare, Gross-Scheuern), ev. templom (365–366. kép)

1494. „Pro structura ecclesie Grusschwren” (Quellen 176).

L. még ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 132–133.

NAGYDEMETER (Dumitra, Mettersdorf), plébániatemplom

1448. Közjegyzői oklevél „in Zegew in domo nobilis Johannis de Gygerfalua in ipsius stuba” mutatta be „Cristianus decretorum doctor rector ecclesiae parochialis in Magno Demetrio” a szükséges levelet (Urk. V. 247–250).

1453. L. Dipse, ev. templom.
1477. Mátyás utasítja az erdélyi püspököt, hogy a besztercei tanács patronátusát a nagydemeteri plébániára vonatkozóan tartsa tiszteletben: „in eorum iure patronatus, quod nos eis super eligendo... plebano in plebaniam parochialis ecclesie de Nagdemeter contulissemus” (BERGER 298).
1496. Ezt megerősíti II. Ulászló is (BERGER 385).

NAGYDEVECSER (Diviciorii Mari), ref. templom

- 1453 előtt. „Jacobus plebanus de Bozias” levele Bethlen Antalhoz „de testamento Francisci de parua Duecher... Benedictus plebanus de Nagduecher et nobiles viri de parua Duecher... fassi quod... Franciscus talem (!) fecisset testamentum... coram suo plebano. Item in Guch medietatem quatenaris vini commisit ecclesie beate Marie virginis in Nagduecher... vna iugera (!) auene... ecclesie sancti Gerardii in Nogfallv. Item commisit de Humagyo Andre ut capellam corporis Christi in Parua Duecher cum scillindrys cooperiant.” (Dl. 63053 Bethlen lvt.) Ugyanez ügyben Apafi Mihály és Harinai Farkas János nyugtáját ugyanaz a kéz, valószínűleg Jakab borzási plébános írta. (Dl. 63054 Bethlen lvt.)

NAGYDOBA (Egyházasdoba; Doba Mare)

Udvarház

1495. „Nobilis Blasius filius quondam Stephani de Naghdoba... quondam particulam terre... subtus domum et curiam nobilitarem eiusdem Blasy prope ecclesiam parochialem... Georgio de... Naghdoba... vendidisset” (Dl. 36398. 245. l; JAKÓ 2969).

Plébániatemplom

1408. „Paulus plebanus de Doba” (Dl. 96765 Vay lvt.).
1417. „Nicolaus et Benedictus filii Mathys de Eghazasdoba unam sessionem in porcione ipsorum in... Eghazasdoba... Michaeli filio Luce de Kysdoba... extradidissent” (Dl. 27851).
1459. „Cozma plebanus de Nagdoba” (Dl. 36392. 32. l).
1495. „Particula terre... subtus domum et curiam nobilitarem eiusdem Blasii prope ecclesiam parochialem a parte orientali” (Dl. 36398. 245. l; JAKÓ 2969).

NAGYENYED (Aiud)

Ref. templom (196–198. kép)

1344. Csongva határjárásánál az erdélyi káptalan küldötte „Emericus rector ecclesie de Enyed maiori” (Dl. 30642 és 43).
1420. „Johannes plebanus de Enyed decanus (sc. ecclesiae Albensis)” (Teleki I. 445).

1425. Johannes plebanus de Enyedino” (DI. 74012 Teleki lvt.; Teleki I. 478).
1439. „Benedictus plebanus de Enyed” (DI. 36390. 10. 2).
1529. „Johannes plebanus de Eneyd canonicus ecclesie nostre (sc. Albensis) et vicarius”
(ENMLt Toldalagi lvt.).
L. még ENTZ: Erdély 133.

Lutheránus kápolna
L.ENTZ: Erdély 133.

Ispotály

1433. „Supplicatio Johannis Balthasaris de Enyed, ut omnibus qui hospitale in possessione Enyed... et ecclesiam sanctae Crucis ac SS Cosmae et Damiani... dicti hospitalis visitaverint, indulgentia concedatur” (LUKCSICS II. 87).

NAGYERCSE (Ercea), plébániatemplom

1535. A marosszentkirályi pálosok toldalagi halastavukat cserébe adják a Toldalagiak „Nagh-Erche”-ben lévő jobbágytelkeik feléért. „Que quidem medietas sessionum suarum a parte ecclesie parochialis existeret.” (DI. 36404. 112a–b; JAKÓ 4529.)

NAGYERNYE (Ernei), plébániatemplom

1420. „Albertus plebanus de Herne” (ENMLt Toldalagi lvt.).
1465. „Ladislaus de Nagernie ecclesie plebanus” (DI. 30855).

NAGYESKÜLLŐ (Aşchileu Mare)

Udvarház

1524. „Petrus Eurgdewg de Nagh Eskelew unam sessionem edificosam cum curia nobilitari in Nagh Eskelew... Andree Zentpaly de Zenthpal pro florenis octuaginta dedisset” (DI. 27622).
1532. „Nobilis Mathias Budaÿ de Wýbuda... Franciscum Ewrdewg de Naghewskelew a vendicione... Michaellem Forna... ab... impetracione... cuiusdam domus lapidee... in possessione Naghewskelew... inhabuit” (DI. 36404. 53b–54a; JAKÓ 4391).
1538. János király parancsa, hogy a kolozsmonostori konvent vezesse be Szilvási Krisztofné Katalin asszonyt és fiait néhai Ördög Ferenc birtokaiba, többek közt „domus lapidee et curie nobilitaris in dicta... Nageskelew”. Ennek Ördög Ferenc özvegye ellentmond. (Magyar Nemzeti Múzeum Törzsanyag 1538.)

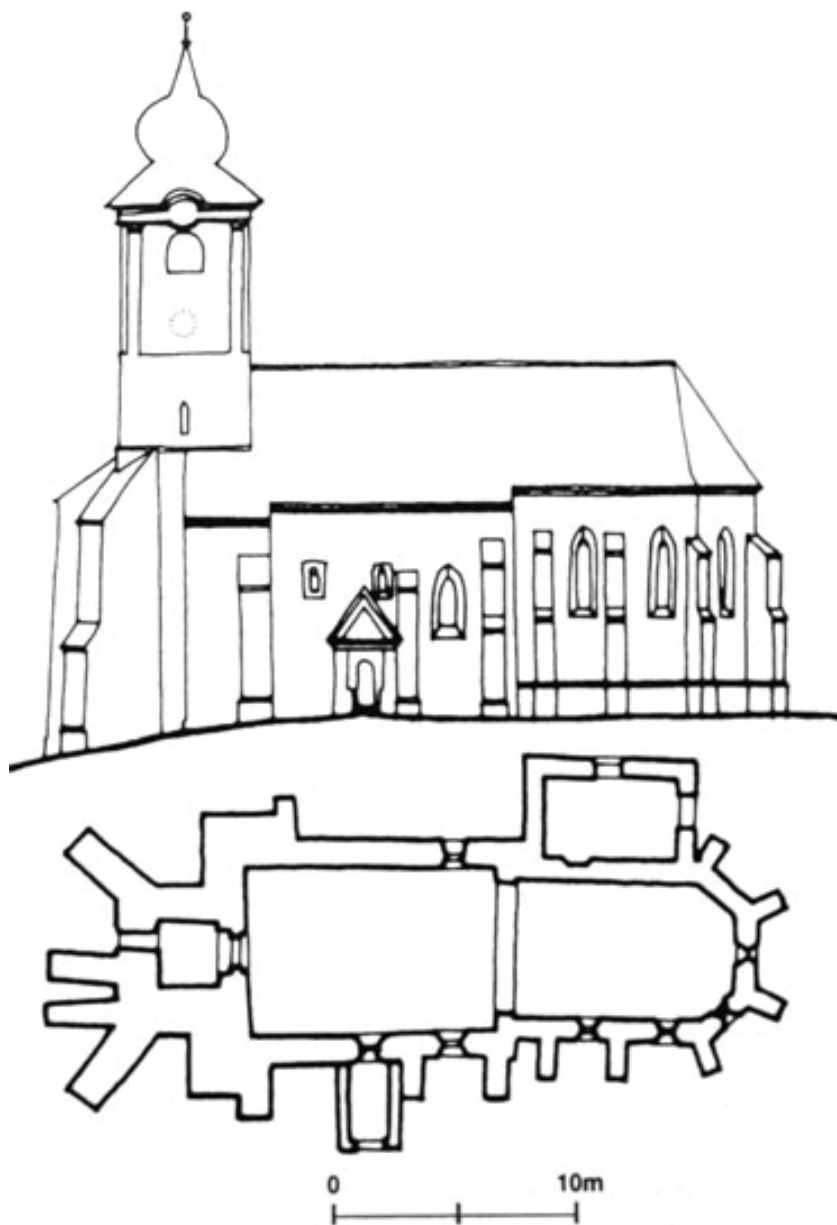
Plébániatemplom

- 1465 körül. „Nicolaus plebanus de Eskelew” (DI. 30310).
1495. „Martinus de Nagheskelew plebanus” (DI. 28451).

NAGYGALAMBFALVA (Porumbenii Mari), ref. templom (151., 278. kép; 53. ábra)

1459. „Johannes de Neythod et Andreas de Galambfalwa” szerepelnek Geréb János erdélyi főkapitány küldötteként (OL Filmtár 7809. 21 Mike-gyűjt.).

L. még ENTZ: Erdély 133.

53. ábra

Nagyalambfalva, a ref. templom alaprajza és deli homlokzata (Dávid nyomán)

NAGYIDA (Kolozsnagyida; Viile Tecii, Grosseidau)

1492. L. Beszterce, domonkos kolostor.

L. még CSÁNKI V. 361.

Plébániatemplom

1449. „Ecclesia beate Marie Magdalene in possessione Ida” (Farkas János végrendelete
DI. 36391. 49. 1–2; JAKÓ 648–649).
L. még ENTZ: Erdély 133.

Kápolna

1505. „Capella sanctorum Seruacii, Valentini, Blasii et Vrbani in territorio Ida prope
piscinam fratrum ordinis praedicatorum sita” (BERGER 452).

NAGYKAPUS (Copşa Mare, Grosskopisch), plébániatemplom

1454. „Nicolaus plebanus de Capus regali” (DI. 36407. 49. 4; JAKÓ 1150).
1493. „Anthonius de Thartlaw plebanus de Chappws” (Mon. Vat. I. 5. 31).

NAGYLUDAS (Ludoş, Grosslogdes), plébániatemplom

1513. „Andreas de Gergelfya plebanus de Maiori Ludas” (DI. 30534).
L. még ENTZ: Erdély 134.

NAGYMÉREGJÓ (Mărgău), udvarház

1511. Zápolya János erdélyi vajda bevezető parancsa „Georgius, Nicolaus et Johannes
Wayda de BeeL” számára „in dominium domus et curie nobilitaris in... Nagh-
Meregyo” (DI. 27255).

NAGYMON (Naimon)

Templom

- 1360/1367. Szűz Mária-fakápolna (DI. 96428 Vay lvt.).
1399. „Patronatus ecclesie” (DI. 96710 Vay lvt.).
1413. A Moniak és Jakcsok közötti per. Határjárás: „primo incepissent prope sanctua-
rium ecclesie beate virginis in eadem Mon fundate... ascendendo prope vineam
dicte ecclesie... et vineam eandem per vtrasque partes iure patronatus eidem
ecclesie relinquendo”. (DI. 28779.)
1515. „Agata relicta Ambrosii Samsoni” a nagymoni templomnak végrendelkezik (DI.
82425 Zichy lvt.).

Földvár

1505. A község mellett „Poganwarhegh” (DI. 36399. 248. 1; JAKÓ 3474).

NAGYOSZTRÓ (Ostrov, Ostrovul Mare), ortodox templom

1360. „Archidiaconus de Oztro” (A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat
Évkönyvei. 1882. 61).

1404/1428. Lackfi Jakab vajda bizonyítja, hogy „Stanchul” és fia „Tatul kenezii de Oztrow... vniuersum censum tercie partis keneziatu de Oztrow... eisdem relaxauimus” (OL Filmtár 78b 12. 62 Törzsgyűjt.).

NAGYPESTÉNY (Peșteana), ortodox templom

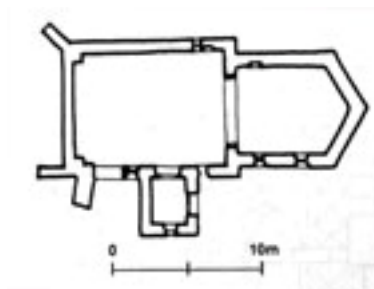
1360. „Balk de Possana ecclesie sacerdos Olachalis” (A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyve I. 1882. 61).

NAGYPETRI (Petrindu), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 156; ENTZ: Erdély 134.

NAGYRÁPOLT (Raportul Mare), ref. templom (54. ábra)

L. ENTZ: Baukunst 156; ENTZ: Erdély 134.

54. ábra

Nagyrápolyt, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László rajza – 1936 – nyomán)

NAGYSAJÓ (Șieu, Șieu Mare), plébániatemplom

1526–1550. „Cristoforus plebanus de Sayo superiori” (Beszterce város lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 134.

NAGYSÁROS (Șoarș, Scharosch), plébániatemplom

1449. Búcsúlevél, „ut parochialis ecclesia sancti Jacobi in Scharis” zarándokokat fogadhasson (Urk. V. 290).

1507. „Pro structura ecclesiae in Saros fl. 12” (Quellen 483).

NAGYSELYK (Şeica Mare, Marktschelken), ev. templom

1414. „Johannes de Schelk maiori ecclesiae parochialis rector... ecclesia sancti Martini de Schelk maiori” (Urk. III. 600).

1461. „Matheo... capellano in Schelk maiori” (Dl. 44987 és Urk. VI. 107).

1501. „Nobilis Johannes presbiter de Bolya plebanus possessionis regis Nagh selk” (Dl. 46555).

1515. „Johannes presbiter de Naghselk” (Dl. 29383).

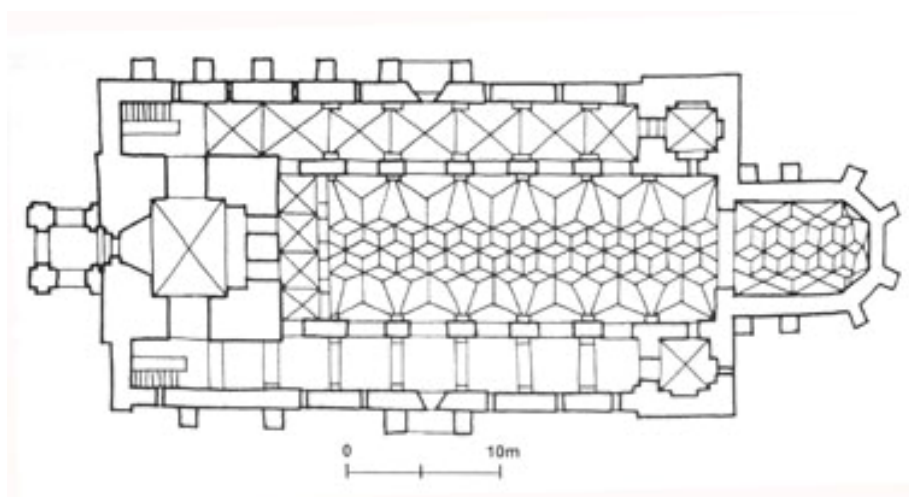
L. még ENTZ: Erdély 135.

NAGYSINK (Cincu, Großschenk), ev. templom (55. ábra)

1474. Mátyás király megengedi, hogy ellenséges támadás esetén a nagysink-i fegyverforgatók fele „pro tuitione et defensione castri seu cimiterii ipsorum remanere possit” (Urk. VII. 24).

1502. „Plebanus in Schenk maiori.” L. Adattár, Építetők..., Kőhalmi Máté végrendelete.

L. még ENTZ: Baukunst 138; ENTZ: Erdély 135.

55. ábra

Nagysink, az ev. templom alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

NAGYSOLYMOS (Şoimuşu Mare), ref. templom

1514. „Anthonius presbiter de Solymos” (OL Filmtár 781. 15. 138 Törzsgyűjt. és SzO I. 327).

NAGYSZEBEN (Sibiu, Hermannstadt) (56. ábra)

Városfal (78–81., 210., 323–324. kép)

1357 előtt „Comes Martinus debet dare pro structura ad turrim c florenos” (Kirchenbuch 344).

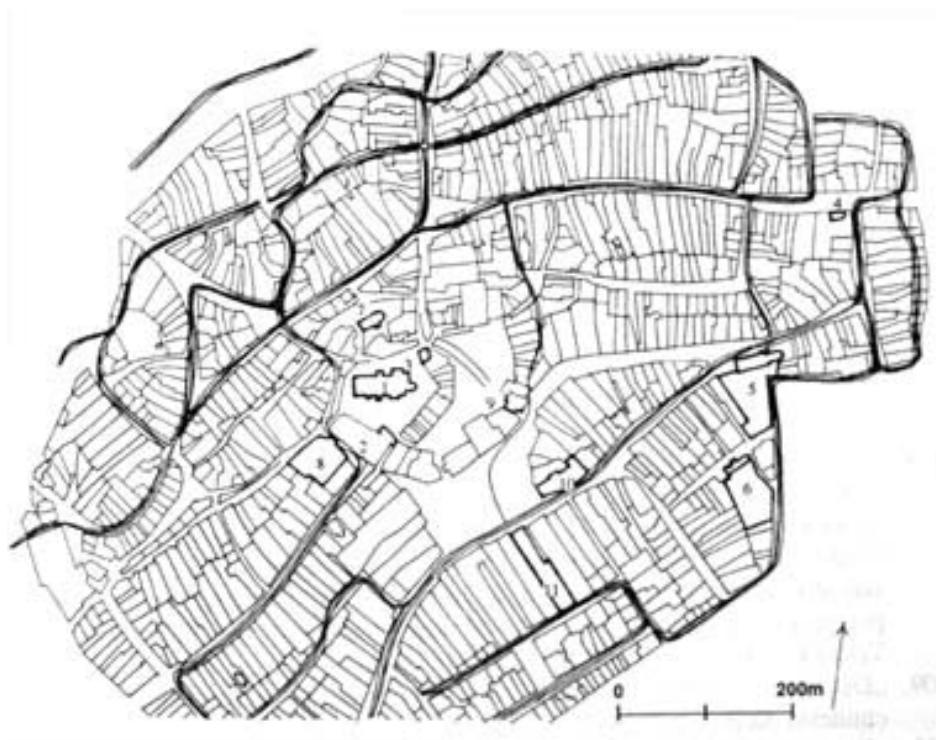
1370. körül, „xij florenos czu dem thorn” (Kirchenbuch 416).

1413. „Vigili circa turrim heltensem circa turrim Elyzabeth turrim serre (Sagthor)” (Kirchenbuch 432, 433 és Quellen 4).

1445. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1454. V. László előtt előadták „cives civitatis nostrae cibiniensis, tum ex eo, quod... depauperati sunt, tum vero propter magnum timorem ingressus Turcorum pro conservatione et fortificatione civitatis eorum subsidio nostro nimium indigerent”, ezért adókedvezményt kérnek. A király a kérés indokoltságát Hunyadi Jánossal vizsgálta meg. (Urk. V. 442.)

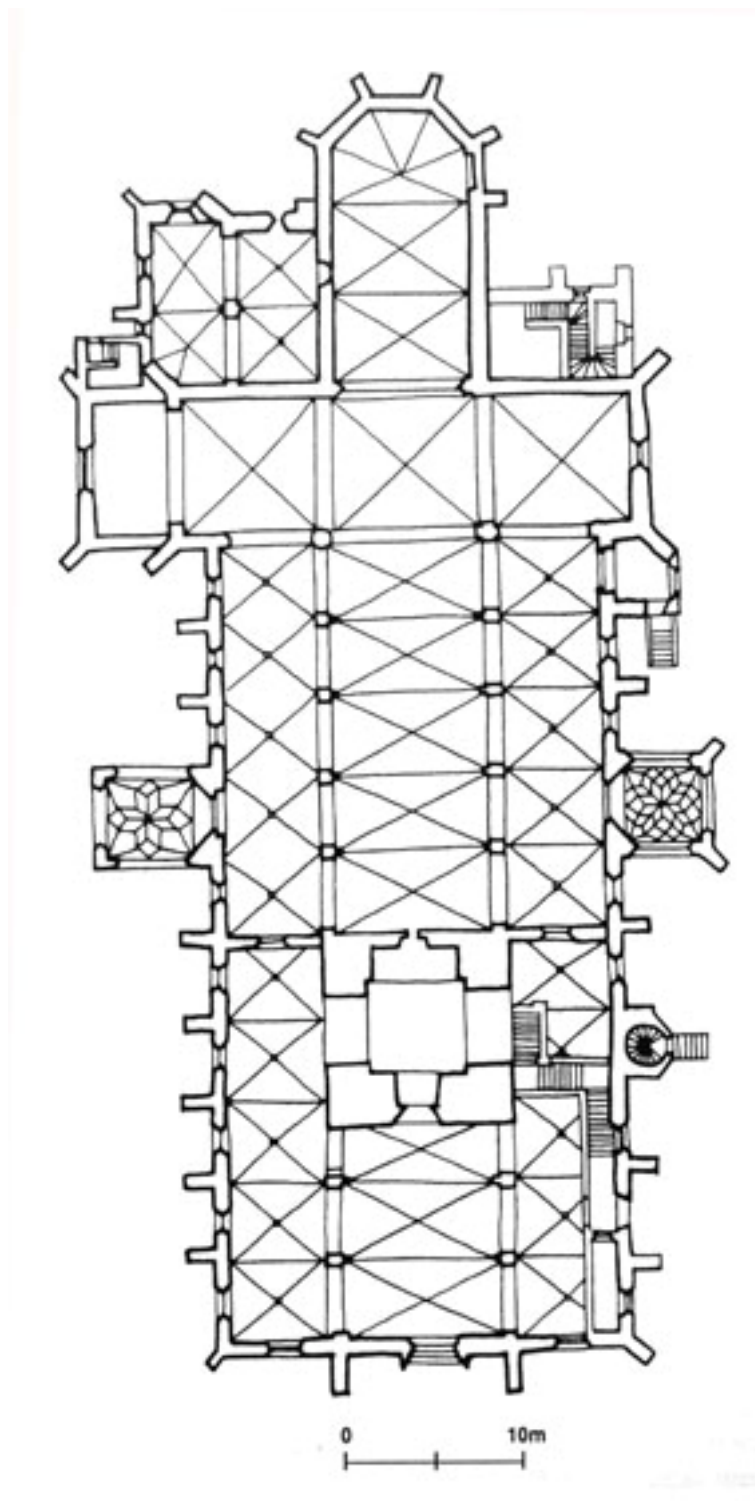
1471. „Capella sancti Nicolai extra cimiterium in medio muri... Item accomodavit Nicolaus procurator vnam foveam a Mathia Burcher in der Heltner gassen et jacet vbi intrant ad ciuitatem sub testudine” (Kirchenbuch 362).

56. ábra

Nagyszeben, a történelmi városmag alaprajza az 1880 körüli telekosztással. 1: ev., egykori plébániatemplom; 2: iskola; 3. kápolna maradványai; 4. egykori minorita kolostor, jelenleg Szent Erzsébet-kápolna; 5. egykori domonkos, majd orsolyita kolostor; 6: egykori domonkos apáca- majd ferences kolostor; 7: egykori ispita; 8: régi vároháza; 9: első vároháza kaputornya; 10: egykori kápolna maradványai; 11: Haller-ház (Niedermaier nyomán)

1477. „Ante domum Bartholomei pictoris... circa turrim” (Kirchenbuch 363).
- 1485–1487. A kapuőrök elszámolása (Quellen 110–118).
1494. Ágotai János polgármester számadása a várostorony építéséről (Quellen 177–179).
1496. „Magistro Henrico muratori super cymento pro civitate faciendo fl. 20 magistro Bernhardo lapicidae super laboribus ipsius cum singulis familiaribus circa portam Sagdor factis per septimanas 13 super incisione lapidum magnorum fl. 37 den 57 magistro Gallo tegulatori pro uno fornace magno tegularum fl. 5” (Quellen 224).
1497. Priesterturm. L. Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó.
- 1501 és 1503. Nagyméretű építkezés számadása a városfalakon és tornyokon (Quellen 346–359 és 362–380).
- 1587/1764. Haller Gábor két kőháza körül egy áll „in platea vulgo Polgar utcza intra muros” a másik „extra porcinam portas (!) vulgo Diszno Kapu vocatam urbis Cibiniensis” (OL Filmtár 5587. 15a Jósika lvt.).
1783. „Porta a Sancta Elisabetha nominata Cibiniensis.” L. Nagyszeben, Szent Kereszt-kápolna.
- Ev. templom (32., 74–77., 130., 201–204., 316. kép; 57. ábra)
1351. A nagyszebeni káptalan határozatokat hoz „in Cybinio in ecclesia parochiali, quae est in laudem virginis gloriosae Maria... constructa, in gradu ante summum altare in choro situm” (Urk. II. 81).
- 1360-as évek. „Ladizlauus Funczencz... debet dare... xx ad beatam virginem et x ad sanctam Elzsbet pro structura... ecclesie” (Kirchenbuch 343).
- 1370 körül. „Item comitissa Conradi tenetur xxxij florenos ad unam fenestram ad ecclesiam beate virginis” (Kirchenbuch 344).
14. sz. vége, 15. sz. eleje. Kiadások a templomra: „Item misi ad ecclesiam beate virginis facere tria fenestra summa pecuniarum organiste 1 floreni et dedi eciam de organa iiiiij florenos... vor balge vnde negele vnd dem zcyimmermann Item dedi de campana florenos carpentario et fabro vnd viij florenos dem zcyimmermanne vnd dem smyde das dy glocke nyder lyssen” (Kirchenbuch 351).
1402. „Nicolaus plebanus de Sibinio” szerepel mint az esztergomi érsek megbízottja (Dl. 28951).
- 1408/1410. Ozorai Pipo bizonyítja, hogy „Mathias Galdi ciuis ciuitatis Cybiniensis... officiolatum camerarius salisfodine de Wyzakna... tenuit... quandam domum lapideam in maiori circulo vulgariter kornmargt appellato in prefata ciuitate Cibniensi inter domos Francisci renouatoris a dextris et Marci cusoris monetarum asinistris sitam non de bonis regalibus sed de suis propriis rebus... ab ecclesia parochiali Cibiniensi emisse et reedificasse didicimus” (Dl. 73919 Teleki lvt. És Teleki I. 334).
1409. „Decano Cybiniensi ac iudici ordinario in capella sancti Jacobi apostoli in cimiterio ecclesie parochialis... in Cybinio” (Urk. III. 482).
1413. „Registrum organiste pro sufflatura ad organum xxx d pro pictura organj ij d”... „turren huetter pro sufflatura ad organum” (Kirchenbuch 430–431).
1414. Közjegyzői oklevél: „acta sunt haec Cybinii prae foribus ecclesiae parochialis” (Urk. III. 607).
- 1432 körül. „Summum altare, altare trium regum” (Kirchenbuch 352–353).

57. ábra
Nagyszében, az ev., egykori plébániatemplom alaprajza (MMTó/Reissenberger – 1863 – nyomán)

- 1434/1443. „Iobagiones ecclesie beate Marie... de Cybinio” (OL Filmtár 4066. 4. 171 Szeben város lvt.).
1442. A plébániatemplom kincstárának leltára (Kirchenbuch 353–361).
1448. (Carvajal) János bíboros búcsúengedélye: „Cupientes... ut nova capella ecclesiae parochialis beatae Mariae virginis in Cibinio a retro annexa et in honore eiusdem virginis... nec non beatorum Laurentii, Wolfgangi, Anthonii, Francisci, Floriani, Stephani ac Ladislai regum et Emerici ducis ac Katherinae, Barbarae, Dorotheae, Ceciliae, Elisabeth et Clarae... construenda... manus adiutrices porrigere volentium citius perficiatur”. Ezért a megfelelő ünnepeken látogatóknak, akik „ad reparationem ac conservationem ipsius capellae” segítséget adnak, azok számára búcsút engedélyez. (Urk. V. 242–243.) – Antal plébános búcsút kér, mivel „ecclesiam quidam vix ex patronis magno structurarum opere ampliari inchoavit, sed aedificationem pecunia deficiente finire non potuit” (Urk. V. 250).
1457. „Capellis parochiali ecclesiae non subiectis.” L. Nagyszeben, Szent László-prépostság és Nagyszeben, városház.
1465. Vizaknai Miklós végrendeletében „domum nostram cum piscina in civitate Cybiniensi habitas pro perpetua missa in eadem ecclesia Cybiniensi celebranda una cum magno cingulo nostro de aurato et dracone argenteo similiter legamus, ita quod... pro cingulo et dracone liber missalis et calix disponentur” (Dl. 36393. 153–157; JAKÓ 1676 és Urk. VI. 218–220).
1469. Jakab bíboros búcsút ad a szebeni templom Szent János-oltárának (Urk. VI. 385).
1484. Római bíborosok „ut altare Johannis baptistae et ewangeliste situm in parochiale ecclesia beatae Mariae opidi Cibinii alias Hermestat... in suis structuris et aedificiis debite reparatur, conservetur... necnon libris, calicibus... decoretur” az oltárt meghatározott napokon látogatóknak búcsút adnak (Urk. VII. 356).
1485. „Georgius Sartor concivis Cibiniensis... hanc dispositionem facere decrevi pro altari
in honore beatae virginis Mariae de Raconato in ecclesia dictae civitatis fundato... hortum meum penes Zagthor... altaristae et altari eiusdem dono. Item domum meam allodialem in vicinatu domus Greff Peteren ex opposito domus magistri Materni Auriperi situatam” az oltárnak adja. Halála után az oltár kegyuraságát a városi tanácsnak adja. Kéri a tanácsot, hogy „altaristam et domum eiusdem velint liberum et exemptum habere et servare”. (Urk. VII. 406–407.) – „In domo habitacionis... Clare relicte quondam... Petri Gereb iudicis... Cibiniensis... coram Johanne plebano ecclesie gloriose virginis... Marie” birtokadományt tesz (Péterfalva, Répafalva és Ravazd) (ENMLt Bánffy II. lvt. és Urk. VII. 381–382).
1494. Számadás „pro fabrica ecclesie Cibiniensis 100 fl” és Ágota János plébános építési számadása (Quellen 176 és 177–179).
1505. „Gaspar Zoler super sectionem lapidum ad laborem ecclesiae et usum lapicidarum... percepit fl. 28. d. 35” (Quellen 450).
1509. „Gaspar Sýweges ciuis ciuitatis et vittricus ecclesie Cibiniensis” ügyvédekett vall (Dl. 46904). – „Post perfectionem porticus ecclesiae (sc. Cibiniensis) ex opposito plebani deputatum est magistro Nicolao lapicidae vestimentum et dedit dominus magister civium pro panno florenos 3” (Quellen 543).
1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.
- L. még ENTZ: Baukunst 140; ENTZ: Erdély 135–136.

Szent László-prépostság

1424. Zsigmond király az elhagyott prépostsági templom javait visszaadja: „prepositura ecclesie beati Ladislai Regis de Cibinio... totaliter existit destituta”. (OL Filmtár 4066. 4. 120 és 121 Szeben város lvt. Ez utóbbi iratban tévesen Szent Zsigmond-templomnak nevezik.)
- 1424/1783. Az előző oklevél 1783. évi átirata. A szöveg után 1783-ból való feljegyzés, amely a szóban forgó épületek akkori állapotára és elhelyezkedésére ad felvilágosítást: „Ecclesia sancti Ladislai Cibiniensis est nunc gymnasy Cibiniensis bibliotheca, capella sancti Jacobi apostoli est nunc quoque vacua in cimiterio parochialis ecclesiae Cibiensis, hospitale est nosocomium Cibiniense.” (Dl. 11546, 37046 és 37047. E legutóbbi: V. Márton megerősíti a Szent László-prépostság kiváltságait.)
1457. Szécsi Dénes esztergomi érsek fogadalmi misék ügyében rendelkezik: „ut vos missas... in hospitali sancti Spiritus et capellis parochiali ecclesiae... de dicta Cibinio non subiectis more solito possitis celebrare.” A rendelkezés címzettjei „presbiteris... ex olim praepositura sancti Ladislai regis de Cibinio institutis”. (Urk. V. 565–566.)

Szent Jakab-kápolna (78. kép)

1409. L. Nagyszeben, ev. templom.
- 1424 és 1424/1783. L. Nagyszeben, Szent László-prépostság.
1430. A vizaknai és szelindeki plébánosok tizedre vonatkozó vitájának eldöntésére „in capella sancti Jacobi apostoli sita in cimiterio ecclesiae parochialis in Cibinio” került sor (Urk. IV. 415).
- 1432 körül. „Capella sancti Jacobi,..” (Kirchenbuch 352–353).

Szent Kereszt-kápolna (131. kép)

1783. „De origine sito et moderno statu capellae sanctae Crucis extra portam a sancta Elisabetha nominatam Cibiniensem... Andreas II... Cibinii ante portam orientalem, quae exposit a sancta Elisabetha nomenclationem accepit, erigi curavit, insigne monumentum Crucis cum effigie emorientis salvatoris mundi et illocari fecit insigni eo fine ibidem ante portam exstructae capellae... circa capellam subsequis temporibus erectum est caemeterium quoque lateribus coctis exstructum, capellaque fuit ampliata, ac in Anno 1417: ex praegrandi integro Saxo ingens Crux cum effigie emorientis salvatoris mundi artificioso sculpto elaborata, imposita, et itidem super altare erecta fuit.
- Quae ibidem devote conservata exstitit usque ad annum 1529: dum turbulencia et protervia Lutheri... ea quoque Crux cum sua capella et caemeterio solo aequata fuisset, et Crux... in paludem ibidem ante portam... injecta exstitisset... Initio hujus saeculi devotione... unius generalis armorum caesareorum... extractaque et propius ante... portam denuo erecta, et tandem capella quoque perexigua circumdata et obducta exstitisset, ubi nunc... pulchre purgata, renovataque, et novis coloribus adornata conspicitur altari imposita (sc. Crux)... ubi... religiosi sancti Francisci seraphici ordinis. Cibinienses monachi... Missas celebrare solent.” (Dl. 37036.)

Szent Miklós-kápolna

1471. „Capella sancti Nicolai extra cimiterium in via versus alumnam in medio muri” (Kirchenbuch 362).

Domonkos kolostor (318. kép)

1444. „Supplicatur, ut indulgentiae, quae conventibus in Alba, in Warasco, in Winezia, in Molbata et in Czibinio praedicatorum et minorum ordinum in terra Transilvaniae existentibus concessae sunt, etiam conventum beatae Mariae et sanctae Elizabeth in Czybinio dictorum ordinum visitantibus concedantur” (LUKCSICS II. 216). – „Eugenius papa IV concedit indulgentias domos praedicatorum et minorum fratrum ordinis in Alba et in Varasco ac in Winezia necnon in Molbata, in Czibinio ac beatae Mariae et sanctae Crucis in Bistricia... consistentes et partim a Teucris destructas visitantibus” (LUKCSICS 216–217).

1445. IV. Jenő pápa levele „abbati monasterii... in Kercz... mandat, ut civibus oppidi Cybiniensis, necnon iudicibus iuratis Septemcastrorum... det licentiam destruendi domum ordinis fratrum praedicatorum extra muros dicti oppidi duabus turribus et muris fortibus munitam et de novo intra oppidum aedificandi, etiam si plebanus dicti oppidi contradicat. Domus praedicta propter impetus Turcorum oportet destrui.” (LUKCSICS 230.) – A szebeni tanács levele a pápához, hogy tiltsa meg, hogy Antal szebeni plébános megakadályozza a domonkos kolostornak a városon belül való újjáépítését. „Turci... patriam Transsiluanam invadentes ita destruxerunt... quod quasi nihil nisi haec civitas Cibiniensis indestructa remansit... Fuit tamen quoddam claustrum ordinis fratrum praedicatorum sanctae Crucis... extra eandem civitatem immediate tamen circa civitatem situm duabus turribus et aliis muris lapideis fortissimis munitum.” Félnék attól, hogy „Turci... ex dicto claustro... huic civitati... plurimum nocere potuissent... usque ad corum fregi fecimus et dirupi de lapidibus eiusdem claustrum sic fracti muros civitatis muniendo et fortificando”. (Urk. V. 159–160.)

1447. V. Miklós pápa „decano ecclesiae Cibiniensis mandat, ut fratres conventus sanctae Crucis de Cibinio... ordinis praedicatorum de observantia qui adhuc extra muros oppidi Cibiniensis habebant domum, adiuvat, ut sedem in dicto oppido adipisci possint” (LUKCSICS II. 245).

1474. A domonkosok székesfehérvári káptalanja jóváhagyja a nagyszebeni tanács rendelkezéseit: a városfalakon kívüli ottani domonkosoknak a falakon belüli telepítését. „Intra praesidia murorum civitatis... monasterium transferri deberet (Urk. VII. 28–30.)

1502. Szebeni domonkosok. L. Adattár, Építetők..., Kőhalmi Máté végrendelete (Dl. 21091).

1523. Pemflinger Márkné „Thabysassý” Klára végrendeletében írja „Corpus suum ad sacellum eiusdem (sc. Clare) parochiali ecclesia annexum vbi scilicet primus maritus (Johannes Lulaý) vrna repositus quiescit... sepeliatur”. Mondjanak érte misét „tam in Ecclesia parochiali ciuitatis Cibiniensis et vtroque monasterio, quam etiam in hospitali... Ad singula monasteria tum monachorum quam monialium in eodem ciuitate Cibiniensi fundata... florenos centum distribuuntur. Item ad singula monasteria ciuitatum Megyes, Zazzebess, item Szawaros et Thyws

florenos decem. Item ad fabricam imaginis sancti Sebastiani argenti marcas decem.” (DI. 47525.)

L. még ENTZ: Baukunst 140; ENTZ: Erdély 136.

Domonkos apácák kolostora

1502. Szebeni domonkos apácák. L. Adattár, Építetők..., Kőhalmi Máté végrendelete.

1506. Nagyszeben város számadáskönyvében: „Sanctimonialibus sancti Dominici Cibiniensibus fl.5” (Quellen 483).

1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

Ferences kolostor

1360-as évek. L. Nagyszeben, ev. templom.

1397. „Guardianus minorum fratrum... de Cybinio” (OL Filmtár 780. 151 Kemény József-gyűjt.).

1444. „In Czibinio minorum ordinis.” L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1506. „Fratribus minoribus apud sanctam Elizabetham in Cibinio pro structura fl. 10” (Quellen 483).

1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1783. „Religiosi sancti Francisci ordinis Cibinienses monachi.” L. Nagyszeben, Szent Kereszt-kápolna.

L. még ENTZ: Baukunst 140–141; ENTZ: Erdély 136.

Ferences apácák kolostora

1506. „Sanctimonialibus sancti Francisci Cibinii” (Quellen 483).

1523. „Monasterium monialium.” L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

Szentlélek-ispotály

1386. „Phaffenhenyl”-t nyugtatja a városi tanács arról az összezről, amelyet „Nicolaio pictori vitrico nostri hospitalis” visszafizetett (OL Filmtár 4066. 4. 40 Szeben város lvt.).

1414. „Frater Michael crucifer ordinis sancti spiritus et magister hospitalis Cybiniensis” (Urk. III. 607, 609).

1424, 1424/1783, 1457. L. Nagyszeben, Szent László-prépostság.

1466. Miklós erdélyi püspök levele a nagyszebeni tanácshoz, hogy a „frater Petrus Kempf de Basilea” által a római generálistól származó rendelkezés értelmében „praefatum fratrem Petrum in hospitale et domum sancti spiritus vestri oppidi in Cibinio personaliter inducere... debeamus tamquam verum et legitimum priorem eiusdem, fratrem vero Nicolaum actu regentem de eisdem excludere tamquam illegitimum” (Urk. VI. 233–234).

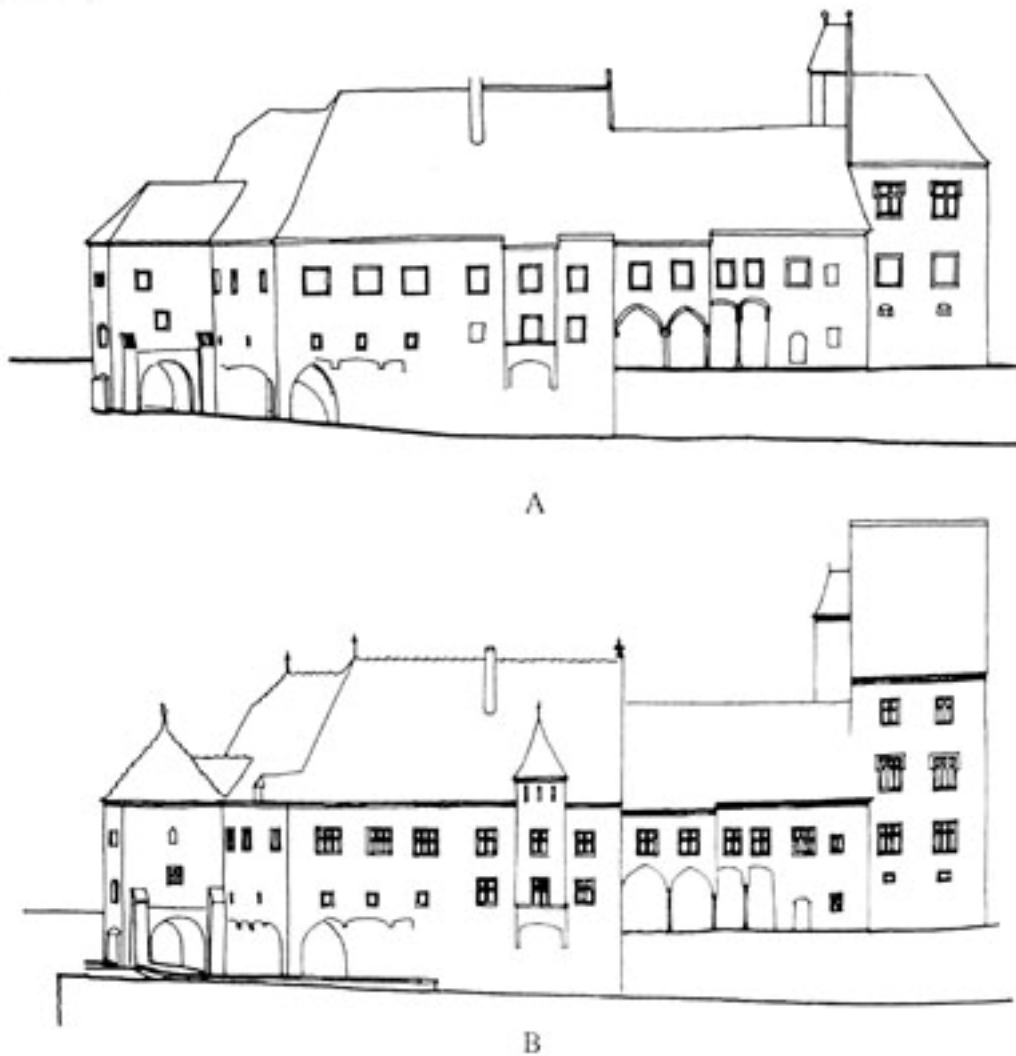
1495. Adatok az ispotály építéséről (Quellen 197–198).

1502. L. Adattár, Építetők..., Kőhalmi Máté végrendelete.

1506. „Hospitale eiusdem (sc. in Cibinio) civitatis fl. 12” (Quellen 483).

1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

L. még ENTZ: Baukunst 141; ENTZ: Erdély 136.

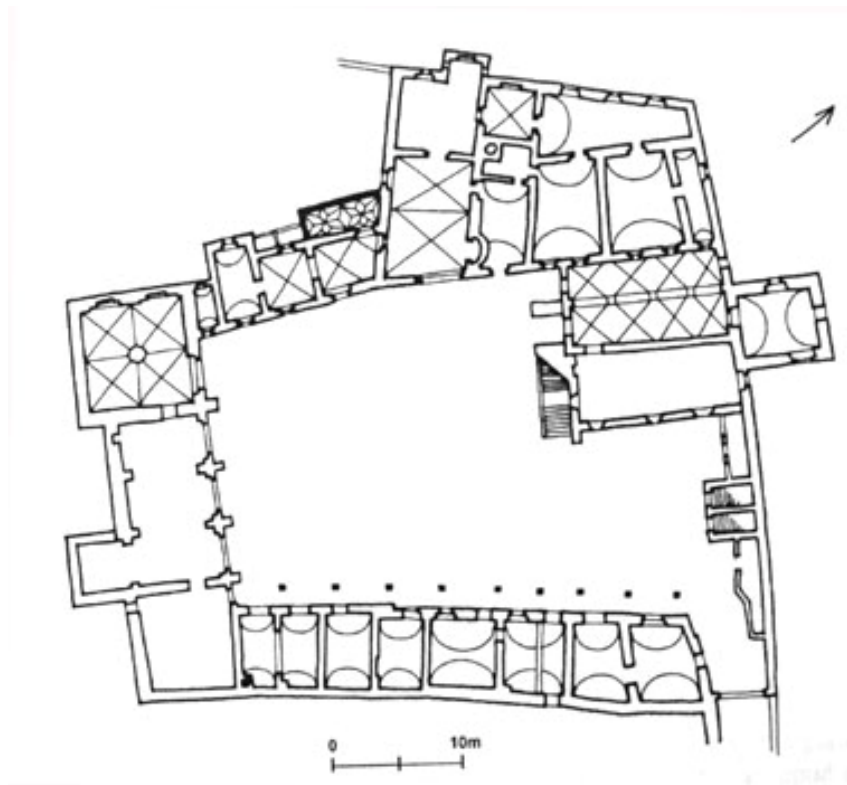

58. ábra

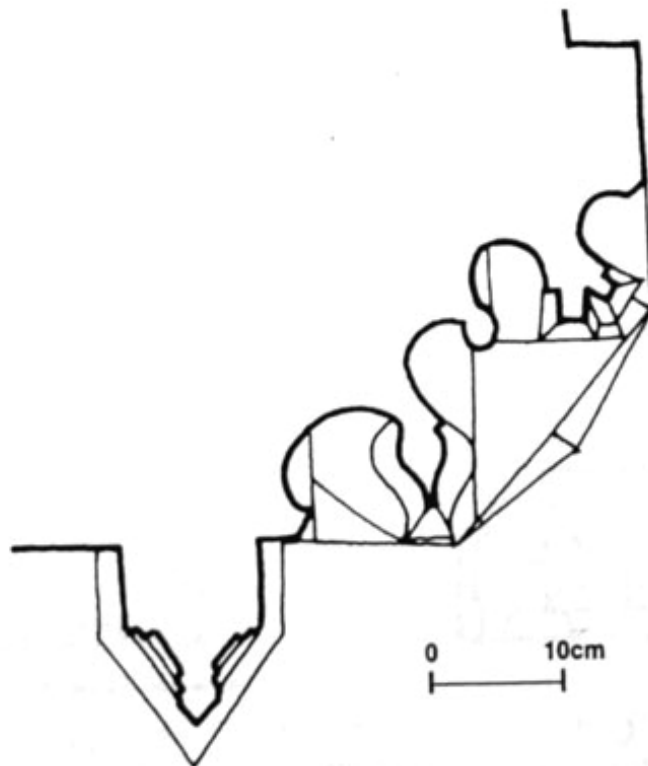
Nagyszéchenyi, a régi városháza északnyugati homlokzata. A: a restaurálási munkálatok kezdete (1967) előtt; B: a restaurálási munkálatok befejezte (1987) után (Fabini 1989 nyomán)

Városház (207., 319–321. kép; 58–60. ábra)

1457. Misemondási szerződésben szerepel „in turri praetorii et consistorii oppidi Cibiniensis personaliter constituti Oswaldus magister ciuuium et iurati consules... ac vitricus parochialis ecclesiae... virginis Mariae” (Kirchenbuch 403–404).
1495. „Pro lapidibus magnis ad fundamentum novi aedificii in teatro civitatis fl. 2” Hecht György kiadásai (Quellen 197–198).
1496. „Ligna empta pro novo aedificio in magno circulo videlicet bockstullen fl. 1 den 25” (Quellen 226).

59. ábra
 Nagyszeben, a régi városháza alaprajza (Fabini 1989 nyomán)

60. ábra
 Nagyszeben, a régi városháza emeleti ajtókeretének profilja (Fabini 1989 nyomán)

1497. „Magistro Valentino pictori pro labore vexillorum in novo aedificio seu domo florenus 1” (Quellen 237). Valentino pictori arma civitatis super domum novum (!) depicta florenus 1” (Quellen 252). Az új épület ács, asztalos és lakatos munkáinak számadása (Quellen 256–257). – L. még Nagyszeben: kézművesek, kőfaragó.

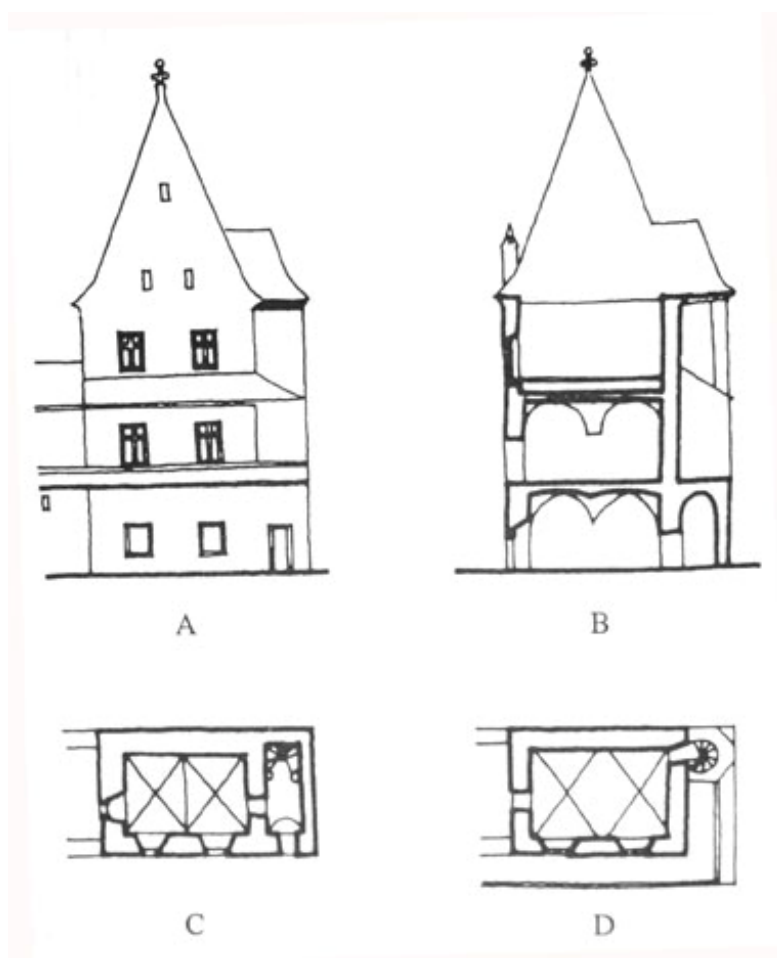
Lakóházak (208., 322. kép; 61–62. ábra)

1408/1410. Gáldi Mátyás kőháza. L. Nagyszeben, ev. templom.

1440. „Anna filia quondam Valterii de Cybinio... vniuersas... hereditates... Valterii patris sui videlicet domum seu curiam in... ciuitate Cibiniensi... Nicolao Apa... contulisset” (DI. 36390. 57. 2; JAKÓ 264).

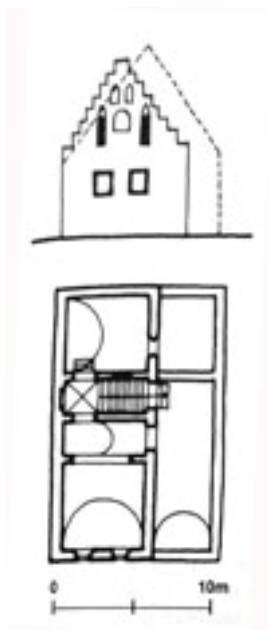
1441. Steinaui Orbán közjegyző írásba foglalja János szelindeki plébános vallomását „in domo superiori quondam Megerlini medicinae doctoris... in plathea Risporgasse sita” (Urk. V. 83–84).

1446. „Vrbanus Petri de Stynawia... in stuba superiori et munita habitacionis mee notarii publici subscripti oppidi Cibiniensis” átírja Nagy Lajos egy pókafalvi birtokügyben 1372-ben kiadott oklevelét (OL Filmtár 780. 5. 157 Kemény József-gyűjt.).

61. ábra

Nagyszeben, lakótorny a Haller-ház (Piața Republicii, Grosser Ring, Nagy Körút Nr. 10.) udvarán. A: nyugati homlokzat; B: hosszmetset; C: földszinti alaprajz; D: 1. emeleti alaprajz (Fabini 1989 nyomán)

62 ábra

Nagyszeben, az Avram Iancu
(Reisbergasse, Rizskása) utca
Nr. 16. homlokzatrekonstrukciója
és pincealaprajza
(Fabini 1989 nyomán)

1449. A szebeni városi tanács „domum nostram inter providum Johannem Pictorem ab orientali et nostrae scholae ab occidentali plagis in cimiterio parochialis nostrae ecclesiae civitatis Cybinien-sis... situatam” eladja a szebeni káptalannak „pro ducentis florenis auri Hungaricalibus” (Urk. V. 280–281).
- 1461/1771. Mátyás király a Moldvába szökött Veresmarti Mihály „universas domus et hereditates” Rozgonyi Sebestyén erdélyi vajdának adja. Veresmarti ugyanis nem akart katolikus módon megesküdni, s ezért szökött meg a leánnyal. (Dl. 15650.)
1465. Vizaknai Miklós háza. L. Nagyszeben, ev. templom.
1466. „Petrus Mwelner” háza. L. Nagyszeben, Kispiac.
1469. „Franciscus Italicus de Florencia” Kolozváról ír sógorának „Nicolao Aurifabro magistro civium Cibiniensi”. Megkapta az említett ötvös levelét „ubi scribitis, ut filiam vestram Agnes vocatam in curri Nicolai Czech remittere debeam. Et quia vestram voluntatem infringere non valeo, ipsam potius ut filiam in eruditione hungarici linguagii, quam studere multum affectat, apud me retinuissem... intellexi, quod quidam Johannes Borth... domum nostram hic in vestri medio habitam pro debitis domini Cristofori occupasset.” (Urk. VI. 370.)
1471. Schiltmacher háza. L. Nagyszeben, Sporer Gasse.
1472. A szebeni tanács előtt megjelent „Paulus... filius Cristofori quondam Italicus de Florencia, civis de Riuulidominarum... domum suam... in circulo maiori... civitatis nostrae meridianam versus plagam inter domus... Oswaldi alias magistri civium ab inferiori et Martini condam Remszer a superiori partibus sitam... vendidisset Georgio Hecht... concivi... pro certa florenorum auri summa” (Urk. VI. 526–527).
1477. Bertalan festő háza. L. Nagyszeben, városfal.
1485. Geréb Péterné háza. L. Nagyszeben, ev. templom.
1499. „Nobilis Stephanus de Bogath... super illis porcionibus, que sibi de domo in ciuitate Cibiniensi existente rebusque argenteris... quondam... Thome magistriciuium... Cibiniensis patris scilicet sui inter alios fratres suos ad suam personam peruenire... deberent, omnes fratres... quietos... relinquisset” (Dl. 36403. 250. I; JAKÓ 3096).
1509. II. Ulászló „domum illam suam (sc. Emerici Czobor) in ciuitate nostra Cibiniensi... que videlicet alias quondam Thome magistriciuium deinde... Johannis Huzar ciuis eiusdem ciuitatis... prefuerat... nunc apud manus eiusdem Czobor” a háznak adómentességet ad (Dl. 21908).
- 1587/1764. Haller Gábor két háza. L. Nagyszeben, városfal.

Plébániaház (317. kép)

1455. Steinaui Orbán közjegyző Gergely botfalvi plébános ügyében írt levelét „in palatio inferiori domus dotis parochialis ecclesiae... virginis Mariae oppidi Cibiniensis” állítja ki (Urk. V. 501–503).
1509. „Porticus ecclesiae ex opposito plebani.” L. Nagyszeben, ev. templom.

Temető

1409. „Cimiterium ecclesiae parochialis.” L. Nagyszeben, ev. templom.
- 1424/1783. L. Nagyszeben, Szent László-prépostság.
1430. L. Nagyszeben, Szent Jakab-kápolna.
1449. L. Nagyszeben, lakóházak.
1471. L. Nagyszeben, Szent Miklós-kápolna.

Nagy piac

- 1408/1410 „In maiori circulo vulgariter kornmargt.” L. Nagyszeben, ev. templom.
1471. „In magno foro.” L. Nagyszeben, Fleischer Gasse.
1472. „In maiori circulo.” L. Nagyszeben, lakóházak.
1495. „In teatro civitatis.” L. Nagyszeben, városház.

Kispiac (205–206. kép)

1466. A varga céhnek megengedi a városi tanács, „quod iidem magistri ceche sutorum inter domum quondam... Petri Mwelner, olim consilii nostri iurati, nunc vero... Andreae Sartoris concivis nostri, in minori circulo civitatis nostrae... prope macella sitam... et inter lobium sive aedificium illud, in quo albi panes in ipso minori circulo venditioni exponi et vendi solent exposito utputa lobii sive aedificii cechae pellificum situm... unum lobium sive aedificium pro ipsorum artificio aptum, in quo videlicet lobio... singulis ferriis tertiis et nundinis... calceos eorum... vendere... possint, aedificare, murare ac... construere valeant... Et insuper concedimus... ut iidem sutores lobium seu aedificium huiusmodi cum ianuis, seris et aliis clausuris... valent conservare.” (Urk. VI. 234–235.)

Burger Gasse, Polgár utca

- 1587/1764. „Platea vulgo Polgar utcza.” L. Nagyszeben, városfal.

Fleischer Gasse, Mészáros utca

1471. „In platea Schporer prope domum merten Schiltmacher ante januam... in platea fleser... in magno foro” (Kirchenbuch 363).

Heltauer Gasse, Disznódi utca

1471. „Heltner gassen.” L. Nagyszeben, városfal.

Reisbergasse, Rizskása utca

1441. „Platea Risporgasse.” L. Nagyszeben, lakóházak.

Sporer Gasse

1471. „In platea Schporer prope domum merten Schiltmacher” (Kirchenbuch 363).

„Via versus alumniam”

1471. L. Nagyszeben, Szent Miklós-kápolna.

Kézművesek

Ács

14–15. sz. L. Nagyszeben, ev. templom.

1495. „Symon carpentarius”-t Kercre küldik (Quellen 184).

Festő

1386. „Nicolaus pictor.” L. Nagyszeben, Szentlélek-ispotály.

1397. „Albertus dictus Aposch” szebeni polgár végrendeletében szerepel „Nicolaus pictor” (DI. 31119).

1400 körül. „Nicolaus pictor tenetur lxxxiiii florenos an gelaz daz her hat genomen. Item ii hundert syben gelaz isther auch schuldig” (WENRICH 67).

1449. „Johannes pictor.” L. Nagyszeben, lakóházak.

1477. „Bartholomeus pictor.” L. Nagyszeben, városfal.

1494. „Mathiae pictori pro tunc iudici sedis fl. 10” (Quellen 176).

1497. „Valentinus pictor.” L. Nagyszeben, városház.

Harangöntő

1429–1438. Lénárd harangöntő és bronzműves (ENTZ: Művészek és mesterek 261).

1485. Altemberger Tamás szebeni polgár végrendeletét többek közt „in praesentia... Martini Blakengisser vilici” íratja meg (Urk. VII. 384–385).

1492. „Martinus Klockengisser” (Quellen 135).

Kályhás

1496. „Magistro Gallo tegulatori pro uno fornace magno tegularum florenos 5” (Quellen 224).

1504. „Jacobus lateratori pro una fornace parva laterum ad structuram ecclesiae de Holczmengen delatorum florenos 2 denarios 50” (Quellen 418).

Kovács

14–15. sz. L. Nagyszeben, ev. templom.

Kőfaragó

1462. „Martinus lapicida de Austria” kiegyezik néhány vele vitában álló szebeni polgárral (Urk. VI. 113–115).

1490. „Endres Steymecz” 25 dénár adót fizet (Quellen 130).

1495. „Missis domino Johanni Wall cum magistro Andrea lapicida et Symone carpentario ad Kerz pro conspicienda testudine et necessariis ecclesiae pro expensis... florenos 2... Magistro Andreae lapicidae super labore in Kerz florenos 12... Magistro Andreae florenos 4, florenos 6... Andreae lapicidae florenos 12.” (Quellen 184, 190, 192.)

1496. „Magistro Bernhardo lapicidae.” L. Nagyszeben, városfal.

1497. „Andreas lapicida” részére az év folyamán 186 forintot fizet a polgármester a város Paptorony (Priesterturm) melletti házainak munkáiért (Quellen 255).

1498. János muzsnai plébános írja a nagyszebeni tanácsnak, hogy „agilis magister Andreas lapicida” szebeni polgár 400 forintért boltozta be a keresztényszigeti templomot és a muzsnai templomban is dolgozott (FABINI: Andreas Lapicida 30–32).
1504. „Sebastiano successori magistri Andreae lapicidae in sortem laborum ipsius magistri Andreae in Keercz factorum florenos 10” (Quellen 416).
1506. „Pro certis lateribus proprie creuczbogenn a Cristanno lateratore ad laborem testudinis in Keercz receptis florenis 2” (Quellen 440).
- 1506/1679. „Dominus Johannes Welther ordinis dominicani ecclesiae aedificator” (WENRICH 45–46, bejegyzés a kiscsúri templom könyvében).
1509. „Post perfectionem porticus ecclesiae ex opposito plebani... magistro Nicolao lapicidae” (Quellen 543).

Kőműves

1495. „Magistris Henrico et Martino muratoribus pro ipsorum laboribus in Kercz florenos 6” (Quellen 196).
1496. „Magistro Henrico muratori super cymento pro Rubeis turribus construendis florenos 20” (Quellen 213).
- L. Nagyszeben, városfalnál is.

Kővágó

1505. „Gaspar Zoler.” L. Nagyszeben, ev. templom.

Szobrász

1417. Petrus Lantregen von Österreich (WENRICH 44–45).
1506. „Dominus magister civium assignavit magistro Vlrico Brassoviensi ad rationem solutionis cuiusdam imaginis mira arte sculpti (!) depositionis videlicet salvatoris et... ne de civitate transferretur eodem die florenos 12” (Quellen 447).
1508. „Magistro Vdalrico sculptori ex commissione magistri civium florenos 20” (Quellen 328).

Tetőfedő

1495. „Item cuidam Blasio super labore tegularum pro structura ecclesiae in Kercz faciendarum florenos 5” (Quellen 185). – „Item tegulatori in Kercz super tegulis pro ecclesia ibidem faciendis... florenos 8” (Quellen 186).
1496. „Magistro Gallo tegulatori.” L. Nagyszeben, kályhás.

Tűzvész

1469. „Qualis ruina et desolatio in civitate nostra Cybiniensi istis praeteritis diebus per ignem casualiter accidisse” ez köztudott. Ezért Mátyás király megparancsolja a szebeni, szerdahelyi és alcinaai széknek „quatenus omnes illi qui... currus et animalia pro curribus trahendis possident... ad reformationem dictae civitatis... et domorum illorum fidelium... ligna vehere... teneantur”. (Urk. VI. 423–424.)

NAGYTEREMI (Tirimia), ref. templom

1495. „Honorabilis Matheus Bosi de Theremi” (Teleki II. 205).
L. még ENTZ Erdély 136.

NÁPRÁD (Năpradea), ortodox kápolna

1494. Jakcs László birtoka: „Naprada octauam partem capelle lignee Wolachalis sepulcrum habentis” (Dl. 20145).

NASZÓD (Năsăud), ortodox kápolna

1450. „Nazad capellam ligneam cum sepultura” Kémeri Miklósé (OL Filmtár 780. 3. 96
Kemény József-gyűjt.).

NÉMA (elpusztult, Torda m.)

1461. „Nema” az ötvenedből „iura plebani I” (Dl. 25989).

Kápolna

1447. Osztály néhai Semjén gyermekei és Semjén anyja, Margit asszony és nővérei között: „in possessione Nema... duas sessiones quarum... altera in fine ville ex opposito capelle esset in quibus Nicolaus Feelzemew habitaret” Semjén gyermekeinek jut (Dl. 36391. 34).

NETUS (Netuș, Neithausen), plébániatemplom

1448. „Cupientes... ut ecclesia parochialis sancti Nicolai in villa Nethusen... frequenter” búcsút kap (Urk. V. 245).

1505. „Nythhsia ad testudinem ecclesiae faciendam unacum superadditione fl. 13” (Quellen 398).

NOSZOLY (Năsal, Doboka m.), ref. templom (40. kép)

L. ENTZ: Erdély 137.

NOVAJ (Năoiu), templom

1342. „Stephanus de Noua sacerdos ecclesie” (Dl. 40899).

NYÁRÁDSZENTBENEDEK (Murgești), templom

L. ENTZ: Erdély 137.

NYÁRÁDSZENTIMRE (Eremieni), ref. templom

L. ENTZ: Erdély 137.

NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ (Sînvășii), unit. templom (387. kép)

L. ENTZ: Erdély 137.

NYÁRÁDSZENTMÁRTON (Mitrești), mit. templom

L. ENTZ: Baukunst 156; ENTZ: Erdély 137.

NYÁRÁDTŐ (Ungheni), plébániatemplom

1442. „Johannes de Nyaradthw ecclesie plebanus” (Dl. 74077; Teleki II. 10).

L. ENTZ: Erdély 138.

NYÉN (Teliu), plébániatemplom

1534. A falut a szászok felégetik. L. Bodola.

1543. „Albertus de Nyen ecclesie parochialis rector” (SzO VIII. 407).

NYÚJTÓD (Lunga), r. k. templom

1523. „Ecclesia sancti Ladislai regis in Naythod.” L. Adattár, Építetők..., Imecs Antalné végrendelete.

L. még ENTZ: Erdély 138.

OLÁHABRUD (Abrud), udvarház

1547. L. Alsójára, udvarház.

OLÁHDETREH (Triteni de Sus)

1461. „Olahdetreh” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

OLÁHFRÁTA (Fráta; Frata), kápolna

1402. A Frátaiak osztálya: „in possessione Olaffratha... in duas sequestrando partes... quarum una scilicet inter quandam viam ad dictam possessionem Magyarfratha, necnon ad capellam ligneam ibidem habitam venientem” (ENMLt Suki lvt.).

OLÁHKOCSÁRD (Cucerdea)

1461. „Kochard” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

OLÁHPALATKA (Pălatca)

1461. „Palothka” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

OLÁHPETERD (Petreștii de Mijloc) ortodox kápolna és kereszt

1415. Osztály a Peterdiek között: „In secunda possessione Peterd Volahali sub capella Volahorum in fluio (!) ibidem existente incepissent descendendo ad montem capelle... In tertia vero possessione Volahali incepissent sub monte vbi crux Volahorum fuisset.” (Dl. 28512.)

1417. Az előbbi ügy némi eltéréssel: „Olahpeterd incipiendo a capella Valahali descendendo ad fluuium” (Dl. 28789).

OLÁHSÁLYI (Șeulia de Mureș)

1461. „Saly” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

OLÁHSZENTGYÖRGY (Sîngeorz-Băi), fakápolna

1450. Kémeri Miklós része: „in possessione Zenthgergh... capellam ligneam” (OL Filmtár 780. 3. 96 Kemény József-gyűjt.).

OLÁHSZENTMIKLÓS (Sînmiclăuș)

1461. „Olahcemiklos” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).
L. még Bethlenszentmiklós.

OLÁHZSUK (Jucu)

1461. „Olahswk” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

OLTSZAKADÁT (Szakadát; Săcădate), ev. templom

1494. „Ab Vngaris de Czeckendat” (Quellen 147).

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Czeket fl. 10” (Quellen 220).

L. még ENTZ: Baukunst 157; ENTZ: Erdély 138.

OLTSZEM (Olteni), udvarház

1342. Lajos király előtt megjelent „Johannes filius Dominici filius Benchench et Jacobus filius Mykou filius eiusdem Benchench de Hydueg quod vniuersitas siculorum de Sebus... ad domum ipsorum in terra Oltzeme vocata... potencialiter veniendo eandem omnino destruxissent” (OL Fényképgyűjt. 46 Kemény Pál lvt. 22).

OMBOZ (Mureșenii de Cîmpie)

Udvarház

1526. „Nicolaus Ombozy de eadem Omboz” végrendeletében „domum lapideam simulcum curia nobilitari et ortu atque stabulo equorum in... Omboz... ac vineam super eandem domum... necnon piscinam subtus... stabulum sitam... Eufrosine coniugi et Gasparo filio” adja (Dl. 36401. 109–111; JAKÓ 4166).

Plébániatemplom

1493. „N de Omboz ecclesie plebanus” (OL Filmtár 783. 28. 513 Bánffy lvt.).

1529. Tordai Pál hunyadi főesperes levele: „N de Omboz ecclesie parochialis plebanus” (OL Fényképgyűjt. 46. dob. Kemény József-gyűjt. 110).

1532. Egy ombozi halastó ügyében per. Ombozy Miklósné „in ecclesia sua parochiali super clausas eiusdem ecclesie... iurare debeat”. (OL Fényképgyűjt. 46. dob. Kemény József-gyűjt. 114.)

OMLÁS (Amnaș, Hamlesch), plébániatemplom

1494. „Pro structura ecclesiae in Omlaz fl. 16” (Quellen 176).

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Omlaz fl. 20” (Quellen 220).

ORMÁNY (Orman), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 157; ENTZ: Erdély 138.

OROSZFÁJA (Orosfaia)

1461. „Orozfaya” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

ÓZD (Ozd), udvarház

1514 Barlabási Lénárd „totalem porcionem suam in possessione Ozd... necnon domum et curiam nobilitarem... in Ozd” Péterfalváért cserébe adja Baládfi Mihálynak (Dl. 67258 Radák lvt.).

OZSDOLA (Ojdula), plébániatemplom

1539. „Lucas de Osdola plebanus” (SzO VIII. 282).
L. még ENTZ: Erdély 139.

ŐRALJABOLDOGFALVA (Sîntămăria Orlea), ref. templom

1363. Branyicska és Marosillye határjárása során vajdai emberek: „Baax aut Johannes filius Blasii de Bodughazunfolva” (Dl. 30691, 18. századi másolat).
1414. László plébános (Dl. 61003).
1444. I. Ulászló Hunyadi János familiárisának „Andreas de Pestien”-nek adja „possessionem nostram walachicalem Bodogazzonfalwa” (Dl. 29476).
1447. Hunyadi János „Johannes filius Johannis Kende de Malomwyz” részére adományozza „opidum regale Bodogazzonfalwa uocatam simul cum foro annuali” (Dl. 30443).
1489. Báthori Miklós váci püspök és Bánfi Miklós budai várnagy közti egyezség oklevelét hitelesíti „Jacobus Luce de Bodogazonfalwa dyocesis Transsilwanensis notarius publicus” (Vác, püspöki lvt. Fasc. 26. nr. 125).
L. ENTZ: Baukunst 157; ENTZ: Erdély 139.

ÖRDÖGKERESZTÚR (Cristorel), ház, kézműves

1483. „Symon Ewrdeg maior et iunior de Solyomkew” cseréjében szerepel „iobagio nomine Johannes Thapaztho cum vna domo deserta... in possessione Kerezthwr” (Dl. 36395. 50–52. l; JAKÓ 2431).

ÖRDÖNGÖSFÜZES (Fizeşul Gherlei), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 157; ENTZ: Erdély 140.

ŐRMEZŐ (Var), hid

1496. „Petrus de Sombor cum querela, qualiter ipse haberet quendam pontem in possessione sua Ewrmezew... iuxta fluuium Zamos.” Ezen szoktak a sószállítók átjárni

s ezért 150 forint értékben sót adtak a híd karbantartására. Mivel ezt a sókamaraispánok nem adták meg, a híd tönkrement. A király megparancsolja a sókiadását „ad reformationem pontit”. (Dl. 65441 Sombory lvt.)

1505. „Martinus de Dragh” már a híd jövedelmének felét Csehi György kamaraispánnak elzálogosítja, tehát a hidat rendbehozzák s ehhez hozzájárult 1499-ben a király is (Dl. 65449 és 65443 Sombory lvt.).

PAGOCSA (Mezőpagocsa; Pogăceaua), ortodox templom

1539. „Joannes Bohos Walachus presbiter de Pakocha” két halastavát elzálogosítja (Dl. 36404. 184b–185a; JAKÓ 4707).

PÁNCÉLCSEH (Panticeu)

Plébániatemplom

1498. Néhai Almási Mihály és felesége páncélcsehi házában lévő házi eszközökről leltár „coram Petro plebano de Cehy” (Magyar Tudományos Akadémia Kézirattár, Oklevélgyűjt. 528a).

Kézművesek

1473. „Thomas de Dragh... assumptis... quibusdam rusticis et incolis possessionis Chehy... Nicolai Fabro... Benedicto Fazakas... Thoma Molnar” elfoglalta „Georgius et Johannes de Kerezthwr” birtokát Récekeresztúron (Dl. 62902 Bethlen lvt.).

PAPFALVA (Nádaspapfalva; Popești), plébániatemplom

1419. „Johannes presbiter rector ecclesie de Papfalwa” (Dl. 29460).
1492. Papfalvi László végrendeletet tesz „coram... domino Philipo plebano de Papfalwa”. A papfalvi Szent András-templomnak bort hagy. Temetkezni a kolozsvári domonkosoknál kíván. (Dl. 36398. 101 és JAKÓ 2832.)
L. még ENTZ: Erdély 140.

PAPTELKE (Füzespapterek; Preoteasa), ortodox fakápolna

1450. Jakcs László birtoka: „in possessione Paptheleke... capellam ligneam cum cimiterio” (OL Filmtár 780. 3. 96 Kemény József-gyűjt.).
1494. Jakcs László birtoka: „Papthelek quartam partem capelle lignee Wolachalis sepulchuram habentem” (Dl. 20145).

PASZMOS (Posmuş), plébániatemplom

1465. „Discretus vir de Paczmos ecclesie plebanus” (Dl. 30855).
L. még ENTZ: Erdély 140.

PATA (Kolozspata; Pata), ház

1398. „Domus Johannis Fodor” (Dl. 42678).

PATAKFALVA (Văleni), ref. templom

L. ENTZ: Erdély 141.

PELE (Piele, Közép-Szolnok m.) templom

1359. Lackfi András erdélyi vajda levele Pelei Erzsébet pelei leánynegyedéről: „patronatus ecclesie lapidee in honorem beate virginis in... pele constructe” (Nagy Jenő-gyűjt. Csíkszentmárton, Bydeskuti levelek. Fasc. I. nr. 7).

1433. Mária-templom. L. Érmindszent, plébániatemplom.

PELESZARVAD (Sărvăzel), téglaverem

1447/1454. „Michael de Kezy” peleszarvadi birtokrészének határjárása: „peruenissent ad quandam magnam foueam alias pro lateribus structam wlgo theglawerem” (Dl. 74126 Teleki lvt.).

PÉNTEK (Pinticu), plébániatemplom

1465. „Discretus vir de Penthek ecclesie plebanus” (Dl. 30855).

PESTÉNY (Nagypestény; Peşteana), udvarház

1519. Megegyezés „Clara Luce de Marga consors” és „Dionisius et Thomas Roman” között „si eedem partes super... lignis et trabibus cuiusdam domus ac aliorum eciam edificiorum eiusdem domus et curie nobilitaris in... Pesthyen... quoquomodo concordare non valerent, extunc... domina Clara... molendinum suo loco emouere lignaque et trabes et alia edificia... quocunque voluit facere, locare et ordinare possit” (Dl. 29969).

PETE (Petea)

1461. „Pethe” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

PETELE (Petelea), plébániatemplom

1348. „Elyas de Pethele ecclesie rector” (Dl. 41072).

1420. „Nicolaus plebanus de Petele” (ENMLt Toldalagi lvt.).

1466. „Dominus de Pethele plebanus” (Dl. 30855).

L. még ENTZ: Erdély 141.

PÉTERFALVA (Magyarpéterfalva; Petrisat), udvarház

1421. „Nicolaus filius Petri de Thate porcionem suam possessionariam in... Peterfalwa preter curiam et domum lapideam in qua residenciam facit personalem Bartholomeo Judici de Bochard pro vigintiocto florenis pignori obligasset” (Dl. 27636).

PÉTERFALVA (Petrești, Petersdorf), plébániatemplom

1414. „Johannes de villa Petri ecclesiae parochialis rector... ecclesia sancti Quirini de villa Petri” (Urk. III. 600).

L. még ENTZ: Baukunst 158; ENTZ: Erdély 141.

PÉTERLAKA (Petrilaca, Küküllő m.)

1461. „Petherlaka” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

PÉTERLAKA (Petrilaca de Mureș, Torda m.), plébániatemplom

1420. „Petrus plebanus de Peterlaka” (ENMLt Toldalagi lvt.).

PETK (Petecu, Petsch), udvarház

1502. „Georgius de Pethk... proposuit... quod... Ladislaus de Pethk... in contigua vicinitate domus cuiusdam Suttoris in... Pethk inter ipsum et... Ladislaum... nondum diuise vnam domum de nouo edificari... actoris pro se occupari fecisset”. László szerint az építkezés jogos volt, mivel megegyeztek és a birtokrész lakatlan volt. (OL Filmtár 781. 15. 128 Törzsgyűjt.)

PETLEND (Torda m., elpusztult falu, helye nem ismert), udvarház

1458. Petlendi Éles Mihály tiltakozik petlendi udvarháza elidegenítése ellen (JAKÓ 1292).

PETRES (Péterfalva; Petriș, Petersdorf-Bistritz)

L. ENTZ: Baukunst 158; ENTZ: Erdély 142.

PÓCSTELKE (Păucea)

Udvarház

1511. Geréb János eladja Medgyes városának pócstelki részbirtokát. „Hoc tamen... adiecto quod idem Johannes... quamdiu... vixerit in domo et curia illa nobilitari in dicta porcione... habitaquem hactenus ipse... inhabitavit residere... valeat” (OL Filmtár 782. 21. 266 Bánffy lvt.).

Templom

1508. Szent Margit-templom (CSÁNKI V. 890–891 és Dl. 29926).

PÓKAFALVA (Păuca, Törnen)

Udvarház

1515. Határjárásban szerepel „excepto domui et curia nobilitari quondam Balthasaris Kereký” (Dl. 36531).

Pálos kolostor

1416. „Beneficium... exhibitum per... Ladislaum praepositum Cibiniensem, qui monasterium de Pokafalva... pro eremitis aedificavit” (Fragmen panis corvi protoeremiticii... Viennae 187).

1418. „Ladislai, plebani de Doborka et canonici ecclesie Transsilvane... claustrum beate Marie virginis in villa Pokafalva, in quo fratres sancti Pauli primi heremite resident et per ipsum novissime constructum” (LUKCSICS I. 62).

1446. Előterjesztése „Symonis Gereb et... Katherine sororis eiusdem de Pokafalwa, quod platea hungaricalis totaliter in... Pokafalwa... apud manus Ladislai et Johannis ac Elene sororis... titulo pignoris haberetur”. Vissza akarják kapni. (Dl. 30440.)

1448. „Supplicacio nobilis Nicolaus de Vyzakna, vice wayvoda Transsilvanensis út domum seu conventum ac monasterium beate Marie virginis de Pokafalva... in qua olim fratres ordinis sancti Pauli... habitaverunt, nunc autem propter invasiones Turcorum desolatam, fratribus ordinis minorum de observancia donare possit” (LUKCSICS II. 260–261).

1475. A Kerekiek hatalmaskodása a Szűz Mária-kolostor pókafalvi erdejében (BEKE, Km. 236).
1496. „Balthasar Kerekÿ de Pokafalwa... significare curauit... quod quamuis ipsi et eorum predecessores veri... patroni claustrum ordinis fratrum heremitarum... in... Pokafalwa... fundati... fratres heremitas in... claustro pro tempore constitutos fore super... condignis fauoribus persecuti fuerint... Tamen nuper fratres... simulcum vniuersis vasis et clenodÿs aureis et argenteis... venditis... egredientes illinc recessissent ipsum claustrom vacuum penitus ac desolatum et crudeliter spoliatum frustra derelinquentes...” Kereki Péter hiába járt közbe a budaszentlőrinci pálosok kolostorában, a barátok nem akartak visszamenni. „Quia autem... Balthasar Kerekÿ et fratres... non sinerent... claustrom huiusmodi in maiorem desolationem ac ruinam perpetuam deuenire. Ideo... claustrom... ordinis sancti Francisci confessoris et fratribus eius auctore iurispatronatus eorum in eodem claustro habiti dedissent” (OL Filmtár 780. 4. 125 Kemény József-gyűjt.) – Bizonyos eltérésekkel lényegében hasonló szövegű az ugyancsak 1496-ban kelt másik oklevél is (OL Filmtár 793. 29. 523 Bánffy lvt.; B II. 328–330).
1515. Határjárás Bagdi Miklós és Potenciána nevű felesége részére. Ebben említik „monasterium heremitarum”. (Dl. 36531.)
1516. „Piscina ad claustrom beate virginis pro nunc desolatum de Pokafalwa” szerepel Bagdi Miklós és Gáltói Tamás perében (OL Filmtár 782. 21. 298 Bánffy lvt.).

Ref. templom

1347. Megemlékeznek IV. László okleveléről, amelyben „Paulus plebanus de Apoldya et Poka frater eiusdem tunc innobiles et impossessionati possessionem Pokafalua alias Ladnuk... optinuerunt” (Dl. 30381).
1515. Osztály Kis- és Nagykerekin, valamint Pókafalván. Ez utóbbi felének határjárásban „in contiguitate sepis plebani transitur versus ecclesiam parochialem sancti Jacobi apostoli sub sanctuario in latere montis eiusdem ecclesie”. A másik felének határjárásában dél felé „sub monasterio heremitarum... excepto domui et curia nobilitaris quondam Balthasaris Kerekÿ”. (Dl. 36531.)

L. még ENTZ: Erdély 142.

PÓKAKERESZTÚR (Păcureni), ref. templom

1384. „Nicolaus de Swk... medietatem... possessionis Kerestwr... ab oriente ex parte possessionis Sarpatak... que olim pro dote... domine Jolanth... sororis sue uterine ad ipsos fuerat devoluta unacum iure patronatus ecclesie lapidee sub honorem sancte crucis in facie eiusdem possessionis fundate” a gyulafehérvári székesegyháznak adja (BEKE, Gyf. 210, regeszta).
1538. „Johannes presbiter plebanus de Pokakerezthwr” előzőleg „plebanus de Kalotha Zenthkiral fuisse” (OL Filmtár 783. 31. 614 Bánffy lvt)
- L. még ENTZ: Erdély 142.

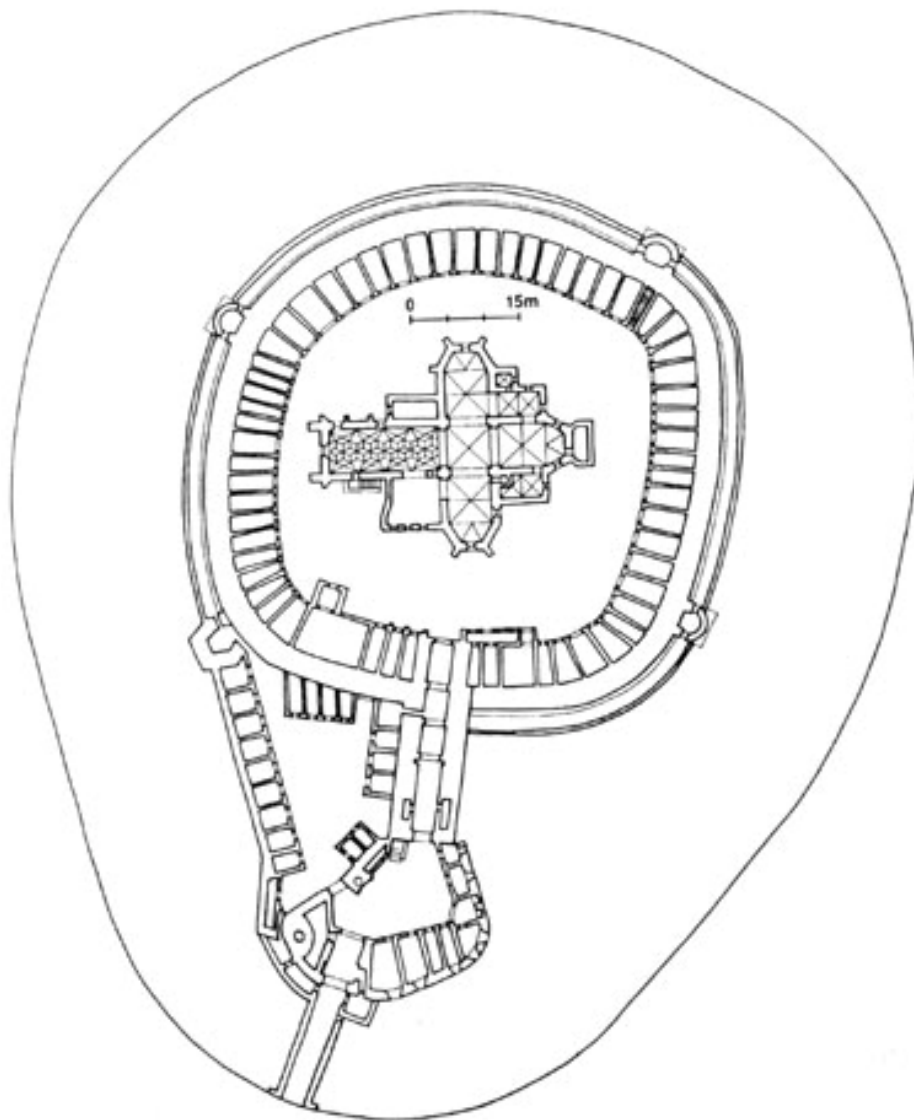
POKLOSTELKE (Pígliša)

1461. „Poklosthelke” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

PRÁZSMÁR (Prejmer, Tartlau) (359–363. kép; 63–64. ábra)

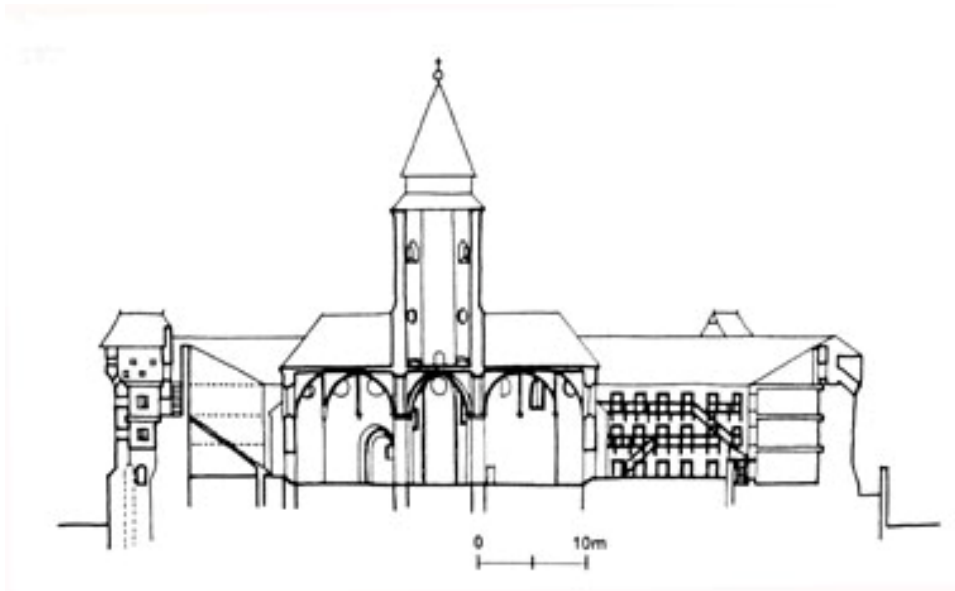
Udvarház

1513. Per „Anthonius Myko” és „Paulus Beldy” között „in facto cuiusdam domus antique littigose amborum parcium in opido Prasmar” (DI. 22463; OL Filmtár 5585. 36 Béli lvt.; SzO III. 181).

63. ábra

Prázmár, az ev. templomvár alaprajza (Burzenland nyomán)

64. ábra
Prázmár, az ev. templomvár keresztmetszete (Burzenland nyomán)

Templomvár

1520. „Structura fortalicii in Prasmar” (Budapest, Egyetemi Könyvtár Kézirattár 20. sz.).

L. még ENTZ: Baukunst 163; ENTZ: Erdély 142.

PRÉPOSTFALVA (Stejărișu, Probstdorf), plébániatemplom

1402. „Parochialis ecclesia sancti Ladislai regis in Magna Villa Prepositi” búcsút kap (Mon. Vat. I. 4. 422).

PUSZTACSÁN (Ceanu Mic), udvarház

1478. „Thomas de Chan... porcionem suam... in...Chan simulcum domo et curia... nobilitari in qua specialem haberet residenciam... domine Clare... consorte (!) Sigismundi Gereb de Moha... pro quadraginta florenis auri... impignoravit”. (DI. 36403. 145. l; JAKÓ 2255).

PUSZTASZENTMÁRTON (Mărtinești), plébániatemplom

1467. „Petrus Swlyok de Zanchal” szentmártoni részbirtokáért kapott részt „ad fabricam parochialis ecclesie beati Martini in Zenthmarthon... testamentaliter legasset” (DI. 36393. 31. 2 és JAKÓ 1762).

PUSZTASZENTMIKLÓS (Sinnicoara)

Udvarház

1491. „Nicolaus filius quondam Petri Magni de Zenthmýklos... domum suam ligneam... Francisco Mykola impignorasset” (Dl. 36398. 43–44. 2; JAKÓ 2758).
1498. „Nobilis Nicolaus filius quondam Petri Magni de Zenthmyklos... confessus est... quod Petrus pater suus illas domus in qua (!) idem Nicolaus adpresens residen-
ciam faceret specialem in propria terra... Francisci Mykola... in... Zenthmyklos
penes et ante ecclesiam parochialem a parte fluuy Wyz (sc. Szamos)... adiacentes
edificari fecerit et construi” (Dl. 36403, 222. 1; JAKÓ 3039).

Plébániatemplom

1498. „Ecclesia parochialis in possessione Zenthmyklos” (Dl. 36403. 222. 1; JAKÓ 2039).

L. még Pusztaszentmiklós, udvarház.

RADNA (Rodna), vár

L. ENTZ: Baukunst 170; ENTZ: Erdély 182–183.

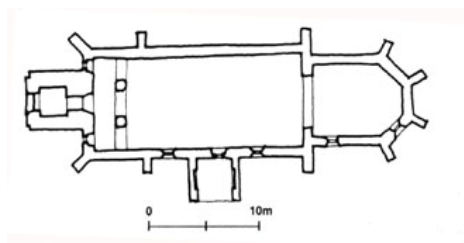
RADNÓT (Iernut)

Kastély

1483. Bogáti László radnóti „propriam curiam seu domum nobilitarem” Sükösd Miklósnak 6 évre elzálogosítja (JAKÓ 2452).
1494. Bogáti László és Afra, az ifjabb Vízaknai Miklós lánya és Altemberger Tamás özvegye között osztály. „Medietas totalis possessionis Radnolth... simulcum domo et curia nobilitaris in dicta Radnolth... Ladislao remisissent.” (Dl. 36398. 165–166 és 62943 Bethlen lvt.)
- 1553/1696. „Joannes Bogathi... quondam fassionem super totali castello suo Radnolth” tett (Dl. 36960. 2 v. nagy alakú).
- 1596/1764. „Castellum Ranóth” (OL Filmtár 5587. 15a Jósika lvt.).
- L. még CSÁNKI V. 891.

Ref. templom (65. ábra)

1397. „Petrus plebanus de Radnold” (Dl. 28765).

65. ábra

Radnót, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László manuáléja alapján kiserkesztve)

1423. Temploma Szűz Máriának volt szentelve (CSÁNKI V. 891).
 1442. „Demetrius plebanus de Radnoth” (DI. 74077 Teleki lvt; Teleki II. 10).
 1465. „Discretus vir de Ranolth ecclesie plebanus” (DI. 30855).

RÁDOS (Roadeș, Radeln)

1469. A falu leégett. L. Mese.

Plébániatemplom

1494. „Pro structura in Radenfal fl. 8” (Quellen 176).
 1504. „Ad fabricam ecclesiae Radendal fl. 3 d. 75” (Quellen 397).

RAVASZ (Rovás; Răvășel), plébániatemplom

1403. „Cristianus plebanus de Rauas” (DI. 67241; ENMLt Radák lvt.).

RÉCSE (Szebenrécse; Reciu, Rätsch), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 158; ENTZ: Erdély 143.

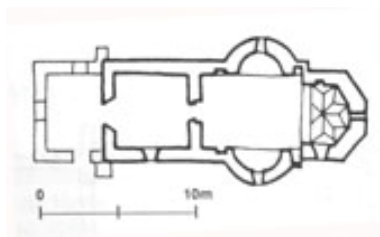
RÉTHELY (Retiș, Retersdorf), templom

1484. Réthelyi Miklós káplánja: „Gregorius capellanus” (DI. 28641).

RETTEG (Reteag, Petru Rareș), ref. templom (231–232. kép)

L. ENTZ: Erdély 143.

RÉVKOLOSTOR (Vad), ortodox templom (66. ábra)

66. ábra
 Révkolostor, az orthodox templom alaprajza (Vătășianu nyomán)

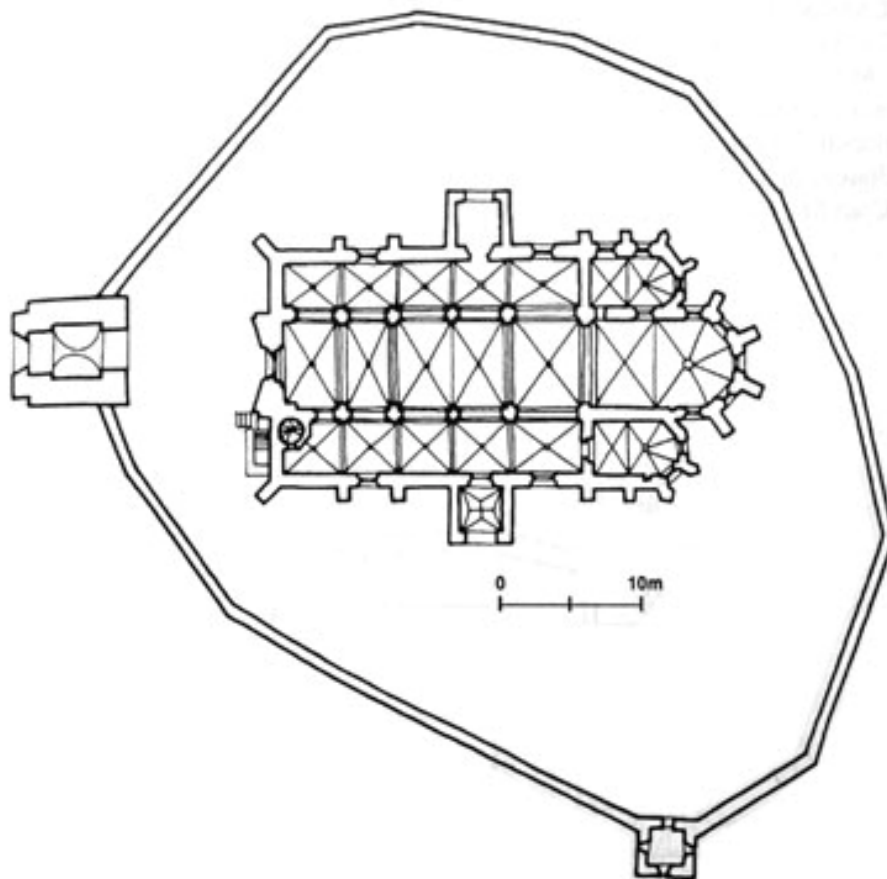
RIHÓ (Rehó; Răhău, Reichenau, Richel), ev. templom

1439. Tanúként szerepel Jacobus de Mullenbaco, quondam plebanus in Richel (Urk. V 30–31).
 L. még ENTZ: Erdély 143.

RIOMFALVA (Richiş, Reichsdorf), ev. templom (100–103., 133–136. kép; 67. ábra)

1453. Ráfáel kalocsai érsek levele „venerebilibus... dominis Christianno de Ryanfalw ac Georgio plebano de Sebes” egy kiközösítés felmentése érdekében (Urk. V. 366–367).

L. még ENTZ: Erdély 143.

67. ábra

Riomfalva, az ev. erődtemplom alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

ROSZCSŰR (Oroszcsúr; Rusciori, Reussdörfchen), ev. templom

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Rusdorffchya fl. 10” (Quellen 220).

1506. „Pro structura ecclesiae in Rwzdorfken fl. 12” (Quellen 483).

L. még ENTZ: Baukunst 158; ENTZ: Erdély 143.

ROVÁS I. Ravasz

RÓD (Rediu)

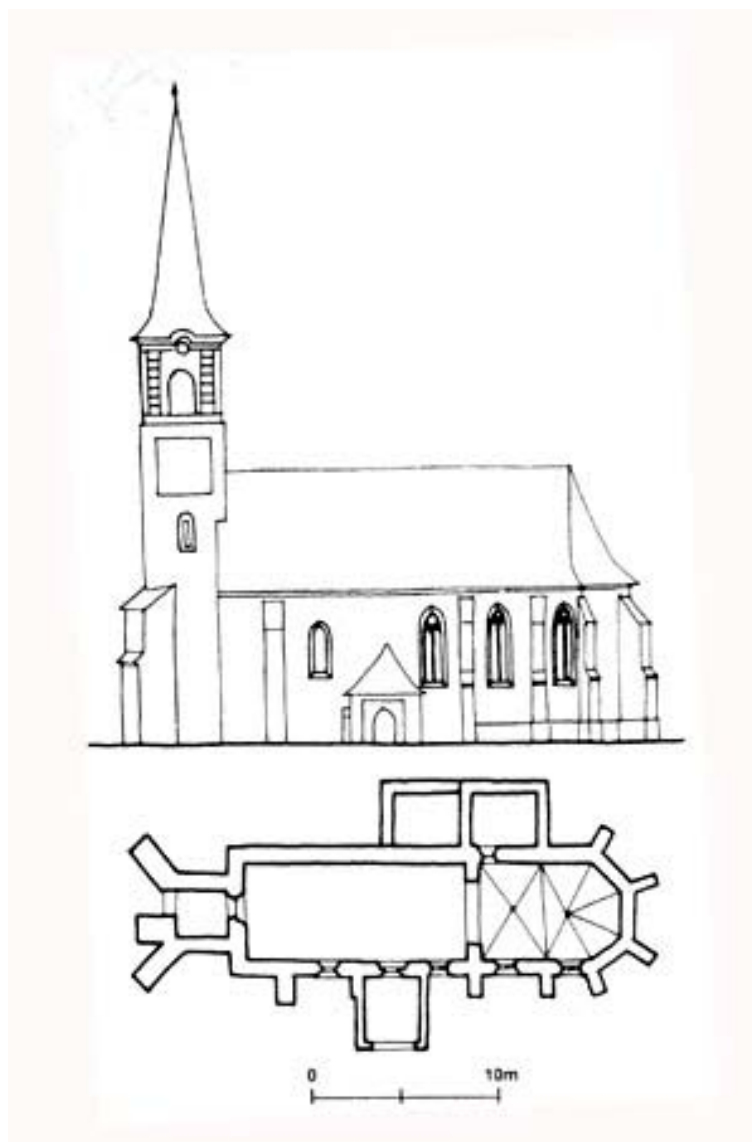
Udvarház

1398. Cseh Imre lakóháza. L. Rőd házák.

1428. „Michael filius Michaelis dicti Kalyan de Rewd... domum suam sanguineariam... in... Rewd, in qua nunc residenciam faceret... cum cunctis edificiis... Johanni et Ladislao filiis Desew de Patha... necnon... Valentino Cheh... dedisset” (Dl. 74034 Teleki lvt.).

1498. „Marcus Cheh de Rewd... porcionem suam... in Rewd... demptis dumtaxat domo et curia nobilitari... in... Rewd habitis... Martino Erdey de Somkerek pro sedecim florenis auri... pignori duxisset obligandam” (Dl. 74267 Teleki lvt. És 36403. 218. l; Teleki II. 230–231; JAKÓ 3067).

1499. Cseh Márk udvarháza. L. Rőd, plébániatemplom.

98. ábra
Rugonfalva, a ref. templom déli homlokzata és alaprajza (Dávid nyomán)

Plébániatemplom

1342. Mihály plébános (Dl. 40899).

1499. „Marcus Cheh de Rewd... a discreto Martino presbitero plebano de dicta Rewd” kölesönt vesz fel. Ha pünkösdig nem fizeti vissza „in et ad dominium domus nobilitaris eiusdem Marci Cheh in... Rewd... pro se occupandi... habeat potestatem. (Dl. 36403. 254–255. 1; JAKÓ 3076.)

1507. Cseh István végrendelete: „Item az Zenteghaz epwlessere hagyok” (Dl. 26820).

Ortodox kápolna

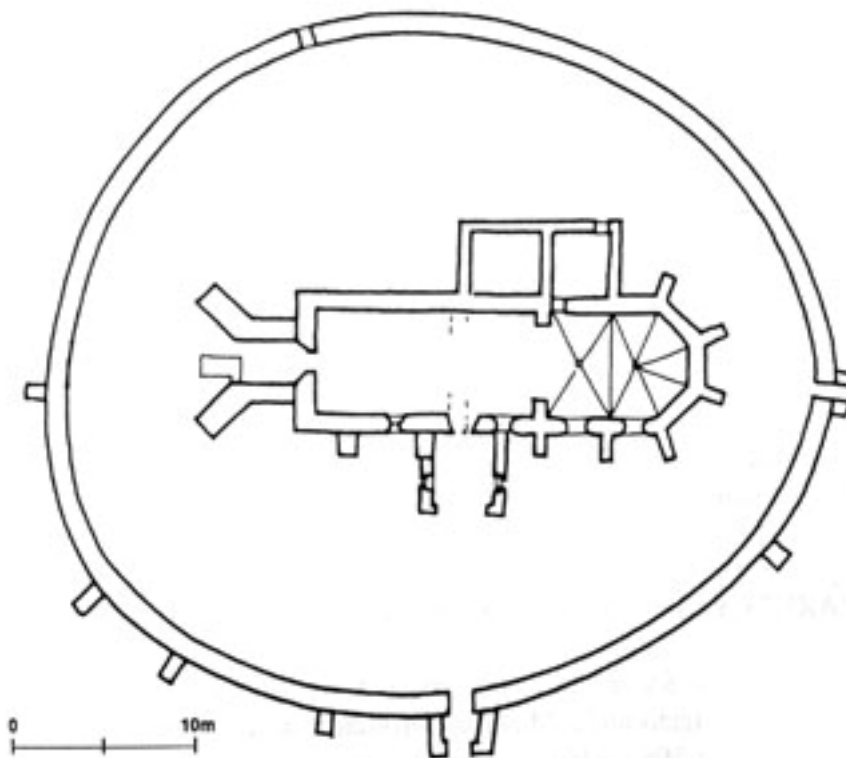
1398. L. Rőd, házak

Házak

1398. Osztály Cseh Imre és János közt: „domus Georgii filius Barthalus... domus propria Emerici dicti Cheh in medietate ville Holakali (sc. Volahali) inter orientem et occidentem media platea in qua itur ad possessionem Zenthmarthon... cum capella Holakali... Emerico euenisset... a quadam viculo retro curiam Michaelis... cum sessione Holakaly ac domibus et Holakalys in eisdem residentibus” (Dl. 42678).

RUGONFALVA (Rugănești), ref. templom (68—69. ábra)

1495. „Antonius plebanus de Rugonfalva” (Mon. Vat. I. 5. 45).

69. ábra

Rugonfalva, a ref. templom és körítőfala alaprajza (Benkő, Erdélyi Múzeum 1991 nyomán)

RUKBAS, vár

1418. Zsigmond király megtiltja „castri nostri Rukbas nuncupati, quod iam a certi temporis intervallo citra disruptum foret” és a talmácsi vár várnagyainak, hogy a kerci apátság embereitől vámot szedjenek (CD X. 6. 105–108 és OL Filmtár 4066. 4. 104 Szebeni lvt.).

RÜSZ (Ruși, Reussen), plébániatemplom

1518. „Johannes Czechel de Rwz... rector parochialis ecclesie sancti Georgy in Rwz” (Dl. 47256).

SAJÓMAGYARÓS (Sieu-Măgheruș, Ungersdorf), ev. templom

1363. „Stephanus plebanus de Monoros vicearchidiaconusque provinciae eiusdem” (Teleki I. 122).
1407. „Pelbartus de Monyoros ecclesie rector” (Dl. 73878 Teleki lvt.).
L. még ENTZ: Erdély 144.

SAJÓNAGYFALU (Nagyfalu; Mărișelu, Grossdorf), plébániatemplom

1453. L. Dipse, ev. templom.

SAJÓSÁRVÁR (Șirioara)

1475. Egy évvel ezelőtt Sárvári Pál, Gergely és László megbízásából „prouidi... Benedictus Thalas... Matheus Sutor... Stephanus Zekeres, Gallus Fazakas in possessione Sarwara commorantes” Kereszturi György, Simon és Péter gabonáját és jószágait fegyveresen elhajtották Sajókeresztúrról (Dl. 62904 Bethlen lvt.).
1477. Ugyanarról a hatalmaskodásról (Dl. 62405 Bethlen lvt).
L. még ENTZ: Baukunst 159; ENTZ: Erdély 144.

SAJÓUDVARHELY (Șieu-Odorhei, Dienesdorf), udvarház

1509. „Georgius... de Somkerek... totalem domum seu curiam suam nobilitarem in... Wdwarhel... Sigismundo Madaras familiari suo... donasset” (Dl. 74332 Teleki lvt. és Teleki II. 308–310).

SÁLYA (Şoala, Schaal), plébániatemplom

1414. „Nicolaus de Schalis ecclesiae parochialis rector... ecclesiae beatæ Vrsulae de Schalis” (Urk. III. 600).

SÁMSON (Şamşud)

Udvarház

1517. „Nicolaus et Michael Kewrewsŷ” közt cseré. „Nicolaus... locum sessionis nobilitaris edificiis penitus carentem in... Sampson... in quo alias... quondam Sigismundus Kewrewsŷ pater eorum domos habuisset nobilitares, quos superiori anno cruciata gens excecata et rabie infatuata igne funditus conflagrasset... Michaeli dedisset.” Mihály egy másik megfelelő telket ad cserébe, ahol Miklós házakat építhet (Dl. 36402. 67–69. l; JAKÓ 3647.)

Plébániatemplom

1349. „Mathyas sacerdos parochialis de Samson” (OL Filmtár 783. 32. 11 Wesselényi lvt).

1430. Birtokba bevezetés: „ad faciem possessionis Sampson... sextam partem porcionum... Gregorii et Stephani (filii Ladizlai de Sampson) in... ordine superiori in quo ecclesia lapidea in honorem beati Petri apostoli constituta haberetur... Thome filio Benedicti ac Petro et Valentino filiis Blasii de Sandorhaza... statuissent”. (Dl. 27863.)

1455. „Emericus de Sampsond” plébános (Dl. 36407. 71. 2; JAKÓ 1214).

1497. A sámsoni egyház ügyében vizsgálat: „pro donatis ecclesie parochialis possessionis Samson per Sigismundum de Kewrews factis et dictum Petrum Magnum vitricum eiusdem ecclesie tamquam actores contra Johannem et Michaellem de Kewrews ventillata extitit” (Dl. 32525). – Ugyanerről az ügyről (Dl. 36973).

1520. „Blasius plebanus de Samson” (Dl. 65473 Sombory lvt.).

SÁRD (Şard, Fehér m.), ref. templom (373. kép)

1401. A gyulafehérvári káptalan dékánja „Nicolaus plebanus de Saard” (Dl. 8678).

L. még ENTZ: Erdély 145.

SÁRD (Küküllősárd; Şoard, Küküllő m.), templom

1510. „Stephanus de Nywthod” elzálogosítja sárdi malma felét „Franciscus de Heasfalwa”-nak. Feltétel: „quod ambe partes decimam omnium proventuum prescripti molendini ecclesie sacratissimi corporis Christi administrare teneantur”. (ENMLt Esterházy lvt.)

SÁRFALVA (Sálfalva; Şăuleşti), plébániatemplom

1462. „Johannes et Gregorius filii Sal de Salfalwa” és „domina Apollonia consors Johannis filia videlicet quondam Johannis de Sonbart” egyezsége Balázstelke és Bénye birtokában. „Si idem Gregorius in inferioribus partibus in dicta Salfalwa propter incursum Thurcorum permanere non posset, extunc in loco deserto subtus ecclesiam (!) parochialem incipiendo a domo Benedicti Thyrek usque finem descendere ac domos preparare et penes ipsas si necesse fieret iobagiones locare posset.” (OL Filmtár 5587 Jósika lvt. 33.)

SÁRKÁNY (Şercaia, Scharken), plébániatemplom

1429. „Petrus Ruffus portionarius parochialis ecclesiae sanctae Catherinae de Sor-kinghen” (Urk. IV. 374).
L. még GYÖRFFY II. 452–453.

SÁRMÁS (Kissármás; Şărmaşu), plébániatemplom

1348. Osztály a Sukiak között: „a parte orientali incipiendo in quodam Berch... descendit versus villam... transeundo rivulum per medium ville vadit ad ecclesiam... Ecclesia parochiali de eadem Sarmas” a feleknek közösen megmarad. (ENMLt Suki lvt.)

SÁROMBERKE (Dumbrăvioara, Scherberg)

Udvarház

1446. Erdélyi Miklós és István közötti osztály: „Item domum et curiam in Saromberk per patrem parcium... acquisitam... Nicolao commisissent” (DI. 74097 Teleki lvt.).

Ref. templom

1453. „Petrus Michaelis Scanthew de Cluswar” közjegyző előtt „in ecclesia parochiali beati Michaelis archangeli in opido Sarombergh fundata Johannes Greb de Wyngarth castellanus castri Gergen vicecapitaneus parcium Transsiluanarum... fassus extitit.. quod... quondam nobilis domina relictā Nicolai Deni de Coldo pedisequa nobilis domine Sophia vocata consortis Johannis Greb” ilyen végrendeletet tett: „... vnam sertam tres vlnas continentem gemmis preciosis ornatam, que certa apud matrem Ladislai de Losoncz in vna ladula foret reposita et ab eadem domina per ipsum Georgium presbiterum (sc. specialis capellanus Johannis Greb) repetita ac per eandem dominam minime negata foret pro ornamento ecclesie beatorum Cosme et Damiani martirum de Wyngarth legasset. Item vnum picarium apud

Johannem familiarem egregii Nicolai de Wyzakna pro vno floreno pignori habitam” ezt Zsófia asszony váltsa ki. (Dl. 30316.)

1493. „Benedictus presbyter plebanus de Sarumberch” (Mon. Vat. I. 5. 24).

L. még ENTZ: Erdély 145.

SÁRPATAK (Marossárpatak; Glodeni), kastély

1468. Mátyás király Csupor Miklóst bevezeteti „castelli Sárpathak” birtokába, amelyet a hűtlenségbe esett Bánffyaktól elvett (Dl. 32363).

1469. Rédei János alvajda levele „Datum in castello Sarpathak” (Dl. 29299).

SÁRVÁSÁR (Şaula), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 159; ENTZ: Erdély 145.

SEBESVÁR (Bologa), vár

1452. A határmegállapítást „inter pertinencias castri Sebeswar... et possessionum Triumphyld” elhalasztják (Dl. 29276).

1478. Geréb Péter erdélyi vajda utasítja a brassói tanácsot, hogy Sebesvár és a bihari Solyomkő vár elfoglalására 200 puskást és két ágyút küldjön (Urk. VII. 201–202).

L. még ENTZ: Baukunst 171; ENTZ: Erdély 183–184.

SEGESD (Şaes, Schaaz), ev. templom (351. kép)

1366. „Collatio factae autoritate ordinarii Ladislao Andreae de parochiali ecclesiae de Seges” (Urk. II. 415).

1485. A báránykutiak pere „Lucas Murator de Sches” ellen „quandam portionem structurae in quadam turri a fundo ipsius erexissent et ex negligentia ipsorum turris deorsum in terram casum dedisset” (Urk. VII. 402).

1487. Mátyás király Polnar Márk segesdi plébánosnak adja a pécsi dóm Szent András-kápolnájának igazgatóságát (Dl. 28332).

1504. „Scheez relaxati ad fabricam ecclesiae fl. 9 d. 7” (Quellen 397).

SEGESVÁR (Sighişoara, Schässburg) (213–214., 333–335. kép; 70. ábra)

Vár

1455. „Domus in castro civitatis Segeswariensis.” L. Segesvár, lakóházak.

L. még ENTZ: Baukunst 170–171; ENTZ: Erdély 184–185.

70. ábra

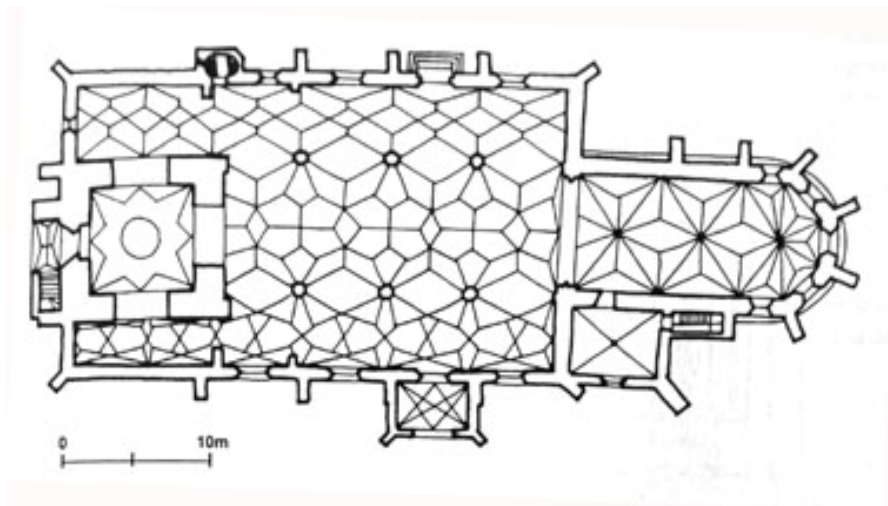
Segesvár, a történelmi városmag alaprajza az 1880 körüli telekosztással. 1: Hegyi templom; 2: egykori domonkos kolostor; 3: kaputorony; 4: az ispita temploma (Niedermaier nyomán)

Hegyi templom (ev. templom) (84., 118., 329–331, kép; 71–73. ábra)

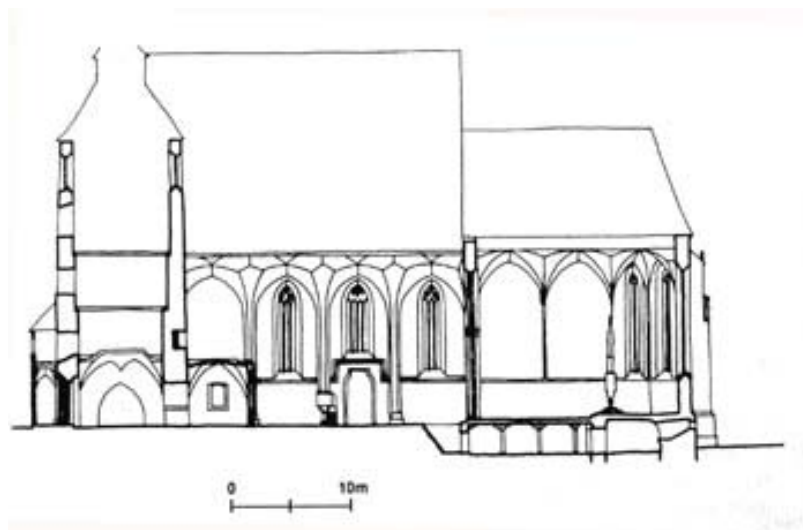
1394/1408. „Petrus plebanus de Segeswar” (DI. 67243 Radák lvt. és Urk. III. 67).

1438/1491. A segesvári városi tanács „cum... Nicolao plebano nostro” megállapítja, „quomodo nobilis domina... Katherina relicta Egidii Parvi... intuitu cuiusdam suae possessionis in Wolkan scilicet XIX curiam populosam beatum Nicolaum... ecclesiae nostrae parochialis cupiens inhaerere... eidem ecclesiae ipsam possessionem testamentaliter... legavit”. A befogadó oklevelet „Michael Polnar magister civium, Valentinus pictor regius... Mathias pictor iuratus civis” adta ki. (DI. 13225, 18. századi másolat.)

1438/1683. Másolatsorozat. Szerepel 1491-ben „Clemens plebanus”. 1444-ben „Johannes Greb de Mergenthal” volkányi részbirtokát „ecclesiae parochiali beati Nicolai... de Segesvar”. 132 forintért eladja (DI. 19247).

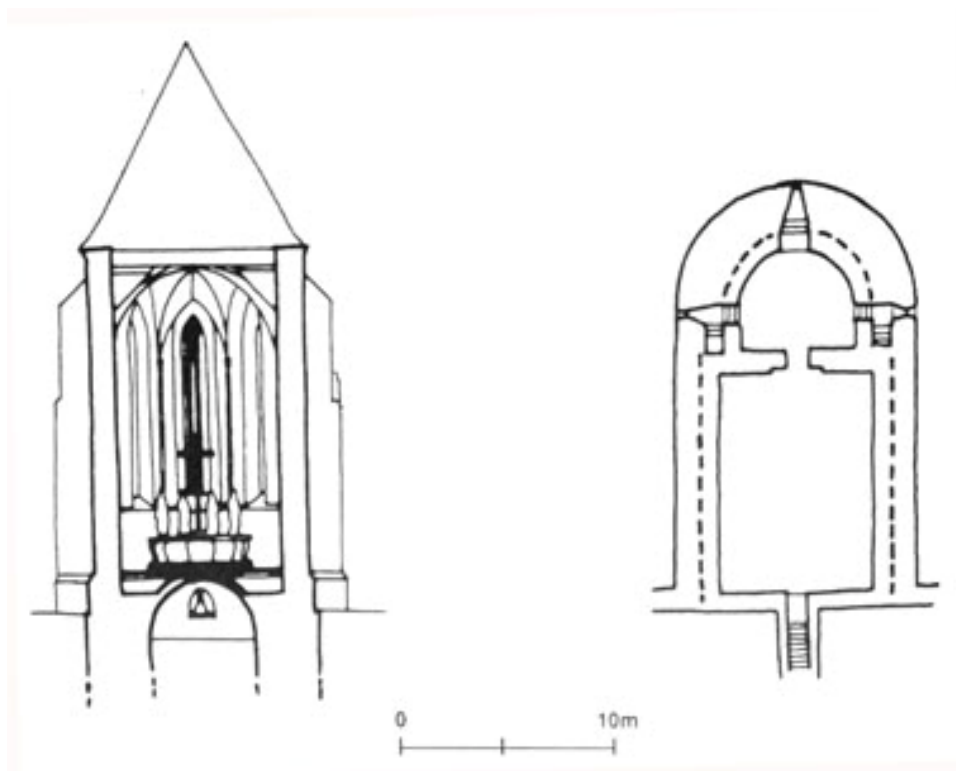

71. ábra
Segesvár, a Hegyi templom alaprajza (Machatt nyomán)

72. ábra
Segesvár, a Hegyi templom hosszmetezete (Machatt nyomán)

1487. Mátyás király megerősíti a segesváriak volkányi birtoklását (OL Filmtár 781, 14. 101 Törzsgyűjt., 16. századi másolat).
1496. „Clemens Kolmas plebanus in Schegeswar” (Mon. Vat. I. 5. 56).
1516. „Magistri Stephani plebani ecclesie parochialis beati Nicolai... in civitate Segeswariensi” kérése a volkányi birtokba való bevezetésre (BEKE, Gyf. 819).
 L. még ENTZ: Erdély 145.

73. ábra

Segesvár, a Hegyi templom szentélyének keresztmetszete és a kripta alaprajza (Machát nyomán)

Domonkos kolostor (ev. templom) (82–83., 119–120. kép)

1455. „Domus deserta in castro civitatis... Segeswariensis in vicinitate... claustrum.” L. Segesvár, lakóházak.
1465. Vízaknai Miklós végrendelete: „medietatem possessionis nostrae Feyereghaz cum medietate molendini absque curia seu domo ibidem habita fratribus religiosis in Zeyeswar similiter pro perpetua missa legamus” (Dl. 36393 153–157 és Urk. VI. 218–220; JAKÓ 1676).
- 1467/18. sz. Vízaknai Miklós vízaknai udvarházának szomszédjai „fratres Wdalricus, Christianus et prior Georgius ordinis praedicatorum de claustrum beate Marie Virginis in civitate Segeswariensi” (Dl. 16593 és 17897)
1480. „Frater Stanislaus de ordine fratrum predicatorum in persona fratris Gregorii prioris claustrum beate Marie virginis in ciuitate Segeswariensi fundati” tiltakozik, mert az id. Vízaknai Miklós által a segesvári domonkosoknak adott fehéregyházi fél malmot ífj. Vízaknai Miklós jogtalanul elfoglalta (Dl. 29009).
1499. Nicolaus de Bethlen tres sessiones iobagionales... in possessione Hethwr... fratribus sancti dominici... in claustrum beate Marie virginis degentibus in ciuitate Segeswariensi... dedisset... iobagiones dictorum fratrum in dictis sessionibus commorantes siluas... possessionis Hethwr instar ceterorum iobagionum... Nicolai Bethleny tam ad edificia quam ad vsum domus vtuntur ligna tamen de ipsis siluis aliis vendere... non debeant” (Dl. 36403. 241–243. 1; JAKÓ 3094)
16. század eleje. „Dominus Gabriel Polnar episcopus receptus ex ordine nostro... Dotatusque abbacia monasterii Coloszwariensi et factus specialissimus secretarius regie

maiestatis... ecclesiam conventus Coloszwariensis ad suas expensas facit boltare... Hic vero nostro in conventu suis expensis fecit alcius in muro erigere ecclesiam atque boltare. Insuper organum factum est ad suas expensas atque fenestre vitree et plura dedit paramenta pro decore huius ecclesie tam in Dalmaticis quam casulis atque antependiis altarium erexitque altare Omnium sanctorum.” (K. FABRITIUS: Zwei Funde in der ehemaligen Dominikanerkirche zu Schässburg. Archiv V. Neue Folge 1861, 11.)

1502. L. Adattár, Építettők..., Kőhalmi Máté végrendelete (Dl. 21091).
1506. „Fratribus sancti Dominici in Segeswar fl. 6” (Quellen 483).
1509. Frater Franciscus Scheespolitanus sacri ordinis praedicatorum prior conventus Scheespurgiensis” felveszi a rendtagok közé „Georgius Njuythodi”-t és családját (OL Fényképgyűjt. Esterházy lvt. 20).
1515. A segesvári domonkosok bevezetésüket kérik „in dominium... trium sessionum iobagonalium ac similiter vnus sessionis pro loco domus et curie allodiatorie deputate omnino in... Hetthwr... ipsos fratres ex legitima fassione Egregii Nicolai Bethlen... concernencium” (Dl. 28685 és 28686).
1525. Barlabási Lénárd végrendeletében „monachis Sancti Dominici in Segeswar... florenos viginti quinque” hagyományoz (Dl. 74407 Teleki lvt.; Teleki II. 450–455).
- L. még ENTZ: Baukunst 159; ENTZ: Erdély 145.

Domonkos apácák kolostora

1506. „Sanctimonialibus in Segeswar fl. 5” (Quellen 483).

Ispotály

- 1487/1511. Báthori István erdélyi vajda szabályozza Segesvár város és a Szent Antal-ispotály viszonyát. „Venerabilis et religiosus vir frater Albertus Rector et preceptor domorum sancti Anthonii ordinis sancti Augustini... pretextu rectoratus hospitalis ecclesie... beati Anthonii in dicta civitate Segesvariensi fundate.” A közjegyzői oklevél kelt „in domo hospitalis sancti Antonii in suburbio civitatis Segesvariensis”. (Dl. 19247, 16. századi másolat.)
1506. „Hospitali in Segeswar fl. 6” (Quellen 483).

Városháza

1495. „Praetorium civitatis” (sc. Segeswariensis) (Quellen 201).

Lakóházak (332. kép)

1455. V. László „ius nostrum regium quod in quadam domo deserta in castro civitatis nostrae Segeswariensis, quaequondam Michaelis filii Salomonis de Nadas praefuisse”, de ennek magvaszakadtával a királyra szállt. A házat telkével és tartozékaival „fratribus... ordinis sancti Dominici... dedimus”. (Urk. V. 480–481.)
1513. II. Ulászló „ciuitas nostra Segeswariensis que penitus desolata esse dicitur, populorum multitudine decorari possit vniuersos aduenas, qui... denuo moraturi aduenissent, isticque noua edificia atque habitacula construxerint” hétévi adómentességet ad (Dl. 2399).

Kézművesek

Asztalos

1533. Johannes Reychmut a bogácsi stallum készítője (BALOGH: Erdélyi renaissance 216).

Építész

1488. Jakob Kendlinger von Sankt Wolfgang a Hegyi templomot építi (WENRICH 44–45).

Festő

1484. „Mathias pictor... in Segeswar commorans” (DI. 28641).

1489. „Valentinus pictor terrestris iudex” (DI. 19541).

1491. „Mathias pictor iuratus civis” (DI. 13225). – „Valentinus pictor regius” (Uo.).

Harangöntő

1440. Jakob der Glockengiesser a domonkos templom keresztelőmedencéjének (*116. kép*) feliratán (WENRICH).

Kőfaragó

16. század eleje. Antal testvér segesvári domonkos együtt dolgozott a domonkos kolostoron Servet Benedek kőfaragóval (WENRICH).

SELLENBERK (Sellenberg; Şelimbăr, Schellenberg)

Ev. templom

1423. „Parochialis ecclesia beatae Marie virginis in Sellinbreck una cum capella sancti Bartholomei apostoli extra cimiterium dictae ecclesiae sita... Thomas plebanus”. (Urk. IV. 193).

1507. „Pro lateribus atque tegulis ad structuram cimiterii in Schellemburg de commissione dominorum datis puta duobus fornacibus assignavit fl. 8 d 50” (Quellen 476).

L. még ENTZ: Baukunst 159; ENTZ: Erdély 146.

Kápolna

1423. L. Sellenberk, ev. templom.

Temető

1423 és 1507. L. Sellenberk, ev. templom.

SEPSIBESENYŐ (Pădureni), templom

1514. „Mathias presbiter de Bezenew” (SzO III. 184).

L. még ENTZ: Erdély 146.

SEPSISZENTKIRÁLY (Sîncraiu), templom

L. ENTZ: Erdély 146.

SEPTÉR (Șopteriu), templom

1340/1379. Szentandrás Tamás és Ilona nevű felesége az utóbbi leánynegyedét képező 10 sessiót „versus ecclesiam beati Michaelis” Sombori Péter nővérének és sógorának adja (DI. 27138).

1370-es évek. „Blasius et Sandur filii Sandri de Zyluas” kiadják „Margaretha consors Andree filii Johannis de Kezy” leánynegyedét Septérből: „terciam partem quarte partis possessionis Septer... ex plaga orienti a parte ecclesie... domine Margarethe filie Gyule... dedissent” (DI. 29180).

1461. „Septer” az ötvenedből „iura plebani 1” (DI. 25989).

1495. „Septher a parte possessionis Wylak... usque ecclesiam lapideam Hungaricalem” (DI. 36398. 219. 1).

SINFALVA (Cornești), plébániatemplom

1459. „Anthonius de Semfalwa ecclesie plebanus” (DI. 30201).

1470 körül. A sinfalvai plébánost a bágyonival együtt említi a csonka oklevél (DI. 32384).

SOLYMOS (Șoimuș), ortodox fakápolna

1494. „Solmos quartam partem capella lignee Wolachalis sepulturam habentis” Jakcs László kapja (DI. 20145).

SÓLYOMKŐ (Alsósólyomkő, Sepsibikszád [Bikszád] mellett), vár

1366. Az erdélyi káptalan Lajos király parancsára „Sombor” és „Gerebench” birtokot, az előbbi határán fekvő „Solyumkw” várával együtt Miklós fiai: Jakab és Demeter magisterek, valamint néhai Benchench többi unokájának birtokába bevezeti. Határjárás: „Primo enim unam metam antiquam circa ripam »Zaldubuspataka« qui distingit easdem possessione de Siculis de Sebusy, a parte vero districtus Siculor de Chyk in medio cuiusdam magne silve, in quodam campo Bezydmezeu... antiquam metam renovassent”. (ENMLt Török Bertalan-gyűjt. Filmje; OL Filmtár; 244527.)

SÓLYOMKŐ (Șoimeni)

Udvarház

1479. Sólyomkői Antimius sólyomkői birtokrészét és udvarházát Kabos Ilonának elzálogosítja (JAKÓ 2279).

1481. Ördög Simon és István osztálya: „domum paternalem... Stephano aut loco pristino sive in aliis possessionibus eorum cum iobagionibus amborum partium construere et edificare debeant.” Néhai Ördög Antal sólyomkői udvarházát István Simonnak átengedi. (JAKÓ 2330.)
1539. „Joannes Ewrdeg... confessus est... quomodo ipse... in... Solyomkew... vnam domum edificiosam... Ladislao Menhar de Solyomkew... pignori duxisset... obligandam” (Dl. 36404. 156a–b).
1545. „Franciscus Ewrdeg de Solyomkew... domum et curiam suam Nobilitarem in... Solyomkew... Dionisio Karoly... pro duobus florenorum auri... dedisset” (Dl. 36406. 121; JAKÓ 4866).

Kápolna

1487. „Michael plebanus de Solyomkew” előtt végrendelkezik „Symon Erdewg iunior de Solyomkew... Equum suum wlgo Zaar pro edificio capelle beatorum Fabiani et Sebastiani... legasset”. Ha ez nem elég, Bordi nevű lovát is „eidem capelle commisisset”. (Dl. 36396. 5–7. l; JAKÓ 2516.)

L. még ENTZ: Erdély 146.

Ház

1485. „Stephanus filius Johannis Ewrdeg de eadem Solyomkew... vnam domum suam desertam in qua olim Valentinus Kepyro personalem habuisset residenciam... Gregorio Menhar dedisset” (Dl. 36397. 6. 2; JAKÓ 2535).

Kézművesek

1441. „Elena filia Stephani Alch” (Dl. 36390. 77. 4).
1485. „Valentinus Kepyro”. L. Sólyomkő, ház.

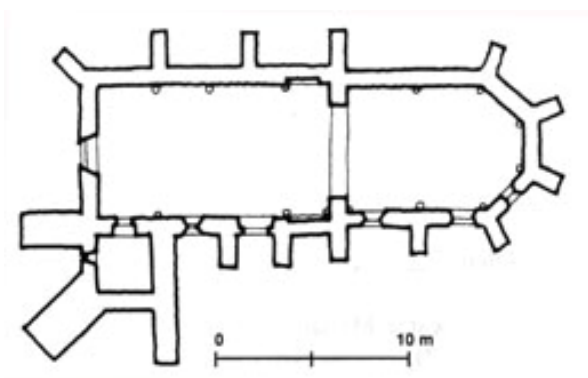
SOMKERÉK (Şintereag)

Kastély

1392. Osztály a Somkerek-i atyafiság között: „Johannem filium Nicolai in domo et fundo curie sue in dicta Somkerek habito pacifice reliquissent” (Dl. 73797 Teleki lvt.).
1407. „Johannes filius Nicolai de Somkerek” panasza, „quod Emericus filius Oswaldi de Budhack mortuo Ladislao filio Geled fratre sue condicionali ad domum... Ladislai veniendo” fegyvereket és drágaságokat, valamint okleveleket vitt el (DL 73872 Teleki lvt.).
1410. Zsigmond király megengedi Somkerek-i Antalnak és osztályos rokonainak, „vt ipsi... infacie vnus possessionum ipsorum... vnum castellum seu fortalicium edificare... valeant” (Dl. 73913 Teleki lvt.).
1438. „In domo habitacionis... Nicolai filii quondam Ladislai de Somkerek” és felesége Zsófia egymást örökösül vallják (Dl. 44192).
1446. Erdélyi Miklós és István közötti osztály: „Domum et curiam ex opposito eiusdem loci curie (nunc edificiis carens) in quadam insula... que quondam Nicolai... fratris

ipsorum conditiuionalis prefuisset simulcum quodam turri lignea prope eandem domum erecta... Stephano reliquissent. Ipse Nicolaus vbicumque vellet in... Somkerek locum sessionalem... eligendi liberam haberet facultatem.” (Dl. 74097 Teleki lvt és Teleki II. 24–25.)

1506. „Domina Petronella consors Johannis Erdely de Somkerek, quod ipsa... in dominium domus lapidee et curie nobilitaris dicti Johannis... in possessione Somkerek... legitime vellet introire” (Dl. 28007 és 28008).
1514. Az Erdélyiek osztályán szerepel „domus lapidea et curia nobilitaris quondam Johannis Erdely... in... Somkerek... et altera domus ac curia... nobilis Martini propria ibidem... adiacens” (Dl. 74348 Teleki lvt. és Teleki II. 320–326).
1517. „Martinus Erdely de Somkerek” Dicsőszentmártont és Péterlakát Gerendi Lászlónak adja: „isto tamen addito, quod Ladislaus... de silua intra possessionis Petherlaka... populis... possessionum Zylkwth et Kyralfalwa ligna sufficiencia solum ad edificia domorum et molendinorum semper dare teneat” (Dl. 36402. 28. l; JAKÓ 3622).

74. ábra

Somkerék, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László manuáléja alapján kiserkesztve)

Ref. templom (65–66. kép; 74. ábra)

1363. „Dominicus dictus Gumbasy nobilis de Sumkerek” Végrendelete. Somkerek szőlőjét és malmának tizedrészét „legasset ecclesie beate Marie uirginis in eadem Sumkerek edificate”. (Dl. 73693 és Teleki I. 122–124.)
1407. Somkerek László végrendelete. „Dominicus decretorum doctor et canonicus ecclesie Waradiensis ac... Stephani... episcopi Transsiluani vicarius” átírja „Ladislai filii Geleth de Swmkerek” végrendeletét. „Item primo ecclesie sanguinis Christi de Chepan legauisset... de vno cantro et vno cippo argenteis duos calices commisisset ordinare quorum vnum... ecclesie... de Chepan et alium ecclesie beate uirginis de Swmkerek dare commisisset. Item de vna tunica sua purpurea pro ecclesia... de Swmkerek vnam casulam commisisset ordinare. Item de vna tapecia wlgo poplan de purpure et camuca facta duas casulas ordinare quorum vnam pro ecclesia de Vdwarhel, aliam vero vni alteri ecclesie magis indigenti.” A cséáni és somkerek templomoknak ereklyét hagyományoz, amelyeket Imre nevű fivére szerezzen vissza, mert „apud Nicolaum Lawman de sancto Andrea” vannak egy dobozban. (Dl. 67242 Radák lvt. és Urk. III. 427.)

1427. „Franciscus filius quondam Nicolai de Zeek” közjegyző írásba foglalja „in ecclesia parochiali beate Marie virginis... fundate in villa Somkerek” Somkerei László fia Miklós Zsófia felesége számára tett végrendeletét (Dl. 74031 Teleki lvt.; Teleki I. 504–505).
1485. „Michael plebanus de Somkerek” Erdélyi István végrendeletének kibocsátója. A végrendelező a templom számára is hagyományoz. (Dl. 30910.)
1783. „A templom felső része menyezetén melly is tarkán festve vagyon edgy táblán homályossan olvashatni illyen írást
Anno Dni 1661
Tempore Trans... iter Alli
Bassae in terra Dacica
grassantis devastatum
fuit hoc templum
Renovatum A. D. 1675
Regnante Mich: Apaffi
per providentiam Martini Sárdi”
(Protocollum Ecclae Ref Somkereiensis est paratus anno MDCCLXXXIII. per Mich. A. Szilágyi 66. lap).
L. még ENTZ: Erdély 146.

SOMOGYOM (Șmig, Schmiegen), plébániatemplom

1390. „Parochialis ecclesie beatae Mariae virginis de Somogion” számára búcsúengedély (Mon. Vat. I. 3. 117).

SŐSSZENTMÁRTON (Gligorești), templom

1362. „Magister Petrus filius Jacobi de Grend... possessionem suam Regun alio nomine Scenthmartun... cum patronatu ecclesie sancti Martini... in eadem constructa pro sexaginta marcis fini argenti... magistro Nicolao (sc. Gerendi)... vendidit” (Dl-31102).

SÖVÉNYFALVA (Cornești)

Udvarház

1570. János Zsigmond megerősíti Bebek Györgyné, Zsófia asszony korábbi adományát Fejérdi Bertalanné Katalin asszony számára „unam domum seu curiam nobilitarem in... Seuvenfalwa... quam alias quondam Georgius Bebek, maritus suus de-nuo extruere fecerat” (Csíkszentmárton, Nagy Jenő-gyűjt. vegyes 1570. VIII. 4).

Templom

- L. ENTZ: Erdély 147.

SPRING (Şpring)

Plébánatemplom

1345. Kelneki Csil Mihály végrendelete, amelyben birtokait leányaira hagyja.
„Spreng... Guga, alio nomine Vengerskyrth... cum patronatibus ecclesiarum.”
(CD XI. l. 472–473.)
1510. Említik a plébánost (Dl. 67253 Radák lvt.).

Temető

- 1448/1449. Mikor az erdélyi káptalan Salamon fia Nádas Mihályt be akarta vezetni Spring és tartozékai birtokába, Geréb János embereivel megtámadta őket. A vajdai ember és a káptalan küldötte „ad cimiterium ibidem fugisset, quem idem Johannes Gereb de ipso cimiterio extrahere voluisset”. (Dl. 29259 és 30455. Vö. Urk. V. 238 és 267–269.)

SÜLYE (Şilea), udvarház

1518. Várfalvi János özvegye Sülei Katalin Fehér- és Kolozs megyei birtokai osztályát kéri: „in Syle ibidemque in domo et curia nobilitari fundato”.

SZAKADÁT I. Oltszakadát

SZÁLLÁSPATAKA (Sălaşu de Sus), udvarház

1512. Szerecsen Mihályné Szentgyörgyi Anko asszony ékszerei és gazdag ruhatára visszakérülnek a szálláspataki udvarházba (Dl. 30075).

SZAMOSFALVA (Someşeni)

Udvarház

1460. Birtokvita a Gyerőfi családban. István és János tiltakozik a szamosfalvi részbirtokok ügyében. „Ladislaus, Abraham, Andreas, Albertus et Blasius... vna cum prefatis Stephano et Johanne domum nouam in simul et communiter pro personali habitacione Stephani et Johannis construi et edificari facerent que... domus domui memoratorum Stephani et Johannis in possessione Wasarhel... constructe equiuallere deberet.” (Dl. 36392. 88. 2; JAKÓ 1442.)
1467. „Stephanus filius quondam Johannis filius Gerew de Zamosfalwa... prohibuit Stephanum filium quondam David... ab edificacione domus et aliorum edificiorum construccionem in... Zamosfalwa” (Dl. 36393. 17. 3; JAKÓ 1730).
1482. „Thomas Gerewfÿ duas sessiones desertas in... Zamosfalwa prope... curiam sew domum habitacionis... Stephani Gerewfÿ... Stephano... dedisset” (Dl. 36395. 41. l; JAKÓ 2393).

1488. Mikola Ferenc, Gyerőfi Pál, István, Péter, Balázs és András jelentik Telegdi István alvajdának, miképpen dúlták fel szamosfalvi udvarházukat a kolozsvári polgárok: „inito consilio missis duobus milibus manibus armatis ad singulas domus et curias... xponencium in Zamosfalwa... Ibique portis curiarum et hostiis domorum necnon scrinia et ladulas domibus in eisdem reposita... destructis” az ott talált pénzt, ezüst- és egyéb tárgyakat az oklevelekkel együtt „aufferri et dilacerari reliquas res... in fluuium Zamos illic prope defluens proici (sc. fecissent)... quasdam domus Francisci Mykola supra portam... curie eiusdem edificatas necnon portam... curie Pauli Gyerewfy... penitus destrui... duos familiares eorundem exponencium et cimiterio... ecclesie... extrahi et captiuari (sc. fecissent).” (DI. 27072.)
1490. „Franciscus Mykola... Paulum Gyerewfy ab ulteriori detencione... cuiusdam fundi curie seu domus nobilitaris per mortem Ladislai Mykola in ipsum Franciscum devolute in... Zamosfalwa... prohibuit” (ENMLt Kemény lvt.).
1492. Vita a Mikolák szamosfalvi birtokrészéről, amelyet Gyerőfi Pál elfoglalt. Tanúk vallották „quod quum olym auus... Pauli... ab hoc seculo migrasset, in ipsa domo seu curia nobilitari relicta quondam Nicolai Mykola mansionem fecisset speciale”. (OL Filmtár 5585. 45 Kemény lvt.).
1520. Osztály Mikola István és László között az elmúlt évek során: „de domo lapidea unam stubam et quandam aliam domum penes ipsam situatam in super celarium sub eadem domo lapidea existens necnon... medietatem fundi curie... domus lapidee... Ladislao Mykola annotato vero Stephano... de dicta domo lapidea unam testudinem in wlgari bolth... assignassent eo modo ut penes testudinem de communibus bonis... similiter communibus expensis unam stubam lapideam erigendam construifacere debeant. Insuper domum antiquam simulcum celario et alia medietate fundi curie... Stephano... reliquissent. Hoc non pretermisso, quod lapides et cementum ad... stubam Stephani Mykola sufficiens per unius anni ambitum a tempore ordinacionis... computans communiter adducifacere debeant... Tandem mox stubam eandem construi et erigifacere incipiant hoc addito quod proventus de bonis utrarumque parcium proveniens nulla parcium proventus partis alterius pro se recipi valeat... tali vinculo mediante quod si qua parcium premissam ordinacionis exequi... nollet... talis pars contra partem alteram... in ducentis florenis... convinci debeat.” (DI. 27126.)
1531. Néhai Mikola Istvánné Katalin asszony „totalem porcionem suam... excepta domo et curia nobilitari in... Zamosfalwa... Gerardo Wyczaÿ de Koloswar pro florenis decem... pignori duxisset obligandam” (DI. 36401. 207–208; JAKÓ 4339).
1536. Gyerőfiek osztálya: „curia nobilitaris in Zamosfalwa” (OL Filmtár 782. 22. 328. Bánffy lvt.).
1537. Mikola László alvajda levele a Sukiak számára kelt „in domo nostra Zamosfalwa” (ENMLt Suki lvt.).
1539. Mikola László alvajda levele Barcsay Beatrix ügyében kelt „in domo nostra in Zamosffalwa” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

R. k. templom (370–372. kép)

1712. „Ladislaus Mikola Francisci filius... templum lapideum in pago Szamosfalviensi erexit, coematerio lapideo cinxit, criptamque sibi famialiaequae suae ibidem

constituit aedificavit hoc templum 1530” (LADISLAUS MIKOLA: Illustrissimae familiae Mikola genealogica historia. 1712. pag. B verso).
még ENTZ: Baukunst 160; ENTZ: Erdély 147–148.

SZAMOSUDVARHELY (Someș-Odorhei), fakápolna

1494. „Wdwarhel octauam partem capelle lignee sepultura habentis” Jakcs László kapja (Dl. 20145).

SZANCSAL (Sîncel), kastély

1493. Királyi emberként szerepel „Andreas Ews castellanus de Zanchal” (Dl. 26451).

SZÁRAZAJTA (Aita Seacă), plébániatemplom

1444 körül. „Sebastianus filius Fabiani Seres de Kew plebanus de ZarazAytay” (Dl. 36406. 4. l; JAKÓ 1040).

SZARKAD (Torda m.), templom

L. ENTZ: Baukunst 161; ENTZ: Erdély 149.

SZARVASKEND (Cornești), r. k. templom

L. ENTZ: Baukunst 161; ENTZ: Erdély 150.

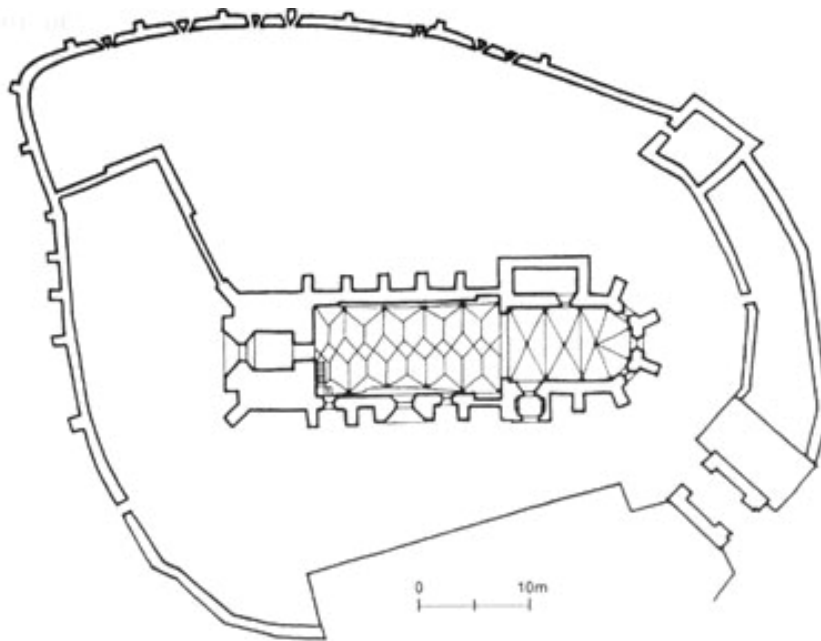
SZÁSZBOGÁCS (Băgaci, Bogeschdorf), ev. templom (88–92. kép; 75. ábra)

1380 körül. „Egurd” és „Buzd” határjárásában „Bukach villa... ecclesia lapidea” (Dl. 31128).

1451. „Andreas prepositus et canonicus... discretis viris dominis de Bagach et de Yedich Ecclesiarum plebanis” (Dl. 73839 Teleki lvt.).

SZÁSZBUDAK (Budacu de Jos, Deutschbudak), plébániatemplom

1453. „Martinus parochialis ecclesie beati Nicolai episcopi in Bwdak regali constructe plebanus... Felicianum ecclesie parochialis beate Marie in Dypse fundate” választja ügyvédnek (Dl. 36407. 115. 3; JAKÓ 903). – V. Miklós pápa teljes bűnbocsánati jogot ad Péter fia bártfai Mártonnak „rectori ecclesie parochialis sancti Nicolai in Budaak maiori” (Urk. V. 388 és LUKCSICS II. 315). – L. még Dipse, ev. templom.

75. ábra
Szászbogács, az ev. erődtemplom alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

SZÁSZCSÓR (Săscior), vár

Várnagy

1478. „Anyos castellanus de Peterfalwa comes... comitatus de Kykellew” (DI. 62907 Bethlen lvt.).

L. még ENTZ: Baukunst 171; ENTZ: Erdély 185.

SZÁSZDÁLYA (Daia, Denndorf), plébániatemplom

1503. „Dalya ad fabricam ecclesiae fl. 13 d 26” (Quellen 394).

SZÁSZENCZ (Enciu), plébániatemplom

1465. „Discretus vir de Encz ecclesie plebanus” (DI. 30855).

SZÁSZERKED (Erked; Archița, Arkeden), ev. templom

1504. „Erkeden ad structuram ecclesiae fl. 3 d. 50” (Quellen 397).

L. még ENTZ: Erdély 150.

SZÁSZFEHÉREGYHÁZA (Viscri, Deutschweisskirch), ev. templom

1494. „Pro structura ecclesiae in Vyszkirch fl. 8” (Quellen 176).

L. még ENTZ: Baukunst 135; ENTZ: Erdély 150.

SZÁSZFENES (Florești)

Leányvár

L. ENTZ: Baukunst 171; ENTZ: Erdély 185.

R. k. templom (24–29. kép)

1364. Az erdélyi káptalan küldötte „Gregorius plebanus rector ecclesie de Penis” (Dl. 73708 Teleki lvt.; Teleki I. 137).

[400. „Ladislaus Thomae rector parochialis ecclesiae Omnium sanctorum de Fenes Saxonicali” (Mon. Vat. I. 4. 205).

1466. „Stephanus plebanus, Johannes presbiter et capellanus de Zazfenes” (Dl. 29082).

1522. „Georgius plebanus de Zazfenes” jelentése egy visszatérítési eljárásról, amelyet „in ecclesia mea parochiali... pulsatis campanis” folytattak le (Dl. 82587 Zichy lvt.).

1534. Statileo János erdélyi püspök Szászfenesen „ad domum plebani” birtokadományokat tesz (JAKÓ 4477).

L. még ENTZ: Erdély 150.

SZÁSZFÜLPÖS (Kisfülpös; Filpicu Mic), udvarház

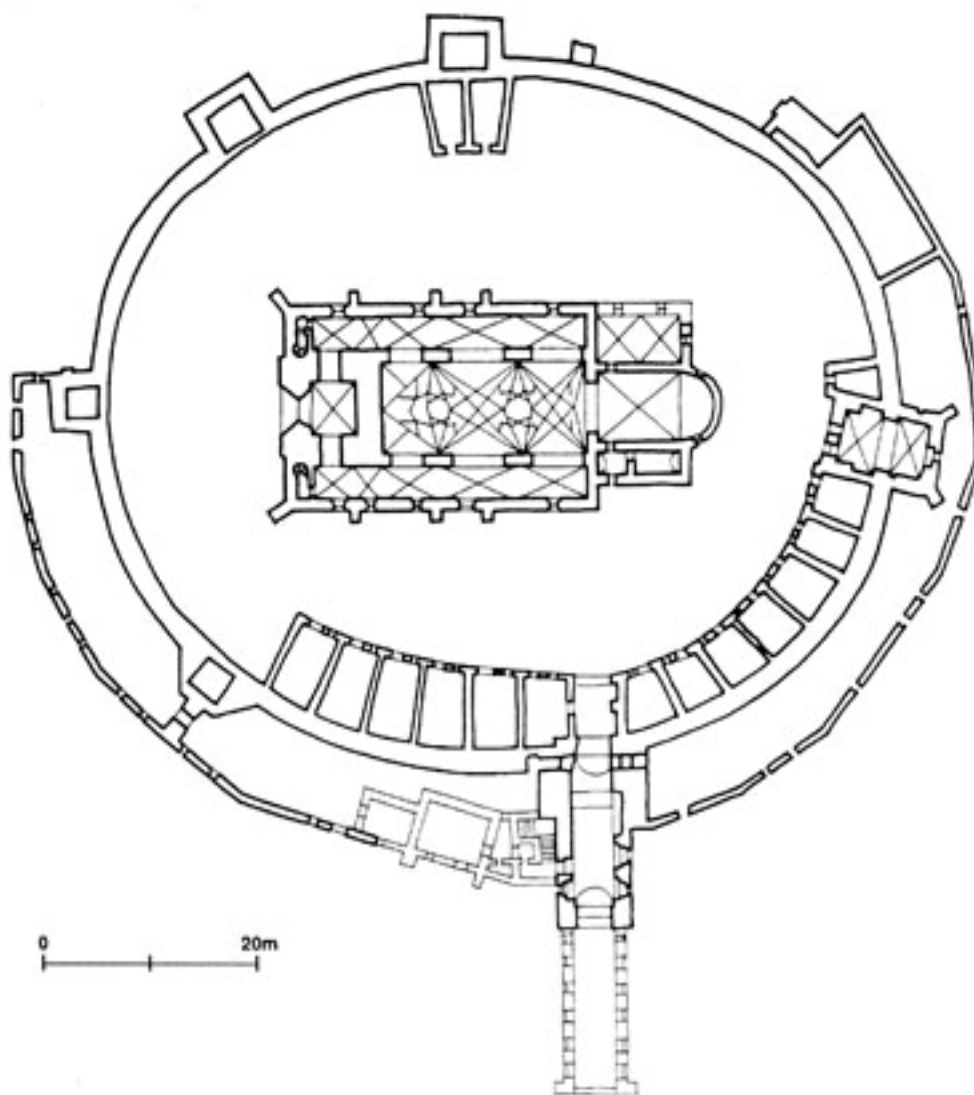
1519. „Margaretha filia... quondam Thome Farkas de Harýnna consors... Johannis Býklý de Býkol... duas sessiones vnam desertam edificiiis penitus carentem et aliam in qua iidem Johannes Býklý et domina Margaretha... magistro Emerico (sc. Zakach cocus et famulus suus) de nouo domum edificari fecerunt in... Zazphýlpes... Emerico Zakach... dedisset.” (Dl. 36402. 145–146; JAKÓ3739.)

SZÁSZHALOM (Movile, Hundertbücheln), plébániatemplom

1475. Római bíborosok búcsúlevele „parochialis ecclesia sancti Michaelis archangeli in Centumcumulis Transilvanæ diocesis” számára (Urk. VII. 69–70).

SZÁSZHERMÁNY (Härman, Honigberg), ev. templom (137–138., 356–358. kép; 76. ábra)

1457. „Petrus Braschowiensis decanus necnon plebanus in Wydenbach” Karg Lőrinc plébános halála után az új plébánost „Caspar Berwart”-ot az „ecclesia parochialis beati Nicolai in Monte mellis” számára tisztségében megerősíti (Urk. V. 578).

76. ábra
Szászhermány, az ev. templomvár alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

1520. „Combustio in Herman” (Budapest, Egyetemi Könyvtár Kézirattára Litt. orig. 20. sz.).

L. még ENTZ: Baukunst 141; ENTZ: Erdély 151.

SZÁSZIVÁNFALVA (Ighișul Nou, Sächsisch Eibesdorf)

Ev. templom (94., 368. kép)

1414. „Johannes de villa Ysopis ecclesiae parochialis rector... ecclesia beatae virginis de villa Ysopis” (Urk. III. 600).

1454. „Petrus plebanus de villa Ysopis necnon decanus de sede Selk ac Blasius plebanus de Selkminori” tiltakoznak Máté erdélyi püspök tizedfoglalása ellen (Dl. 36407; 49. l; JAKÓ 1147).

1526/18. sz. Közjegyzői oklevél kiállító helye „in domo domini parochialis ecclesiae beatae Mariae virginis villae regalis Ysopis” (Dl. 37016).

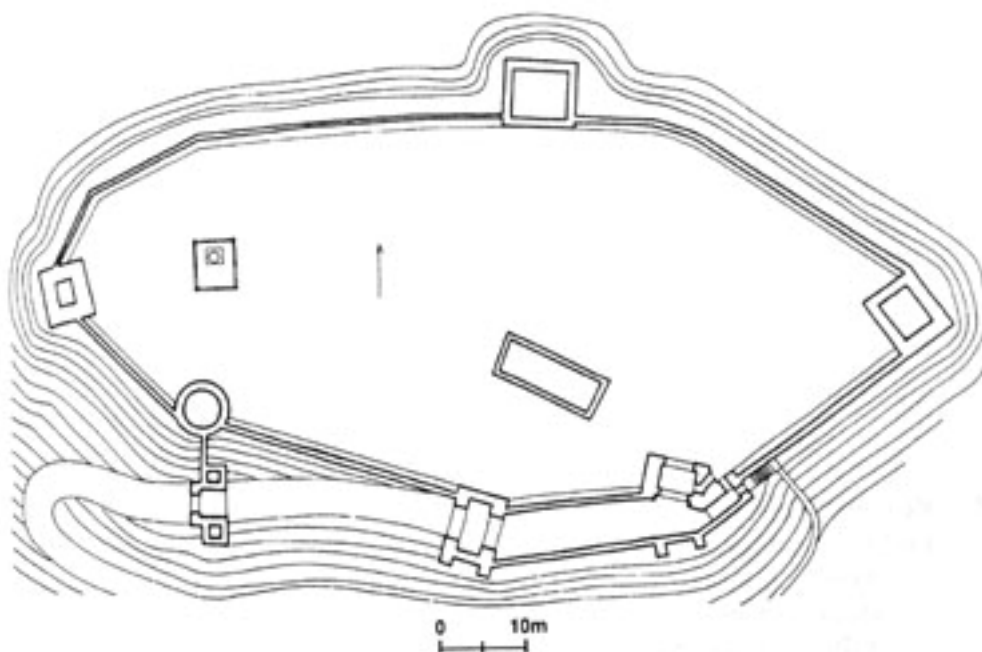
Plébaniaház

1526/18. sz. L. Szászivánfalva, ev. templom

SZÁSZKÉZD (Saschiz, Keisd)

Vár (77. ábra)

1470. Pongrác János erdélyi vajda megengedi, hogy háború esetén a hadba vonuló szászkézdiek fele „ob conservationem castris supra idem oppidum constructi ac defensione... bonorum ipsorum” helyben maradhasson (Urk. VI. 468).

77. ábra

Szászkézdz, a parasztvár alaprajza (OMvHT ltsz. K-4509. – 1912 körül – nyomán)

Ev. templom (227. kép)

1448. L. Fehéregyháza, ferences kolostor.

1459. „Plebanus de Zazkyzd” (Urk. VI. 55–56).

1506. „Pro structura ecclesiae in Kysd fl. 16” (Quellen 483).

Kápolna

1422. Búcsúengedély kérelme „capellam... Marie in villa Kyzd” (LUKCSICS I. 122).

SZÁSZLEKENCE (Lechința, Lechnitz)

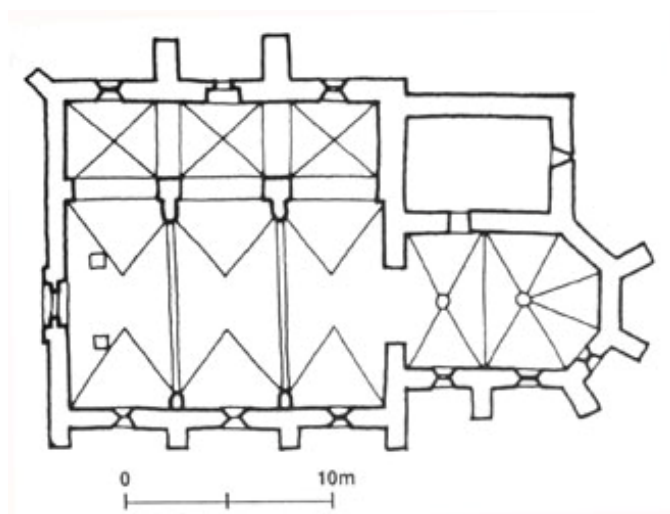
Udvarház

1452. L. Szászlekence, ev. templom

Ev. templom (78. ábra)

1356. „Blasius rector ecclesiae de Lekenche” (Teleki I. 194).

1380. „Blasius rector ecclesie de Lekenche” szerepel Csépan, Királynémeti és Somkerék vitás földjei ügyében (Dl. 73765 Teleki lvt; Urk. II. 516).

78. ábra

Szászlekence, az ev. templom alaprajza (Popa: Biserici nyomán)

1452. Közjegyzői oklevél: „in maiori stube domus... Anthonii Sybenbewrger comitis in Lechnicia... Sigismundus literatus, rector scholarum eiusdem villae... curavit... quomodo... per negligentiam... viri Georgii Schwgeler... vitrici ecclesiae parochialis in honore beati Bartholomei... in dicta villa Lechnicia constructae... duo calices et una parva crux de sacristia per fenestram... furtim fuissent sublatis... Praesentibus Thoma capellano provisorique curiae plebani, Johanne de Zolna domini Augustini de Lechnicia plebani familiare.” (Urk. V. 359–361.)

1453. L. Dipse, ev. templom.

1459. „Stephanus de Iklod gubernator plebanatus de Lekencze” (Dl. 36392. 62b. 5; JAKÓ 1387).

1471. „Gaspar plebanus de Lekencze” (Urk. VI. 501–502).

1526. „Plebanus de Lekencze” szerepel Ombozi Miklós végrendeletében (Dl. 36401. 109–11).

L. még ENTZ: Erdély 151.

Lakóház

1452. L. Szászlekenye, ev. templom.

SZÁSZMÁTÉ (Matei, Doboka m.), ref. templom

1493. Páncélcsehi Angléta, Drágy Tamásné bevezetése „Mathe” és Szászszombor birtokok negyedrészebe. Ellentmond: „Nobilis Johannes Dechey et prouidus Sigismundus Gwd in dicta possessione Mathe commorans wytricus ecclesie predicte in persona eiusdem ecclesie”. (Dl. 36327.)

SZÁSZMÓRIC (Moruț), udvarház

1498. „Nicolaus filius quondam Georgii de Manyik... vnam domum seu Sessionem in Morycz... in qua Jacobus Madar... inhabitaret... Matheo Jankafy de Ews pro quadraginta florenorum auri... pignori obligasset” (Magyar Tudományos Akadémia Kézirattár, Oklevélgyűjt. 529. sz.).

SZÁSZNÁDAS (Nádasd; Nadeș, Nadesch)

Udvarház

1497. Vingárdi Geréb Péter részére történő vizsgálatban szerepel „domus et curia nobilitaris in... possessione Nadasd” (Dl. 20603).

Ev. templom

L. ENTZ: Erdély 151.

SZÁSZORBÓ (Gârbova, Urwegen), templomrom

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Wrbegen fl. 3” (Quellen 220).

L. még ENTZ: Baukunst 164; ENTZ: Erdély 151–152.

SZÁSZÖRMÉNYES (Ormeniș), plébániatemplom

1374. „Nicolaus de Ermenes ecclesie plebanus” (Dl. 6225).

SZÁSZRÉGEN (Reghin, Sächsisch-Regen)

Vár

1501. „Thomas Farkas de Harýnna... in dominium possessionis Dedrad... in et sub pertinentiis castri Reghewn existentis... ipsum empcionis titulo concernentis legitime vellet introire” (Dl. 26953 és 36405. 125–127. l; JAKÓ 3196).

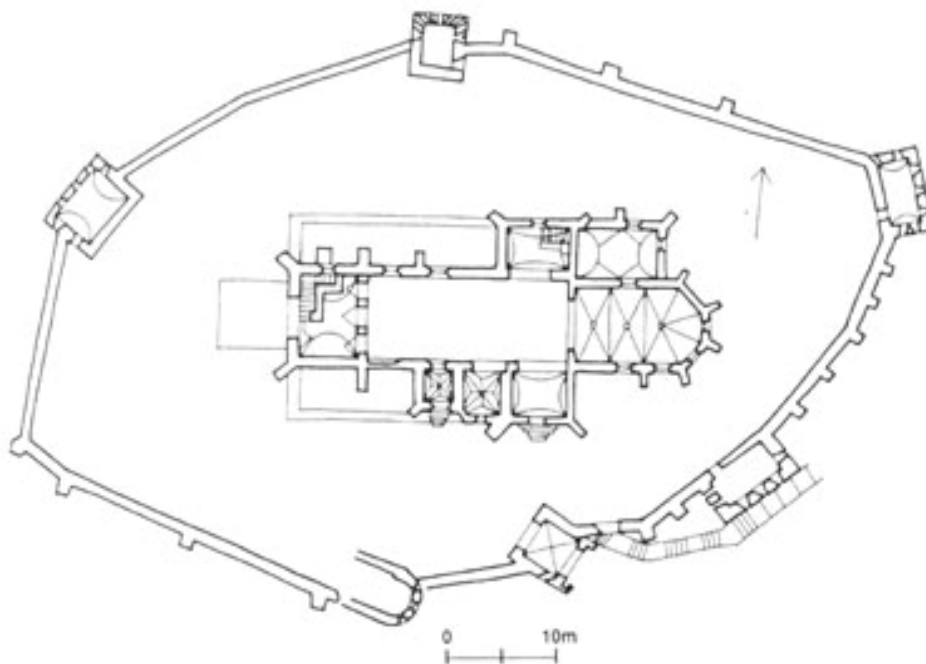
Ágoston-rendi kolostor
1382–1387. L. Szászrégen, ev. templom.

Ev. templom (9–16., 63–64. kép)

- 1382–1387. „Ladislaus de Lodhunk (!)... in eius villa Regen... sunt una parochialis ecclesia sub beatae Mariae virginis et una capella sub beati Georgii nominibus dedicatae...” László kéri a pápát, „apud ipsam ecclesiam quae cimiterium et campanile habet cum campana, unam domum cum necessariis aedificare et insuper ad victum unius prioris et saltem VI fratrum ordinis eremitarium sancti Augustini... providere dictamque capellam pro uno rectore perpetuo dotare sufficienter. Proposuit... ut dicta ecclesia cum huiusmodi cimiterio, campanili, campana domibus... et provisione dicto ordini pro perpetuo usu huiusmodi prioris et fratrum tradetur... et ecclesia ipsa amplius parochialis non existat dictaque capella in parochialem ecclesiam erigatur cum omnibus insigniis et iuribus parochialibus.” (Urk. II. 563–564.)
1420. „Concessio remissionis plenariae Georgio Ladislai presbiteri plebani de Regen” (LUKCSICS I. 94).
1443. „Andreas plebanus de Regen” levele Losonci Istvánhoz, mivel „famulus vester Stephanus Kanthor domum meam me absente superveniens et portam curie confrangens ulteriusque hostium cellarii concuciens” elvitte a bort (BEKE, Gyf. 705).
1451. Kegyúri jogvita a szászrégeni plébánosi tisztség betöltése ügyében Losonci István és Albert közt (Dl. 36406. 50. l; JAKÓ 978).
1452. „Plebana beatae Mariae oppidi Regen, quam quondam Bartholomeus ecclesiae rector... obtinebat” a pápa „Petruspaulus de Kiswardia”-t nevezi ki plébánosnak a Losonci István által odahelyezett „Nicolaus de Bonzida” helyett (B. I. 670–671).
1461. „Matheus plebanus de Regen fecit procuratores... discretos viros vtrosque Andream capellanos de Nagfalw” (Dl. 36392. 122. l; JAKÓ 1582).
1521. „Stephanus More plebanus de Regen” (Dl. 36400. 5. 1–6; JAKÓ 3823).
- 1538/1539. „Gallus presbiter rector altaris conceptionis beatissime virginis Marie in ecclesia parochiali... Assumcionis... Marie in oppido Regen” (OL Filmtár 782. 22. 333 Bánffy lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 152.

SZÁSZSÁROS (Şaroş pe Tîrnave, Scharosch), ev. templom (79. ábra)

1464. „Stephanus de Hederfaya” levele a szerdahelyi szék lakóihoz. „Datum in castello nostro Scharos.” (Urk. VI. 200.)
1506. „Pro structura ecclesiae in Saros fl. 12” (Quellen 483).
- L. még ENTZ: Erdély 152.

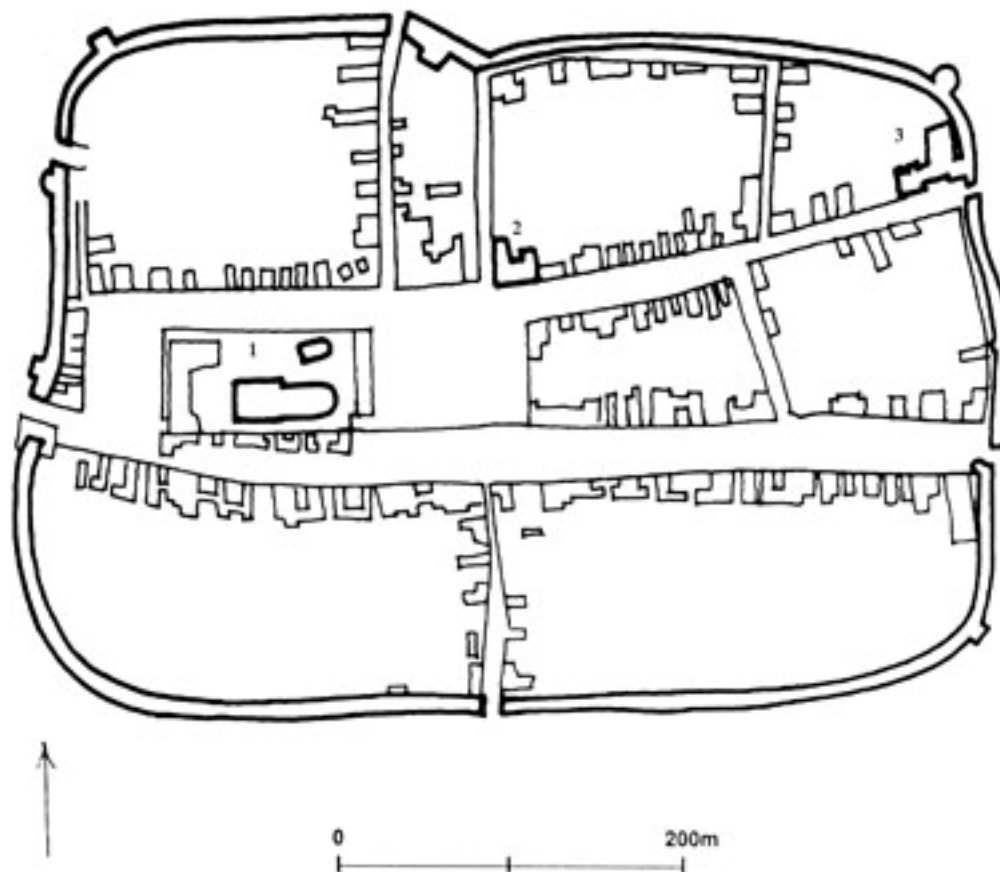
79. ábra
 Szászszáros, az ev. erődtemplom alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

SZÁSZSEBES (Sebeş, Mühlbach) (326. kép; 80. ábra)

Vár

1485. Az erdélyi káptalan átírja Mátyás oklevelét Altemberger Tamás szebeni bíróhoz. „Intelligimus quandam possessionem Gyswbl... eidem ciuitati nostre Zaazsebes contiguam multum et propinquam esse ita ut... ciuitas illa debito modo muniri et fortificari minime possit et eciam maiorem partem fossati ante ciuitatem occuparet et replet. Cum autem ciuitates et castra ceteraque municiones illarum parcium propter frequentes Thurcorum incursiones fortificatione et municionibus magis quam in aliis locis regni... indigerent nequaquam volumus ut temporum in successu ex huiusmodi contiguitate dicte possessionis ciuitas ipsa aliqua detrimenta paciatur.” Ezért elrendeli, hogy a hét szász szék váltsa meg a kérdéses birtokot s az esetleges ellentmondást figyelmen kívül hagyva foglalják el a területet Szászsebes számára. (Dl. 30908.)

1567. II. János parancsa az udvarhelyszéki főemberekhez, hogy a szebeni országgyűlés határozatának megfelelően a pénzsegélyt „Zaza Sebesnek epetesere” adják meg (SzO II.212).

80. ábra

Szászsebes, a történeti településmag alaprajza. 1: ev., volt plébániatemplom; 2: Zápolya-ház; 3: egykori domonkos kolostor (várostérkép alapján)

Várnagyok

1472. „Mathias Biro castellanus de Zazsebes” (BERGER 249).

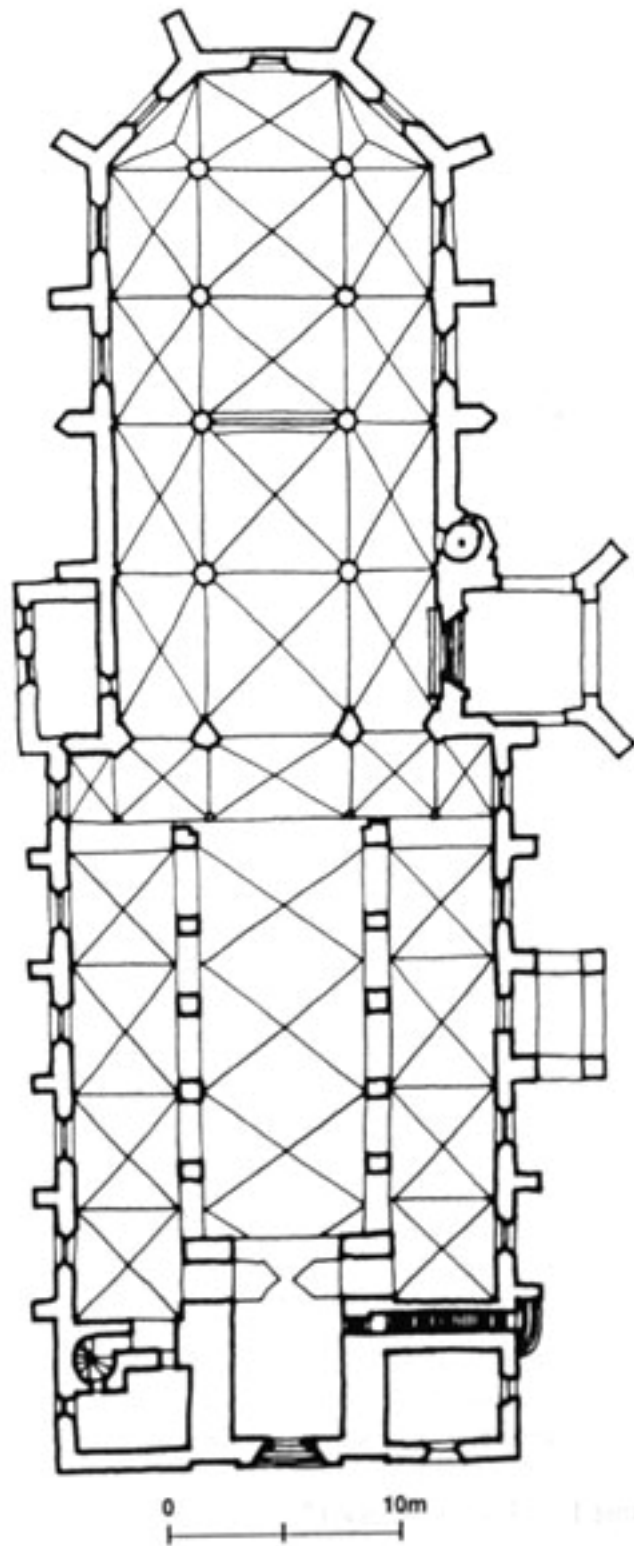
1476. „Mathias Býro de BwzasBwchard castellanus noster (vajda) de ZazSebes” (DI. 31153).

1478. „Georgius de Pýský castellanus de Zazsebes”-t Suki János eltiltja Magyar- és Oláhsármás elfoglalásától (ENMLt Suki lvt.).

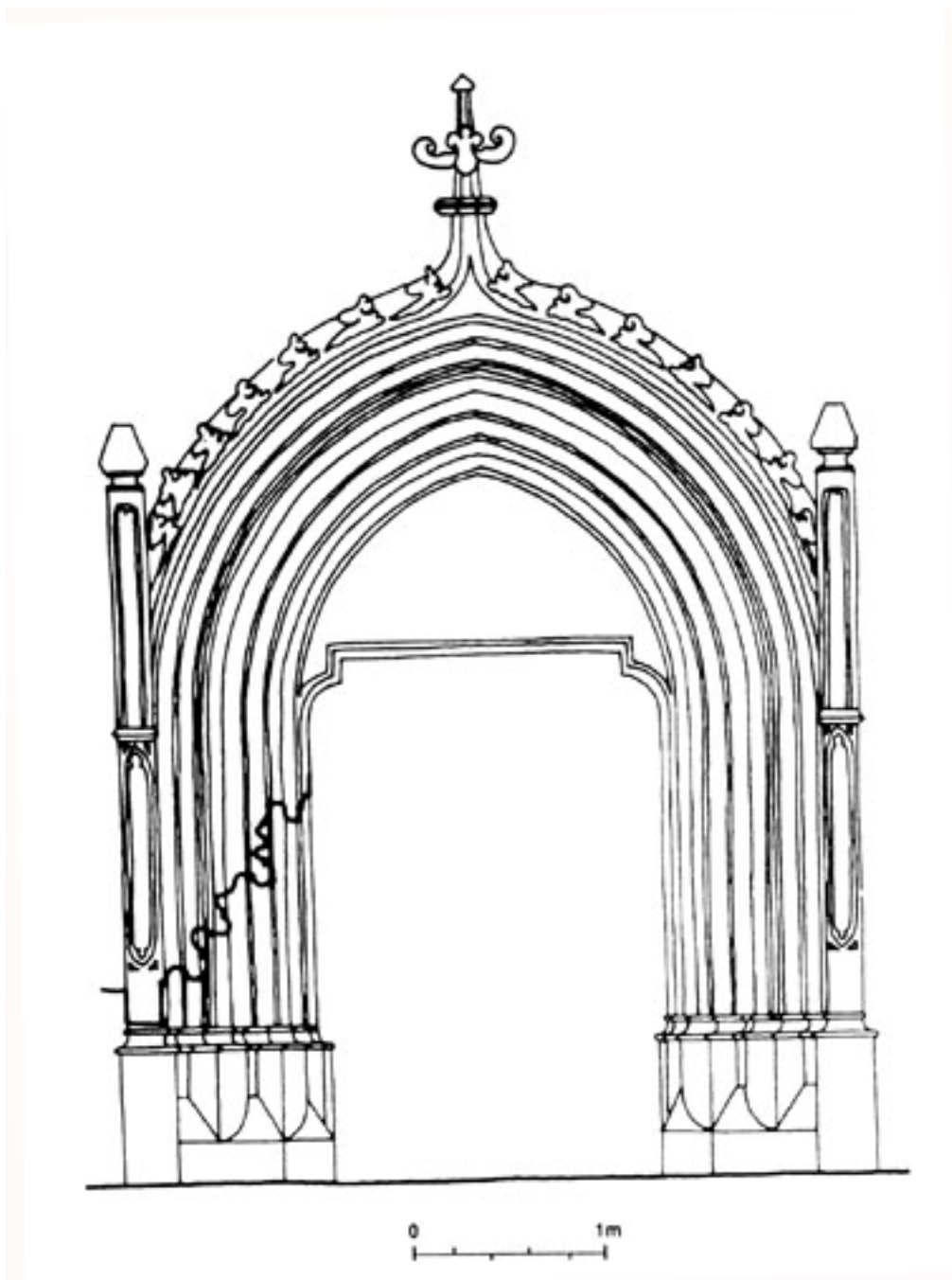
Ev. templom (43–57., 217–218. kép; 81–83. ábra)

1382. „Johannes filius Salamonis de Sebes minori discreto viro domino Michaeli plebano de Sebes maiori iuxta continentiam literarum... compositionaliū in facto testamentarie per Konch civem de Sebes... factae capellae sancti Jacobi in eadem Sebes constructae de redemptione terrae Zengewrghatara... centum et quinquaginta florenos... persolvit” (DI. 73771 Teleki lvt.; Teleki I. 204 és Urk. II. 557).

1450. „Georgius plebanus de Zazsebes” (OL Filmtár 780. 3. 94 Kemény József-gyűjt.).

81. ábra
Szászsebes, az ev., egykori plébániatemplom alaprajza (MMTö/OMvHT nyomán)

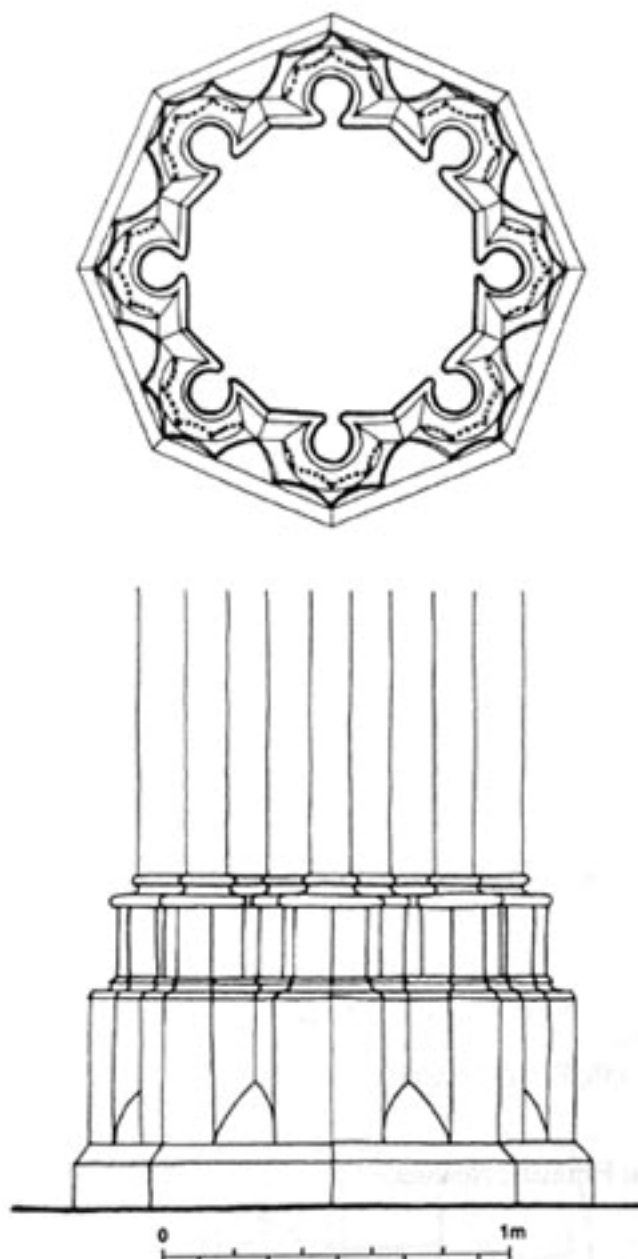
82. ábra
Szászsebes, az ev. templom délkeleti kapuja (OMvHT ltsz. K-56547. – Merkel Viktor felmérése, 1979 – nyomán)

1455. III. Callixtus pápa „accepimus parochialis ecclesia beatae Mariae loci Zasso-
 vicj... ab aliquibus annis citra per Teucros... bina vice cum libris, calicibus, et
 aliis ecclesiasticis ornamentis... combusta fuerit, ac de illius reaedificatione,
 restauratione... ecclesiae... non suppetant facultates”. Ezért búcsút engedélyez.
 (Urk. V. 498.)

L. még ENTZ: Baukunst 155; ENTZ: Erdély 152.

Szent Jakab-kápolna (58–59. kép)

1382. „Capella sancti Jacobi.” L. Szászsebes, ev. templom.

83. ábra

Szászsebes, az ev. templom szentélypilléireinek metszete és a lábazati zóna nézete (OMvHT ltsz. K-56549. – Mezey Alice felmérése, 1979 – nyomán)

Domonkos kolostor

1368. „Nicolaus prior de Sebus” (DI. 30023).

1444. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

Lakóházak (325. kép)

1485/1494. II. Ulászló átírja Mátyás király adományát „nobilis Sandrinus Swkÿ de Halmos” és „nobilis domina Elena Kechedÿ” Sandrinus felesége számára, amelyben őket „simulcum domo et curia eorum in opido nostro Zazsebes habita” védelmébe veszi és a házat adómentességben részesíti (Dl. 30051 és Urk. VII. 395–396).

1526 után. Báthori István királyi helytartó „Petro Keresÿ castellano castris Letha” számára birtokot (Szentjános és Hegen), valamint „domum et curiam Simonis Zaz in civitate Zazsebes” adományoz. Szász Simon Ferdinánd király híve volt. (Dl. 27423.)

Kézművesek

1520. „Lapididis de Zazsebes Johanni et Bernaldo.” L. Szentmihálykő, vár.

SZÁSZSZENTGYÖRGY (Sîngeorzu Nou), plébániatemplom

1523. „Ambrosius plebanus de Zenthgywrgh” (BERGER 771 és GYÖRFFY I. 564).

SZÁSZSZENTIVÁN (Sîntioana), plébániatemplom

1374. „Stephanus de sancto Johanne ecclesie plebanus” (Dl. 6225).

SZÁSZSZENTLÁSZLÓ (Laslea, Grosslasseln), plébániatemplom

1477–1479. Szászsztentlászlon plébános (Dl. 28349).

1504. „Lazlo relaxati ad structuram ecclesiae fl. 3 d. 25” (Quellen 396).

SZÁSZÚJFALU (Nou, Neudorf), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 156; ENTZ: Erdély 153.

SZÁSZÚJÓ (Újös; Fîntînele, Neuösch)

Udvarház

1508/1519. Birtokvita a Jankafiak közt. Jankafi Simon kanonok és testvére, Máté közötti egyezség. Simon életében legyenek bizonyos részbirtokok Mátéé „dempta sola domo nobilitari eiusdem... Simonis... per eum in... Ews propriis sumptibus edificata”. (Dl. 47278.)

1511. A kenyérmezei csatában elesett Jankafi János kincsekkel teli nagy ládáját leánya, Apollónia „de domo nobilitari (sc. Ews)” elvitte „ad domum habitacionis... quondam Valentini de Hozÿwazo” és nem adta vissza testvérének Jankafi Máténak (Dl. 30993).

1512–1513. Apollónia távollétében Jankafi Máté Hosszúaszóából elvitte a kincseket. Apollónia halála után leánya, Katalin, Was Balázs felesége a kincsből neki járó részt visszaköveteli. (ENMLt Wasi lvt.)

Templom

L. ENTZ: Erdély 153.

SZÁSZVÁROS (Orăștie, Broos) (84. ábra)

Ev. templom

1361. „Symon et Demetrius filii Martini nobiles de Zenthywan in propria persona et Thome plebani de Waras fratrum (!) suorum vterinorum ab una parte, ab altera uero Johannes et Ladizlaus filii Nicolai de Doboka” Almás falut a Dobokaiak elzálogosították Szentiványi Mártonnak. Az oklevelet Was Miklós dobokai ispán adja ki ép rányomott kerek pecsétjével. (Dl. 73688 Teleki lvt.)

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Bras fl. 20” (Quellen 220).

1506. „Pro structura fortalitii in Braz fl. 10” (Quellen 483).

L. még ENTZ: Baukunst 132; ENTZ: Erdély 153.

84. ábra

Szászváros, a történeti településmag alaprajza az 1880 körüli telekosztással. 1: ref. templom; 2: egykori minorita kolostor (Niedermaier nyomán)

Ferences kolostor

1444. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1506. „Fratribus in Zazwaros fl. 4” (Quellen 483).

1523. L. Nagyszeben, domonkos kolostor.

1527. Folti László végrendeletében „ad claustrum in oppido Zazwaros vnum vas vini et florenos iij pro missis” (Magyar Nemzeti Múzeum Törzsanyag 32).

1750. Haller János erdélyi gubernátor előterjesztése: „in oppido nostro Szászváros templum cum ejus conventusque contiguo fundo ordini minorum sancti patris Francisci... ante plures annos restitutum in ruderibus haerere, ut ipse... illud restaurari facere posset”. Az engedélyt a Guberniumtól megkapják. (OL Erdélyi Guberniumi lvt. 1750/83.)

L. még ENTZ: Erdély 153.

Ferences apácák kolostora

L. ENTZ: Erdély 153.

SZÁSZVESSZŐD (Veseud, Zied), ev. templom

1494. „Pro structura ecclesiae in Weszewd fl. 6” (Quellen 176).

1663/1769. Szabó György szentágotai bíró vallja: „Tudom azt, hogy még öregebbik Rákoczi György fejedelem is meg adta volt az Vesződi Templom épületeire” a vessződi hegy szőlőtizedét (Dl. 36976 nagy alakú).

L. még ENTZ: Baukunst 164–165; ENTZ: Erdély 153–154.

SZÁSSZSOMBOR (Jimbor), plébániatemplom

1522. „Dionisius plebanus de Sombor” (Dl. 82591).

SZAVA (Sava), templom

1430. Szavai Domokos és Ilona osztálya: „Dominicus unum locum sessionalem aptum in vicinatu curie sue in Zawa a parte ecclesie in honore Omnium sanctorum constructe” Ilonának adja (Dl. 27459).

1529. „N de Zawa ecclesie parochialis plebanus” (OL Fényképgyűjt. 46. doboz Kemény József-gyűjt. 110).

SZÉCS (Sici)

Udvarház

1542/1647. „Michael Zechy filius quondam Christophori Zechi de eadem Zeech... domum et curiam nobilitarem... in... Zechy” a Báthoriaknak eladja (Dl. 24345).

Templom

1465. Szécsi Albert deák ingóságaiából testvére, Tamás „vnam cuppam et sex coclearia argentea pro calice ex eisdem reformando ecclesie beate Katherine in Zeech fundate, item vnam subam de Camocato pro casula reformanda ex eisdem eidem ecclesie... concessisset” (Dl. 28527 nagy alakú).
1494. „Zeche... octauam partem ecclesie lapidee sepulturam habentis cum duabus turibus (!) abante constructis” Jakcs László és Nagymihályi Andrásné perében szerepel (Dl. 20145).

SZÉK (Sic)

Ref. templom (199–200. kép)

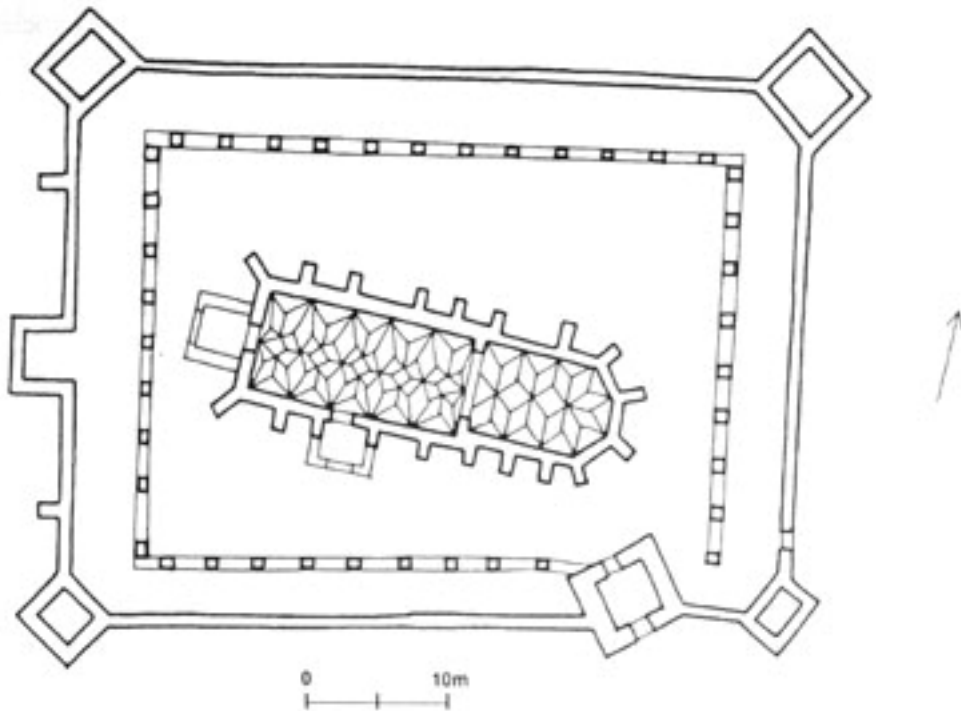
- 1390/1441. Fráta negyedének becsüjére László ózdi főesperes kiküldötte „discretos viros Stephanum de Zeek, Sebastianum de Sanctopaulo vicearchidyaconos eorundem districtuum ac Mychaelem de Zowath ecclesiarum plebanos” (Dl. 30722).
1459. „Georgius plebanus de Zeek” szorgalmazására Mátyás király megígérte Szék város képviselőinek, hogy „pretextu designacionis plebanatus de Zeek... totam comunitatem in iamdicto opido Zeek... molestare... nollet” (Dl. 36392. 58. 2; JAKÓ 1372).
1493. „Johannes de Cibinio... vicarius ecclesie Albensis Transsilvane... discretis viris N. de ZenthIwan, de Dengeleg, de Zeek, de Wasakzentywan, de Zylwas, de Chege, de Zentheged, de Omboz, de Iklod... ecclesiarum parochialium plebanis... Georgius literatus de Zakachy” és Katalin felesége ügyében intézkedik (OL Filmtár 783. 28. 513 Bánffy lvt.).
1510. „Johannes Soos (sc. de Seek)... ad iustam petitionem... quondam Martini Bongarthy (sc. Soos János feleségének Erzsébetnek apja) quondam vineam suam propriam in valore viginti quatuor florenorum auri ad edificacionem sive subsidium ecclesie in opido Zeek fundate dedisset” (ENMLt Bánffy I. lvt.).
1516. A széki esküdt polgárok oklevele „Lucas Italicus frater ordinis fratrum predicatorum predicator almanorum in conuentu Coloswariensi” részére tíz hold szántóföldről „presentibus... Martino plebano Gallo et Petro altaristis de Zeek in domo plebani” (Dl. 29629).
1522. „Martinus plebanus de Zeek” egy visszatérítési eljárásról jelent, amelyet „in ecclesia mea parochiali” folytatott le (Dl. 82591 Zichy lvt.).
- L. még ENTZ: Baukunst 162; ENTZ: Erdély 154.

Plébániaház

1516. „In domo plebani.” L. Szék, ref. templom.

SZÉKELYDÁLYA (Daia), ref. templom (249–250. kép)

L. ENTZ: Erdély 154.

85. ábra
Székelyderzs, az unit. templomvár alaprajza (Dávid nyomán)

SZÉKELYDERZS (Dârjiu), unit. templom (85–87. ábra)

1525. „Anthonius plebanus de Ders” (SzO VIII. 269).
 L. még ENTZ: Erdély 155.

SZÉKELYKERESZTÚR (Cristuru Secuiesc), r. k. templom (246–247. kép)

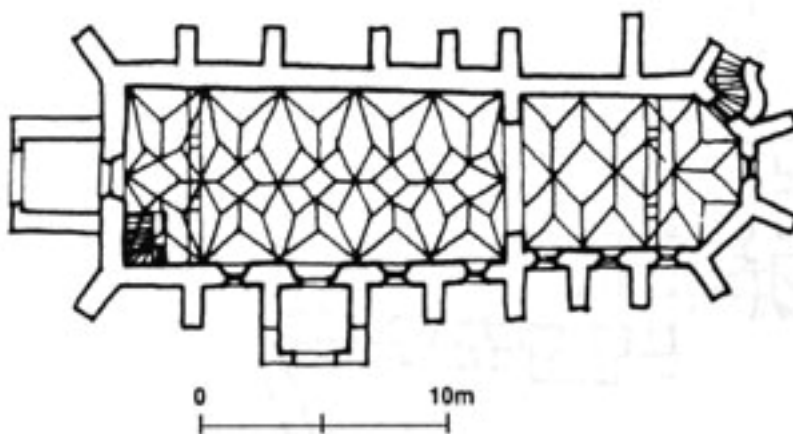
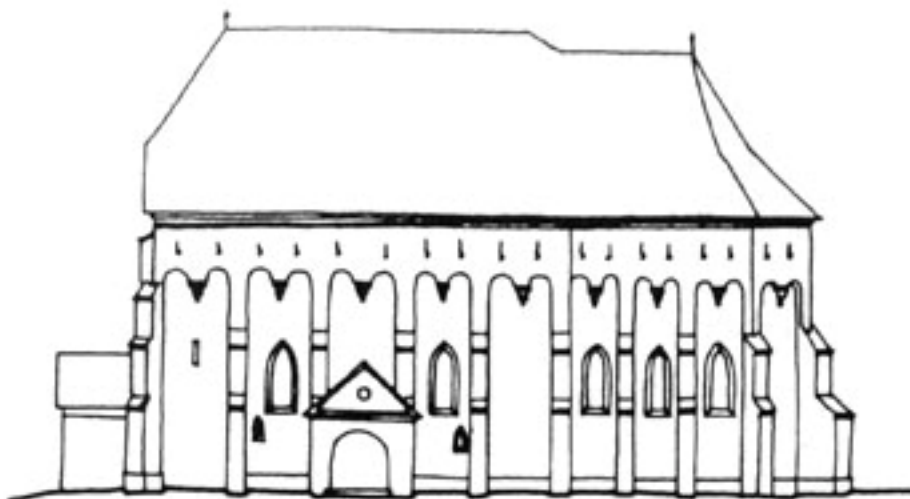
L. ENTZ: Erdély 155.

SZÉKELYUDVARHELY (Odorheiu Secuiesc), r. k. templom

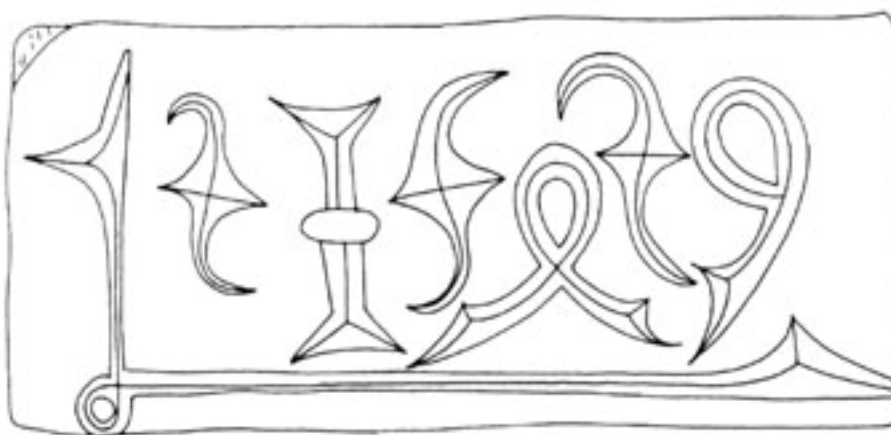
L. ENTZ: Baukunst 162; ENTZ: Erdély 155.

SZÉKELYVAJA (Vălenii), ref. templom (395. kép)

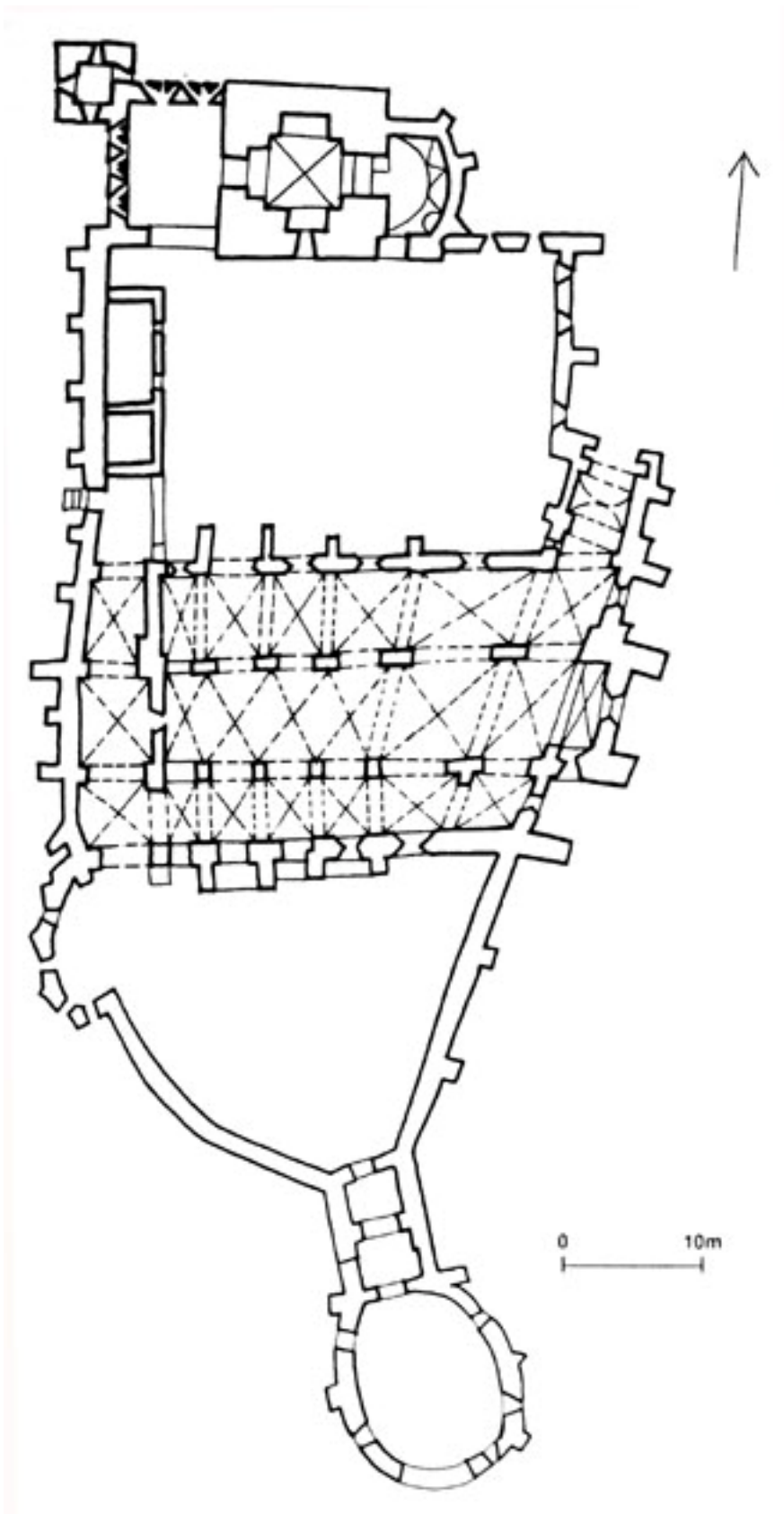
L. ENTZ: Erdély 155.

86. ábra
Székelyderzs, az unit. erődtemplom déli homlokzata és alaprajza (Dávid nyomán)

87. ábra
Székelyderzs, 1490-es évszám a szentélyzáródás egyik déli támpilléren

88. ábra
Szelindek, a parasztvár alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

SZELINDEK (Slimnic, Stolzenburg)

Vár (219–221. kép; 88 ábra)

A várra közvetlen adat nem ismeretes. 1453-ban a szász székek oklevelében utalás történik a törökök 1438. évi súlyos támadására, s ennek következtében „propter desolationem villarum et paupertatem hominum” mérséklük Szelindek Vizaknának adandó gabonaszolgáltatását. (Urk. V. 396. 435.) Valószínű, hogy e támadás adhatott indítékot a vár megépítésére.

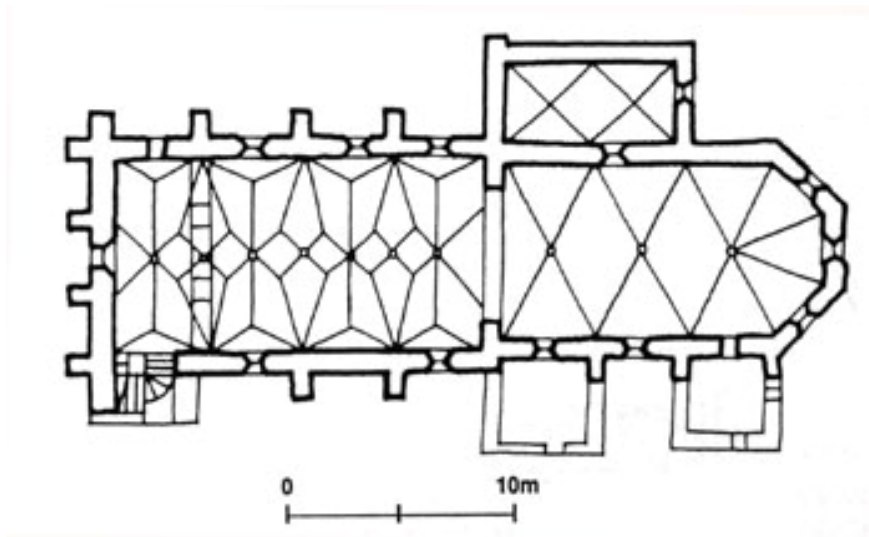
Ev. templom (222–223. kép; 89. ábra)

1414. „Michael rector parochialis ecclesie sancti Bartholomei de Stolzenburg” (Urk. III. 605).

1429. „Michael Hökerling, Clos Budendorfer, Kristchin Gabil et Michil Locke parochiani iurati et patroni ecclesiae sancti Bartholomei in Stolzenburg” (Urk. IV. 393).

1469. „Georgius plebanus... de villa regali Stolzenburg” (Urk. VI. 395–396).

L. még ENTZ: Erdély 155.

89. ábra

*Szelindek, az ev templom alaprajza
(Studien, Weingartskirchen nyomán)*

Kápolna

1342. Búcsúlevél: „capella, quae deducta est in honore Omnium sanctorum in villa quae dicitur Stolzinberch” (Urk. II. 2–3).

Háborús károk

1453. L. Szelindek, vár.

SZÉLKÚT (Sălcud), ortodox fatemplom

1500 körül. „Ecclesiam Wolachalem ex ligno erectam sepulturam continentem ad quinque (sc. marcas) estimassent” (Dl. 29898).

SZENTÁBRAHÁM (Avrămești), unit. templom (1802-ben lebontották) (106. kép)

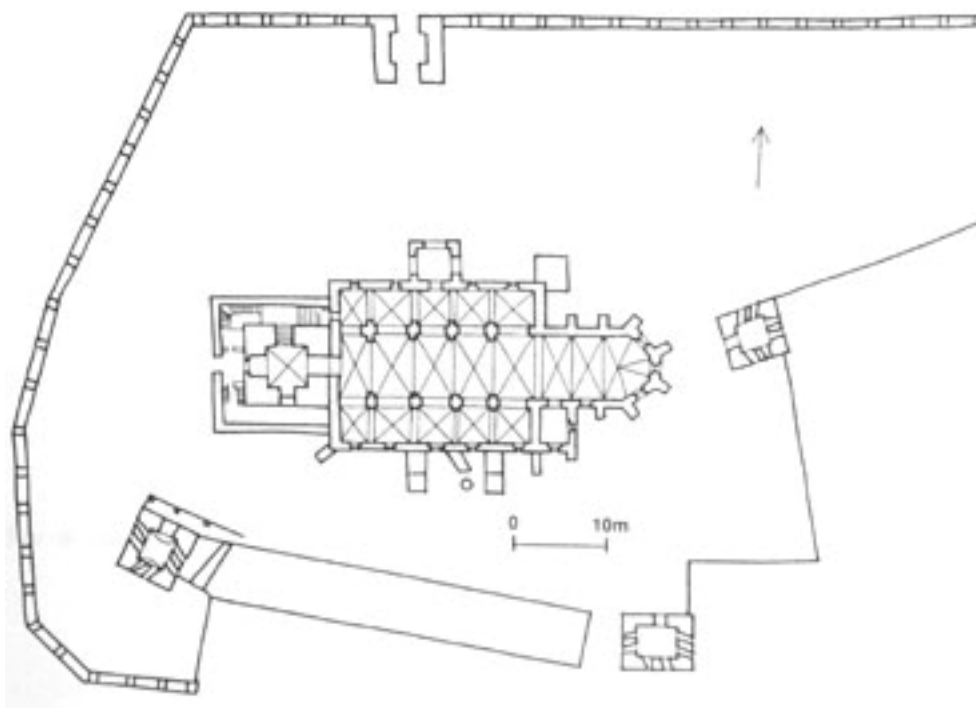
L. ENTZ: Erdély 155.

SZENTÁGOTA (Agnita, Agneteln), ev. templom (90. ábra)

1443. „N. de valle Agnetis ecclesiae plebanus” (Dl. 13717 és Urk. V. 118–119).

1466. Mátyás király „ad supplicationem... magistri Ladislai, filii Georgii Thabiasy de Etzel notarii cancellariae nostrae... pro parte... hospitum... oppidi nostri Szent Agotha,... ut per fortalitium in eodem habitum absque custodia relictum... in manus alienos devenire non contingat”, ezért a király megengedi, hogy háború esetén a hadba vonuló lakosság fele helyben maradhat, hogy „ipsum fortalitium conservent et custodiant” (Urk. VI. 269–270).

1502. „Simon in Valleagnetis plebanus.” L. Adattár, Építetők..., Kőhalmi Máté végrendelete.

90. ábra

Szentágota, az ev. templomvár alaprajza (Fabritius-Dancu nyomán)

SZENTANDRÁS (Sîntandrei), templom

L. ENTZ: Erdély 155.

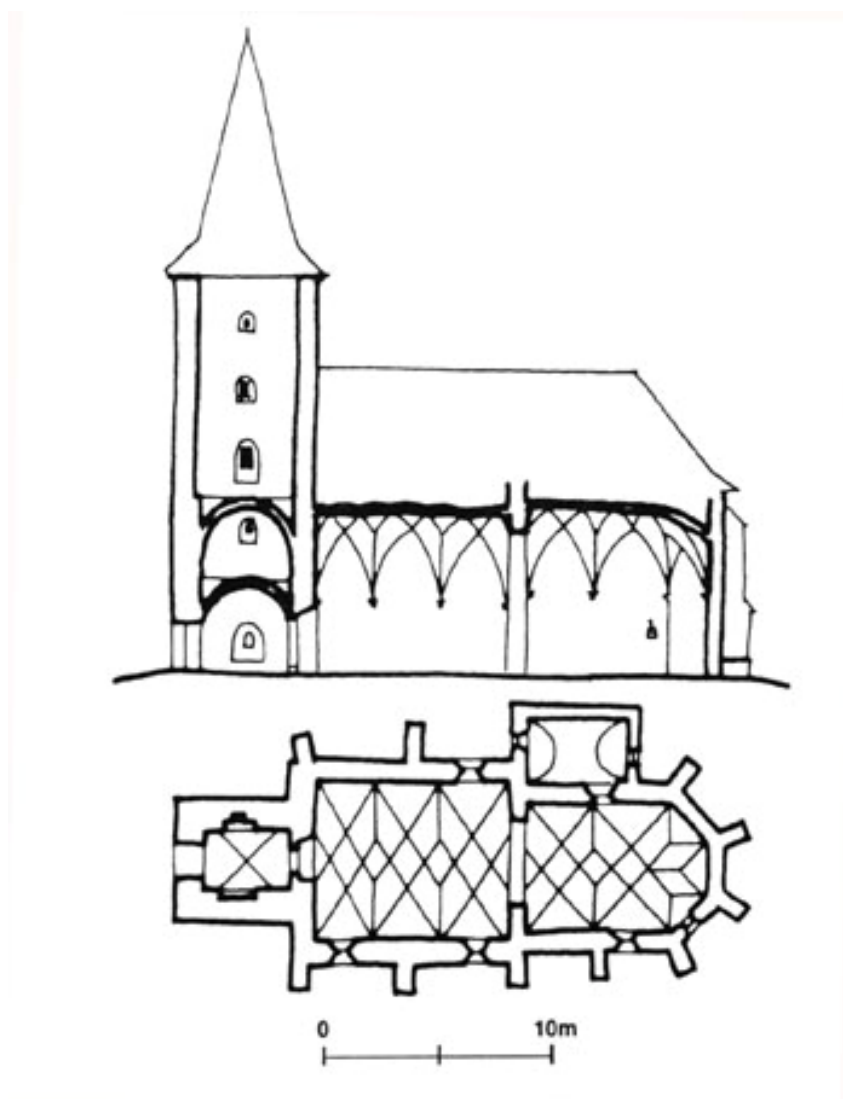
SZENTBENEDEK (Kolozs m.), kápolna

L. ENTZ: Baukunst 162; ENTZ: Erdély 156.

SZENTBENEDEK (Mănăstirea), ortodox templom (367. kép)

L. ENTZ: Baukunst 162; ENTZ: Erdély 156.

SZENTDEMETER (Dumitrești), r. k. templom (91. ábra)

91. ábra
Szentdemeter, a r. k. templom alaprajza (Dávid nyomán)

SZENTEGYED (Sîntejude), udvarház

1496. L. Cege, udvarház.

1505. Jankafi Máté Wass Balázsnak és Katalin nevű feleségének adja „domum suam nobilitarem in... Zenthegyed” (Dl. 36399. 102. 1–103; JAKÓ 3334). – Was Balázs egy szentegyedi telket ad Was Mihálynak. „Michael Was domum suam paternalem in... Czege... edificiam habentem... Blasio Was... dedisset... Tali vinculo... quod... Blasius... illam sessionem nobilitarem desertam de Zenthegyed... Michaeli loco in eodem domibus nouis ipsi domui de Chege equi valentem reedificare teneatur.” (Dl. 36399. 103–104. 1; JAKÓ 3335.) – L. még Cege, udvarház.

SZENTGERICE (Gălățeni), unit. templom

L. ENTZ: Erdély 156.

SZENTGOTHÁRD (Vasasszentgothárd; Sucutard), udvarház

1451 körül. „Vitus Was de Zenthegyed porcionem Dominici (sc. filius Pauli Was) in... Zenthgothard... sibi ipsi occuparet in eademque... domum edificari fecisset.” Ezellen Domokos tiltakozik. (Dl. 36403. 36. 2; JAKÓ 937.)

1513. Was Mihály „domum et curiam nobilitarem... in... Zenth Gethard (!)... Johanni Was... pro triginta duobus florenis hungaricalibus... impignorasset” (ENMLt Wass lvt.).

SZENTGYÖRGY (Hunyad m.), plébániatemplom

1497. „N. de Zenthgergh ecclesie parochialis plebanus” (OL Filmtár 5585 Bethlen lvt. 7a). Eltűnt falu (CSÁNKI V. 137).

SZENTIVÁN (Kolozs m.), templom

1415. „Territorium predii Zenthýwan ubi ecclesia sancti Johannis esset constructa” (BEKE, Km. 96, regeszta). Elpusztult falu Kisbács (Baciu) határában (CSÁNKI V. 406).

SZENTLÉLEK (Bisericani), r. k. templom

L. ENTZ: Baukunst 162; ENTZ: Erdély 157.

SZENTMARGITA (Sînmărgħita), udvarház

1473. Bánffy Mihály Szentmargita birtokát udvarháza kivételével Fodor Albert deáknak, dési sókamarásnak elzálogosítja (JAKÓ 2068).
1483. „Michael Desewfy de Lossoncz... domum suam lapideam vnacum... medietate curie proprie necnon decem et septem sessiones... iobagionales in... Zenthmargytha... Nicolao de Kysfalud magistro agazonum... pro mille florenis auri... pignori obligasset” (Dl. 36395. 84–86; JAKÓ 2467).
1485. „Michael... Desewfy” az egész községet „excepta domo sua in qua nunc speciallem haberet residenciam... Paulo Horwath de Cibinio” 200 forintért elzálogosítja (Dl. 36397. 4. 2–5 és 29013; JAKÓ 2530).

SZENTMÁRTON (Doboka m.), templom

1362. „Joob filius Gregorii filius Joob de genere Zyl... dimidietatem possessionis ipsorum Zentmartun iure haereditario ipsos tangentem... cum patronatu ecclesiae sancti Martini in eadem constructae... pro viginti marcis fini argenti ponderis civitatis de Clusuar... comiti Jacobo de Drag” eladták (Urk. II. 195–196).

SZENTMÁRTONMACSKÁS L. Macskás

SZENTMIHÁLYKŐ (Tăuț)

Vár

1520. Várdai Ferenc erdélyi püspök számadásában: „fabros qui laborant in castro Zenth Myhalkewe ad excisionem cisterne dedi d L... Matheo Erews de Igen pro cisura lapidum cisterne in arce Zenth Myhalkewe florenos III... Lapididis de Zazsebes Johanni et Bernaldo cum labore Chathornakwth in arce florenos XX... dedi florenos IIII” (Dl. 82543 Zichy lvt. 2, 7, 9 és 20).
- L. még ENTZ: Baukunst 171–172; ENTZ: Erdély 186.

Pálos kolostor

- 1363/16. sz. I. Lajos király határjárása. Fülesdtől „venitur contra heremitarum Sancti Pauli”.(Dl. 30391.)
1402. A pápa búcsút engedélyez: „ecclesia domus monasterii beatæ Mariæ virginis sub castro sancti Michaelis, ordinis fratrum heremitarum sancti Pauli primi heremite Transsilvanæ diocesis” (Mon. Vat. I. 4. 428–429).
1454. L. Kolozsvár, Szent Mihály-templom.
1460. „Benedictus et Anthonius ordinis sancti Pauli... in claustro beate Marie virginis sub castro sancti Michaelis fundato” tiltakoznak, mert sót szállító Mihály szerzetes testvérüket a Gyerőfiek „expoliassent” (Dl. 36392. 91. l; JAKÓ 1449).
1503. „Super donacione... Ladislai Gereb episcopi Transsiluaniensis, qui similiter donauit huic monasterio... vnam domum seu fundum curie simul cum orto et

- horreo in oppido Wyngarth ex aduerso castris et domus paterne existentem” (GYÖNGYÖSI 53–54).
1504. „Anthonius prior heremitarum diui Pauli... de ZenthMýhalkýue” és Barcsay Gáspár közötti adásvétel, amely Bándra vonatkozik (SZABÓ 439 és OL Fényképgyűjt. 46 Esterházy 19).
1508. „Blasius plebanus de Colos... capellam (sc. beate Katherine... in possessione Kolos)... fratribus heremitis... in claustro beate Marie virginis... infra... castrum Zenthmýhalkew... degentibus dedisset” (DI. 36399. 245–246. I; JAKÓ 3463).
1518. A pálosok bevezetése vingárdi Horvát János végrendeletileg nekik hagyott birtokába (BEKE, Gyf. 820).
1520. Várdai Ferenc számadásában „heremitis de Zenth Myhalkew in Elemosina... florenos XX” (DI. 82543 Zichy lvt. 28).
1531. Panasza „fratrum heremitarum in claustro... sub rupe sancti Michaelis... qualiter Gaspar Boltha de Gald ad domum et curiam nobilitarem ipsorum in... Gald habitam confractis portis atque ianuis” hatalmaskodott (BEKE, Gyf. 853).
1532. „Claustro in possessione Thotfalw sub rupe sancti Michaelis fundato” (BEKE, Gyf. 856).
- L. még ENTZ: Baukunst 162–163; ENTZ: Erdély 158.

SZENTMIHÁLYTELKE (Nádasszentmihály; Mihăiești)

Udvarház

1469. Tompa Mihály zálogba adja felesége, Suki Krisztina szentmihálytelki birtokát s ottani udvarházának felét (JAKÓ 1855).
1539. Zwchak-i Sandorhazy Benedek „porcionem suam... in... Zenthmihalhelke... excepta ibidem quadam deserta domo nobilitari que alias... Michaelis Thompa prefuisset... Thome Wýtez de Býkal” elzálogosítja (DI. 36404. 148b; JAKÓ 4713).

Templom

1341. Osztály Mikola János és Imre, valamint osztályos atyafiak közt: „in villa Zenmihalheluke finalis pars versus villam Tupa adiacens aparte septentrionis usque ad domum Martini Parui et cum eadem sessiones vero vacue pro locacionibus iobagionum a quodam monte ecclesie Eghazbercy... ecclesiis autem molendinis” stb. közös használatban maradnak (Magyarvalkó, Farnos, Tamásfalva, Vataháza, Bóc községekről van szó) (DI. 30640).
1383. Az Ottó kolozsmonostori apát és Kidei János közti perben a monostori küldött „Andreas presbiter rector ecclesie de Zenthmihalteleke” (DI. 28757).
- L. még ENTZ: Erdély 158.

Ház és szobor

- 1470–79 körül. „Sessiones iobagionales desertas in Barthawewlgthorka in possessione Zenthmihalhelke... a parte domus Clementis Kowach in quo loco nunc vna imago esset” (DI. 36405. 247; JAKÓ 1998).

1510. Csere „Bartholomeus de Zomordok” és „Stephanus Thompa de Zenthmyhaltheke” közt Ez utóbbi Bertalannak adott „vnam domum edificia habentem”. (Dl. 36405.329–331. 1.)

L. még Szentmihálytelke, templom 1341.

SZENTMIKLÓS, vár (Torda mellett)

1441. „Castrum nostrum (sc. regis) Zenthmikloswara vocatum... secus fluuium Aranyos habitum” I. Ulászló „Petro de Bogath”-nak adja (Dl. 28383).

1453. V. László „omne ius si quod in castro Zenthmyklos vocato necnon tributo in opido Thorda erigisolito ad idem castrum pertinente nunc apud manus Michaelis Forro habitis... Desew de Lossonecz... contulerimus” (Dl. 28398).

1465. Ifj. Losonci László, Dezső erdélyi vajda fia „possessionem Bohnya... necnon castrum et possessionem ZenthMyklos iuxta Thordam simulcum tributo Thordensi... Francisco de ZenthIwan impignoraverimus” (B II. 73).

1508. Kercseti János pap malma „super fluuio Aranyos prope castrum Zenthmykloswara” áll (Dl. 36399. 247–248. 1; JAKÓ 3473).

L. még ENTZ: Erdély 186.

Udvarház

1406. „Possessionem episcopalem Zenthmiclos... unacum domo lapidea curie... episcopalis confinem et in vicinitatem oppidi... Torda” a király a sószállítás érdekében szatmári falvakkal elcserélte az erdélyi püspökkel (BEKE, Gyf. 697).

SZÉPLAK (Küküllőszéplak; Suplac, Küküllő m.), plébániatemplom

1465. „Discretus vir de Zeplak ecclesie plebanus” (Dl. 308SS).

SZÉPLAK (Bunești, Közép-Szolnok m.), templom

1450. „In possessione Zephak... ecclesiam lapideam cum cimiterio” Jakcs László kapja (OL Filmtár 780. 3. 96 Kemény József-gyűjt.).

SZÉR (Ser), templom

1376. „Ecclesia sancte Crucis in eadem possessione (sc. Seer) fundata” (Dl. 41996).

SZERDAHELY (Miercurea Sibiului, Reussmarkt), ev. templom

1496. „Pro fabrica ecclesiae in Rusmark fl. 10” (Quellen 220).

L. még ENTZ: Baukunst 158; ENTZ: Erdély 158.

SZÉSZÁRMA (Säsarm)

Vár

- 1456 és 1465/1506. Még egyik oklevélben sem említik a várat (ENMLt Lázár lvt.).
1485. Harinai Farkas Miklós és Tamás „castellum ipsorum in possessione Zesarman” összes birtokaikkal magtalan haláluk esetén Héderfái Mihálynak adják (Dl. 36397. 11. l; JAKÓ 1537).
1502. Farkas János és Bikli János közti birtokcserében szerepel „castrum Zezarma” (Dl. 36405. 222–225. l; JAKÓ 3261).
1505. Az 1502-ben kötött csereegyezmény megújítása. „Preterea quod ipse Johannes Býklý ad rationem craticularum ferrearum fenestris castrum Zezarma appositarum et per ipsum ingentibus fatigis et expensis factarum totales decimas tritici possessionis... Johannis Farkas Ida vocate hoc anno procreatas... exigifacere valeat”, de a várat vissza kell adnia Farkas Jánosnak „cum vniuersis ingeniis antiquis a... quondam Thome Farkas patruale suo in eodem derelictis... Postremo quod ex quo ipse Johannes Býklý pro se et... Margaretha (Farkas Tamás leánya) consorte sua domos habitacionis necessario edificare habet iidem arbitri de metis annotatj Johannis Farkas vnde idem Johannes Býklý voluerit tantam lignorum copiam quantam ipsis arbitris ad edificia ipsorum domorum sufficiens fore videbitur, deputare debeant”. (Dl. 36399. 129–134. l; JAKÓ 3375.) – Bikli János Paulus Pellifex besztercei bíróhoz intézett levelét keltezi „ex castro nostro Zezarma” (BERGER 453).
1534. „Egregý Ladislaus Kemen de Zenthghýergh, Blasius Bernald de Charnathon, Franciscus Alard de Panýth et Michael Erdeli de Samsond... Castrum Zezarma... cum vniuersis oppidis villis... Wolphgango de Bethlen... pro quattuor milibus florenorum... vendidissent” (Dl. 36404. 86a–b; JAKÓ 4446).

A vár kápolnája

1485. „Thomas Farkas... si voluntas Margaretae uxoris suae fuerit, extunc quattuor possessiones... dedit ad capellam beatae Mariae virginis in castello Zezarma vocato fundata ita ut ibidem duo capellani defamulentur in perpetuum” (BEKE, Gyf. 736).

Várnagy

1504. „Nobilis Iob de Akna castellanus castrum Zezarman” (Dl. 27781).

Ref. templom (235. kép)

1427. „Plebanus Bartholomeus de Zezerman” (Teleki I. 505).
1438. „Michael de Zesarman plebanus” (Dl. 44192).
1449. Farkas János végrendelete: „Ecclesie beati Michaelis archangeli in possessione Zezarma per ipsum constructe centum florenos auri manibus Nicolai fratris sui assignandos et per ipsum Nicolaum ad necessitates et vtilitates ipsius ecclesie dispensandos” (Dl. 36391. 49. 1–2; JAKÓ 648).
- L. még ENTZ: Erdély 158.

SZILÁGYCSEH (Cehu Silvaniei), kastély

1526. Drágfi János végrendeletének 17. századi magyar másolata: „Azmelly Castelt most csináltattam, melynek neve Cseh” Ferenc fiának adja. Az ő törvényesítésének latin nyelvű másolatán olvasható: „castellum nostrum Cseh modo restauratum et erectum” (Dl. 65220 Becsky lvt. és 74420 Teleki lvt.)

SZILÁGYFŐKERESZTÚR (Cristur Crișeni), plébániatemplom

1520. „Ladislaus et Emericus de Yren porciones ipsorum... intra metas possessionis Kerezthwr... Gregorio presbitero plebano de dicta Kerezthwr... impignorauerunt” (Dl. 36402. 199–200. l; JAKÓ 3794).

SZILÁGYNAGYFALU (Nușfalău)

Udvarház

1385. „Magister Dyonisius filius Thome de Lusunch comes de Zolium” jobbágyságaihoz intézett levele kelt „in Nogfalw” (OL Filmtár 781. 17. 109 Bánffy lvt.).
1417. Közjegyzői oklevél „in domo magnifici domini Petri Banffy de Lossoncz in possessione Nagyffalw” (OL Filmtár 781. 118. 142 Bánffy lvt.)
1497. Bánffy László Valkó várával „domus et curia nobilitaris in Naghfalw” birtokát is elcseréli Bánffy Jánossal Mentő várért és tartozékaiért (OL Filmtár 782. 21. 265 Bánffy lvt. és Dl. 36419; B II. 343).
1510. Drágfi János és a Sarmaságiak közti egyezség: Berendi Dávid Drágfi társaként „Andree Sarmasagy... pro dampnis et expensis suis centum et quinquaginta florenos... in domo... Johannis Banffy in Naghfalw habita deponeret” (Dl. 65452 Sombori lvt; N II. 431).
1522. „Domus et curia nobilitaris... quondam Petri Banffy in... Naghfalw” (Dl. 72441 Mándi lvt.).
1525. A váradi káptalan küldöttei a nagyfalusi bíró házában szállnak meg „nam domus et curia eorundem (sc. Bánffy János, László és Miklós) nobilitaris in eadem Naghfalw a diu per cruciatos rusticos fuit diruta et conflagrata et nondum reedificata” (Dl. 24877 és B. II. 535). – Kémeri Mihály panasza Bánffy Miklós ellen, mivel kémeri jobbágyságainak marháit Bánffy familiárisai „ad domum et curiam suam nobilitarem in... Naghfalw... depelli... fecissent” (OL Filmtár 783. 30. 572 Bánffy lvt.).

Pálos kolostor

1413. „Magistri Georgius et Ladislaus filii quondam Dyonisii Bani de Losonch fundatoris huius monasterii donaverunt eisdem terras arabiles et siluas” (GYÖNGYÖSI 62).
1416. „Frater Michael ordinis fratrum minorum legauit... unius domus fundum in Walko... vnam domum, vnam officinam fabrile” a nagyfalusi pálosoknak (GYÖNGYÖSI 62).

1431. „Stephanus et Ladislaus filii quondam Ladislai filij Dionisii Bani de Lossonecz” földadományja „fratres heremite ordinis sancti Pauli... in claustro beate Marie virginis prope oppidum sew uillam nostram Nagyfalu fundato” (OL Filmtár 783. 24. 398 Bánffy lvt. és B I. 595).
1454. Bánffy László fia István szőlőt adományoz „claustro... de prope Nagyfalu (!) per nos fundato” (BEKE, Gyf. 303 és 1756-os átírása OL Filmtár 782. 22. 349 Bánffy lvt.).
- 1479/1480. Egy hatalmaskodási ügyben szerepelnek „fratres heremite in... Naghfalw in claustro... degentes” (Dl. 65121 Becsky lvt.).
1493. „Frater Paulus... prior calustri beate Marie virginis super opidum Naghfalw” (Dl. 36398. 125. l).
1521. „Nicolaus Ioannis Wayuode filius de Thopa” végrendelete: „Lego animam... Marie sub eiusdem patrocínio volo quiescere in claustro heremitarum de Nagyfalu” (Dl. 27419).
1530. János király „illis fassionibus... quas... Stephanus Bathory de Somlyo... ac egregii Ladislaus Banffy de Lossonecz... super porcionibus... in possessione Maron... fratribus in claustro... prope possessionem Naghfalw... degentibus promissa perpetua... fecisse dinoscitur... consensum prebuerimus” (OL Filmtár 782. 22. 327/3 Bánffy lvt.).
- 1530/1722. Az előző ügy átírásában (Dl. 19060).
- 1563/1756. „Ego frater Mathias vicarius claustris beate virginis de Kápolna ac circa Tibiscum prior generalis fratrum... beati Pauli... domus nostra de Nagyfalu in Szilágy simul cum monasterio ruinam et disturbia temporum inpignoravi illud... claustro... Christophoro ac Stephano Báthori de Somlyo florenis ducentis.” Egy valamivel korábbi oklevele Mátyás testvérnek szintén 1563-ból: „Claustro (sc. prope oppidum Nagyfalu) ordinis nostri per impetum quorundam hominum demolitum fuisset... frater Petrus prior generalis totius ordinis... nos in alium claustro... recipere ac bona et haereditates universas ad illum... dirutum claustro... spectantes... certis sub conditionibus manibus... Andreae Christophori et Stephani Bathori de Somlyo dare deberemus.” (OL Filmtár 782. 22. 349 Bánffy lvt.).
- 1571/1724. A két Báthori megosztozik Nagyfalun a Bánffyakkal (Dl. 25981).
- Ref. templom (175–177. kép)
1444. „Bartholomeus plebanus de Nagfalw capellanus magnifici domini Stephani filii Bani de Losonecz” megkapja „omnia iura quibus plebania parochialis ecclesie Regen possidet” (BEKE, Gyf. 706).
1455. Bánffy István és két fia „constituerunt procuratores honorabilem Matheum de Nogfalw necnon... Andream et Petrum capellanos eorumdem ac Petrum de Kalazthelek et Clementem de Kemer... Emericum de Sampsond, Stephanum de Thasnad plebanos” (Dl. 36407. 71. 2; JAKÓ 1214).
1461. „Utrique Andreas capellani de Nagfalw” (Dl. 36392. 122. l; JAKÓ 1582).
1486. Mihály tasnádi vikárius a nagyfalusi, hadadi, kusalyi és krasznai plébánosoknak meghagyja, hogy Bánffy Györgyöt tartozása lefizetése után az egyházi kiközösítés alól oldják fel (B II. 252).
- L. még ENTZ: Erdély 158.

SZILÁGYSOMLYÓ (Șimleu Silvaniei)

Vár

1351. „Magister Ladislaus filius Johannis filius Bricci de Batur pro domina Anna consorte sua filia magistri Mauricii de Medyes... magnificus Symon filius eiusdem Mauricii fratre nobilis domine” megegyeznek az Annát illető leánynegyed ügyében: „Simon in omnimodum satisfaccionem quoddam castrum suum Somlyo vocatum prope fluvium Karazna” tartozékaival „domine Anne... dedisset” (AnjO V. 532–534; Dl. 4233, 4235, 6522, 29982, 30116, 30117).
- 1355/1409. A váradi káptalan oklevelében szerepel „castrum Somlyo” Meggyesi Anna tulajdonában (Dl. 31098).
1364. Bebek István országbíró előtti per arról, hogy Meggyesi Anna birtokaiból, amelyek „ad castrum Somlyo vocatum” tartoznak, a Zichyek nagy részt elfoglaltak (OL Filmtár 782. 23. 357 Bánffy lvt. 26. lap).
1415. „Domina Elizabeth filia Ladislai filii Johannis filii Briccy de Bathor... jura sua possessionaria in castro Somlyo... dedisset... Stephano filio Stanislai, Johanni, Anthonio et Barnabe filiis Georgy de Bathor” (Dl. 10386; 1415/1462 befoglaló oklevél 20387).
- 1435/1519. A Báthoriak és Jakcsok közötti per „in pertinentiis castri Somlyo” (Dl. 29778, 29779).
1532. Báthori István vajda levele „Datum in domo nostra Somlyo” (OL Filmtár 783. 31. 588 Bánffy lvt.).

Udvarház

1522. A kolozsmonostori konvent tanúsága „de domo habitacionis sue (sc. Barbare relicte... quondam Emerici Jakchÿ de Kwsal) solite residencie... Stephani Bathorÿ vicewayuode Transsilvanensis que est in possessione Somlyo” (Dl. 27816).

R. k. templom (304. kép)

- 1450 körül. „Ladislaus filius Stephani filius Stanislai de Bathor fecit procuratores... Paulum sacerdotem plebanum de Somlyo” (Dl. 36407. 98. 2; JAKÓ 813).
1520. „Thomas plebanus de Somlyo” (Dl. 65473 Sombori lvt.).
1579. Páter Sunieri Ferenc jezsuita provinciális levele Caligari püspök, lengyelországi nunciushoz. „In Somlyo, dove e una bella chiesa da loro (ti. a Báthori család) edificata, et dotata, dove sono sepolti il padre, madre (ti. Bátori István vajda és felesége, Telegdi Katalin) col padre del Signor Andrea (ti. Báthori András bíboros) et li suoi maggiori catholicissimi, che furono sempre.” (VERESS ENDRE: A kolozsvári Báthori-egyetem története lerombolásáig, 1603. Kolozsvár 1906. 41.)

L. még ENTZ: Erdély 159.

SZILÁGYSZEG (Sălățig)

Udvarház

1496. Szilágyszegi Pált bevezetik „in dominium... loci predialis domus nobilitaris... quondam Johannis de Zÿlaghzeg Naghhazhel vocate” (Dl. 27986).

Kápolna

1426. Birtokper a Rátonyiak és Szilágyszegiek közt: „terciam partem totalis porcionis... Ladislai et Martini... in... Zylagzegh... a plaga septemtrionali sita et a parte capelle beate virginis Marie” a bírák a Rátonyiaknak ítélik (Dl. 27857).

SZILÁGYSZENTKIRÁLY (Sîncraiu Silvaniei), udvarház és templom

1422. „Valentinus et Nicolaus filii Kardus de Zenthkýral... curiam seu domum desertam in qua olim Petrus Magnus residenciam habuisset specialem in possessione Zenthkýral ab inferiore parte ecclesie in honorem sancti regis Stephani... Dorothee (sorori uterine) et Laurencio filio Johannis Mýkaý marito dedissent” (Dl. 27853).

SZILKERÉK I. Szükerék

SZIND (Sândulești), plébániatemplom

1465. „Michael de Zend plebanus” (Dl. 30855).
L. még ENTZ: Erdély 159.

SZOTYOR (Coșeni), plébániatemplom

1463. „Anthonius plebanus de Zothyor” (Dl. 45033).

SZOVÁT (Magyarszovát; Suatu), unit. templom (39. kép)

1348. Szovát és Sármás osztálya a Sukiak között. Felmutatnak egy osztálylevelet 1311-ből, ez azonban csak a családban készült és nem hivatalos küldötték előtt: „a parte occidentali incipiendo novam metam (ti. helyeztek el), de qua ascendit versus ecclesiam ad novam metam terream in latere montis dicte ecclesie erectam et abhinc ad ipsam ecclesiam, de qua descendit ad fornacem cementi et de ipsa fornace... descendendo per quandam strictam plateam ad clausuram piscine ad unam... metam terream novam”. A birtok egyik felét Miklós fiai (Barnabás, Mihály és Illés), a másik felét Domokos fia Mihály és István fia László kapta. „Ecclesia parochiali de eadem Zoath partibus predictis communiter remanente.” (ENMLt Suki lvt.)

- 1390/1441. „Michael de Zowath ecclesie plebanus” (Dl. 30722).

15. század eleje. Zsigmond király Nagy Lajos kiváltságlevele alapján „Johannis filii Elýe filii Nicolai, ac Benedicti filii eiusdem Johannis, necnon Ladislai filii Mychaelis, Petri et Leonardi filiorum Nicolai de Swk” hű szolgálatai fejében nekik Szováton hetivásárt és Szent Mihály-napi évi vásárt engedélyez (ENMLt Suki lvt.).

1418. Zsigmond király Suki János részére több oklevelet bocsát ki (Györgyfalva adománya, pallosjog birtokain). Említi a nikápolyi csatában és a török elleni hadjáratokban tett szolgálatait, s őt „aule nostre familiaris, specialis aulicus nostre maiestatis” nevezi. (ENMLt Suki lvt.)

1526. Ombozi Miklós végrendelete: „Item capella beatissime virginis Marie in possessione Zowath vocata constructe ad fundandum altaris rectoratum equos equaciales octo” (Dl. 36401. 109–111; JAKÓ 4166).
1527. körül. Ombozi Miklós végrendeletének másik változata: „Item ad capellam beate Marie virginis in possessione Zowath fundate equa... les iij” (OL Filmtár 5695. 9 Bornemissza lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 159.

SZŐDEMETER (Săuca), plébániatemplom

1512. „De Zewdemether plebanus” (Dl. 65200 Becsky lvt.).

SZŐKEFALVA (Seuca)

Udvarház

1473. Bedő Imre pereli gyámját, Szőke Lukácsot, mert szőkefalvi birtokából visszatartott egy sessiót „in superficie cuius Lucas de novo domus edificare intenderet” (Dl. 27693).
1525. „Martinus Zewke de Zewkefalwa... domum et curiam suas nobilitares edificiosas in... Zewkefalwa... Ladislao Istwanhazÿ de... Istwanhaza fratri suo... pro florenis sexaginta... vendidisset” (Dl. 36401. 47–48. l; JAKÓ 4096).

Templom

1468. „Anthonius literatus de Zewkefalwa” szőkefalvi birtokát „vbi ipse in honore beate Anne matris virginis gloriose in deserto loco ecclesiam lapideam de nouo fundasset” Rédei János alvajdának „veluti domino et benefactori suo... dedisset... Tali condicione interposita quod Johannes de Rede predictam ecclesiam non permittat desolare” (Dl. 36393. 49–50. l; JAKÓ 1808).

SZTRIGYSZENTGYÖRGY (Streisîngeorgiu), udvarház

1499. Szentgyörgyi Miklósné Dorottya panasza, hogy „Ladislaus Arkha” familiárisai fegyveresen mentek „ad domum et curiam... in... Zenthgyergh... portas curie et hostia domorum confringentes” a berendezést tönkretették, őket kiűzték (Dl. 29573 és 29576).

SZUCSÁG (Suceagu)

Udvarház

1504. János deák és Macskási Gergely osztálylevelében „curia nobilitaris Johannis literati a parte Medwesthorok adiacens” (Dl. 27235).
1523. „Abraham Zwchakÿ de Zwchak unam nobilitariam edificiosam in... Zwchak” és négy elhagyott jobbágytelket 125 forintért Tomori Istvánnak elad (Dl. 27266).

Ref. templom

- 1444 körül. „Valentinus plebanus de Zwchak” (Dl. 36406. 33–38; JAKÓ 522).
1449. „Paulus de Zwchak ecclesie parochialis plebanus” (DL 36391. 107. I; JAKÓ 657).
1493. „Michael de Zwchak... particulas terras Chergewfeld... Paulo Somay de Zwchak... vendidisset... hoc eciam declarato quod prefatus Barla... de prouentu... particularum terrarum... ecclesie beate Margarethe virginis... in dicta Zwchak fundate quinque idrias vini dare debeat” (Dl. 36398. 156. I; JAKÓ 2895).

SZUNYOGSZÉK (Dumbrăvița, Schnackendorf), szobor

1512. Majlát Mátyás számára határjárás: „ad viam magnam qua itur de Transsilvania ad Barczam ibi quendam imaginem beati Nicolai pro meta assignassent” (Dl. 30999, 37076 nagy alakú).

SZÜKERÉK (Szilkerék; Corneni), ref. templom

1397. „Blasius dictus Moruchi de Zylkerek... nobili domine Elyzabet” kiadja a leánynegyedet: „quendam particulam terre sue extra ipsam villam Zilkerek... primo incipit a parte parochialis ecclesie vbi parvum Berch deipsa silua Hezfeke egrediente descendit... dedisset” (Dl. 28766).
1417. Feldevecseri Antal fiai, István és Balázs számára határjárás: „primo inciperetur a plaga meridionali Thunyadumbhegee vocata abhinc modice declinaretur ad plagam orientalem ad quendam rivulum versus capellam beati Martini in eadem (sc. Zylkerek) constructam” (Dl. 27849).
1494, 1495. „Nobiles Andree et Nicolai de Zylkerek, quomodo ipsi in dominium septem sessionum iobagonalium... quarum due circa partem inferiorem ecclesie beati Martini iuxta quendam riuulum a parte occidentali existencium... legitime vellent introire” (Dl. 27980 és 27983).
1527 körül. Ombozi Miklós végrendelete: „ad Zylkerek lego ad capellam sancte Katherine virginis sex videlicet chythko” (OL Filmtár 5695 Bornemissza lvt. 9).

TACS (Tonciu)

L. ENTZ: Erdély 159.

TALMÁCS (Tălmăcel, Talmesch)

Vár

1370. János alvajda „in sub castro Tolmach” tart generalis congregatio-t (Dl. 29172).
1418. Zsigmond király megtiltja, hogy „castellani castris nostri Tholmach nuncupati” a kerci apátság embereitől jogtalan vámot szedjenek (CD X. 6. 105–108).
1427. Lépes Lóránd alvajda levelében elengedi a kerci apátság jobbágynak „censum ad castrum Tolmach” (CD X. 8. 607–608).

1453/18. sz. V. László Latorvárral és Vöröstoronnyal együtt a hét szász széknek adja „castrum Talmacs... ita tamen... ut... Saxones castrum Talmacs rumpere et funditus evertere... debeant” (DL 14626, 37018).

Várnagyok

1412. „Castellani de Tolmacz” (Urk. III. 522).

1443. „Symon magnus filius Egidy de Bayay” (Dl. 30817).

Kolostor

1369. „Magister Johannes filius Petii dicti Chech de Diznoyo... ipse omnes literas... super omnibus possessionibus suis... in clastro beati Nicolai confessoris in Tolmasch... reposuisset quod clastrum per Laÿk wayuodam Transalpinum omnino concrematum extitisset.” Az alvajdai vizsgálat az előadottakat megerősíti. (Dl. 5811 és Urk. II. 333–334.)

TALMÁCS (Nagytalmács; Tălmaciu, Talmesch), templom

1429. „Parochialis ecclesia in Talmacz” (Urk. IV. 372).

L. még ENTZ: Erdély 160.

TAMÁSFALVA (Tămaşa)

Udvarház

1450 körül. „Dyonisio Weres in Thamasfalwa pro loco sibi domum edificandi miserant precise penes domum Georgii filii Elie duas domus magnum spacium habentes vt si voluntas ipsius fiet domum ibi edificare valeat” (Dl. 36935).

Malom

1494. „Molendinum in fluuio Almaspathaka... quod idem Georgius Wÿthez edificari fecisset... pro edificio et reformacione molendini” (Dl. 46243).

TANCS (Tonciu, Tesch), templom

L. ENTZ: Baukunst 163; ENTZ: Erdély 160.

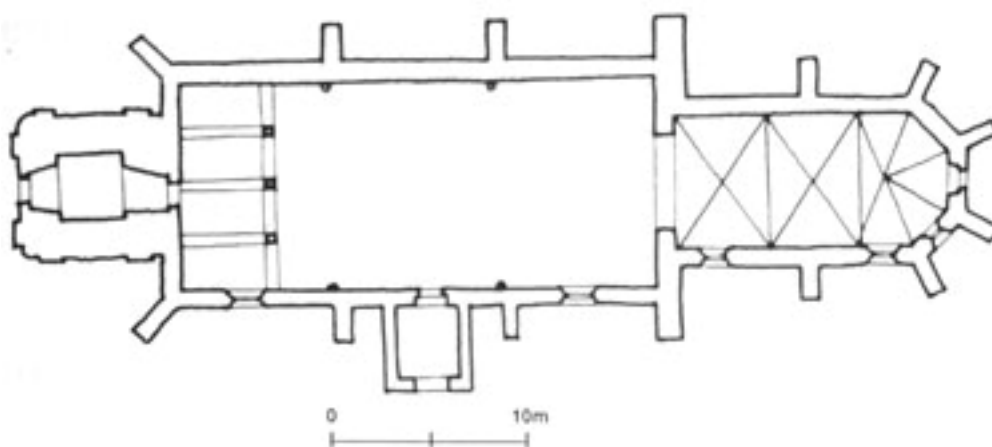
TASNÁD(Tăşnad)

Kastély

1474/1498. Mátyás megengedi Gábor erdélyi püspöknek, hogy „in oppido Thasnad unum castellum siye fortalicium ligneum vel lapideum... erigere valeat”. Ezt II. Ulászló megerősíti (BEKE, Gyf. 730 és 760.)

Ref. templom (308–309. kép; 92. ábra)

1341. „Vincencius plebanus de Thasnad” (Dl. 3422).
1402. „Michael plebanus vicarius... episcopi ecclesie Transiluanensis” (OL Filmtár 781. 17. 128 Bánffy lvt. és B I. 477).
1417. Közjegyzői oklevélben felsorolják „magistros Albertum, Paulum, Ambrosium altarium rectores Thasnadienses” (OL Filmtár 781. 118. 142 Bánffy lvt.).
1456. „Stephanus de Forro plebanus de Thasnad” (Dl. 65079 és 65080 Becsky lvt.).
1468. Egyezés „Michael plebanus de Thasnad vitricus ecclesie de eadem et Ladislaus Scolari filius quondam Ladislai de Rapolth”, valamint „Petrus, Benedictus et Georgius Bekch” között „super rebus paraffernalibus quondam domine Margarethe relicte quondam Michaelis Dombay de possessione Thothfalw alias Dombo... per eandem... dominam Margaretham... ecclesie beati Michaelis archangeli in ipsa Thasnad fundate et Ladislao Scolari equaliter testamentaliter legatis” (Dl. 65094 Becsky lvt.).

92. ábra

Tasnád, a ref. templom alaprajza (Debreczeni László manuáléja alapján kiszerkesztve)

1494. Közjegyzői oklevél kelt „in sacristia ecclesie beati Michaelis (sc. in Thasnad)... presentibus... Stephano viceplebano Tasnadiensi, Ladislao et Stephano presbiteris, Francisco capellano Martino rectori Scholi (!), Michaele et Emerico Scholaribus” (Dl. 65163 Becsky lvt.).
1499. „Blasius Was provisor curie oppidi Thasnadiensis” (ENMLt Wass lvt.).
1508. Az erdélyi káptalan előtt „agilis Petri Filii Johannis Wayuode de Chees fuit nobis declaratum, quod ipse ob spem... quam ad sanctum Johannem apostolum et ewangelistam sub cuius nomine... genitor suus quamquam viro scismatice fidei existente in opido Thasnadiensi in fine platee Zarwadwca vocate capellam vnam a fundamento erigere cepisset tamquam fidei katholice christianus aqua et spiritu renatus gereret specialem... sacellum seu capellam illam lapideam quam idem Johannes Wayuoda pater suus fidem adhuc scismaticam tenens... in fine platee Zarwadwca... construere cepisset... amodo erigere edificare et

perficere... vellet.” A káptalan megengedi, hogy Vajda Péter „capellam... in suis muris ceterisque ipsius edificyis erigere... et perficere ... valeat... iuribus tamen parochialis ecclesie opidi eiusdem semper saluis remanentibus”. (Dl. 30975, fogalmazvány Barlabási Lénárd alvajda Bajonra vonatkozó bevezető parancsa – 1507 – hátoldalán.) – Az erdélyi káptalan előtt „expositum est nobis per discretos magistros Blasium decanum, Omnium sanctorum et Johannem fidelium defunctorum altarium in ecclesia Thasnadiensi fundatorum rectores eorum ac similiter magistrorum Mathei sancte Trinitatis, Martini sacratissimi Corporis, Gaspar sancti Spiritus, Emericj apparicionis beati Michaelis archangeli, Luce beate Katherine... et vtriusque Nicolai sanctorum videlicet... episcopi... ac Marie Magdalene similiter altarium rectorum nominibus grauissima sub querela, quod... magister Vincencius plebanus et vicarius Thasnadiensis... eisdem... damna grauissima intulisset” (Dl. 30974, fogalmazvány Barlabási Lénárd alvajda Ladamasra vonatkozó oklevele – 1507 – hátoldalán).

1517. Közjegyzői oklevél készült „in sacristia parochialis ecclesie sancti Michaelis... de Thasnad... magistri Petrus rector altaris... corporis Christi et Paulus sancte Katherine de Thasnad procuratores... Gaspar rector altaris sanctispiritus et vicarius Thasnadiensis”, valamint „Blasius sancti Johannis baptiste, Johannes defunctorum, Helia Petri et Pauli apostolorum rectores altarium et Emericus presbiterio capellanus” előtt (OL Filmtár 782. 21. 300 Bánffy lvt. és B II. 474–476).
1520. „Gregorius de Slesia... plebanus... et causarum auditor generalis Thasnadiensis” Sarmasági János és özvegy Jakcs Imréné ügyében intézkedik. Jelen van Pál mester, a tasnádi Katalin- és Balázs, a Keresztelő Szent János-oltár igazgatója. (Dl. 65473 Sombory lvt.)
- 1617/1755. A tasnádi nemesek és lakosság közti egyezség. „Harmadszor az Varosi mindennémű... jora nézendő dolgokban, ugmint Praedicator szőlője kapállásában, Hidak, Utak, Gátak tsinalásában, kutak... ásásában, Szentegyház, Praedicator Háza és Schola építésében... az Nemes Uraim is dolgos Embereket botsásanak és minden afféle dologban az Városiakkal egy terhet visellyenek.” (Dl. 37135 nagy alakú.)

Kápolna

1508. L. Tasnád, ref. templom (Dl. 30975).

1521. „Blasio rectore capelle beati Johannis Baptiste de... Thasnad” (Dl. 37144).

TASNÁDNÉMETI (Kraszna m.), plébániatemplom

1508. „Plebanus de Nymethy” (Dl. 30974).

TASNÁDSZÁNTÓ (Santău)

Udvarház

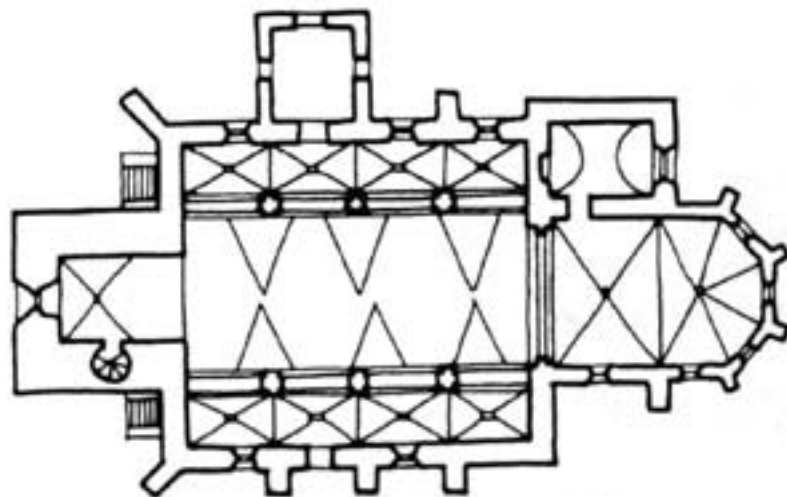
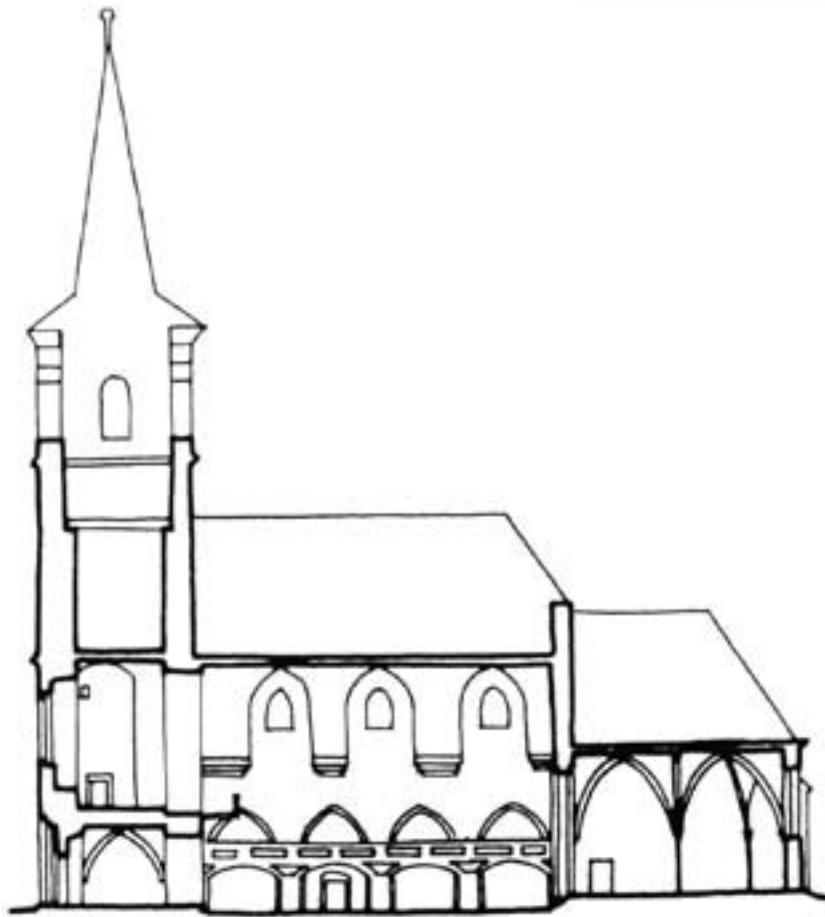
1512. „Johannes de Zthar et domina Katherina consors eiusdem filia... quondam Georgii Bechk de Zantho” nemesi házát és telkét Szántón megtámadták Becski Antal és társai. Az alpereseknek az elvitt ingóságokat vissza kell adniok: „Duo tegmina cuparum argentea deaurata, ac vnam frameam argentatam necnon vnum Balteum argenteum et duo calcaria argentea deaurata”. Ha a sarkantyúkat nem tudják visszaadni, 28 forintot fizetnek a felperesnek. (Dl. 30075.)
1524. Becsky György leánya, Károlyi Lánosz Lászlóné pere Sztáray János bálványosvári várnagy ellen, aki 100 forintot érő nyeret és egy ezüstkardot „e domo patris... abduci fecisset” (Dl. 65219 Becsky lvt.).

Plébániatemplom

1468. „Martinus de Zantho plebanus” (Dl. 65093, 65094 Becsky lvt.).
1472. Közjegyzői oklevél kelt „in ecclesia parochiali Beatorum Petri et Pauli apostolorum in opido Zantho” (Dl. 65106 Becsky lvt.).
1508. „Matheus plebanus de Zantho et vicearchidiaconus loci eiusdem” (Dl. 65196 Becsky lvt.).
1512. „Plebanus de Zantho” (Dl. 65200 Becsky lvt.).
1517. Becsky Péter végrendelete: „coram honorabili domino Francisco plebano parochiali sancti Egidy abbatis... funus meum lego tumulandum in ecclesia sancti Petri de Santho... Laurencio presbitero de Zodemether nunc capellano de Dengelegh frater meus Anthonius obligatur pro precio equi” (Dl. 65206 Becsky lvt.).
1520. „Gabriel plebanus de Zantho” (Dl. 65473 Sombory lvt.).

TEKE (Teaca, Tekendorf), ev. templom (38. kép; 30/A, 93. ábra)

1348. Birtokügyben tanúként szerepel „Valentinus pebanus de Theke vicearchydiaconus de Ozd, Elyas de Pethete et Albertus de Sancto Johanne ecclesiarum rectores” (Dl. 41072 és B I. 156).
1415. „Sebastianus presbiter plebanus de Theke” szerepel Kisszölös határjárásában, ahol Solymos felé „vnam metam terream concauatam et in modum circuli factam erexissent ad quam ollam carbonibus plenam secrete fodissent” (Dl. 30420).
1465. „Discretus vir in de... Theka” (Dl. 30855).
- L. még ENTZ: Erdély 160.

0 10m

93. ábra
Teke, az ev. templom alaprajza (Fabini: Kirchenburgen nyomán)

TIBURCTELKE (Kolozs m.), kápolna és plébániatemplom

1341. „Deme famulus magistri Stephani dicti Pagan... particulam territori ville ipsorum (sc. capituli de Clusmonostra)... Tyburch indebite occupassent, in qua... particula terre capellam edificare niterentur.” A kolozsmonostori konvent fenntartja magának a jogot „capellam edificandam destruere”. (BEKE, Km. 12, regeszta.)
1499. „Mathias presbiter plebanus possessionis nostre Thÿborcz” (Dl. 74272 és Teleki II. 232–234).

TÓBIÁSFALVA (Dupuş, Tobsdorf), plébániatemplom

1497. „Gregorius... plebanus in villa Thobia” (Mon. Vat. I. 5. 58).

TOLDALAG (Toldal)

Udvarház

1478. L. Marosszentkirály, pálos kolostor.
1519. „Thomas de Warsan... porcionem suam... in Tholdalag... Benedicto de Tholdalag pro viginti quinque florenis auri... vendidisset... si... Benedictus... in dicta porcione... domum sew... edificium fabricare sew construere fecerit”, akkor Varsányi Tamásnak esetleges visszavásárláskor az épület árát becsült áron meg kell fizetnie (OL Filmtár 783. 30. 567 Bánffy lvt.).

Plébániatemplom

1471. „Andreas de Tholdalagh... possessionem meam Tholdalagh... lego claustro beate Marie virginis (sc. super promontorio ville Zenthkyral)... Insuper peto eosdem fratres hermitas vt ecclesiam parochialem in honore Omnium sanctorum in... Tholdalagh” gondoskodjanak a templom szertartásairól „porciones... in... Nema, Nywlas pro viginti octo florenorum impignoratas lego ecclesie Omnium sanctorum” (OL Filmtár 782. 19. 213 Bánffy lvt.).

TOMB (Dîmbu)

1461. „Thomb” az ötvenedből „iura plebani 1” (Dl. 25989).

TOPASZENTKIRÁLY (Sîncraiu Almaşului)

Udvarház

- 1486/1493. „Franciscus Mykola de Zamosfalwa... Stephanum Gezthragy de Zenthkyral a detencione... cuiusdam domus et curie in... Zenthkyral... in qua nunc idem

Stephanus residenciam faceret specialem... prohibuit” (OL Fényképgyűjt. 46 Kemény Pál lvt. 11 és Filmtár 5585. 38).

1535. Mikola Lászlót be akarták vezetni egy topaszentkirályi nemesi ház és telek birtokába „tamen Joannes Gezthraghy racione cuiusdam nove domus in... Zenthkyral subtus ecclesiam parochialem constructe... necnon ortuli fructiferi ac fontis ante ipsam domum... effluentis... contradixisset” (ENMLt Jósika hitbizományi lvt. És OL Filmtár 5695. 85 Jósika lvt.).

Plébániatemplom

1497. „Peractis vesperis populi... possessionis Zenthkyral... de ecclesia parochiali eiusdem possessionis erga domus ipsorum redire habuissent” s akkor Gesztrágyi János és László velük szemben hatalmaskodtak. Mikola Ferenc panasza. (Dl. 27087.)

TORDA (Turda, Thorenburg)

Vár

1391. Per az aradi káptalan és Torda között az egyházfalvi határ ügyében. Tartalmilag közli Imre király 1202–1203-ban kiadott oklevelét Ebben szerepel a határjárásal kapcsolatban „castrum Torda” és a Hugyos patak közelében „per medium Hugyospatak ascendetem ad montem a latere Saxonyauara”, valamint „cruciferi sancti regis”. Tamás aradi őrkanonok 1391-ben megmutatja a határokat. Említik „Racuspatak retro ortum claustrum”. Az aradi káptalan ügyvédje mutatott egy helyet „vbi eciam locum sessionis dictorum vduornicorum in valle per magnum spacium ad dictam partem septentrionalem scilicet vnam ecclesiam desertam fide uidissent oculata”. Innen értek a Sospatakon át délre az Aranyoshoz. (Dl. 30405.)

- 1490-es évek eleje. Ugyane rész határjárása. Kezdődik az Aranyosnál „et tenet metam cum terra castrum de dicta Thorda, quam nunc ZenthMyhalfalwa nominarent... perueniendo ad angulum SaxoniaWara a plaga meridionali in latere eiusdem SaxoniaWara... Deinde vadit per portam claustrum beate Marie virginis ad eandem portam”. (Dl. 30477.)

L. még CSÁNKI V. 683 és 702 (Egyházfalva); ENTZ: Baukunst 172; ENTZ: Erdély 187.

A város pecsétje

1424. Torda város tanácsa Kerekes Bálint zálogügyét foglalja írásba. A rányomott kerek pecsét az oklevél hátán van. Középen négy pólyás pajzs alul két liliumtól közrevéve. Majuszkulás felirata: +SIGILLVM [CIUI]VM DE TORDD... R. (Dl. 62808 Bethlen lvt)

Szent Miklós-plébániatemplom (194–195., 294–295. kép)

1342. „Nicolaus de antiqua Torda sacerdos” tanúként szerepel (Dl. 40899).

1441. „Anthonius vicegerens plebanus Thordensis... Johannes capellanus de Thorda, alter Johannes rector scholarum de eadem” (Dl. 74075 Teleki lvt.)
1449. „Vincencius plebanus de Thorda” (Dl. 36391. 92. 3).
1454. „Gregorius filius Nicolai Ewlwes in Kolus commorans... pretextu cuiusdam domus in oppido Thordensi prope ecclesiam beati Nicolai” (DL 36407. 56. 2).
1459. Egyezés „magistro Gregorio altaris Sancti Emerici ducis de Thorda” (Dl. 30201).
1495. Birtokbevezetési kérelme „Johannis presbiteri rectoris altaris beatorum Johannis baptiste ac Elene regine in ecclesia parochiali beati Nicolai... Thorde fundata constructi” (Dl. 28450).
1507. „Magister Johannes de Kercheth rector altaris beatorum Johannis apostoli et ewangeliste ac Elene regine in parochiali ecclesia sancti Nicolai in oppido Thordensi fundata constructi... pretactum altare... per eum propriis sumptibus... fundatum, eiusque rectoratum... simulcum quadam domo lapidea oppido in predicto... habita... Petro literato (sc. de Salamonwar, camerario salium... Dees)... duxisset resignandam” (Dl. 36399. 155–157. l; JAKÓ 3393).
1508. Ugyanaz az ügy, de megmondja, hogy a szóban forgó kőház „in teatro eiusdem oppidi Thorda” van (Dl. 36399. 247–248. l; JAKÓ 3473).
1514. Sárkány Miklós, felesége Márta asszony és leánya, Katalin birtokba vezetésének ellentmond Fazakas Balázs „in... Gregorii presbiteri et rectoris altaris beate Elene regine in ecclesia beati Nicolai... in oppido Thorda fundate personis” (Dl. 26519).
1515. Pál plébános kérésére átírják az 1443-i oklevelet Randa János malomeladása ügyében (Dl. 63006 Bethlen lvt.).
- 1515 körül. Szöcs András tordai polgár végrendelete: „Petrus Somogy... tenetur mini florenis viij hos lego ecclesie sancti Nicolai Thorde constructe” (Dl. 30244).
1523. „Benedictus baccalaureus filius... Philippi Myllye de veteri Thorda” a tordai plébániatemplom János evangelista, Keresztelő és Alamizsnás Jánosnak szentelt oltára igazgatóságát „simulcum domo lapidea in... Thorda prope eandem ecclesiam inter vicinitates... Marci presbiteri Rectoris altaris beatissime virginis Marie in eadem Thorda” egy szőlőjét, amely „inter vineas... Petri Berzenczey... ac capelle beatissime trinitatis in cimiterio prefate ecclesie beati Nicolaj... constructa... Michaeli presbitero de Nagh Ghÿarmath... resignasset” (Dl. 36400. 114–116. l; JAKÓ 3920). – Szegedi Csomai Miklós közjegyző előtt „in domo rectoratus capelle beatissime virginis Marie Rokonad, alio nomine Czompolkapolnaÿa vocate extra muros ciuitatis Koloswariensis... Benedictum... de domo lapidea in... Thorda” a szóban forgó oltárigazgatósággal gazdagodott Nagygyarmati Mihály pap jövedelmeiből eltartja (Dl. 36402. 227–229. l; JAKÓ 3919).
1524. Az aradi káptalan „magistro Paulo plebano et nato Thordensi” hatvan forintért eladja a Rákos patakán lévő malom felét. Ezt az oklevelet egy másikkal együtt „Ambrosius plebanus... oppidi veteris Thordensis” 1533-ban az erdélyi káptalannal átíratta. (Dl. 36535.)
- L. még ENTZ: Erdély 161.

Szentháromság-kápolna

1523. „Capella beatissime Trinitatis.” L. Torda, Szent Miklós-plébániatemplom

A keresztes lovagok rendháza (ótordai ref. templom) (71. kép)

1391. L. Torda, vár.

L. még ENTZ: Baukunst 163; ENTZ: Erdély 161.

Újtordai plébániatemplom (ref. templom) (296. kép)

1342. „Stephanus de noua Torda sacerdos” tanúként szerepel (DI. 40890).

1393. A kolozsmonostori konvent bevezeti a Torda megyei Egres falu negyedébe: „Georgius filius Mathie de Torda sua ac domini Petri plebani de Wytordj necnon Galli... inpersonis” (DI. 28509).

1507. „Franciscus plebanus de Noua Thorda... domum necnon molendinum... in fine platee Rakos dicte decurrentus ac duas vineas ipsorum altari Omnium sanctorum tunc scilicet ad suum rectoratum altaris annexissent. Tamen ipse... domum necnon molendinum et vineas... Dyonisio et Stephano fratribus suis... remisisset.” (DI. 36399. 179. l; JAKÓ 3411.)

1523. „Michael Nagh de Chan et domina Lucia consors sua... predium Thanchhaza... magistro Stephani presbitero plebano ecclesie parochialis beati Ladislai regis in Wythorda constructe ad missam beate Katharine... in eadem ecclesia celebrare solitari pro florenis decem... vendidisset... eomodo vt idem... Stephanus plebanus... super domo illa quam dicta domina Lucia in teatro Thordensi emisset, duas domos vnam scilicet stubam et vnam domum cubicularem ad instar domuum prouidi Stephani Kowach in eadem Thorda a parte interiore domus eiusdem Stephani constructarum edificare et construi facere debeat” (DI. 36400. 166–168. l; JAKÓ 3953). – Tancsháza elidegenítésétől tiltják „Stephanum presbiterum plebanum de Wýthorda” (DI. 28039).

1528. „Nobilis Paulus literatis Fýchor dictus de Thorda... confessus est... quomodo in anno cuius iam tercia vel citra instaret reuolucio... Nicolaus presbiter Ebess dictus et prouidus Simon Laný vittrici ecclesie parochialis sancti Ladislai regis de Wýthorda” Pál diák közjegyző előtt vallották „quomodo ipsi pro diuersis dicte ecclesie necessitatibus et edificacionibus piscinam... intra metas dicte ciuitatis Thordensi... adiacentem... Stephano presbitero... pro florenis centum et quinquaginta... vendidissent” (DI. 36402. 357–358; JAKÓ 4231).

L. még ENTZ: Erdély 161.

Ágoston-rendi kolostor

1391. „Porta claustris beate Marie.” L. Torda, vár.

1455. „Nicolaus Zompol” kolozsvári és „Nicolaus Pogan” tordai polgár közti per. Pogány Miklós 25 forintot érő övet adott Czompolnak. Cserébe „porcionem eiusdem Nicolai Zompol molendinariam in molendino super fluuio Rakos in iamdicto opido super claustro beate Marie virginis” bizonyos időre Pogány kapta meg. (DI. 36407. 71.3.)

1459. Pogány Miklós megvette István kolozsvári polgár malmát Tordán „inter molendina claustris beate Marie virginis in Thorda fundati” (DI. 36392. 56. 3–57).

1472. Megállapodás „Benedictus Zompol” és „Thomas filius quondam nobilis Nicolai Pogan” között a tordai malom ügyében. „Nicolaus Pogan vnam terciam partem domus acialis ipsius Nicolai Zompol in theatro in vicinatu Georgii Pannirasoris a porta meridionali contigue iacentis in Coloswar site ac duas quartas partes duorum molendinorum prope Thordam in fluuio Rakos decurrencium eiusdem Nicolai Zompol ipsi Nicolao Pogan per certos iudices estimative titulo pignoris traditas.” A malmok közül „vnum adiacens monasterio beate Mariae virginis in veteri Thorda in vicinitatibus discretorum Gregorii Jo et quondam Anthony Syndy... aliud vero... quasi circa finem Noue Thorde iacentem.” A ház harmada és a kolostor melletti tordai malom Zompoléké lesz. (Dl. 62897 Bethlen lvt.; szép, kerek kolozsvári pecséttel.)
1493. „Frater Blasius alias prior claustris Marie virginis in... Thorda... Franciscum Mykola... racione... violacionis ecclesie ipsorum... expeditum reddidisset” (OL Filmtár 5695. 48 Jósika lvt.).
- 1507/1508. „Thomas presbiter” az Aranyoson lévő, háromkerekű malmát az Ágoston-rendi kolostornak adja (Dl. 30254).
1515. Was Péter számára 300 „sales curruales” van „apud fratres in claustro Thordensi” (Dl. 26530).
- 1515 körül. L. Torda, lakóházak.
1519. Per az egyházfalvi malom eladása miatt a tordai Ágoston-rendiek és az aradi káptalan közt. „Frater Nicolaus ordinis beati Augustini... in claustro sacratissime virginis Marie in oppido Thordensi fundate.” (Dl. 30280.)
16. század eleje. „Claustro beate Marie virginis in oppido Thordensi fundato” (BEKE, Gyf. 776). – „Fratris Martini prioris et ceterorum fratrum in religione sancti Augustini in claustro... virginis Marie in oppido Thordensi fundato” egy Aranyoson lévő malom ügyében (BEKE, Gyf. 809).

Ispotály

1526. „In hospitali beate Elzabeth vidue in oppido Thordensi fundata... Rectoris hospitalis atque vitricorum ecclesie parochialis beati Nicolai... oppido in predicto fundato” (BEKE, Gyf. 465).

Temető

1523. L. Torda, Szent Miklós-plébániatemplom.

Lakóházak (315. kép)

1447. Hunyadi János „Nicolaus Pogan” és „Emericus Zyndi camerarii nostri salium regalium Thordensium” részére adómentességet ad „simulcum domibus et curiis eorundem in dicta ciuitate Thordensi situatis in quibus nunc ipsi specialem facerent residenciam” (Dl. 62836 Bethlen lvt.).
1454. L. Torda, Szent Miklós-plébániatemplom.
1485. Zsófia asszony háza. L. Dész, lakóházak.
1507. Ferenc újtordai plébános háza. L. Torda, újtordai plébániatemplom.
1512. „Anthonius literatus filius quondam Thome mercatoris de Thorda... quandam domum suam in oppido Thorda inter domos... Gregorii presbiteri ab vna ac ho-

neſte domine Vrſula vocate relicte quondam Georgii Batha ſitam... Paulo literato de Bekes vicecamerario Colosiensi pro ducentis florenis... auri... vendidiſſet” (Dl. 28681).

- 1515 körül. Szőcs András végrendeletében: „vnam quondam domum meam a plaga meridionali verſus plateam ad fodinas adiacentem edificatam cum ingreſſu magne porte” leánya eſküvőjén az új párnak adott. De ha a vő roſszul bánna Szőcs András feleségével és gyermekeivel, akkor ezek jogosultak „ab ingreſſu et egreſſu dicte magne porte huius domus lapidee inhibendi et excludendi... domumque meam lapideam in qua nunc habito” feleségének és László fiának hagyja „Monachis Thordensibus pro tricesima lego florenos iij... Monachis ſimiliter pro vigilia d xxxij”. (Dl. 30244.)
1523. Lúcia aſszony piactéri háza. L. Torda, újtordai plébániatemplom. (Dl. 36400. 166–165. l; JAKÓ 3953.) – Millyei Benedeknek, az ótordai plébániatemplom Szent János-oltára igazgatójának háza. L. Torda, Szent Miklós-plébániatemplom. (Dl. 36400. 114–116. l és 36402. 227–229. l; JAKÓ 3920 és 3919). – Kercseti Jánosnak, a kolozsvári Compolkápolnája igazgatójának háza Tordán. L. Torda, Szent Miklós-plébániatemplom. (Dl. 36402. 227–229. l; JAKÓ 3919.)

Piactér

1508. Kercseti János meſter háza „in teatro oppidi Thorda”. L. Torda, Szent Miklós-plébániatemplom.
1523. Lúcia aſszony háza „in teatro Thordensi”. L. Torda, újtordai plébániatemplom.

Platea ad fodinas

1515 körül. L. Torda, lakóházak.

Rákos utca

1507. „Platea Rakos.” L. Torda, újtordai plébániatemplom.

Kézműveſek

Ács

1526 körül. „Relicta Johannis Alch” (Dl. 32680).

TORDASZENTLÁSZLÓ (Sävādisla)

Ref. templom

1450. Herepei Márk alvajda végrendeletében ſzólót és halasztavat hagyományoz „plebanus de Zenthlazlo” és „ecclesia parochialis beati regis Ladislai de ipſa Zenthlazlo” részére, s megemlíti „capella... ſupra montem a parte caſtri Letha per me edificata”-t is (Dl. 28986 és CSÁNKI V. 408).

L. még ENTZ: Erdély 161.

Kápolna

1450. L. Tordaszentlászló, ref. templom.

Kézműves

1485. „Provida Elizabeth relicta Sigismundi Aleh dicti de Zenthlazlo” és „Sandrinus Bazarath de Rakos” közti pénzügyi megegyezés (Dl. 36397. 1. 2; JAKÓ 2523).

TOROCKÓ (Rimetea, Eisenmarkt)

1461. „Thoroczko” az ötvenedből „iura plebani L” (Dl. 25989).

TOROCKÓSZENTGYÖRGY (Colțești)

Vár (174. kép)

1507. Újlaki Lőrincné, Dengelegi Pongrác Katalin tiltakozik az ellen, hogy fivérének, Mátyásnak 1501-ben bekövetkezett halála után II. Ulászló „castrum Thorozko” Batthyány Benedek kincstartónak adta (Dl. 30253).

L. még ENTZ: Baukunst 172–173; ENTZ: Erdély 188–189.

Ref. templom

1453. „Petrus et Ladislaus filii necnon nobilis domina Elena filia quondam Ladislai de Thorozko... constituerunt procuratores... magistrum Thomam rectorem altaris sancte crucis... Ladislaum presbiterum plebanum de Zenthgewrg” (Dl. 36407. 57. l; JAKÓ 1103).

TÖRCSVÁR (Bran), vár (85. kép)

1377. A brassói tanács „sponte et liberaliter unanimiter promiserunt novum castrum in lapide Tydrici aedificare, propriis laboribus et expensis praeparare” (Urk. II. 479–481).

1395/1406. Zsigmond király „possessionem... regalem Toha... ad castrum nostrum Terch... spectantem” Tamás brassói plébánosnak és több brassói polgárnak adja (CD X. 2. 298–300).

Várnagyok

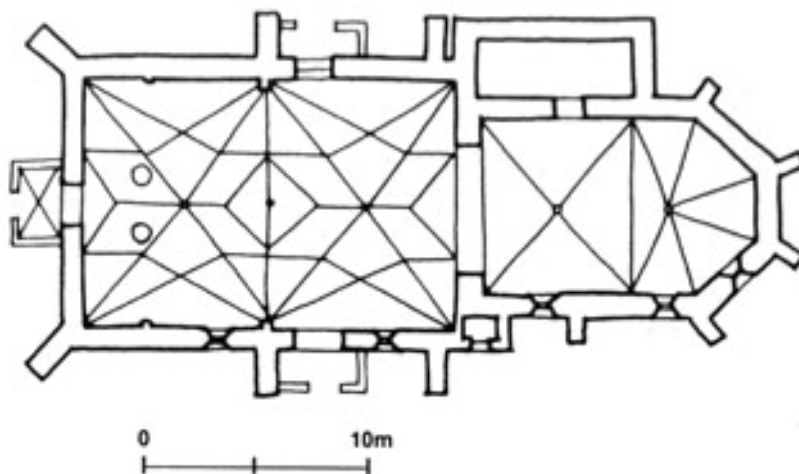
1407. „Nicolaus Sikesth de Theremi vicecomes Siculorum necnon castellanus castri Terch” (OL Filmtár 4066. 4. 87 Szeben város lvt.).

1458. L. Királykő, várnagyok.

1459/17. sz. „Castellani castrorum Tercz, Heltwen et Kyraljkeue” (OL Filmtár 5585. 13 Béli lvt.).

TÖRPÉNY (Szásztörpény; Tärpiu, Treppen), ortodox templom (94. ábra)

1343. Szászmóric és Szászújös közötti határjárásánál szerepel „Blasius plebanus de villa Therpen” (Dl. 31139).

94. ábra

Törpény, az orthodox templom alaprajza (Papa: Biserici nyomán)

1407. „Gerlahus de Terpinio et plebanus de Monyoros ecclesiarum rectores” (Dl. 73878 Teleki lvt.;Urk. III. 438).
1453. L. Dipse, ev. templom.
1500. „Thomas Erchet plebanus in Trepen” (Mon. Vat. I. 5. 103).
1530. Somlyói Báthori István királyi helytartó levele Besztercéhez: „Intelleximus... quomodo ecclesia vestra Treppen plebano indigeret... hortamur vos, ut plebaniam ipsius ecclesie honorabili Joanni Kleyn... conferatis” (Beszterce város lvt.).
- L. még ENTZ: Erdély 162.

TÖTÖR (Tiołtiur), templomrom

1519. „In cimiterio parochialis ecclesie in ipsa possessione Thothewr fundate” Bethlen Miklós egyik peres ügyében szerepel (Dl. 28027).

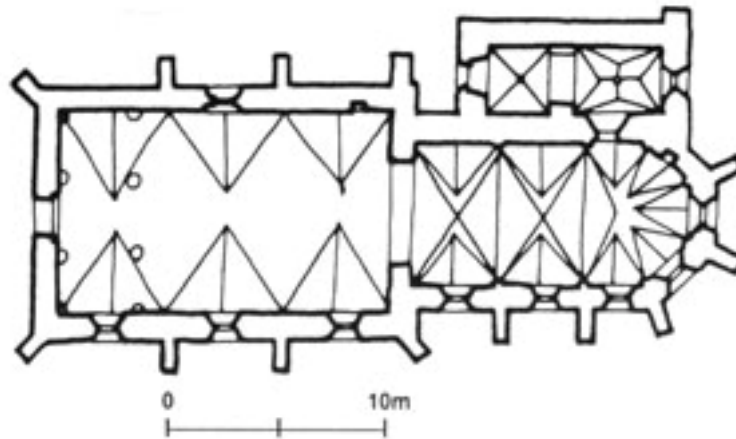
TÖVIS (Teiuș, Dreikirchen)

Ferences kolostor (ma r. k. templom) (165–167. kép; 95. ábra)

1450. Búcsúengedély „domui de observantia in loco Dyogh... quam Johannes de Huniad... fundavit” (LUKCSICS II. 277).
- 1454/1455. „Constructio claustru Thewys.” L. Brassó, kézművesek.
1523. „Monasterium Thyws.” L. Nagyszeben, domonkos kolostor.
1525. Barlabási Lénárd végrendeletében a tövisi ferenceseknek 25 forintot hagyományoz (Teleki II. 450–455).

Ref. templom

1450. Hunyadi János és Vízaknai Miklós kéri „ut ecclesiam sive capellam B.M.V. in castro oppidi Thyrus” búcsút kapjon. „Ecclesiam hanc gubernator de novo fundavit” (LUKCSICS II. 276.)

95. ábra

Tövis, a ferences templom alaprajza (Studien, Weingartskirchen nyomán)

1474. „Michael wayuoda Wolachalis de Kalotha ac Nobilis domina Sophia consors eiusdem filia videlicet quondam Andree de Tholdalag fecerunt procuratores... Osualdum plebanum de Thys.” (Dl. 36393. 173. 3; JAKÓ 2131. A jegyzőkönyv utolsó lapján bejegyzés: „Meg szabadultam már a testi haláltól: E Protocollumnak az olvasásától. Bár ha többször el olvasom az ördög záp tojással törje bé a fejem 1755”.)

L. még ENTZ: Baukunst 135–136; ENTZ: Erdély 162–163.

Leprások háza

1303/1400. L. Tövis, ref. templom.

Lakóház

1678/1775. „Baxa Anna és Susa Aszony adak... Fejér vármegyében Tövisen leveo kő hazokat... Balasfi Sigmond Uramnak” (OL Filmtár 5586. 7 Teleki László lvt.).

Gyógyi utca

1303/1400. L. Tövis, ref. templom.

TUR (Tordatúr; Tureni)

Udvarház

1493. „Benedictus et Petrus de Thwr” a turi és csányi birtok felét „necnon domum seu curiam propriam nobilitarem paternam” néhai Turi György özvegyének Orsolyának és lányainak hagyják (Dl. 36398. 158–159; JAKÓ 2898).

Kézműves

1449. „Margaretha relicta Andree Thapaztho dictus in Thwr” – per a férj meggyilkolása ügyében (Dl. 36391. 91. 2; JAKÓ 759).

TUSON (Tuşinu), szobor

1525 körül. Határjárás: „descendit in latere montis (Gyerthyanos) ad quandam antiquam viam, que inter ipsas possessiones Sarmas venit ad Thwson secus quam viam incursu mete dixerunt olim fuisse vnam ligneam imaginem, Haatharkeep appellatam, que eciam per vetustatem non adeo multi hoc tempore deperdita esset” (Dl. 31166).

TUSTYA (Tuştea), ortodox templom

1360. „Sacerdos Olahalis ecclesie de Tusta” (A Hunyadmegyei Régészeti és Történelmi Társulat Évkönyve I. 1882. 61).

TŰR (Tiur), udvarház

1386. Türi László fia István előadja „quod ipse quandam particulam... porcionis sue in... Týr... a domo seu curia sua in qua personalem nunc faceret residenciam vsque... locum Buthkapataka a parte orientali... pro septuaginta duobus florenis... Nicolao (sc. de Farkastelke)... pignori obligasset” (Dl. 62742 Bethlen lvt.).

UDVARHELY (Odorhei), vár

1492. Báthori István erdélyi vajda értesíti a szebeni tanácsot, hogy „carpentarii vestri perficientes labores huius castelli Wdwarhel, ad propria remeabunt”. Ezért fizessék őket ki. „Datum castris nostris prope oppidum wdwarhel metatis.” (SzO III. 123.)

1493. A székelyek panasza a várépítés miatt II. Ulászlónál. „Et quod peius est, et nunquam auditum, in medio nostri castellum erexit (sc. Stephanus Báthori) de quo nos semper toto opprimere ac spoliare possit... Post castelli ereccionem in sede Vdwarhel... homines rapiebant... sex vel octo ad castellum ducebantur... et in vinculo detinebantur.” (SzO I. 273–275.)

Várnagy

1562. „Gabriel More castellanus novi castris nostri Zekelthamad” (SzO III. 321).

UGRA (Ungra, Galt), plébániatemplom

1494. „Pro structura ecclesiae in Galth fl. 8” (Quellen 176).

ÚJBUDA I. Bodonkút

ÚJEGYHÁZ (Nocrich, Leschkirch), plébániatemplom

1402. „Ecclesia sanctissimae Mariae virginis in dicta villa (sc. Nova ecclesia)” (Urk. III. 271).
1414. „Andreas Michaelis presbyter de Luschkirch” (Urk. III. 605).
1494. „Pro structura ecclesiae in Luszkirch fl. 10” (Quellen 176).
1507. „Illis de Lwskyreh pro subsidio structurae ecclesiae et cimiterii fl. 10... pro subsidio aedificii eorum circa ecclesiam sex vasa calcis facit fl. 9” (Quellen 476, 478).

ÚJFALU (Borsaújfalú; Vultareni, Doboka m.), plébániatemplom

1441. „Valentinus de Wyfalw plebanus” (Dl. 36390. 77. 4; JAKÓ 347).
1510. „Benedictus Cheplew in Domanhyda commorans frater germanus discreti quondam Michaelis presbiteri plebani de Derse... fassus extitit... quod nobilis Salatiel de Doboka... Michaellem presbiterum... in domo plebanatus in eadem Derse... interemisset... Michael... antequam plebanus... in possessione Wyfalw... consimiliter plebanus fuisset” (Dl. 36405. 299. 1–301; JAKÓ 3538).
1535. „Matthias plebanus possessionis Wyfalw” (ENMLt Kornis lvt.; OL Filmtár 5586 Kornis lvt 53).

ÚJFALU (Szászújfalú; Nou, Neudorf, Fehér m.), templom

1429. „Jacobus Thomae de foro Ruteniorum... rector ecclesie sancti Michaelis in Nova Villa” (Urk. IV. 377).
L. még ENTZ: Erdély 164.

ÚJFALU (Küküllőpócsfalva; Păucișoara, Küküllő m.)

Udvarház

1345. L. Újfalu, kápolna.

Kápolna

1345. „Johannes filius Zegus de Almakerek” és társai elmondják, hogy néhány Küküllő megyei nemes „*possessionem ipsorum Wyfalw uocatam irruendo omnibus edificiiis ac sanctam capellam in honore beate Katherine virginis edificatam... concremassent... propriam domum ipsius Johannis... combussissent... cyfos argenteos balteos ac arma... recepissent*”. Az erdélyi káptalan vizsgálata a vádat igazolja és „*vacuo altaris dicte capelle ossa duorum puerorum concrematorum et corpus vnus puelle concremate in sepulto positum oculis vidissent*” (Dl 3756 és AnjO IV. 496.)

UZDISZENTPÉTER (Sínpetru de Cîmpie), ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 164; ENTZ: Erdély 164.

UZON (Ozun)

Udvarház

1464. L. Illyefalva, udvarház.

1533. „In domo habitacionis... Pauli Beldi Wzon commorantis” készül egy közjegyzői oklevél (OL Filmtár 5585. 63 Béli lvt).

Templom

1500/1770. „Stephanus presbyter de Uzon publicus notarius in diaecesis Albensis (!)” (Dl. 36852 nagy alakú).

VAJA (Cigányvaja; Crişeni)

Udvarház

1478. A váradhegyfoki konvent határjárása: „vsque viam publicam per quam de eadem Waya itur ad oppidum Kwssal... prope ecclesiam sancti Jacobi apostoli parochialem... Georgio literato (sc. de Bozyas) pro domo sew sessione nobilitari reliquissent et ius patronatus dicte ecclesie equaliter deputassent”. A szóban forgó udvarház egy bizonyos Benedeké volt előbb. (Dl. 97388 Vay lvt.)

Plébániatemplom

1341. Valkó határjárása; „duas terras... unam in fine ville Voya habitam... aliam vero habitatoribus vacantem usque ad ecclesiam parochialem in ipsa Waya constructam” (AnjO IV. 143–147).

1478. Osztály a Borzásiak között: „vsque viam publicam per quam de eadem Waya itur ad oppidum Kwssal... prope ecclesiam sancti Jacobi apostoli parochialem possessioni in eadem fundata consistentem... Georgio literato (sc. de Bozyas) pro domo sew sessione nobilitari reliquissent et ius patronatus dicte ecclesie equaliter deputassent” (Dl. 97388 Vay lvt.).

VAJASD (Oiejdea), híd

1307. „Jeclinus filius Walterii quondam iobagio noster (sc. capituli) de molendino magistri Elyae, quod habet super fossatum fluvii Gald subtus pontem lapideam Woiasd” (Urk. I. 236).

Kézműves

1470 körül. „August lapicida” (Dl. 36312).

VAJDAHÁZA (Voivodeni)

Udvarház

1486. Adóbevallást tartalmaz a kolozsmonostori konvent oklevele Vajdaházáról: „Pastor porcorum... Michaeli Zomordoky ad preparacionem domus sue dedisset florenos duos” (Dl. 27375).

Pálos kolostor

1468. „Martinus de Ikod... confessus est... quod quia... quarte partes possessionum Waydahaza et Fyzes... fratres heremitas claustrum Corporis Christi de eadem Waydahaza legitime concernent. Ideo ipse easdem quartas partes... eisdem fratribus... remisisset.” (Dl. 36393. 39. 3; JAKÓ 1784.)

VAJDAHUNYAD (Hunedoara, Eisenmarkt)

Vár (153–164. kép)

1409. Zsigmond király „Woyk filio Serbe aule nostre militis... possessionem nostram regalem Hunyadvar... necnon Johanni filio... dedimus” (Dl. 9599; ZsO II/2.7135).

1456. V. László megerősíti Hunyadi Jánost „castrum Hwnyad necnon opidum similiter Hwnyad” birtokában (Dl. 37635; nagyon szép reneszánsz írással).

1482. Mátyás Hunyad várát Corvin Jánosnak adja (Dl. 37652).

1507. „Mathias pixidarius de Koppan” Frangepán Beatrixtól kap „in oppido suo Hwnyad vnam domum”. Ennek fejében „in preparacione et disposicione sew infusione pixidarum, bombardarum puluerumque earundem necnon fenestrarum vitrearum mensarum et in quocumque alio artificio ligneo sew mettuallea ad domos et castra sue illustrissime dominacioni... seruire et laborare debeam”. (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1231/28/399.)

1515. II. Ulászló megengedi, hogy Brandenburgi György „castrum suum Hwnyad” eladhassa vagy elzálogosíthatja (Dl. 37979).

1517. A vár számadása: „Michaeli Nagh carpentario pro lignorum pontis castri Hwnyad dolabracione dati ff IIII”; „Benedicto ortulano dati sunt... ff II” (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1056/12/151; 155. – PATAKI 29; 32).

1518. Számadás: „Feci preparari cacabos ad fornaces castri et pro laboribus et cacabis... dedi magistris figulis fl. III. magistris carpentariis certa tecta et reliqua castri necessaria reficienda dedi fl. II” (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1056/14. 167, 169; PATAKI 40).

1528. „Hunyad ist ein schoss vber auss wol erpauet als Indert eines in der gantzen Cron zu Vngern ligt mit kostischen guttes perckwercken gold vnnd silber wol gelegen an lustige fliss wassern... woll befestigt mit geschutz profand puluer vnnd kugel” (OL Fényképgyűjt. Brandeburgi–Hunyadi lvt. 1127/29. 334; PATAKI 214).

1530. „Registrum super censum beati Martini anno eodem 1530... sunt relaxati intoto vti patet carpentary VI roti pares II vigilatores VI pistor panis I lapicide II dispensator fodine I... oppidum Haczak... ex commissione nostra pro tectura portarum vbique necessaria... emit trabes leues fl. IIII” (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1071/16. 203, 204; PATAKI 52).

1530–1532. „Racio super exitum castri Hwnyad 1530... pro dispositione fornacis magni in quo panes pistantur lapicide cuidam de Dewa... dedi d L... Emerico Lazar, qui tegumentum cum tegulis laborauit dedi fl. I... Duobus laboratoribus sibi adiunctibus duobus diebus dedi d XXXII... ollipari pro dispositione fornacis in stuba portarum et alia stuba dedi d LI... ollipari vt vnum fornacem pistori preparauerunt nouiter dedi d LI... 1531 carpentariis qui hic tempore inclusionis fortalicia parauerunt et renouauerunt fl. II... duobus carpentariis... dedi fl. II... pro edificacione fornacis in stuba parua super cellarium, in stuba peditum, in stuba pistoris dedi d LXXV In stuba super portarum fornacem nouiter construere pro quo solui fl. I... 1532... Vallentino carpentario bina vice chyga istud artificium nouiter edificato dedi d LXX duobus carpentarys eidem adiuuantibus dedi fl. I ollipari pro reparacione fornacis in stuba pellium que destructa erat dedi d 4 VI... carbones pro diuersis laboribus castri emere feci pro d LXXV... Ollipari pro dispositione fornacis in stuba portarum nouiter dedi d L.”; „Racio super exitum ferrifodine... 1530. ad necessitatem castri ad diuersos labores ipsius castri... pro diuersis fortaliciis edificandis sunt exposite ferri centenaria VII... fl. 411 d XXV... 1531. portitoribus... qui lapides portauerunt... fl. VI lapicidis in toto dati sunt fl. IIII” (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1071/15. 63, 65, 75, 77, 96, 97, 107, 138, 139, 147, 166; 196, 197. – PATAKI 57).

1540-es évek. János király a vajdahunyadi várat Czibak Imrének adta, majd Czibak Miklósé és Patócsi Ferencé, végül Török Bálinté lett. Török Bálint halála után fia, János lett a tulajdonos. (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt 1082. 237.)

Várkáporna

1443. „Supplicatio Johannis Huniad, vayvoda Transilvanus, ut capellam beate Marie virginis in castro de Huniad... a se fundatam visitantibus indulgentia concedatur” (LUKCSICS II. 208).

1450. „Conceditur indulgentia capellam sancti Johannis Baptiste in castro Hunnad... in quo originem dictus Johannes de Hunnad traxisse dicitur, visitantibus” (LUKCSICS II. 278).

1531. „Ceram ad ecclesiam emi fl. I” (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1071/15. 114; PATAKI 87).

Várnagyok

1364. „Castellanus de Hunyad” (Teleki I. 133).

1477. „Georgius de Laak ac Johannes de Polyen” (OL Filmtár 4066. 2. 25 Kemény lvt.).

1488.. „Andreas de Wyzkez” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

1498. „Johannes Bykly” (Dl. 37718).

L. még ENTZ: Baukunst 173–174; ENTZ: Erdély 190–191; GYÖRFFY III. 294–295.

Ferences kolostor

1454/1455. „Constructio claustru Boythor.” L. Brassó, kézművesek.

1463. Szilágyi Erzsébet levele Varjasi János szentandrásí comeshez: „nos egregium Johannem de Themeskezi consocium tuum officialem ad execucionem laboris claustru in Hwnyad fundari incepti deputauimus. Ideo... committimus quod circa

- labores domorum nostrarum allodialium vnum expertum tuum hominem deputes qui perficiat allodia illa.” (Dl. 15836.)
1508. Rápolti György Borbála nevű feleségének bevezetése „in dominium totalis oppidi Hwnyad... titulo pignoris concernens”. A bevezetés színhelye „prope oppidum scilicet penes claustrum istic habitum”. (Dl. 30516.)
1517. „Racio percepcionis castri Hwnyad... Percepcio Bladorum... fratribus de obseruancia in Hwnyad... cubuli X... fratribus dati in elemosina porci IIII” (OL Fényképgyűjt Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1056/10. 137 és 140; PATAKI 23).
1525. „Monachi de Hwnyad” (Teleki II. 453).
1527. Folti László végrendeletében: „Ad Hwnyad ad claustrum similiter vnum vas viri et florenos iij pro missis” (Magyar Nemzeti Múzeum Törzsanyag 32).
1530. „Racio super ferrifodine... fratribus ad claustrum Hwnyad et de Karansebes pro elemosina dati sunt ferri centenaria I cuius precium fuisset fl/d LVII” (OL Fényképgyűjt. Brandenburgi–Hunyadi lvt. 1071/15. 196; PATAKI 125).
1533. „Supplicaciones fidelium castellanorum castri... Hwnyad... Sunt permulti nobiles... in comitatu Hwnyadiensi... qui reedificacionem claustri... impetrare intendunt ne monasterium alias beate virginis sacrum ibidem in oppido... Hwnyad tum propter asuetum eisdem ab antiquo sepeliendi locum, tum quod seruicium diuinum ibidem ne amitterent, ut rursus claustrum monarchis remitteret sepe... petierunt.” Ezeknek kellene válaszolni. „Dominus frater meus (sc. Stephanus presbiter) petit, vt si hic monasterium eadem... fieri vltra non pacietur, tamen in loco idoneo... ipsis reedificare et interrupta diuina seuicia resumere eadem illustris dominacio vestra permittere dignetur.” (OL Fényképgyűjt Brandenburgi–Hunyadi lvt 1050/19. 70–71; PATAKI 271.)
- L. még CSÁNKI V. 60–61.

Ref. templom (305. kép)

1366. „Nicolaus sacerdos ecclesie de dicta Hunyad” (Dl. 30688).
1450. Hunyadi János „pro indulgentia ecclesie parochialis SS Petri et Pauli apostolorum in Huniad” kér (LUKCSICS II. 276).
1480. „Nicolaus, Emericus, Franciscus et Andreas de Farkadyn” azt vállalják, hogy „Thurci terram et pertinencias Hathzak hostiliter subintrassent et deuastassent” és házukat kirabolták és birtokleveleiket elpusztították. „Gregorius plebanus de Hwnyad” elmondja, hogy Albert király adománylevelét „Felsew-” és „Pathakfarkadyn” részirtokról többször is látta és olvasta. (Dl. 29849.)
- L. még ENTZ: Erdély 164; CSÁNKI V. 60–61.

Lakóház

1507. L. Vajdahunyad, vár.
- 1540/17. sz. Török Bálint Gebelec Péter vajdahunyadi lakost szolgáltatások alól felmenti, „ratione domus, quam denuo in... Hunyad aedificare intendit” (OL Filmtár 5586. 22 Teleki lvt.)

VAJDAKAMARÁS (Vaida-Cămăraș), templom

1501. „Possessio Waydakamaras” Bánffy János részirtoka (BEKE, Km. 322, regeszta).
- L. még ENTZ: Erdély 164.

VAJDASZEG (Gura Arieşului)

1461. „Vajdazege” az ötvenedből „iura plebani I” (DI. 25989).

VAJDASZENTIVÁNY (Voivodeni)

Plébániatemplom

1348. „Albertus de sancto Johanne ecclesie rector” (DI. 41072).

1524. „Ego Matheus Kaythor de Zeplak... porcionem meam... in possessione Toldalag pro florenis decem et vno clipeo coram testibus... Thoma plebano de Zenth-ywan... donau... Datum Zenth-ywan in edibus plebani.” (OL Filmtár 783. 30. 575 Bánffy lvt.)

Plébániaház

1524. L. Vajdaszentivány, plébániatemplom.

VAJOLA (Uila), plébániatemplom

1526–1550. „Gaspertus plebanus de Wayola” (Beszterce város lvt.).

VÁLASZÚT (Răscruți), házak és plébániatemplom

1466. „De Walazwth” plébános (DI. 30855).

1499. A Bánffyak panasza: „Simon Erdeg de Eskellew... vnam piscinam... in possessione Wyfalw... in tantum aggerem accludere et eleuare fecisset, quod agger seu claustra... pre multitudine... aque funditus distractus... fuisset ex cuiusquidem aque vehementi torrenta et magna inundacione... certas domus et celaria iobagionum... in... Borsa et Walazwth... subverse et... abolita fuissent in quibus... domibus et celariis fruges et vina... deperdita extitissent necnon mulieres et pueros ac infantes in subversione domorum mortui fuissent.” A kár 1500 aranyforintnál több. (OL Filmtár 780. 9. 34 Mike-gyűjt.)

VÁLDHÍD (Valchid, Waldhütten), plébániatemplom

1343/1432. Szász-Szentlászló és Váldhid határjárásában szerepel „versus imaginem quandam ab Zewles de Walthydt lapide constructam”. (OL Filmtár 4066. 4. 142 Szeben város lvt. Lackfi András oklevelét [1343] írja át 1432-ben a hét szász szék.)

1390. „Parochialis ecclesia sancti Andreae apostoli de Valtwdia” (Mon. Vat. I. 3. 115).

1399. „Andreas Johannis rector parochialis ecclesiae de Walthidia” erdélyi kanonokságot kap (Mon. Vat. I. 4. 146).

1406. „Nicolaus plebanus de Valthwdya” (Urk. III. 411).
1430. Segesvár tanácsa előtt „Nicolaus plebanus (sc. Váldhíd)” és a váldhidi lakosság egyezségét köt „pro ecclesia parochiali... beati Andree apostoli in eadem Walthwdya” a plébános részére történt hagyományozás ügyében (OL Filmtár 4066. 4. 151–2 Szeben város lvt).

VALKÁNY (Vălcani), torony

1529. I. Ferdinánd Perényi Péter erdélyi vajdának írja „intelleximus, vos superiori estate turrim quandam in via Walkan in districtu Haczak per colonos suos edificari fecisse ob eam rem quod eosdem colonos suos ab hostium Turcarum incursionibus vos defendere posse putaretis”. E jobbágyok hatalmaskodását tiltja a király. (OL E 148, a Magyar Kamara Archívuma, Neo-regestrata acta fasc. 1530. nr. 37.)

VALKÓ (Valcău, Subcetate)

Vár

1341. A váradi káptalan „Dominicum decanum canonicum minoris ecclesie beate virginis cum magistro Nicolao dicto Orrus... ad statucionem possessionis Wolko in qua castrum lapideum existit constructum... magistro Donch filio Dominici... ac magistris Nicolao, Stephano, Johanni et Ladislao filiis suis... transmissemus” (Dl. 67664 Bánffy lvt.).
1435. „Johannes filius Pauli de Cheren capellanus castru Walkowar” (Dl. 65404 Sombory lvt.).
1497. Bánffy László „castrum Walko” cserébe adja Bánffy Jánosnak Mentő váráért (OL Filmtár 782, 21. 265 Bánffy lvt.).
1530. „Osvaldus Kabos de Ghÿerewmonostra” vallja, hogy „ipse scit Andream Banfy prepositum Bachienssem porcionem suam possessionariam in castro Walko... Michaeli Banfy pro florenis mille aureis obligasse” (Dl. 36404. 64a–b).
1551. Bánffy Miklós „pro expensis ad castrum Walko fiendis” 24 jobbágytelkét zálogba adja Apafi Gergelynek (JAKÓ 5106).

Várnagyok

1456. „Michael Marthon familiaris et castellanus magnifici Stephani filii Bany de Lossoncz... in castro suo Wako (!) constitutus” (Dl. 74135 Teleki lvt.).
1470. „Michael filius quondam Stephani Bani de Lossoncz... familiares Nicolai de Darowcz castellani castru sui Walko” (Dl. 28301).
1495. „Petrus Paruus de Crazna castellanus castru Walko” (Dl. 36398. 248. 2).
- L. még ENTZ: Erdély 191; GYÖRFFY II. 521–522.

Plébániatemplom

1520. „Nicolaus plebanus de Walko” (Dl. 65473 Sombory lvt.).

VÁLLYA (Hunyad m.), ortodox templom

1479. „Pro Johanne filio condam Stoyka presbiteri Wlahys de Walya” (DI. 32391).

VÁRADJA (Oarda de Jos)

Kastély

1401. „Michael vayuoda plebanus de Bystricia... medietatem possessionis Waradya... preter curiam patris (sc. magister Petrus viceuayuoda) sui cum duobus pallaciis seu domibus in eadem constructis, quorum vnum... retro versus Morisium habitum nobili domine Susanna vocate aliud vero anterius circa introitum curie existens Anne et Katherine filiabus Nicolai et Johannis pridem viceuayuodarum fratrum suorum carnalium debeant... pertinere” az erdélyi káptalannak adja (DI. 9377, 30408 és ZsO II. 1328).
1408. Váradja osztálya az erdélyi káptalan és Mihály besztercei plébános rokonsága közt. Kikötik, hogy a Sebes folyón lévő tönkrement malmot a káptalan köteles újraépíteni. „Jobagiones dictarum nobilium dominarum (l. az előző, 1401. évi oklevelet) ac successorum earundem addeferendum seu portandum lapides molares ac ligna pro hedificio et structura meatus aque ipsius molendini debentes et necessaria vnacum iobagionibus... capituli simul accedere et laborare... tenerentur... capitulum carpentario dumtaxat soluere ad alia autem hedificia et particulares reformationes ipsius molendini necnon ad empciones tegularum seu cilindriorum pro tectura ac clauiculorum et aliorum ferramentorum necessariorum atque lignorum pro rotis... partes eedem semper simul communem expensam facere teneantur”... A birtokfelosztás részletesen leírja a települést, ahol „christiani et Hungarici ac Saxones morarentur”. Szerepel „portus Marusy, publica via... porcio... dominarum simul cum pallaciis et duobus locis allodii prope eadem pallacia, ecclesia parochialis”. Mindez „simulcum curia sacerdotali... communi vsui deputassent”. (DI. 9399.)
1494. „Katherina filia quondam Petri de Thoruko ex nobili quondam domina Elena filia sc. olim Nicolai Apafy procreata... est confessa... quomodo ipsa... totales porciones suas... in possessione Waradya... simulcum domo et turri lapidea... ac domo lapidea... capitulo ecclesie Albensi... pro ducentis florenis auri... vendidisset” (OL Filmtár 783. 28. 520 Bánffy lvt.).
- 1497/17. sz. eleje. Katalin asszony 200 forintért Bethlen Miklósnak eladta váradjai rész-birtokát „simulcum medietate molendini ac domus lapidee”, de az eladást visszavonja (DI. 36922 nagy alakú).
- 1499/17. sz. eleje. A váradjai udvarházat az erdélyi káptalan Katalin asszonynak visszaadja (DI. 36922 nagy alakú).
1509. Torockai Péter leánya, Katalin „licet alias ipsa totales porciones suas... in possessione Waradya... dominam Katherinam ratione quondam domine Elene... matris sue iure auitico concernentem simulcum porcionibus domus lapidee... ac molendini super fluuium Sebes, subter eandem domum lapideam decurrentem... Sebastiano et Matheo filiis suis ex domino Francesco Zengel... contulerit”, ezek

azonban hálátlanul viselkedtek, s ezért a birtokot visszaveszi tőlük, és „Dorothee filie sue consorti Georgy Zwloczky castellani castris Zenthmyhalkewe dedisset” (DI. 30979).

Plébániatemplom

1402. Járai Péter volt alvajda és családtagjai, különösen fia, Mihály hunyadi főesperes jótéteményei fejében a gyulafehérvári káptalan érettük „singulis secundis feriis vnam missam pro defunctis in ecclesia parochiali in... Waradia... in honore... beatorum Symonis et Jude apostolorum dedicata... procurabimus”. A váradijai malmok őket illető jövedelme „pro fabrica ecclesie predicte... incorporatur”. A malmok szombati hozamát „plebano de predicta Waradia” adják. (DI. 8765.)

1408. L. Váradija, kastély.

1461. „Ecclesia parochialis in Waragya constructa” (DI. 28852).

1477–1479. Szerepel a váradijai plébános (DI. 28349).

VÁRALJA (Hátszeg), torony

1462. Mátyás király „possessionem nostram Varalya necnon turrim lapideam in territorio eiusdem... Varalya simulcum tributo in oppido nostro Haczag exigi solito Johanni Kenderes (sc. filio Johannis filio Kende de Malomwyz) et per eum egregio Ladislao filio dicti Johannis filio Kende fratri suo carnali” adományozza (DI. 29516).

1490. A budai káptalan előtt „Nýzzor de Paros... in personis Michaelis Kendefýw de Malomwýz et Petri Kenderes de eadem” Corvin Jánost „ab occupacione et detencione possessionum Bodogazzonfalwa et Waralya ac turris et tributi ad eandem pertinentis... prohibuit” (DI. 46144).

1496/1499. Per Kendefi Mihály és „Demetrius Kopaz de Wad ac Johannes et Dionisius de eadem” között a Balamér nevű erdővel kapcsolatban. A tanúvallomásokból kiderül, hogy „quicumque hominum aut in silua aut extra silua edificasset sibi thabernaculum wlgo kalýba adhuc oportuit eum dare nobis prouentus ad turrim Kendefý”. A vallomásokból világos, hogy „dictam turrim prefati Michaelis Kendefý pertinuisse et prouentus eiusdem silue ad eandem turrim ab antiquis exsoluisse”. Ezért Kendefit megerősítik az erdő tulajdonában. (DI. 31157.)

L. még CSÁNKI V. 52–53.

VÁRFALVA (Moldovenești), unit. templom

L. ENTZ: Baukunst 164; ENTZ: Erdély 164.

VÁRHELY (Sarmizegetusa), templom

1469. Az erdélyi káptalan küldötte „Matheus presbiter de Warhel” (DI. 29298).

VARSOŁC (Vîrșoț), fürdő

1378. „Nicolaus et Michael filii Thome de Worsolch” Tamás fia Jakcs mester védelme alá helyezi Varsolc birtokot. Szó esik két telekről „iuxta sese in opposito Balnei”. (OL Filmtár 783. 33. 27 Wesselényi lvt.)

VASASSZENEGYED (Sîntejude), ref. templom

1362. „Magister Johannes dictus Acyl, Thomas Deseu et Laurencius filii Johannis filii Eemech et Symon filius Ladislai dicti Vos ipsorum magistrorum Nicolai iunioris Was et Petri ruphi filii eiusdem Johannis filii Eemech fratrum ipsorum in personis... talem diuisionem... in possessionibus... Zenth Eged, Chege, Zenthgothard, Pwlun, Zenthuan, Mohai, Ziluas, Nyres et Kereztes (Doboka) item Kezu (Kolozs)... in septem partes equales diuisissent... cum patronatu ecclesiarum in eisdem constructis locassent perpetuo possidendas” (DI. 28580).
1493. „N de Zenteged ecclesie plebanus” (OL Filmtár 783. 28. 513 Bánffy lvt.).
1505. „Laurencius Zekel de Zenthegyed... coram Martino plebano ac confessore... tale facio testamentum... ecclesie sancti Egidii... pro floreno uno mustum. Item Martino plebano pro... floreno uno mustum ac unum was vina” (ENMLt Wass lvt.).
1517. „Franciscus plebanus parochialis sancti Egidii abbatis” (DI. 652 06. Becsky lvt.).
1520. „Martinus presbiter quondam plebanus de Zenthegyd” (ENMLt Wass lvt.).
- L még ENTZ: Erdély 165.

VASASSZENTIVÁNY (Sîntioana)

Udvarház

1502. Was Balázs és társai tiltják „Gallum de Kend a fundacione sew parari faccione nove domus sue quam in... Zenthywan... denuo in communi terra puta in loco domus plebanie possessionis eiusdem parari facere incepit” (ENMLt Wass lvt.).
1503. „Domus nobilitaris Galli Kendy” (DI. 36405. 256. 1–259; JAKÓ 3286).
1529. „Dorothea relicta... quondam Georgii Pethky de Ders... quartam partem WassakZenthIwan... simulcum domo et curia Nobilitari in... WassakZenthIwan... ipsam iure materno concernentem... puelle Anne filie sue... pignoris titulo dedisset” (OL Filmtár 783. 31. 582 Bánffy lvt.).
1532. „Franciscus de Kend” alvajda oklevele „Datum in domo nostra de Zenthywan” (ENMLt Wass lvt.).

Plébániatemplom

1493. „N de Wasaszenthywan ecclesie plebanus” (OL Filmtár 783. 28. 513 Bánffy lvt.).
1532. Ombozi Miklósné és ifj. Ombozi Miklós közötti per egy ombozi halastó ügyében. Az ítélet szerint „in ecclesia sua parochiali super clauis eiusdem (sc. Zenth Iwan) ecclesie super ea iurare debeat”, hogy a halastavat nem jogtalanul használta. Az esküt Eufrozina asszonynak kell tennie. (OL Fényképgyűjt. 46. dob. Kemény József-gyűjt. 114.)

VASKAPU (Hunyad m.), híd

1453. „Kendris filius Johannis filius Kende de Malomwyz... pontem in loco Was-
kapw... simulcum proventibus” újból megkapja. A hidat Zsigmond király és
Hunyadi János korábbi adományából bírja. (Dl. 29499.)

VÉRD (Vard, Werd), plébániatemplom

1443. „N. de Werd ecclesie plebanus” (Dl. 13717 és Urk. V. 118–119).

1494. „Pro structura ecclesiae in Werd 7 fl.” (Quellen 175).

1506. „Pro structura ecclesiae in Werd fl. 12” (Quellen 483).

VERESEGYHÁZA (Székásverese gyháza; Roşia de Secaş), plébániatemplom

1523. Csere Erdélyi Péter és Kajtár Máté közt. Szerepel egy lakatlan jobbágytelek
„infra ecclesiam parochialem” Verese gyházban. (JAKÓ 3948.)

L. még ENTZ: Erdély 165.

VERMES (Vermeş, Wermesch)

Ev. templom

1533. Egy ház eladása, amely először Waÿs Jánosé „postea vero venerabilis domini
Thoma plebani Vermesiensis... qui dominus Thomas ante diem mortis sue ean-
dem domum filiis fratrum ac sororum suorum suarum testamentali dispo-
sitione legavit” (Beszterce város lvt.).

L. még ENTZ: Erdély 165.

Plébániaház

1533. L. Vermes, ev. templom.

VÉRVÖLGY (Verveghiu), templom

1506. „Petrus Jacabffy de Kwssal... porcionem... possessionariam in possessione
Naghmon... Nicolao presbitero de Werwelgh rectori altaris transfiguracionis
Domini et per eum... filiabus nobilis Thome Anthos de Naghmon... pro centum
flore nis... impignorasset” (OL Filmtár 783. 29. 534 Bánffy lvt.).

VICE (Vita), ref. templom (233. kép)

1371. „Populi seu hospites de Vycheer ad castrum regale Baluanus pertinentes” (Urk. II.
757).

1456. „Villa Wincze” szerepel Bálványosvár tartozékaként (B I. 696).

L. még ENTZ: Erdély 166.

VIDOMBÁK (Ghimbav, Weidenbach)

Ev. templom

1351. „Dominus Christianus de Wiedenpach plebanus” (SzO I. 60).
1366. „Plebaniam ecclesiae in Wibenbach de qua fuit provisum Nicolao Pek de Brascho” (Urk. II. 414).
1413. „In Widembach in ecclesia sancti Petri apostoli... dominus Michael plebanus de eadem et Margaretha... retulerunt, quomodo ipsi... missam perpetuam in capella sacri corporis Christi in Widembach de novo instituere proposuissent” (Urk. III. 585).
1457. „Petrus plebanus in Wydenbach neonon decanus Brassouiensis” (Urk. V. 578–579).
1497. „Laurentius plebanus in Wydenbach provinciae Vrciae” (Mon. Vat. I. 5. 58).

Kápolna

1413. L. Vidombák, ev. templom.

VIDRÁTSZEG (Vidrasău), templom

- 1450 körül. Az erdélyi káptalan fogalmazványa: „Prima enim meta terrarum sancte Elizabeth incipit prope ecclesiam beate Elizabeth”. A határjárásban szerepel „nemus fratrum predicatorum”. (Dl. 31144.)
1473. „Nobilium Pauli, Johannis et Galli filiorum quondam Pauli de Kerlwl ac Emerici Lewkes de Hederfäya” panasza, hogy öt évvel azelőtt „nobiles quondam Ladislaus et Petrus Alard de Megyesfalwa... metas terreas possessionis Kerlwl eorundem... primam videlicet iuxta ecclesiam parochialem beate Elizabeth vidue in Wydrazeg... omnino anichilare... fecissent” (Dl. 28860).

VINGÁRD (Vingard, Weingartskirchen)

Vár

1498. „Castellum Wyngarth” (Dl. 30945). – Geréb Péter levele kelt „in castro nostro Wyngarth” (Dl. 27089).
1506/1507. „Castellum Wyngarth” (Dl. 31791).
1509. Vásárhelyi János Bethlen Miklós és Erdélyi Márton képviselőjében „Johannem Horwath de Razwaŷa... ab impetracione... castelli Wŷngarth... prohibuit” (Dl. 74337 és Teleki lvt.).
1510. „Castellum Wyngarth” adományozása Brandenburgi Györgynek (Dl. 37872).
1517. „Alexius filius quondam Sigismundi filius quondam Galli de Haranglab” bevezetése a Geréb birtokokba, elsősorban „in castello siue fortalicio... Wŷngarthy” (Dl. 30278).
1532. János király „castrum Wyngarth” Déva váráért Szerecsen Jánosnak és Keserű Mihálynak adja (OL Filmtár 5695. 7 Bornemissza lvt.).
1607/1764. Rákóczi Zsigmond „castrum seu curiam Wingartt... Balthasari Czezeliczki... damus” (OL Filmtár 5587. 15a Jósika lvt.).

Várnagyok

1508. „Johannes Horwath de Razwaya” (Dl. 32569).
1513. „Paulus Porkolab de Kereky... ante tres annos... filisset castellanus... castelli Wýngarth” (Dl. 30534).
1519. Johannes Horwath de Razwaya” (OL Filmtár 781. 15. 144 Törzsgyűjt.).
1533. „Demetrius de Gerede” (ENMLt Bánffy II. lvt.).
1539. „Mathias Zekel” (Dl. 36404. 146a).

Várgondnok

1533. „Franciscus literatus prouisor castri Wyngaarth” (ENMLt Bánffy II. lvt.).

Udvarház

1503. L. Szentmihálykő, pálos kolostor.

Ev. templom (182. kép; 96. ábra)

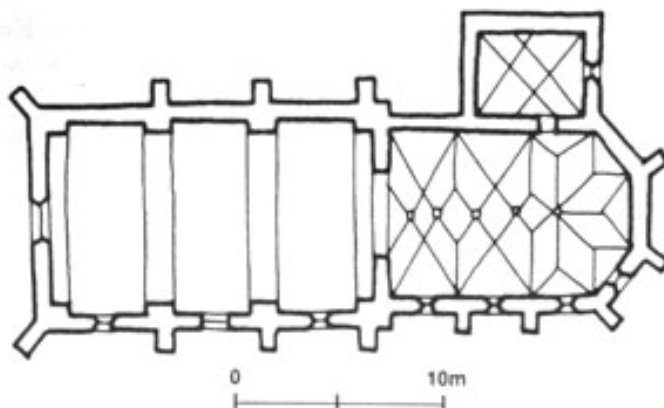
1345. L. Spring, plébániatemplom.

1453. „Ecclesia beatorum Cosme et Damiani de Wyngarth.” L. Sáromberke, ref. templom.

1510. Plébános (Dl. 67253. Radák lvt.).

1511. L. Zilah, plébániatemplom.

L. még ENTZ: Erdély 166.

96. ábra

Vingárd, az ev. templom alaprajza (Studien, Weingartskirchen nyomán)

VISA (Vișea), templom (245. kép)

1450. „Matheus... episcopus... dominis Benedicto et Michaeli de Swk... propter loci magnam distanciam in ecclesia filiali possessionis vestre Wýsa, ecclesie vestre parochiali seu matrici de Swk subiacenti... cuius vos... legittimi estis patroni” minden szertartást el lehessen benne végezni „sine tamen ecclesie matricis de Swk preiudicio, per proprium vel alium sacerdotem ydoneum possitis facere celebrari... speciali gracia indulgemus” (ENMLt Suki lvt.).

VISTA (Viștea)

Ref. templom

L. ENTZ: Baukunst 164; ENTZ: Erdély 166.

Plébániaház

1525. Csomai Miklós közjegyző előtt „in domo plebanatus possessionis Wýstha... Michael presbiter plebanus parochialis ecclesie dicte possessionis Wýstha... illum plebanatum... nobili Melchiori Zenthpaly... remisit” (Dl. 36402. 234. 1–235, 236; JAKÓ 4075, 4076).

VIZAKNA (Ocna Sibiului, Salzburg), udvarház

1465. Idősebb Vizaknai Miklós végrendeletében „domum cum curia in Vizakna habita... pro predicta domina (sc. Chrispina consorti sua)” hagyta (Dl. 36393. 153–157; JAKÓ 1676).

1466. Zsigmond vizaknai plébános és János bíró bizonyítja, hogy idősebb Vizaknai Miklós Potencia nevű leánya „partem domus prefati quondam Nicolai senioris de eadem Vyzakna... Nicolao iuniori... dedisset” (Dl. 30880).

1467. Mátyás király Vizaknai Miklós hűtlensége miatt birtokait, többek közt „cum quadam domo in oppido nostro Wýzakna constructa” Ernst János udvari vitézének adja (Dl. 16593).

1483. Katalin, idősebb Vizaknai Miklós özvegye „Domum suam lapideam seu curiam nobilitarem in... Wyzakna... magistro Thome magistro ciuium ciuitatis Cibinien-sis pro ducentis florenis auri puri... pignori obligasset... super prescripta domo lapidea aliquod edificium faceret” a visszaváltásnál az építkezés költségét Altemberger Tamás mesternek meg kell térítenie (Dl. 36395. 53–54. l; JAKÓ 2435).

1519. Vizaknai Miklós levele Bolyai György vizaknai provizorhoz: „provideatis de necessitatibus domus nostre si aliqua ligna diuidunt Vizaknensia faciatis cum nostris jobagionibus ducere ad domum et eciam trabes magnas... faciatis portare. Quid quam melius poteritis agere agite pro sustentacione nostre domus.” (Dl. 63021 Bethlen lvt.)

1532. Verbőci István, akire néhai Vizaknai Miklós jószágai Ferenc fia nagykorúságáig megegyezés szerint szállottak, „omne ius, quod ipse in... domo lapidea in... Wyzakna... prope ecclesiam parochialem... oppidi sita... domine Sophie consorti sue... dedisset” Vizaknai Ferenc nagykorúságáig (Barlabási Zsófia első férje az említett Vizaknai Miklós volt) (ENMLt Bánffy II. lvt.).

1587/1764. Osztály Haller Gábor és Mihály közt: „Idem Gabriel... Michaeli Haller fratri... carnali... in usum... dictae domus et curiae nobilitaris in iam fato oppido Vizakna... sedare” (OL Filmtár 5587. 15a Jósika lvt.).

VOLKÁNY (Szászvolkány; Vulcan, Wolkendorf), ev. templom

L. ENTZ: Erdély 167.

VÖRÖSTORONY (Turnu Roșu), vár

- 1453/18. sz. V. László Talmács várral és Latorvárral együtt „turris Veres-Torony” várát is a hét száz széknek adja. Mindhárom „suis aedificiis et structuris rupta essent et penitus desolata et propter ipsorum invigiliam ineptamque conservationem... per viam prope et subter eadem castra et turri existentem que de partibus Transalpini juxta fluvium Olt ad partes Transilvanicas versus civitatem nostram Cibiniensem itur... huiusmodi partes nostras subintrarunt et depraedando nocivis damnis affecerunt... castrum Lathorvár et turrim Verestorony prout melius poterunt fortificare et praefatam viam muris et aliis fortaliciis ita praecludere habeant, út hostium insultus ad nocendum ipsi patriae de facili non valeant subintrare.” (Dl. 14626 és 37018.)
1469. Ernszt János „pro sustentatione turris rubei” királyi parancsra 100 forintot utal ki évente a vöröstoronyi vámbevételből (Urk. VI. 372–373).
1496. „Magistro Henrico muratori super cymento pro rubeis turribus construendis fl. 20. – pro sustentatione turrium rubearum exposuit dominus magister civium fl. 200.” (Quellen, Rechnungen 213, 220)
1497. „Super reformatione turrium rubearum videlicet tecti, ianuarum, graduum adductione cementi emptione pixidarum, arcuum, telorum, ballistarum fl. 66 den 6 – pro sustentatione turrium rubearum per annum fl. 200.” (Quellen, Rechnungen 251.)

Várnagyok

1520. „Matheus Porkolab de Solymos castellanus castris WerewThoron” (Dl. 29406).
1523. „Nicolaus Zekel de Tholna castellanus castris Weresthoron” (Dl. 29413).

VURPÓD (Vurpăr, Burgberg), ev. templom

L. ENTZ: Baukunst 132; ENTZ: Erdély 168.

ZALATNA (Zlatna), plébániatemplom (ma ortodox templom) (145–146. kép)

- 1357/1365. Nagy Lajos privilegiális levele. Benne említve „Conradus plebanus... de Zalathna”. (Dl. 29152.)
1425. L. ENTZ: Erdély 69 (Abrudbánya).

ZENTELKE (Sîncraiu, Zam), udvarház

1468. „Possessio Zenthelke” Bánffy birtok (B II. 101).
1515. Osztály néhai Bánffy János birtokán: „Domum nobilitarem in possessione Zenthelke dividimus tali modo: stubam magnam ac unum parvum bolth necnon mediam partem praetorii ac etiam parvam domum super hostium cellarii, necnon similiter mediam partem magni cellarii ac mediam partem coquinae dedimus domino Ladislao Banffy, parvam vero stubam ac unum magnum bolth necnon mediam partem praetorii ac similiter mediam partem cellarii dedimus domino Petro Banffy

ac mediam partem coquinae, parvum autem cellarium nec non domos ligneas ac fundamentum illius domus lapideae, quam construere inceperunt, dedimus dominis Stephano et Cristhoforo Banffy ita tamen, quod domini Ladislaus et Petrus praedictis dominis Stephano et Cristhoforo penes ipsas domos ligneas debeant dare florenos centum.” Az istállót három egyenlő részre osztották. (B II. 484.)

1519. Bánffy Miklós a Báthori Istvántól kapott 500 forint fejében „domum et curiam siue sessionem nobilitarem in... Zenthelke” és számos Kolozs megyei részbirto-
kát Báthorinak elzálogosítja (Dl. 36402. 124–125; JAKÓ 3720; B II. 486).

1543. „Domus et curia nobilitaris” (OL Fényképgyűjt. 46. doboz).

ZERNYEST (Zărnești, Zernendorf), kápolna

1427. A király megerősíti a brassói Krisztus teste-testületet Zernyest birtokában. A határ-
járásban: „ultra capellam in ipsa possessione”. (OL Filmtár 5585 Sándor lvt. 1.)

ZILAH (Zălău), plébániatemplom

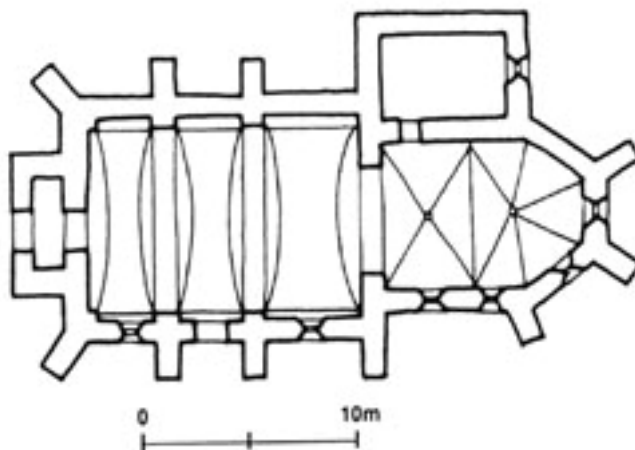
1511. „Demetrius presbiter Rector ecclesie de Wyngarth et plebanus vtdixit perpetuus
opidi Zilah” tiltakozik a zilahi plébániának András egri püspök és erdélyi
suffraganeus által történt foglalása ellen. „Rectoratus parochialis ecclesie dicti
opidi Zylah.” (Dl. 30987.)

1513. „Demetrius plebanus de Zylah” (Dl. 30534).

ZOLNA (Jelna, Senndorf), plébániatemplom (97. ábra)

1439. „Valentinus plebanus de Zolna” (Urk. V. 28).

1453. L. Dipse, ev. templom.

97. ábra
Zolna, a templom alaprajza (Popa: Biserici nyomán)

1467. II. Pál pápa „Simoni Johannis rectori parochialis ecclesiae sancti Petri de Zolna” hordozható oltár használatát engedélyezi (Urk. VI. 296).

ZOVÁNY (Zăuan), kolostor

1300. A váradi káptalan bizonyítja, hogy a tasnádi főesperes tiltakozik, mivel „monachi claustrum in eadem villa (sc. Zovan) ex eleemosyna Jacobi olim de Kwsal ante seculum fere extractum” más papok működését akadályozzák (ÁUO V. 257–258).

1440. Erzsébet királyné „partem illam villae nostrae Zovan... in qua antea claustrum in honorem sancti Georgii extractum erat ob ipsius claustrum desolationem et ruinam nullus tenet, penitusque inhabitatoribus vacua esset... claustrum eiusque pertinentias Laurencio Deseo condonandas esse duximus”. Kötelezi arra Bánffy Lőrincet, hogy ünnepeken papról gondoskodják. (B I. 637.)

ZUTOR (Sutoru), udvarház

1479. „Domus nobilitaris in possessione Zwthor” (DI. 27064).

1486. „Johannes Angyallo de Zyluas domum seu curiam suam nobilitarem in... Zwthor... Mathia (!) de Sýrok et nobili domine Margarethe consorti eiusdem pro mille et triginta duobus florenis auri vendidisset” (DI. 29809).

ZSIBERK (Jibert, Seiburg), plébániatemplom

1414. „Petrus clericus de Syburg” (Urk. III. 601).

ZSIBÓ (Jibou), ref. templom

1461. „Cozma plebanus de Zybo” (DI. 36392. 102a–103; JAKÓ 1499).

ZSOBOK (Jebucu), templom

1492. „Nicolaus episcopus Sebasthiensis necnon maior prepositus ecclesie Waradiensis” előtt Mikola Ferenc kérése „quod licet quedam possessio sua Sobok tum propter paucitatem populorum... tum quia ecclesia ipsa ad diuina officia... minus utilis fuisset... tamque filialis ad possessionem Farnos... hactenus pertinisset Tamen quia eadem ecclesia iam adeo reformata et simul eadem Sobok populorum pluralitate intantum reformata et decorata esset, vt iam in eadem ecclesia diuina officia et aly diuini cultus rite peragi possent.” A nagyprépost megengedi, hogy a zsoboki egyház önállósuljon. (ENMLt Jósika hitbizományi lvt.)

ZSUK (Alsózsuk; Jucu de Jos), udvarház

1534. Suki János, Benedek és anyjuk Suki János részére „de bonis communibus unanimiter debeant construere” egy udvarházat „ibidem in Swk de lapidibus subtus unum cellarium, desuper unam stubam unam testudinem, unum kemeneshaz, cum curia de sepibus pro sessione sua nobilitari, in qua resideat... ad edificationem predictae domus in mactatione pecorum et pecudum mater cum Benedicto tertiam vero partem Joannes facere debeat”. A ház építését karácsonyig kell befejezni. Az egyezés március 8-án történik. (JAKÓ 4443.)
- 1553/1680. „Nicolaus et Leonardus Erdely... totales porciones ipsorum Magyar Suk, utraque Kallyan Aszonyfalva ac Visa... simul cum domo et curia nobilitari in dicta Magyar Suk fundata... Francisco Kendi Vaïvodae... duxissent... donandas” (OL Filmtár 783. 30. 555 Bánffy lvt).